

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08796

AZOY HOT GEREDT
ZARATUSTRA

Friedrich Wilhelm Nietzsche

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

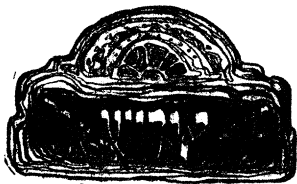

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פריעדריך נישע: אזוי האָט גערעדט
זאראטוסטרא, איבערזעצט פון דייטש דורך
ד.ה. זשיטלאָוסקי

פריערדיך נישטשע

אזוי האט גערעדט זאראטוסטרא

ט בוך פאר אלעמען און קיינעם ניט

צרויסגעגעבען פון פערלאג „אידיש“

1919 ניריאָרק תרע"ט

Copyright 1919
By
JEWISH BOOK AGENCY, Inc.

אזוי האט בערעדט זאראטוסטרא

ערשטער טײל

זאראטוסטרא'ס הקדמה

I.

ווען זאראטוסטרא איז אלט געווען דרייסיג יאָהר, האָט ער פאַרלאָזען זיין הייסגעבירט און די אַזיערע פון זיין הייסגעבירט און איז אוועק אין די בערג. דאָרטען האָט ער הנאה געהאַט פון זיין גייסט און פון זיין התבודדות און צעהן יאָהר נאָכאַנאַנד האָט איהם זיין גליק ניט מיער געמאַכט. צום סוף אָבער האָט זיך זיין האַרץ געביטען, — און אין איין פריהמאָרגען איז ער אויפגעשטאַנען מיט דער מאָרגען־רויט, האָט זיך אוועקגעשטעלט פאַר דער זון און האָט צו איהר אַזוי געזאָגט:

„דו גרויסער שטערן! וואָס וואָלט ווערט געווען דיין גליק, אויב דו וואָלסט ניט געהאַט, פאַר וועמען דו שיינסט!

צעהן יאָהר פלעגסט דו אַרויף קומען דאָ צו מיין הייהל: דו וואָלסט זיך איבערגעזעטיגט מיט דיין ליכט און מיט דיין וועג, אָהן מיך, אָהן מיין אַדלער און אָהן מיין שלאַנג.

אָבער מיר פלעגען וואַרטען אויף דיר יעדען פריהמאָרגען, פלעגען אוועקנעהמען ביי דיר דיין שפע און פלעגען דיך בענשען דערפאַר.

זעה! מיין קלוגשאַפט איז מיר געוואָרען איבערדריסיג, ווי די בין, וואָס האָט צופיעל האָניג געזאַמעלט; איך דאַרף האָבען הענט, וואָס זאָלען זיך אויסשטרעקען.

מיר ווילט זיך פאַרשענקען און פאַנאַנדערטיילען, ביז די קלוגשאַפענע צווישען די מענשען וועלען וויעדער דערפרעהט ווערען פון זייער נאַרישקייט, און די אַרעמע פון זייער רייכקייט.

צוליב דעם מוז איך אַראָבשטייגען אין דער מועף: אָט ווי דו טוסט דאָס אַלע פאַרנאַכט, בשעת דו געהסט אוועק הינטער'ן ים און ברענגסט ליכטיגקייט צו דער אונטערוועלט, דו איבער־רייכער שטערן!

איך מוז, צו דיר געגליכען, א ו נ ט ע ר ג ע ה ן, ווי דאָס רופען די מענשען וואָס צו זיי וויל איך אַראָב.

איז — בענש דאָך מיך, דו רוחיג אויג, וואָס קאָן אָהן קנאה
 קוקען אפילו אויף אַ צירגרויסען גליק.
 בענש דעם בעכער, וואָס האַלט ביים אַריבערגיסען, אז דאָס
 וואַסער זאָל גאָלדיג פליסען פון איהם און אומעטום ברענגען דעם
 אָפּגלאַנץ פון דיין שטראַהלענדער פרייד.
 זעה, דער בעכער וויל ווידער ווערען לידיג און זאַראַטוסטראַ
 וויל ווידער ווערען מענשׁ.”
 — אזוי האָט זיך אָנגעהויבען זאַראַטוסטראַ'ס אונטערגאַנג.

* * *

זאַראַטוסטראַ האָט גענידערט אַליין פון די בערג און קיינעם
 האָט ער ניט באַגעגענט. נאָר ווען ער איז אַריין אין וואַלד, איז
 פּלוצלונג אַ זקן געשטאַנען פאַר איהם, וואָס האָט זיין הייליגע
 ביידעל פאַרלאָזען, כדי צו זוכען וואַרצלען אין וואַלד. און אזוי
 האָט דער זקן געדערט צו זאַראַטוסטראַ:
 „ניט פרעמד איז מיר דער וואַנדערער: מיט עמליכע יאָהר
 צוריק איז ער דאָ געגאַנגען פאַרביי. אָבער ער האָט זיך געכיטען.
 דעמאָלט האָסטו געטראָגען דיין אַש אויף דעם באַרג: ווילסטו
 איצטער טראָגען דיין פייער אין די טאָלען? האָסטו דען קיין
 מורא ניט פאַר דער שטראַף, וואָס קומט דעם אונטערצינדער?
 יע, איך דערקען זאַראַטוסטראַ'ן. ריין איז זיין אויג און
 אַרום זיינע ליפּען כּעהאַלט זיך ניט קיין עקעל. געהט ער ניט
 אַרום ווי ער וואָלט געמאַנצט?
 געביטען האָט זיך זאַראַטוסטראַ, אַ קינד איז געוואָרען זאַ-
 ראַטוסטראַ, אַן אויפגעוואַכטער איז שוין זאַראַטוסטראַ: וואָס
 ווילסטו דען צווישען די שלאָפּענדע?
 ווי אין אַ ים האָסטו געלעבט אין דיין איינזאַמקייט, און
 דער ים האָט דיך געטראָגען. וועה, דו ווילסט ווידער אויף דער
 יבּשה? וועה, דו ווילסט ווידער אַליין שלעפען דיין לייב?”

האָט זאראטוסטרא געענטפערט דערויף: „איך האָב האָלד די מענשען“.

„פאַר וואָס רען בין איך“, האָט דער הייליגער געזאָגט, „אוועק אין מדבר און וואַלד, אויב ניט דערפאַר, ווייל איך האָב די מענשען צו פיעל ליעב געהאַט?“

איצטער ליעב איך נאָר גאָט: די מענשען ליעב איך ניט מעהר. דער מענש איז פאַר מיר אַ צו ניט קיין פולקומע זאך. די ליעבע צום מענשען וואַלט פון מיר געמאַכט אַ תל“.

האָט זאראטוסטרא געענטפערט: „וואָס האָב איך דאָ גע-רעדט וועגען ליעבע! איך ברענג נאָר די מענשען אַ מתנה“.

„ניט גיב זיי גאָרנישט“, האָט געזאָגט דער הייליגער. „נעם עפעס בעסער אַראָפּ פון זיי און העלף דאָס זיי טראָגען — דאָס איז די בעסטע טובה פאַר זיי, אויב ס'איז נאָר אַ טובה פאַר דיר. און אויב דו ווילסט שוין עפעס געבען, איז — גיעב זיי ניט מעהר ווי אַ נרבה און לאָז זיי נאָך פריהער זי אויסבעמלען ביי דיר!“

„ניין“, האָט געענטפערט זאראטוסטרא. „איך גיב ניט קיין נדבות. דערצו בין איך ניט גענוג אַרעם.“

דער הייליגער האָט זיך פאַנאנדער געלאַכט פון זאראטוסטרא'ס רייד און האָט געזאָגט: „איז — זעה, אַז זיי זאָלען אָננעמען דייע אוצרות. זיי זיינען פול מיט השד אַנטקעגען די מתבודדים און זיי גלויבען ניט, אַז מיר קומען, כדי עפעס צו שענקען.“

אונזערע שריט קלינגען צו איינזאַם פאַר זיי דורך די גאַסען. אַט ווי אין דער נאַכט, ווען זיי הערען אין זייערע בעטען, אַז אַ מאַן געהט אַרום, לאַנג איידער די זון שטעהט אויף, און זיי פרע-גען זיך אליין: וואוהין געהט דאָס דער נגב?

געה ניט צו די מענשען און בלייב דאָ אין וואַלד! געה בע-סער צו די חיות. פאַרוואָס ווילסטו ניט זיין ווי איך, — אַ בער צווישען בערען, אַ פויגעל צווישען פויגעלען?“

„און וואָס טוט דער הייליגער טאָן דאָ אין וואַלד?“ האָט געפרעגט זאראטוסטראַ.

און דער הייליגער האָט געענטפערט: „ליעדער בעשאַף איך
און זינג זיי. און בשעת איך בעשאַף מיינע ליעדער, טו איך לאַכען
און וויינען און ברומען: אָט אזוי טו איך לויבען מיין גאָט.

מיט זינגען און וויינען און לאַכען און ברומען לויב איך דעם
גאָט, וואָס איז מיין גאָט. נאָר — זאָג מיר: וואָס ברענגסטו
אונז פאר אַ מתנה?”

ווען זאראטוסטראַ האָט דערהערט די רייד, האָט ער זיך גע-
נוינט פאר דעם הייליגען און האָט געזאָגט: „וואָס וואַלט איך
איך געקאָגט נעבען! לאָזט מיך וואָס גיכער אוועקגעהן פון דאָנען,
איך זאָל נאָך עפעס ניט נעמען ביי אייך.“ — און אזוי האָבען
זיי זיך צוזעגענט איינער מיט דעם אנדערן, — דער זקן און דער
מאן. — לאַכענדיג, גלייך ווי צוויי קליינע אינגלעך.

נאָר ווען זאראטוסטראַ איז געבליבען אליין, האָט ער אזוי
גערעדט אין זיין הארצען צו זיך: „זאָל דאָס גאָר מעגליך זיין!
אָט דער אלטער הייליגער האָט נאָך גאַרנישט געהערט אין זיין
וואַלד, אז גאָט איז געשטאַרבען!“

* * *

3.

ווען זאראטוסטראַ איז געקומען אין דער נאָהענטסטער שטאָט
וואָס הינטער די וועלדער, האָט ער דאָרטען געפונען אַ סך פּאָלק
פאַרזאַמעלט אויפ'ן מאַרק. ווייל מען האָט געלאָזט וויסען, אז
אַ שטריק-טאַנצער וועט טאַנצען אויף אַ שטריק. און זאראטוס-
טראַ האָט גערעדט צו דעם פּאָלק, אזוי צו זאָגען:

א יך לערן אייך דעם אויבער-מענש.
אַ מענש איז עפעס אזוינס, וואָס מען דאַרף אַריבערשטייגען. וואָס
האָט איהר געטאָן, כדי אַריבערצושטייגען דעם מענשען?
יעדער בעשאַף ביז אַהער האָט אַרויסגעשאַפען עפעס, וואָס
איז איבער איהר. וויילט איהר דען זיין דער אָבפלוס פון יענעם

גרויסען געוויסער און ליבערשט געהן צו דער חיה צוריק, איידער
דעם מענשען אריבערשטייגען?

וואָס איז דער אָפּ פאַר דעם מענשען? אַ געלעכטער אָדער
אַ שמערצליכע שאַנד. און פונקט דאָס אייגענע זאָל דער מענש
זיין פאַר דעם אויבער־מענש: אַ געלעכטער אָדער אַ שמערצ־
ליכע שאַנד.

איהר האָט דורכגעמאַכט דעם וועג פון דעם וואָרים ביז צום
מענשען און אַ סך אין אייך איז נאָך וואָרים. אַמאָל זייט איהר
געווען אַפען, און נאָך ער־היום איז דער מענש מעהר אָפּ, איידער
ווער פון די אַפען.

אפילו דער קלוגשאַפענסטער פון אייך, איז אויך נאָך אַ צוויי־
געשטאַלט און אַ צוויי־געמיש פון אַ פלאַנץ און אַ רוח. אָבער הייס
אייך דען אייך, איהר זאָלט ווערען געשפּענסטער אָדער פלאַנצען?
זעהט, אייך לערען אייך דעם אויבער־מענש.

דער אויבער־מענש איז דער זין פון דער ערד. אייער ווילען
דאַרף זאָגען: דער אויבער־מענש זאָל זיין דער זין פון דער
ערד!

אייך באַשווער אייך, מיינע ברידער, ב ל י ב ט ט ר י י
ד ע ר ד, און גלויבט ניט אין יענע, וואָס רעדען צו אייך
וועגען איבער־ענדישע האַפענונגען! דאָס זיינען גיפֿט־מישער.
צו זיי ווייסען עס, אָדער ניט.

זיי פאַראַכטען דאָס לעבען, נוטה־למות'ע זיינען זיי. וואָס
האַבען זיך גופא פאַר'ס'ט, און וואָס פון זיי איז מיעד געוואָרען
די ערד: זאָל זיין אַ סוף צו זיי!

אַמאָל איז די לעסטערונג אַנטקעגען גאָט געווען די גרעסטע
לעסטערונג. אָבער גאָט איז געשטאַרבען און מיט איהם זיינען
אויך טויט יענע לעסטערער. לעסטערען אַנטקעגען דער ערד איז
איצטער די שרעקליכסטע זינד. ווי אויך צו שעצען די אינגעווייד
פון דעם אומדערפאַרשבאַרען העכער, איידער דעם זין פון דער ערד.
אַמאָל האָט די נשמה מיט בטול געקוקט אויף דעם גוף, און
דעמאָלט איז יענער בטול געווען דאָס העכסטע: זי האָט געוואָלט

איהם האָבען אַ מאָגערען, אַ מיאוס'ען, אַ פאַרהונגערטען. אזוי האָט זי געהאַפּט צו אַנטפּליהען פּון דעם גוף און פּון דער ערד. אָה, יענע נשמה איז אַליין נאָך געווען אַ מאָגערע, אַ מיאוס'ע און אַ פאַרהונגערטע. אַכזריות איז געוועזען דער תּענוג פאַר יענער נשמה!

אַבער אויף איצטער, איהר, מיינע ברידער, זאָגט מיר נאָך: וואָס טוט דער גוף אייערער דערצעהלען וועגען אייער נשמה? איז ניט אייער נשמה לויטער אָרעמקייט און שמוץ און דלפּנ'ישע צופּרידענקייט מיט זיך גופּא.

באמת, אַ שמוציגער שטראָם איז דער מענש. מען דאַרף זיין אַ ים, כּרי קאָנען אַרייננעמען אַ שמוציגען שטראָם און אַליין ניט ווערען אומריין.

זעהט. איך לערען אייך דעם אויבער-מענש: אָט ער איז יענער ים. אין איהם קאָן אייער גרויסע פאַראַכטונג פאַרטרונקען ווערען.

וואָס איז דאָס גרעסטע, וואָס איהר קאָנט דערלעבען? דאָס איז די שעה פּון דער גרויסער פאַראַכטונג. די שעה. וואָס אין איהר ווערט אייך נמאס אפּילו אייער גליק און עס ווערט אייך נמאס אייער שכל און אייער טוגענד.

די שעה, ווען איהר זאָגט: „וואָס פאַר אַ באַטרעף האָט מײן גליק! ער איז אָרעמקייט און שמוץ און דלפּנ'ישע צופּרידענקייט מיט זיך גופּא, בעת מײן גליק דאַרף גערעכטפּערטיגען די גאַנצע מציאות פּון דער וועלט“.

די שעה, ווען איהר זאָגט: „וואָס פאַר אַ באַטרעף האָט מײן שכל! הונגערט ער נאָך וויסען, ווי דער לייב נאָך שפּייז? ער איז אָרעמקייט און שמוץ און אַ דלפּנ'ישע צופּרידענקייט מיט זיך גופּא“.

די שעה, ווען איהר זאָגט: „וואָס פאַר אַ באַטרעף האָט מײן טוגענד! האָט זי מיך ווען אַרויסגעבראַכט פּון די כלים? ווי מיעד איך בין פּון מײן גוטס און פּון מײן שלעכטס! דאָס

אלץ איז אָרעמקייט און שמוץ און אַ דלפנ'ישע צופרידענקייט מיט זיך גופא".

די שעה, ווען איהר זאָגט: „וואָס פאַר אַ באַטרעף האָט מיין יושר! איך זעה ניט, איך זאָל זיין קוילען און גלוט. אָבער דער גערעכטער איז קוילען און גלוט!"

די שעה, ווען איהר זאָגט: „וואָס פאַר אַ באַטרעף האָט מיין רחמנות! איז דען ניט רחמנות דער צלם, אויף וועלכען עס ווערט צוגעשלאָגען יענער, וואָס האָט לייעב די מענשען? אָבער מיין רחמנות איז ניט קיין מסירת־נפש אויף'ן צלם".

האָט איהר שוין ווען גערעדט אזוי? האָט איהר שוין ווען אזוי געשריען? אַך, איך וואָלט שוין וועלען אַמאָל הערען אייך שרייען אזוי!

ניט אייערע זינד — אייער הסתפקות־במועט טוט שרייען צום הימעל, אייער קמצנות אפילו אין אייערע זינד טוט שרייען צום הימעל!

וואו איז דאָך דער בלייז, וואָס זאָל אייך אַ לעק טאָן מיט זיין צונג? וואו איז דער טירוף, וואָס דארף אייך צוגעשטעלט ווערען, ווי פאָקען?

זעהט, איך לערען אייך דעם אויבער־מענש: ער איז יענער בלייז, ער איז יענער טירוף! —

ווען זאראטוסטראַ האָט דאָס אלץ גערעדט, האָט איינער פון דעם פאָלק אַרויסגעשריען: „מיר האָבען דעם שטריק־טענצער שוין גענוג געהערט; לאָמיר אָקאָרשט איהם זעהן!" און דאָס גאַנצע פאָלק האָט געלאַכט פון זאראטוסטראַ'ן. נאָר דעם שטריק־טענצער האָט זיך געדוכט, אז דאָס מיינט מען איהם, און ער האָט זיך גע־נומען פאַר זיין אַרבייט.

* * *

■

4.

זאראטוסטרא אָבער האָט אָנגעבליקט דאָס פּאָלק און האָט זיך גע'חרוש'ט. דערנאָך האָט ער אַזוי גערעדט:
 דער מענש איז אַ שטריק, געצויגען צווישען חיה און אויבער-
 מענש, — אַ שטריק איבער אַ תּהום.
 אַ געפּעהרליכער „אַריבער“, אַ געפּעהרליכער „אויפ'ן־וועג“,
 אַ געפּעהרליכער בליקען־צוריק, אַ געפּעהרליכער שוידערען און
 בלייבען־שטעהן.

דאָס גרויסע אין דעם מענשען איז וואָס ער איז אַ בריק און
 ניט קיין ציעל. געליעבט קאָן נאָר ווערען אין דעם מענשען וואָס
 ער איז אַן אַריבער־גאנג און אַן אַזונטער־גאנג.
 איך ליעב יענע, וואָס קאָנען ניט לעבען אַנדערס, סיידען ווי
 אונטערגעהענדע, ווייל זיי וועלען דאָס זיין די אַריבערגעהענדע.
 איך ליעב די גרויסע פאַראכטערס, ווייל זיי זיינען די גרויסע
 פאַרעהרערס און פּיילען פון בענקשאפט זיינען זיי נאָך דעם אַנדער
 ברעג.

איך ליעב יענע, וואָס ניט הינטער די שטערען זוכען זיי דעם
 גרונט פאַר זייער אונטערגאנג, פאַר זייער ווערען אַ קרבן: נייערט
 פאַר דער ערד זיינען זיי זיך מקריב, כדי זי זאָל אַמאָל געהערען
 דעם אויבער־מענש.

איך ליעב יענעם, וואָס לעבט, כדי צו דערקענען און וועלכער
 ווייל דערקענען, כדי דער אויבער־מענש זאָל אַמאָל לעבען. אַזוי
 ווייל ער זיין אייגענעם אונטערגאנג.

איך ליעב יענעם, וואָס אַרבייט און טראַכט אויס, כדי ער
 זאָל קאָנען בויען אַ הויז פאַר דעם אויבער־מענש, און פאַרגרייטען
 פאַר איהם די ערד, די חיה און די פלאַנץ: ווייל אַזוי ווייל ער זיין
 אייגענעם אונטערגאנג.

איך ליעב יענעם, וואָס ליעבט זיין טוגענד: ווייל טוגענד

איז דער ווילען צו דעם אונטערגאנג און א פייך פון בענקשאפט.
 איך ליעב יענעם, וואָס וויל ניט לאָזען אַ טראָפּען גייסט פאַר
 זיך אַליין, נייערט ער וויל אין גאַנצען זיין דער גייסט פון זיין
 טוגענד : אזוי טוט ער שריימען, ווי אַ גייסט, איבער דעם בריק.
 איך ליעב יענעם, וואָס הענגט זיך אָן אָן זיין טוגענד און
 מאַכט זי פאַר דעם שיקזאַל, וואָס הענגט איבער איהם : אזוי וויל
 ער לעבען נאָר צוליעב זיין טוגענד אָדער בעסער גאָר ניט לעבען.
 איך ליעב יענעם, וואָס וויל ניט האַבען קיין צופיעל טוגענדען.
 איין טוגענד איז מעהר טוגענד איידער צוויי, ווייל זי איז אַ שטאַר-
 קערער הענגיקניפעל פאַר דעם שיקזאַל'ס פאַרהענגעניס.
 איך ליעב יענעם, וועמעס נשמה עס פאַרשווענדט זיך אַליין,
 וואָס וויל ניט קיין דאַנק און דאַנקט קיינעם ניט צוריק : ווייל
 שטענדיג טוט ער שענקען און לאָזט גאָרנישט פאַר זיך.
 איך ליעב יענעם, וואָס שעמט זיך, ווען די ביינדלאַך פון
 גורל פאַלען אויס צו זיין מזל און ער פרעגט יעמאַלט : בין איך
 דען אַ פאַלשער שפיעלער ? — ווייל ער וויל געהן לאַבד.
 איך ליעב יענעם, וואָס שפרייט פאַנאַנדער גילדערנע ווערטער,
 איידער ער געהט עפעס טאָן, און איז דערנאָך מקיים נאָך מעהר,
 איידער ער זאָגט צו : ווייל ער וויל זיין אונטערגאַנג.
 איך ליעב יענעם, וואָס רעכטפאַרטיגט די, וואָס וועלען קומען,
 און לייזט אויס די וואָס זיינען פאַרגאַנגען : ווייל אזוי וויל ער
 געהן צו גרונט דורך די וואָס זיינען דאָ.
 איך ליעב יענעם, וואָס שטראָפּט זיין גאָט, ווייל ער ליעבט
 זיין גאָט : אזוי מוז ער פאַרלאָרען געהן מחמת דעם צאָרן פון זיין
 גאָט.
 איך ליעב יענעם, וועמעס נשמה איז טיעף אפילו אין איהרע
 וואונדערן און וואָס קאָן פאַרלאָרען געהן איבער אַ קלייניגקייט : אזוי
 געהט ער גערן איבער'ן בריק.
 איך ליעב יענעם, וועמעס נשמה איז אזוי איבערפול, אז ער
 פאַרגעסט זיך אַליין, און אלע זאַכען זיינען אין איהם : אזוי פיהרען
 אלע זאַכען צו זיין אונטערגאַנג.

איך ליעב יענעם, וואָס איז פריי אין גייסט און פריי אין הארצען: זיין קאָפּ איז יעמאָלט די אינגעווייד פון זיין הארצען, זיין הארץ אָבער טרייבט איהם צו דעם אונטערגאנג.

איך ליעב אלעמען, וועלכע זיינען, ווי שווערע טראָפענס, גער פאלען איינציגווייז פון דעם טונקעלען וואַלקען, וואָס הענגט איבער דעם מענשען: זיי זאָגען אָן, אז דער בליץ קומט, און ווי נביאים געהען זיי צו גרונט.

זעהט, איך בין דער נביא פון דעם בליץ און א שווערער טראָפּ פּען פון דעם וואַלקען: יענער בליץ אָבער רופט זיך א ו י ב ע ר מ ע נ ש.

* * *

5.

ווען זאראטוסטרא האָט יענע ווערטער ארויסגעזאָגט, האָט ער ווידער אָנגעבליקט דאָס פאַלק און געשוויגען. „אָט שמעהען זיי“, האָט ער געטראַכט אין זיין הארצען, „אָט לאַכען זיי: זיי פאַר שמעהען מיך ניט. איך בין ניט דער מויל פאַר אַזעלכע אויערען. מוז מען זיי פריהער דערלאַנגען איבער די אויערען, זיי זאָלען זיך אויסלערנען צו הערען מיט די אויגען? מוז מען טאַראַראַמען, ווי די הויקען און ווי די, וואָס רופען תשובה־טאָן? אָדער גלויבען זיי נאָר די שטאַמעלדיגע?

זיי האָבען עפעס, מיט וואָס זיי שמאָלצירען. ווי רופען זיי דאָך דאָס, וואָס מאַכט זיי אזוי שמאָלץ? „בילדונג“ רופען זיי עס, דאָס צייכענט זיי אויס פון די ציגען־פיטערער.

דעריבער ווילען זיי ניט הערען ווען מען רעדט וועגען „פאַר אַכטונג“ צו זיך אליין. איז — וועל איך ריידען צו זייער שמאָלץ.

איז — וועל איך ריידען צו זיי וועגען דעם גרעסטען בוין: דאָס איז אָבער דער לעצטער מ ע נ ש.

און אזוי האָט זאראטוסטרא גערעדט צום פאַלק: עס איז שוין צייט פאַר דעם מענשען, ער זאָל פּעסט אָנמערן

קען זיין ציעל. עס איז שוין צייט פאר דעם מענשען, ער זאל פאר-
פלאנצען די זריעה פון זיין העכסטער האָפענונג.

נאָך איז זיין ערד דערצו גענוג רייך. אָבער אָט די ערד
וועט אַמאָל ווערען אָרעם און אומפרוכטבאר און קיין איין הויכער
בוים וועט ניט קאָנען אַרויסוואַקסען פון איהר.

וועה! עס קומט די צייט, ווען דער מענש וועט ניט מעהר
אַרויסשליידערען זיין בענקשאפטס־פּייל אַריבער דעם מענשען און
דער רימען פון זיין בויגען וועט פאַרנעסען ווי צו ציטערען!

איך זאָג אייך: מען מוז נאָך האָבען אַ סך תּוה־רובּוהו אין
זיך כדי צו קאָנען געבוירען אַ טאַנצענדען שטערן.

איך זאָג אייך, איהר האָט נאָך תּוה־רובּוהו אין זיך. וועה!
עס קומט די צייט פון דעם גבוה־דיגסטען מענשען, וואָס קאָן שוין
זיך אליין ניט מעהר פאַראַכטען.

זעהט! איך בעווייז אייך דעם לעצטען מענשען.
„וואָס איז ליבע? וואָס איז בעשאַפּערישע טעטיגקייט?
וואָס איז בענקשאַפט? וואָס איז שטערן?“ — אזוי פרעגט דער
לעצטער מענש — און פינטעלט מיט די אויגען.

די ערד איז דעמאָלט קליין געוואָרען, און אויף איהר שפּרינגט
אַרום דער לעצטער מענש, וואָס אלץ מאַכט ער צו קליינס. זיין
מין איז ניט אויסצוראַמען, ווי די ערד־פּלוי; דער לעצטער מענש
לעבט די לענגסטע צייט.

„מיר האָבען דאָס גליק ערפונדען“ — זאָגען די לעצטע מענ-
שען, און פינטלען מיט די אויגען.

זיי האָבען פאַרלאָזען די געגענדען, וואו עס איז געווען שווער
צו לעבען: ווייל מען דאַרף וואַרעמקייט. מען ליבעט נאָך דעם
שכן און מען רייבט זיך אָן איהם: ווייל מען דאַרף וואַרעמקייט.

קראַנק־ווערען און איינעם הושר זיין איז זיי אַ חמאָ:
ווייל זיי געהען אַרום אָפּגעהיט. אַ תּרח — דער, וואָס שטאַלפּערט
נאָך איבער שטיינער, אָדער שטענען!

אַ ביסעל גיפט פון צייט צו צייט: דאָס ברענגט אַנגענעמע
חלומות. און אַ סך צום סוף צוליעב אַן אַנגענעמען שטאַרבען.

מען ארבייט נאך, ווייל ארבייט איז פארוויילונג. אבער מען זעהט, אז די פארוויילונג זאל ניט צו פיעל אָנגרייפֿען.

מען איז ניט אָרעם און ניט רייך: ביידעס איז אַ משא. ווער וויל נאָך יעמאַלט רעגירען? ווער וויל נאָך פּאָלגען? ביידע זאכען זיינען אַ שווערע משא.

ניטאָ קיין פיטערער און ניטאָ קיין הערר! יעדערער וויל דאָס גלייכע, יעדער איז גלייך: ווער עס פיהלט אנדערס, יענער געהט אַליין אַוועק אויס פרייען ווילען אין משוגעים-הויז אַריין.

„אַמאָל-אַמאָל איז די גאַנצע וועלט געווען משוגע“ — זאָגען די פיינסטע מענשען און פינטלען מיט די אויגען.

מען איז קלוג און מען ווייס אַלץ, וואָס געשעהען: אַזויערנאָך איז קיין ענד ניטאָ צו זייער שפּאַטען. מען צוקריגט זיך אַמאָל, נאָך מען צעאייגט זיך באַלד — ווייל אז ניט קאָן דאָס פאַרדאַרבען דעם מאָגען.

מען האָט זיין תענוג'ל פאַר דעם טאָג און זיין תענוג'ל פאַר דער נאַכט: אָבער מען היט אָפּ דאָס געזונט.

„מיר האָבען דאָס גליק אויסגעפונען“ — זאָגען די לעצטע מענשען און פינטלען מיט די אויגען. —

און דערמיט האָט זיך געענדיגט זאַראַטוסטראַ'ס ערשטע רע-דע, וואָס ווערט אויך אָנגערופֿען „די הקדמה“: ווייל גראָד דאָ האָט איהם איבערגעריסען דער געשריי און די לוסטיגקייט פון דעם המון. „גיב אונז אָט דעם לעצטען מענשען, אָה, זאַראַטוסטראַ, — אַזוי האָבען זיי אויסגערופֿען, — מאַך אונז פאַר אָט די לעצטע מענשען! וועלען מיר דיר אַוועקשענקען דיין אויבער-מענש!“ און דאָס גאַנצע פּאָלק האָט געיובעלט און געקנאַקט מיט דער צונג. זאַראַטוסטראַ אָבער איז געוואָרען טרויעריג און האָט צו זיך גע-זאָגט אין זיין האַרצען:

„זיי פאַרשטעהען מיר ניט: איך בין ניט דער מויל פאַר אַזעל-כע אויערען.

משמעות, צו לאַנג האָב איך געלעבט אין די בערג, צו פיעל

געהאָרַכט צו די שטראַמען און די בוימער: רייך איך איצטער צו זיי, ווי צו ציגען־פיטערער.

רוהיג איז מיין נשמה און העל ווי די בערג אין דער צייט פון פאַרמיטאַג. אָבער זיי מיינען, איך בין קאַלט און אַן אָפּשפּאַך־טער מיט פּורכטבאַרע שפּאַטען.

איז — קוקען זיי מיך אָן און זיי לאַכען: און בשעת זיי לאַכען פון מיר האָבען זיי מיך אויך פיינט. עס איז אייז אין זייער לאַכען“.

* * *

*

6.

אָבער דאָ האָט עפעס פּאַסירט, וואָס האָט שטום געמאַכט יעדען מויל און האָט פאַרגליווערט יעדען בליק. אין דער צווישען־צייט האָט זיך דער שטריק־מענצער דערווילע גענומען פאַר זיין אַרבייט: ער איז אַרויס פון אַ קליינער טיר און איז געגאַנגען איר בער דער שטריק, וואָס איז געשפּאַנט געווען צווישען צוויי טור־רעמס אַזוי, אז זי איז געהאַנגען איבער'ן פּאַלק און איבער'ן מאַרק. ווען ער איז געקומען פונקט צו דער מיט פון זיין וועג, האָט זיך די קליינע טיר נאָך אַמאָל געעפענט און אַ פיעל־פאַרביגער חברה־מאַן, געקליידט ווי אַ קלאַן, איז אַרויסגעשפרונגען און האָט זיך האַסטיג אַ לאָז געמאַן נאָך דעם ערשטען. „פאַראַויס, דו לאַהמע פּוס!“ האָט געשריען זיין מאַוים־דיגער קול, „פאַראַויס, דו, פּויל־קלאַץ, נגיבה־הענדלעך, בעווייסטער פנים! אז ניט — טו איך דיך אַ קיצעל מיט מיין אונטער־פּוס! וואָס טוסטו דאָ צווישען די טורעמס? אין חדיגדיא אַרין! אַריינזעצן דאַרף מען דיך אין טורעם; אַ בעסערען פאַר דיר פאַרשטעלסטו דעם פרייען וועג!“ — און מיט יעדען וואָרט איז ער אַלץ געהענטער געקומען צו איהם: אָבער ווען ער איז געווען נאָר איין שריט ווייט, האָט פּאַסירט דאָס שרעקליכסטע, וואָס האָט יעדען מויל שטום געמאַכט און יעדען בליק פאַרגליווערט: — דער ליץ האָט אַרויסגעלאָזען אַ

נעשריי, ווי א טייוועל, און איז אריבערגעשפרונגען איבער דעם אנדערען, וואָס איז איהם געווען אין וועג. יענער אָבער, דערזעהן, אז זיין ריוואַל האָט טריאומפירט, האָט פאַרלאָרען דעם קאַפּ און די שטריק. ער האָט אַ וואָרף געמאַן די שטאַנג און איז נאָך שנע-לער איידער זי, אראָבגעשאַסען אין דער טיעף, ווי אַ ווירבעל פון אַרעמס און פּיס. דער מאַרק און דאָס פּאַלק זיינען געוואָרען ווי אַ ים, אין וועלכען עס האָט אַריינגעבלאָזען אַ ווינט: זיי זיינען זיך אַלע צעפּלויגען איינער איבער דעם אנדערען, דער עיקר פון דאָרטען, וואו דער קערפּער האָט געמוזט אראָפּפאַלען.

זאראטוסטראַ אָבער איז געבליבען שטעהן, און גראָד נעבען איהם האָט זיך דער קערפּער אָפּגעשלאָגען, שווער צוהויקערט און צו-לומפערט, אָבער נאָך ביים לעבען. אין אַ וויילע אַרום איז דער צושמעטערטער געקומען צו זיך, און ער האָט געזעהען, ווי זאראַט-טוסטראַ קניעט לעבען איהם. „וואָס טוסטו דאָ? האָט ער ענדליך געזאָגט, איך האָב שוין לאַנג געוואוסט, אז דער טייוועל וועט מיר אַ פּוס אונטערשטעלען. איצטער שלעפט ער מיך אין גיהנום. ווילסטו איהם דאָס ניט לאָזען?“

„ביי מיין עהרע, פריינד“, האָט געענטפערט זאראטוסטראַ, „די אַלע זאַכען, וועגען וועלכע דו רעדסט, זיינען נאָר ניטאָ אין אַ מציאות. ניטאָ קיין טייוועל און קיין גיהנום. דיין נשמה וועט נאָך שנעלער טויט זיין, איידער דיין גוף: האָב פאַר קיין זאַך קיין מורא ניט!“

דער מאַן האָט מיט חשד אַרויף געבליקט צו איהם. „אויב ס'איז אמת, וואָס דו רעדסט“, האָט ער געזאָגט, „איז יעמאָלט פאַר-ליר איך נאָרנישט ניט, ווען איך פאַרליר דאָס לעבען. איך בין יעמאָלט ניט פיעל מעהר, איידער אַ חיה, וואָס מען האָט זי, דורך שלעג און קאַרנע ביסענס, אויסגעלערנט צו טאַנצען.“

„כּשום אופן ניט“, האָט געזאָגט זאראטוסטראַ, „דו האָסט אויס דער געפּאהר דיר אַן אומנות געמאַכט; דאָ איז ניטאָ וואָס צו פאַראַכטען. איצטער געהסטו צו גרונט דורך דיין אומנות: דערפאַר וועל איך דיך מקבר זיין מיט מיינע אייגענע הענט.“

ווען זאראטוסטרא האָט דאָס געזאָגט, האָט דער גוסס שוין
נאָרנישט געענטפערט: אָבער ער האָט אַרומגעפיהרט מיט דער
האַנט, פונט ווי ער וואָלט זוכען זאראטוסטרא'ס האַנט, צו דאַנקען
איהם.

* *

*

7.

בינו לבינו איז צוגעפאלען דער אָווענט, און דער מאַרק האָט
זיך פאַרבאָרגען אין טונקעל: דאָס פּאָלק איז זיך צולאָפען, ווייל
אפילו נייגיר און שרעק ווערען איינגעמאַטערט. זאראטוסטרא
אָבער איז געזעסען געבען דעם טויטען אויף דער ערד. פאַרזונקען
אין געדאַנקען, האָט ער פאַרגעסען די צייט. נאָר לסוף איז גע-
וואָרען נאַכט און אַ קאַלטער ווינט האָט געבלאָזען איבער דעם
איינזאַמען. איז זאראטוסטראַ אויפגעשטאַנען און האָט געזאָגט
צו זיך אליין אין זיין האַרצען:

„כאַמת, אַ שעהנעם פיש-פאַנג האָט היינט זאראטוסטראַ גע-
מאַכט. קיין איין איינציגען מענשען האָט ער געפאַנגען, דערפאַר
אָבער אַ ברמינן.

אונהיימליך איז דעם מענשענס זיין אויף דער וועלט און אַלץ
נאָך אַהן אַ זין: אַ לץ קאָן זיין פאַרהענגעניס ווערען.
איך וויל לערנען מיט די מענשען דעם זין פון זייער זיין:
און דאָס איז דער אויבער-מענש, דער בליץ פון דעם טונקעלען
וואָלקען מענש.

אָבער איך בין נאָך ווייט פון זיי און מיין זין רעדט ניט צו
זייערע זינען. אַ מיטען בין איך נאָך פאַר די מענשען צווישען
אַ לץ און אַ ברמינן.

טונקעל איז די נאַכט, טונקעל זיינען די וועגען זאראטוס-
טראַ'ס. קום, דו אַלטער, שטייפער מיטרייזענדער. איך טראָג
דיך אַהין, וואו איך וועל דיך מיט מיינע הענט בעגראָבען“.

* *

*

8.

ווען זאראטוסטרא האָט די רייד געזאָגט צו זיך אליין אין האַרצען, האָט ער אָנגעלאָדען זיין רוקען מיט דעם בר-מינן און האָט זיך געלאָזען אין וועג. און נאָך איז ער ניט אָפּגעגאַנגען קיין הונדערט שריט, האָט זיך אַ מענש צוגע'גנב'עט צו איהם און האָט גענומען סוד'ען איהם אין אויער — און זעה! דער מאַן, וואָס האָט גערערט, איז געווען דער קלאָן פון דעם טורעם. „געה אוועק פון אָט דער שטאָט, זאראטוסטראַ, האָט ער געזאָגט: צו פיעל מענשען האַסען דיך דאָ. עס האַסען דיך די גוטע און גערעכטע, און האַלטען דיך פאַר זייערען אַ פיינט און אַ פאַראַכטער; עס האַסען דיך די גלויביגע פון דעם רעכטען גלויבען און זיי רופען דיך אַ געפאַהר פאַר דעם המון. דיין גליק איז געווען, וואָס מען האָט געלאַכט פון דיר: און אין דער אמת'ען: דו האַסט גערערט ווי אַ לי. דיין גליק, וואָס דו האַסט זיך צוגעלאָזט צו דעם טויטען הונט. ווייל דו האַסט דיך אַזוי ערנידריגט, האַסטו דיך גערעכטע פאַר היינטיגען טאָג. געה אָבער אוועק פון יענער שטאָדט—אז ניט שפּרינג איך אַריבער אַריבער דיר, אַ לעבעדיגער אַריבער אַ טויט טען.“ און ווען דער מענש האָט דאָס אָפּגעזאָגט, איז ער פאַר-עוואַונדען; זאראטוסטראַ אָבער איז זיך ווייטער געגאַנגען איבער די טונקעלע גאַסען.

ביי דער טויער פון שטאָט האָבען איהם באַגעגענט די קברנים: זיי האָבען באַלויכטען זיין געזיכט מיט דער פאַקעל, האָבען דערקענט זאראטוסטראַ און האָבען געמאַכט חוּק פון איהם. „זאראטוסטראַ טראַגט אוועק דעם טויטען הונט: זעהר שעהן, וואָס זאראטוסטראַ איז געוואָרען אַ קברן! ווייל אונזערע הענט זיינען צו ריין פאַר אזא געבראַמטענס. ווייל הפנים זאראטוסטראַ אוועק גנב'ענען ביי דעם טיוועל זיין ביסען? זאָל זיין מיט מזל! און מיט-ליעב-איך אייער מאַלצייט! אויב דער טיוועל איז נאָר ניט קיין בער

סערער ננב פאר זאראטוסטרא'ן! — ער וועט זיי, אָקאַרשט, ביידען צו'לקהן'ען, ביידען אויפפרעסען! — און זיי האָבען אַלע געלאַכט און צונויפגעשטעקט די קעפּ אין איינעם.

זאראטוסטראַ האָט דערויף קיין וואָרט ניט געזאָגט און איז געגאַנגען אין זיין וועג. ווען ער איז אזוי אָפּגעגאַנגען צוויי שעה, פאַרביי וועלדער און זומפען, האָט ער דערהערט זעהר פיעל געברום פון הונגעריגע וועלף און איז אַליין געוואָרען הונגעריג. איז ער געבליבען שטעהן ביי אַן איינזאַמען הויז, אין וועלכען עס האָט אַ ליכט געברענט.

„דער הונגער פאַלט אויף מיר אָן ווי אַ הויבער, אין וועלדער און זומפען פאַלט אויף מיר אָן מיין הונגער און אין דער טיעפער נאַכט.

וואונדערליכע שגעונות האָט מיין הונגער. אָפט קומט ער צו מיר ערשט נאָך דעם מאַלצייט, און היינט איז ער גאָר ניט געקומען דעם נאַנצען טאָג: וואו איז ער אויסען געווען?“

און נאָכדעם האָט זאראטוסטראַ אָנגעקלאַפט אין דער טויער פון דעם הויז. עס איז אַרויס אַן אַלמער מאַן; ער האָט געטראָגען אַ ליכט און האָט געפרעגט: „ווער קומט צו מיר און צו מיין שלעכער טען שלאָף?“

„אַ לעבעדיגער און אַ טויטער, האָט געענטפערט זאראטוסטראַ. גיב מיר עפעס עסען און טרינקען; איך האָב אָן דעם פאַרגעסען דעם נאַנצען טאָג. יעדער, וואָס גיט שפּיז אַ הונגעריגען דער-קוויקט זיין אייגענע נשמה: אזוי זאָגט די קלוגשאַפט.“

דער אַלמער איז אוועק, איז אָבער באַלד געקומען צוריק און האָט דערלאָנגט זאראטוסטראַ'ן ברויט און וויין. „עס איז אַ שלעכטע געגענד פאַר הונגעריגע, האָט ער געזאָגט, דעריבער וואוין איך דאָ. חיה און מענש קומען צו מיר, דעם מתבודד. אָבער זאָג דאָך דיין חבר, ער זאָל עסען און טרינקען, ער איז דאָך מיעדער איידער דו.“ זאראטוסטראַ האָט זייןנטפערט: מיין חבר איז טויט; עס וועט זיין שווער צו פּוּעל'ן ביי איהם.“ „גיט מיין דאָנה, האָט דער אַלמער געזאָגט ברונז'ליך. ווער עס קלאַפט אָן ביי מיר, אין

מיין שטוב, דארף נעמען, וואָס איך גיב איהם. עסט. און זאָל אייך
וואויל באַקומען!“ —

דערנאָך איז זאַראַטוסטראַ ווידער געגאַנגען צוויי שעה, זיך
פאַרלאָזען אויף דעם וועג און דעם שיין פון די שטערען: מחמת
ער איז געווען אַן איינגעוואוינטער נאַכט־געהער, און האָט האַלד
געהאַט צו קוקען אין פנים אַריין יעדער זאך, וואָס שלאָפט. אָבער
ווען דער פריהמאָרגען האָט גענומען גראָהען, האָט זאַראַטוסטראַ
דערבליקט, אַז ער איז אין אַ טיפען וואַלד, און אַז קיין וועג זעהט
זיך מעהר ניט, האָט ער דעם בר־מינן אַריין געלייגט אין אַ בויס־
לאַך זיך צוקאַפענס — ווייל ער האָט איהם געוואָלט באַשיצען פון
וועלף — און אַליין האָט ער זיך אוועקגעלייגט אויף דער ערד, אין
וואַלד־גראַז. און תיכף איז ער איינגעשלאָפען מיט אַן אייב, אָבער
מיט אַ רוחיגער נשמה.

* * *

9.

לאַנג איז געשלאָפען זאַראַטוסטראַ, און ניט נאָר די מאָרגענ־
רויט, אויך דער פאַרמיטאָג איז דורכגעגאַנגען איבער זיין פנים.
ענדליך אָבער האָט ער געעפענט זיינע אויגען: פאַרוואַנדערט האָט
ער געקוקט אין דעם וואַלד און אין דער שטילקייט, פאַרוואַנדערט
האָט ער אַריינגעבליקט אין זיך אַליין. דערנאָך האָט ער זיך שנעל
אויפגעהויבען, ווי אַ ים־ריזענדר, וואָס דערזעהט פלוצים לאַנד,
און האָט גענומען אַרויסשרייען זיין פרייד אויפ'ן קול: ווייל ער
האָט אַ נייעם אמת דערזעהען. און אַזוי האָט ער גערעדט צו זיך
אין זיין האַרצען:
אַ ליכט האָט זיך פאַרשפרייט איבער מיר: מיט־דיין ענדער

דאַרף אײך, נאָר לעבעדיגע, — ניט טויטע חברים און בר־מינן'ס, וואָס אײך קאָן זײ אַרומטראָגען מיט מיר, וואוהײן אײך ווײל.

נאָר לעבעדיגע מיט־געהער, וואָס געהען נאָך נאָך מיר, ווײל זײ ווײלען נאָכגעהן נאָך זײך אַלײן — און געהן אַהײן, וואו אײך ווײל. אַ ליכט האָט זײך פאַרשפּרײט אײבער מיר: ניט צום פּאָלק זאָל זאַראַטוסטראַ רײדען נאָר צו מיט־געהער! ניט זאָל זאַראַטוסט־טראַ ווערען אַ פיטערער און אַ הונט פאַר דער הערד — אָפּצו־רײדען פּיעלע פון דער הערד, — צולײעב דעם בײן אײך געקומען. פּאָלק און הערד זאָלען אײן צאָרן זײן אויף מיר: אַ רױבער זאָלען זאַראַטוסטראַ'ן רופּען די פיטערער.

אײך זאָג פיטערער, אָבער זײ רופּען זײך אַלײן די גוטע און די גערעכטע.

אײך זאָג פיטערער, אָבער זײ רופּען זײך אַלײן די גלױביגע פון דעם רעכטען גלױבען.

זעה נאָר די גוטע און די גערעכטע! וועמען האָבען זײ מעהר פאַר אַלעמען פּײנט? יענעם, וואָס צוברעכט זײערע לוחות פון ווערטען, דעם ברעכער, דעם פאַרברעכער: ער אָבער איז דער שאַ־פענדער.

זעה נאָר די גלױביגע פון אַלע גלױבענס! וועמען האַסען זײ מעהר פון אַלעמען? יענעם, וואָס צעברעכט זײערע לוחות פון ווערטען, דעם ברעכער, דעם פאַרברעכער; ער איז אָבער דער שאַ־פענדער.

מיט־געהער זוכט דער שאַפענדער און ניט קײן בר־מינן'ס און אויך ניט קײן הערדען און ניט קײן גלױביגע. מיטשאַפענדער זוכט דער שאַפענדער, וואָס שרײבען נײע ווערטען אויף נײע לוחות. מיט־געהער זוכט דער שאַפענדער, און מיט־שניטער, ווײל אַלץ איז בײ איהם שױן צײטיג צום שניט. אָבער עס פעהלען איהם די הונדערט שניט־מעסערס: צופּט ער אײנצעלנע זאַנגען אַרויס און ערגערט זײך.

מיט־געהער זוכט דער שאַפענדער און אַזעלכע, וואָס ווײסען ווי צו שאַרפען זײערע שניט־מעסערס. צושטערער וועט מען זײ

רופען און פארזאכטער פון גוט און בייז. אָבער זיי זיינען די שניטערס און יום־טוב־מענשען.

מיט־שאַפענדע זוכט זאראַטוסטראַ, מיט־שניטערס און די וואָס פּרעהען זיך מיט איהם אין זיין יום־טוב זוכט זאראַטוסטראַ: וואָס האָט ער צו טאָן מיט הערדען און פיטערער און בר־מינ'ס. און דו, מיין ערשטער מיט־רייזענדער, רוה אין דיין פּרידען! איך האָב דיך גוט פאַרשטעקט אין דעם בויס־לאַך, גוט דיך פאַר־באַרגען פון די וועלף.

אָבער איך געה פון דיר אַוועק; עס איז שוין צייט. צווישען מאַרגען־רויט און מאַרגען־רויט איז אַ נייער אמת צו מיר געקומען. ניט קיין פיטערער זאָל איך זיין און ניט קיין סברן. שוין וועל איך ניט מעהר ריידען צו דעם פּאַלק; צום לעצטען מאַל האָב איך גערעדט צו אַ מת.

אָן די שאַפענדע, די שניטערס, די יום־טוב־מענשען וויל איך מיך אַנשליסען: דעם רעגענבויען וויל איך זיי ווייזען און אַלע טרעפּען, וואָס פיהרען צו דעם אויבער־מענש.

פאַר די מתבודדים וועל איך מיין ליער זינגען און פאַר די וואָס לעבען צו צווייען. און ווער עס האָט נאָך אויערען פאַר נאָך ניט געהערטעס, יענעם וועל איך שווער מאַכען זיין האַרץ מיט מיין גליק. איך שטרעב צו מיין ציעל, איך געה מיר מיין גאַנג. איבער די קווינקלענדע און אומוויסענדע וועל איך אַריבערשפּרינגען. און אַזוי זאָל מיין גאַנג ווערען זייער אונטערגאַנג!

* * *

*

10.

אָט דאָס האָט זאראַטוסטראַ גערעדט צו זיין האַרצען, בשעת די זון איז געשטאַנען אין מיטען טאָג: דערנאָך האָט ער מיט אַ פּרעגענדען בליק אַ קוק געטאָן אַרויף אין דער הויף — ווייל ער האָט דערהערט איבער זיך דעם שאַרפען רוה פון אַ פּויגעל. און — זעה! אַן אַדלער האָט געשוועבט אין ברייטע קרייזען דורך דער

לופט און אויף איהם איז געהאנגען א שלאנג, אָבער ניט ווי א רויב, נאָר ווי א פריינדין: ווייל זי האָט זיך געהאלטען אַרום גערינגעלט אַרום זיין האַלז.

דאָס זיינען מיינע הויז-חיות! האָט זאראטוסטראַ געזאָגט און האָט זיך געפרעהט פון גאַנצען האַרצען.
דער שטאַלצעסטער בעשאַף אונטער דער זון און די קליגסטע חיה אונטער דער זון — זיי זיינען אַרויס אין וועג, כדי אויסצו שפירען.

אויסגעפינען ווילען זיי, צי לעבט נאָך זאראטוסטראַ. און אין דער אמת'ן, לעב איך נאָך?

פיעל געפעהרליכער, האָב איך עם געפונען, איז צו זיין צוויי-שען מענשען, איידער צו זיין צווישען חיות; אין געפעהרליכע דרכים געהט זאראטוסטראַ. זאָלען מיך מיינע שטוב-חיות פיהרען. ווען זאראטוסטראַ האָט דאָס אַרויסגערעדט, האָט ער זיך דער-מאָנט אויף די ווערטער פון דעם הייליגען אין וואַלד, ער האָט אַ זיפּז געטאָן און האָט אזוי געזאָגט צו זיך אין זיין האַרצען:

הלוואי ווער איך קליגער! הלוואי ווער איך קלוג פון דער טיעפסטער טיעף, אזוי ווי מײן שלאַנג!

אָבער איך בעט דאָך עפעס אַזוינס, וואָס איז אונמעגליך: זועל איך בעטען מײן שטאַלץ, ער זאָל תמיד געהן אין איינעם מיט מײן קלוגשאַפט.

און ווען מײן קלוגשאַפט וועט מיך אַמאָל פאַרלאָזען: — אַך, זי לעבט אַמאָל אַוועקצופליהען! — זאָל מײן שטאַלץ יעמאָלט אַרומפליהען מיט מײן נאַרישקייט.

— אזוי האָט זיך אָנגעהויבען זאראטוסטראַ'ס אונטערנאָנג.

זאראטוסטרא'ס רעדען

וועגען די דריי גלגלים.

דריי פארוואנדלונגען פון דעם גייסט באצייכען איך פאר איך :
ווי דער גייסט ווערט מגולגל אין א קעמפל, און דער קעמפל אין א
לייב, און דער לייב לסוף אין א קינד.

א סך שווערע בנינים זיינען דא פאר'ן גייסט, דעם שטארקען,
לאסט-טראגענדען, וואָס איז פול מיט יראת-הכבוד. זיין שטארקייט
בענקט נאך דעם שווערען און שווערסטען.

וואָס אזוינס געפינט זיך דאָ שווערעם ? אזוי פרעגט דער
לאסט-טראגענדער גייסט, און שטעלט זיך אויף די קניע ווי א קע-
מפל, און וויל גוט אָנגעלאָדען זיין.

וואָס איז דאָס שווערסטע, איהר העלדען ? אזוי פרעגט דער
לאסט-טראגענדער גייסט, איך זאל דאָס אַרויפנעמען אויף מיר
און זיך דערפרעהען מיט מיין שטארקייט.

איז עס אפשר דאָס : דערנידעריגען זיך אליין, כדי אָנטאָן
צער דער אייגענער גאווה ? אַרויסשמעלען פאַר דער וועלט די איי-
גענע טפשות, כדי צו שפּאַטען פון דער אייגענער קלוג-
שאפט ?

אָדער איז עס דאָס : זיך שיידען פון אונזערער א זאך, אין
דעם רעכטען יום-טוב פון איהר טריאומף ? אויף הויכע בערג
אַרויפקלעמערען, כדי דעם יצר-הרע אַריינצופיהרען אין א נסיון ?
אָדער איז עס דאָס : זיך צו שפּיווען מיט די דעמבנים און דעם
גראָז פון דער דערקענמנים און ליידען נשמה-הונגער צוליעב דעם
אמת ?

אָדער איז עס דאָס : קראַנק זיין, און די טרייסטער אוועק-
שיקען און שליסען פריינדשאפט מיט די טויבע, וואָס קאָנען קיין
מאָל ניט הערען, וואָס דו ווילסט ?

אָדער איז עס : קריכען אין שמוציגע וואַסער, אויב דאָס זיי-

נען די וואסערען פון דעם אמת און ניט אוועקטרייבען פון זיך די פראשען און הייסע קרעמען ?

אָדער איז עס דאָס : ליעבען יענע, וואָס פאַראַכטען אונז, און דערלאַנגען די האַנט אַ מת, וואָס געהט אום כּף־הקלע און וויל אונז איבערשרעקען ?

אַלע אָט די שווערסטע זאַכען נעמט דער לאַסט־טראָגער גייסט אויף זיך. ווי אַ קעמפל, וואָס איילט, אַ באַלאָדענער, אין מדבר, אזוי איילט אויך דער גייסט אין זיין מדבר.

אָבער אין דעם איינזאַמען מדבר קומט פֿאַר דער צווייטער גלגול : דער גייסט ווערט אַ לייב. פּרייהייט ווי ער איינגעמען אין קאַמף און זיין דער האַר איבער זיין אייגענעם מדבר.

זיין לעצטען האַר וויל ער דאָ אויפּזוכען : אַ פּיינט וויל ער ווערען איהם און זיין לעצטען גאָט, מיט דעם גרויסען דראַכען־שלאַנג וויל ער זיך ראַנגלען צוליבע דעם נצחון.

ווער איז דער דראַכען־שלאַנג, וועלכען דער גייסט וויל ניט מעהר האָבען ווי אַ האַר און גאָט אויף זיך ? „רו זאָלסט“ איז דער נאָמען פון דעם דראַכען־שלאַנג. אָבער דער גייסט פון דעם לייב זאָגט : „איך וויל“.

די פּליטער־חיה : „רו זאָלסט“ ליעגט איהם אין וועג, פינק־לענדיג מיט גאָלד, און אויף יעדען פּליטער גלאַנצט גאָלדיג — „רו זאָלסט“.

טויוענטיאָהריגע ווערטען גלאַנצען אויף יענע פּליטערס, און אזוי רעדט דער מעכטיגסטער פון אַלע דראַכען־שלאַנגען : „דער העכסטער ווערט פון אַלע זאַכען, ער גלימצערט נאָר אויף מיר.“

דער העכסטער ווערט איז שוין געשאַפען, און דער גאַנצער געשאַפענער ווערט — דאָס בין איך. כאַמת, עס טאָר מעהר ניט זיין קיין „איך וויל“ ! אזוי זאָגט דער דראַכען־שלאַנג.

מיינע ברידער, צו וואָס דאַרף מען אַ לייב אין דעם גייסט ? פאַר וואָס איז ניט גענוג די לאַסט־טראָגער בריאה, וואָס האַלט זיך אין צוים און איז פּול יראַת הכבוד ?

בעשאַפען נייע ווערטען — דאָס קאָן אפילו דער לייב נאָך

ניט: אָבער זיך פרייהייט פארשאפען צוליעב נייעם שאפען, — דאָס קאָן בעווייזען די גבורה פון דעם לייב.

זיך פרייהייט פארשאפען און אַ הייליגען „ניין!“ אוועקשטע-
לען אנטקעגען דער פליכט: צוליעב דעם, מיינע ברידער, דארף מען
ווערען אַ לייב.

זיך נעמען דאָס רעכט אויף נייע ווערטען, — דאָס איז דער
מאויס'דיגסטער נעם פאר אַ לאסט־טראָגענדען און עהר־פאַר-
טיגען גייסט. באמת, ביי איהם הייסט דאָס רויבען און דאָס דארף
זיין די זאך פון אַ רויב־חיה.

ווי זיין הייליגסטע זאך, האָט ער אמאָל ליעב געהאַט דעם
„דו זאָלסט!“; מוז ער איצטער אין דעם הייליגסטען ענין געפינען
שגעונות און מוט־ווילען, כדי ער זאָל קאָנען ביי זיין ליעבע ווידער
ארויסרויבען זיין פרייהייט: צו אזא רויב־אַנפאַל דארף מען אַ
לייב.

אָבער זאָגט, מיינע ברידער, וואָס ליעגט אין דער גבורה פון
אַ קינד, וואָס אפילו אַ לייב וואָלט ניט געווען ביכולת צו בעווייזען?
פאָרוואָס מוז דער רויבענדער לייב נאָך ווערען אַ קינד?
אומשולד איז דאָס קינד און פאָרגעסענקייט! אַ פון־דאָס־ניין
אָנהויבען און אַ שפיעל, אַ פון־זיך־גופא קייקלענדע ראָד, אַן ערשטע
באוועגונג, אַ הייליגער „יע“.

יע, מיינע ברידער, צו דעם שפיעל פון דעם שאפען דארף מען
האָבען אַ הייליגען „יע“: זיין ווילען וויל איצט האָבען דער
גייסט, זיין וועלט געפינט ווידער דער אין־דער־וועלט־פאַרלאָרענער.
דריי גלגולים פון דעם גייסט האָב איך אייך באַצייכענט: ווי
דער גייסט ווערעט אַ קעמעל, ווי דער קעמעל ווערט אַ לייב און
זוי לסוף ווערט דער לייב אַ קינד. —

אזוי האָט גערעדט זאראטוסטראַ. און אין יענער צייט האָט
ער זיך אויפגעהאַלטען אין אַ שטאָט, וואָס איהר נאָמען איז גע-
ווען: די ראַבע קוה.

* * *

וועגען די לעהר־שמענדערס פון טוגענד.

פאר זאראטוסטרא'ן האָט מען זעהר געלויבט איינעם אַ קלוג־שאַפענעם מאַן, וואָס האָט גוט געקאָנט האַלטען דרשות וועגען שלאָף און וועגען מעשים טובים: דערפאַר גיט מען איהם אַפּ פיעל כבוד און לוי, און אַלע יונגע לייט זיינען געזעסען ביי זיינע פיס און געלערנט פון איהם תורה. איז זאראטוסטראַ געגאַנגען צו איהם און האָט זיך צווישען די תלמידים אַוועקגעזעצט פאַר דעם רבינ'ס שמענדער, און דער קלוג־געשאַפענער האָט אַזוי גערעדט:

„האָט דרײַ־ארץ און בושה פאַר דעם שלאָף! דאָס איז די ערשטע זאַך! און מיידט אױס יעדען איינעם, וואָס שלאָפט שלעכט און וואַכט אין דער נאַכט!

אפילו דער גנב האָט בושה פאַר'ן שלאָף: שטילערהייט גנב'עט ער זיך־דורך דורך דער נאַכט. אָהן חרפה איז אָבער דער שומר אין דער נאַכט, אָהן בושה בלאַזט ער אין זיין האַרן.

שלאָפען איז גיט קיין קליינע קונסט: מען דאַרף צוליעב דעם אויף זיין אַ גאַנצען טאָג.

צעהן מאָל אין טאָג מוזט דײַך גופא גובר זיין: דאָס ברענגט אַ גוטע מאַטקייט און איז מאָהן פאַר דער נשמה.

צעהן מאָל מוזט דו ווידער גוט־פריינד ווערען מיט זיך אַליין; ווייל גובר־זיין ברענגט ביטערנים, און עס שלאָפט זיך שלעכט דעם ברוגז'ן.

צעהן אמת'ען מוזט דו אויסגעפינען ביי טאָג: אז גיט וועסטו אויך ביי נאַכט זוכען אמת, ווייל דיין נשמה איז געבליבען הונגעריג.

צעהן מאָל מוזט דו לאַכען ביי טאָג און זיין אויפגעראַמט: אז גיט וועט דײַך אין דער נאַכט שטערען דער מאַגען, דער פאַטער פון שווערען מוט.

וועיניגע ווייסען דאָס: אָבער מען מוז האַבען אַלע מדות־

טובות, כדי גוט צו שלאפען. וועל איך זאגען פאלשע עדות?
וועל איך מזנה זיין?

וועל איך געלויבטען מיין שכן'ס דיענסט? די אלע זאכען
פארען זיך שלעכט מיט א גוטען שלאף.

און ווען מען האט שוין אלע מדות טובות, דארף מען פאר-
שטעהן נאך איין זאך: באפעהלען די מדות-טובות, זיי זאלען אליין
געהן שלאפען אין דער ריכטיגער צייט.

כדי זיי זאלען זיך ניט קריגען איינע מיט דער אנדערער, די
כשר'ע צדקניות'לעך! און נאך איבער דיר, דו אונגליקליכער!

לעב אין שלום מיט גאט און מיט דעם שכן: אט דאס וויל
דער גוטער שלאף. און לעב אין שלום אויך מיט דעם שכן'ס טיי-
וועל, אז ניט וועט ער ביי דיר אומגעהן אין דער נאכט.

גיט אפ כבוד דער רעגירענדער מאכט, אפילו דער קרומער
אויבערמאכט, און פאלג וואס זי הייסט. דאס פאדערט דער גוטער
שלאף. וואס בין איך שולדיג, וואס די מאכט געהט אפט אויף
קרומע פיס?

דער איז ביי מיר דער בעסטער פיטערער, וואס פיהרט זיינע
שאף אויפ'ן גרינסטען גראז: דאס פאסט זיך מיט דעם גוטען שלאף.
קיין סך כבוד וויל איך ניט, אויך ניט קיין גרויסע אוצרות:
דאס צורייצט די מילך. אבער עס שלאפט זיך ניט גוט אהן א גוטען
נאמען און אהן א קליינעם אייגענס.

א קליינע געזעלשאפט איז מיר מעהר מיט'ליעב, איידער א
שלעכטע: אבער אויך זי מוז קומען און אוועקגעהן אין דער ריכ-
טיגער צייט. אזוי הארמאנירט דאס מיט א גוטען שלאף.

זעהר געפעלען טוען מיר אויך די נייסטיג-ארעמע: זיי רופען
ארויס דעם שלאף. גליקליך זיינען זיי, דערהויפט ווען מען איז
תמיד מיט זיי מסכים.

אזוי פארנעהט דער טאג פאר דעם גערעכטשאפענעם. קומט די
נאכט, היט איך מיד, איך זאל ניט רופען דעם שלאף! ער וויל
ניט גערופען זיין, דער שלאף, דער האר פון אלע מדות טובות.
נאר איך טראכט איבער, וואס איך האב ביי טאג געטאן און גע-

טראכט. מעלה'נרה'דיג פרעג איך זיך אליין, געדולדזאם ווי א קוה:
וואָס זיינען געווען דיינע צעהן גבורות מיט וועלכע דו האָסט נובר
געווען זיך אליין?

און וואָס זיינען געווען די צעהן גוט־פריינד־ווערונגען און די
צעהן אמת'ען און די צעהן געלעכטערס, מיט וועלכע מיין האַרץ האָט
זיך משמח געווען?

אָפּוועגענדיג דאָס אַלץ און איינגעוויענט פון פּערציג געדאַנקען,
פאַלט אויף מיר אַרויף מיט אַמאָל דער שלאָף, אַ ניט קיין גערופּענער,
דער האַר פון אַלע טוגענדען.

דער שלאָף בעטאַפּט מיין אויג, און עס ווערט שווער. דער
שלאָף באַריהרט מיין מויל, און ער בלייבט אָפּען.

באמת, אויף ווייכע זוילען קומט ער צו מיר, דער ליבסטער
די ננבים, און ננב'עט אַוועק מיינע געדאַנקען: אַ פעטעך בלייב
איך שטעהן, ווי אָט דער שטענדער.

אָבער ניט לאַנג קאָן איך בלייבען אַזוי שטעהן: נאָך אַ וויילע,
און איך לייענ שוין.

ווען זאַראַטוסטראַ האָט געהערט, ווי דער קלוגשאַפענער האָט
אַזוי גערעדט, האָט ער געלאַכט ביי זיך אין האַרצען: ווייל עס
איז איהם דערביי ליכטיג געוואָרען אין מוח. און ער האָט אַזוי גע-
רעדט צו זיין האַרצען.

„אַ נאַר איז מיר אָט דער קלוגשאַפענער מיט זיינע פּערציג גע-
דאַנקען: אָבער איך רעכען, אַז ער איז אַ גרויסער בקי אין דעם
ענין פון שלאָפען.

אַ גליקליכער איז שוין דער, וואָס וואוינט אין שכנות מיט אַזאַ
קלוגשאַפענעם מאַן. אַזאַ שלאָף איז קלעפיג, אפילו דורך אַ דיקער
וואַנט איז ער קלעפיג.

אַ כּשוף איז פאַרשטעקט אפילו אין זיין לעהר־שטענדער. און
ניט אומזיסט זיינען די תלמידים געזעסען פאַר דעם מגיד מישרים.
זיין קלוגשאַפט לערנט: אויף־זיין, כּרי צו שלאָפען. און באמת,
וואָלט דאָס לעבען ניט געהאַט קיין זין און איך וואָלט געמוזט

אויסקלייבען דעם אומזין, וואָלט דאָס אויך פאַר מיר געווען דער
געוואונשענסטער אומזין.

איעזנדר פאַרשטעה איך קלאָר, וואָס מען האָט אמאָל געזוכט
מעהר פאַר אַלעסדינג ווען מען האָט געזוכט די לעהרער פון גערעכט-
שאַפּענקייט. אַ גוטען שלאָף האָט מען געזוכט און מאַהן-בלומיגע
מדות-טובות דערצו!

פאַר אַלע אַט די געלויבטע ראשי-ישיבות איז די קלוגשאַפּענ-
קייט בעשטאַנען אין אַ שלאָף אָהן חלומות: זיי האָבען ניט גע-
וואוסט קיין בעסערען זין פאַר'ן לעבען.

אפילו איצטער זיינען נאָך געוויס פאַראַן נאָך עטליכע, ווי
אַט דער מגיד מישרים, נאָר ניט אַלעמאָל אַזעלכע עהרליכע. אָבער
זייער צייט איז שוין אַריבער. און ניט לאַנג נאָך קאָנען זיי איינ-
שטעהן: נאָך אַ וויילע און זיי לייענען שוין.

וואויל צו די שלעפּעריגע: ווייל זיי וועלען באַלד איינדרעמ-
לען. —

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
* *

די מענשען פון דער הינטער-וועלט.

אַמאָל-אַמאָל האָט אויך זאַראַטוסטראַ פאַרוואָרפען זיין שנען-
טרוים אויף יענער זייט מענש, פונקט ווי אַלע מענשען פון דער
הינטער-וועלט. דאָס ווערק פון אַ ליידענדען און צעפייניגטען נאָט
האָט מיר יעמאָלט אויסגעדוכט די וועלט.

אַ חלום האָט מיר אויסגעדוכט די וועלט און אַ דיכטונג פון
אַ נאָט; פאַרביגער רויך פון די אויגען פון אַ געטליך-אומצופרידע-
נעם.

גוט און בייז, און לוסט און לייד, און איך און דו — פאַר-
ביגער רויך פאַר די באַשעפּערישע אויגען, — אזוי האָט דאָס זיך
מיר אויסגעדוכט. דער בעשאַפּער האָט געוואָלט אַוועקקוקען פון
זיך אַליין, — האָט ער בעשאַפּען די וועלט.

עס איז פאר'שיכור'נדע לוסט פאר דעם ליידענדען אוועק צו קוקען פון די אייגענע ליידען און זיך צו פארלירען. פאר'שיכור'נדע לוסט און זיך-אליין-פארלירען, — אזוי האָט מיר אַמאָל אויסגע-דוכט די וועלט.

אָט די וועלט, די אייביג אומפולקומע, דער אָפּבילד — און אַן אומפולקומער אָפּבילד — פון אַן אייביגען ווידערשפרוך — אַ פאר'שיכור'נדע לוסט פאר איהם, דעם אומפולקומען בעשאַ-פער: — אזוי האָט מיר אַמאָל אויסגעדוכט די וועלט.

אזוי האָב איך אויך אַמאָל געוואָרפען מיין שנען-טרונים אויף יענער זייט מענש, פונקט ווי אַלע מענשען פון דער הינטער-וועלט. אויף יענער זייט מענש, — באמת?

אך, איהר ברידער, אָט דער גאָט, וועמען איך האָב בעשאַפען, ער איז געווען אַ מענשען-ווערק, אַ מענשען-מושגעת, ווי אַלע גע-טער!

מענש איז ער געווען און גאָר אַן אָרעמער שטיק פון אַ מענ-שען און פון אַן איך: פון מיין אייגענעם אַש און גלוט איז ער אַרויסגעקומען, אָט דער געשפענסט און — בנאמנות! ער איז ניט געקומען צו מיר פון יענער וועלט!

און וואָס האָט פאַסירט, מיינע ברידער? איך האָב מיך גובר געווען, דעם ליידענדען, איך האָב מיין אַש אויף דעם באַרג אַרויפגעטראָגען, אַ העלערע פלאַם האָב איך אַןיסגעטראַכט פאַר מיר. און זעה! דער געשפענסט איז פאַרשוואַונדען פון מיר! פאַר מיר, וואָס האַלט אין געזונט-ווערען, וואָלט איצטער געווען אַ פיין און אַ צער, צו גלויבען אין אַזעלכע געשפענסטער: אַ צער און אַ דערניערדיגונג. אָט דאָס זאָג איך צו די הינטער-וועלט-מענשען.

ליידען זיינען דאָס געווען און שלאַפקייט — אָט דאָס האָט בעשאַפען אַלע הינטער-וועלטען; און יענע קורצע משוגעת פון גליק, וואָס נאָר דער אַם שטאַרקסטען ליידענדער לעבט דורך. איינגעמאַטערטקייט, וואָס וויל מיט איין שפרונג, מיט איין טויט-שפרונג דערגרייכען דאָס לעצטע; אַן אָרעמע, עם-הארצ'ישע

איינגעמאטערטקייט, וואָס האָט שוין קיין ווילען ניט צו וועלען :
אָט זי האָט בעשאַפּען אַלע געטער און אַלע הינטער-וועלטען.

גלויבט מיר, מיינע ברידער. דאָס איז געווען דער גוף, וואָס
האָט זיך מיאש געווען אין דעם גוף, — האָט ער מיט די פינגער
פון אַ באַנאָרישטען גייסט גענומען בעטאָפּען די לעצטע ווענט.

גלויבט מיר, מיינע ברידער ! דאָס איז געווען דער גוף, וואָס
האָט זיך מיאש געווען אין דער ערד, — האָט ער דערהערט ווי
עס רעדט צו איהם דער בויך פון דעם זיין.

און יעמאָלט האָט זיך איהם פאַרוואָלט מיט'ן קאָפּ דורכצו-
דרינגען דורך די לעצטע ווענט, — און ניט נאָר מיט'ן קאָפּ, —
אַריבערגעהן צו דער „יענער וועלט“.

אַבער „יענע וועלט“ איז גוט פאַרבאָרגען פון דעם מענשען,
יענע ענטמענשטע אונמענשליכע וועלט, וואָס איז אַ הימעלשער
גאָרנישט, און דער בויך פון דעם זיין רעדט גאָר ניט צו דעם
מענשען, סיידיען ווי אַ מענש.

בנאמנות, עס איז שווער צו בעווייזען די עקזיסטענץ פון אַ זיין
און שווער צו מאַכען עס ריידען. זאָגט מיר, איהר ברידער, איז
ניט דאָס וואונדערליכסטע פון אַלע זאכען אַם בעסטען באַווייזען ?

יע, אָט דער „איך“ און דעם „איך'ס“ ווידערשפרוך און
פאַרפלאַנטערטקייט, רעדט אויפ'ן עהרליכסטען אופן וועגען זיין זיין,
אָט דער שאַפּענדער, וועלענדער, באַווערטענדער „איך“, וואָס איז
די מאַס און דער ווערט פון אַלע זאכען.

און אָט דאָס עהרליכסטע זיין, דער „איך“ — ער רעדט ווער-
גען דעם גוף און וויל האַבען דעם גוף, אפילו יעמאָלט, ווען ער
דיכטעט און טרוימט און פלאַטערט מיט צובראָכענע פלינגלען.

אַלץ עהרליכער און עהרליכער לערנט זיך אויס רעדען דער
„איך“ און וואָס מעהר ער לערנט זיך, אַלץ מעהר בכבוד'ע ווער-
טער געפינט ער, צו שעצען דעם גוף און די ערד.

אַ נייעם שמאָלץ האָט מיך מיין „איך“ געלערנט, איהם לערען
איך די מענשען : ניט מעהר אַריינצושטעקען דעם קאָפּ אין דעם

זאמד פון די הימלישע ענינים, נייערט צו טראָגען איהם פריי,
דעם ערדען־קאָפּ, וואָס בעשאַפט דעם זין פאַר דער ערד!

א נייעם ווילען לערען איך די מענשען: וועלען יענעם וועג,
אין וועלכען דער מענש איז געגאַנגען בלינדערהייט און מסכים
זיין צו איהם, און ניט אַראָפּקריכען פון איהם אָן אַ זייט, אזוי ווי
דאָס טוען די קראַנקע און די אָפּשטאַרבנדע.

דאָס זיינען קראַנקע און אָפּשטאַרבנדע, וואָס האָבען מבטל
געווען דעם חומר און די ערד און האָבען אויסגעטראַכט „די עולמות
העליונים“ און די דערלויזענדע טראָפענס בלוט: אָבער אפילו
איך אָט די זיסע און פינסטערע גיפטען האָבען זיי גענומען פון
דעם חומר און פון דער ערד!

פון זייער עלענד האָבען זיי געוואָלט אַנטלויפען, און די שטע-
רען זיינען געווען צו ווייט פאַר זיי. האָבען זיי געזיפצט: „אָה,
ווען עס וואָלטען געווען הימלישע וועגען, כדי זיך אַריינצו/גנב'ענען
אין אַן אנדער זיין און אין אַ גליק!“ יעמאָלט האָבען זיי אויסגע-
טראַכט זייערע קונץ־שטיקלעך און די בלוטיגע משקאות'לעך.

האָבען זיי, די אומדאַנקבאַרע, געגלויבט, אז זיי פליהען אַוועק
פון זייער חומר און זייער ערד. אָבער וועמען האָבען זיי צו
דאַנקען פאַר דעם קראַמפּף און דעם תענוג פון זייער אַוועקפליהען?
זייער חומר און אָט דער ערד.

מילר איז זאַראַטוסטראַ צו אָט די קראַנקע. באַמת, ער
איז ניט אין כעס פאַר די אופנים פון זייער טרויסט און זייער
אומדאַנק. זאָלען זיי אָנהויבען געזונט־ווערען, זאָלען זיי ווערען
אַריבערשטייגערס און זאָלען זיי שאַפען העכערע לייבער פאַר זיך.
איך איז זאַראַטוסטראַ ניט אין צאָרן אויף דעם געזונט־ווע-
רענדען, וואָס קוקט צאַרטליך אויף זיין משוגעת און גנב'ה'ט זיך
אין מיטען נאַכט צו דעם קבר פון זיין גוט: אָבער קראַנקהייט און
קראַנקער לייב בלייבען נאָך פאַר מיר זיינע טרערען.

אַ סך קראַנקשאַפטע לייט זיינען אלע מאָל געווען צווישען
יענע, וואָס זעהען זעהונגען און בענקען נאָך גאָט. מיט גרימצאָרן

האסען זיי דעם דערקענענרען און יענע אינגסטע פון אלע רעכט-
שאפענקייטען, וואָס רופט זיך: טרייקייט צו דעם אמת.
זיי קוקען תמיד הינטערוויילעכס אויף די טונקעלע צייטען:
יעמאלט אָבער זיינען משוגעת און גלויבען געווען אַ גאַנץ אַנדער
זאָך. דער טירוף הרעת איז געוועזען גאָט־עהנליכקייט, און דער
ספק — אַ חטאָ.

שוין צו גוט קען איך אָט די גאָט־עהנליכע: זיי ווילען, מען
זאָל גלויבען נאָר אין זיי און דער ספק זאָל זיין אַ חטאָ. שוין צו
גוט ווייס איך אויך, אין וואָס זיי אַליין גלויבען מעהר פאַר אַלדעס־
דינג.

בנאמנות, ניט אין הינטערוועלטען און דערלייזענדע בלוטס־
טראָפענס, נייערט אין דעם גוף גלויבען אויך זיי מעהר פאַר אַלץ,
און זייער אייגענער גוף איז פאַר זיי זייער זאָך־איין־זיך.

אָבער ער איז זיי אַ קראַנקשאַפטע זאָך, און גרייליך וואָלטען זיי
ארויסשפרינגען פון זייער הויט. דעריבער הערען זיי זיך צו צו
די פּרעדיגער פון טויט און פּרעדיגען אַליין הינטערוועלטען.

בעסער, מיינע ברידער, הערט זיך־צו צו דער שטימ פון דעם
גוף: דאָס איז אַ ריינערע און דעם אמת טרייערע שטים.

טרייער צו דעם אמת און ריינער רעדט דער געזונטער לייב,
דער פּולקומער און רעכט־ווינקעליגער, און ער רעדט וועגען דעם
זין פון דער ערד. —

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

וועגען די, וואָס פאַראַכטען דעם גוף.

צו די פאַראַכטערס פון דעם לייב וויל איך זאָגען מיין וואָרט.
איך ווינט זיי ניט זיי זאָלען פאַרגעסען, וואָס זיי האָבען געלערנט,
און אָנהויבען לערנען די אַנדערע אויפֿס ניי, נייערט זיי זאָלען זיך
זעגענען מיט זייער לייב — און אויף אזאָן אופן אַנטשטומען.

„איך בין גוף און נשמה“ — אזוי רעדט א קינד. און פאר
וואָס זאָל מען ניט ריידען ווי די קינדער?

אַבער דער אויפגעוועקטער, דער ווייסענדער זאָגט: לייב בין
איך דורך־און־דורך, און גאַרנישט־ניט אַחוץ דעם; און נשמה
איז אַ וואָרט פאַר עפעס, וואָס איז אין לייב.

דער לייב איז אַ גרויסער שכל, אַ רבים מיט איין זין, אַ קרוינג
און אַ פרידען, אַ הערד און אַ פיטערער.

אַ געצייג פאַר דעם לייב איז אויך דיין קליינער שכל, מיין
ברודער, וואָס דו רופסט איהם „גייסט“, אַ קליין געצייג און אַ
שפיעל־זאָך פאַר דיין גרויסען שכל.

„איך“ זאָגסטו אַרויס און ביסט שטאַלץ אויף אַט דאָס וואָרט.
אַבער די גרעסערע זאָך — אין וועלכער דו ווילסט ניט גלויבען —
איז דיין לייב און זיין גרויסער שכל: ער זאָגט ניט „איך“, ער
טוט „איך“.

וואָס דער חוש פיהלט, וואָס דער גייסט דערקענט, דאָס האָט
ניט זיין ענד אין זיך גופא. אַבער חוש און גייסט ווילען זיך
איינשמעסען, זיי זיינען דער סוף פון אלע זאַכען: אזוי איינגערעדט
זיינען זיי.

געצייג און שפיעל־זאָך זיינען חוש און גייסט: הינטער זיי
ליעגט נאָך דער „זעלבסט“. דער זעלבסט זוכט אויך מיט די
אויבען פון דעם חוש, ער הערט זיך צו מיט די אויערען פון דעם
גייסט.

תמיד הערט זיך צו דער זעלבסט און זוכט: ער פאַרגלייכט,
באַהערשט, עראָבערט, צושטערט. ער הערשט און איז אויך דער
באַהערשער פון דעם איך.

הינטער דייע געדאַנקען און געפיהלען, מיין ברודער, שטעהט
אַ מעכטיגער באַפעהלער, אַן אומבעקאַנטער קלוגשאַפענער — זיין
נאָמען איז דער „זעלבסט“. אין דיין לייב וואוינט ער, דיין לייב
איז ער.

עס איז דאָ אַ סך מעהר שכל אין דיין לייב, איידער אין דיין

בעסטער קלוגשאפט. און ווער קאן דען וויסען, צו וואָס דיין
לייב דאַרף האָבען דיין בעסטע קלוגשאַפּענקייט?
דיין זעלבסט לאַכט פון דיין איד און פון זיינע שטאַלצע
שפּרינג. „וואָס זיינען פאַר מיר יענע שפּרינג און געפליהערייען
פון דעם געדאַנק? זאָגט ער זיך. אַ וועגאַרום צו מיין ציעל. איד
בין די פיהר־שטריק פון דעם איד און דער אַריינבלאָזער פון זיינע
באַגריפּען.“

דער זעלבסט זאָגט צו דעם איד: „אַט דאָ פיהל שמאַרץ!“
און אַט ליידט ער, דער איד, און טראַכט, ווי אזוי אויפהערען צו
ליידען — און בפירוש צוליעב דעם זאָל ער טראַכטען.
דער זעלבסט זאָגט צו דעם איד: „אַט דאָ פיהל לוסט!“
פרעהט זיך דער איד און טראַכט, ווי אזוי ער זאָל זיך עפּטער
פרעהען, און בפירוש צוליעב דעם זאָל ער טראַכטען.
צו די פאַראַכטער פון דעם לייב וויל איד זאָגען אַ וואָרט.
זייער פאַראַכטען שטאַמט פון זייער אַכטען. וואָס איז דאָס
אזוינס, וואָס האָט בעשאַפּען אַכטען און פאַראַכטען און ווערט און
ווילען?

דער שאַפּענדער זעלבסט האָט זיך בעשאַפּען אַכטען און
פאַראַכטען, ער האָט זיך בעשאַפּען לוסט און וועה. דער שאַפּענ־
דער לייב האָט זיך בעשאַפּען דעם גייסט, ווי אַ האַנט פאַר זיין
ווילען.

אפילו אין אייער בענאַרישטקייט און פאַראַכטונג, איהר פאַר־
אַכטער פון דעם לייב, דיענט איהר אייער זעלבסט. איד זאָג
איד: אייער זעלבסט אליין וויל שטאַרבען און קערט זיך אַפּ
פונ'ם לעבען.

ער קאָן ניט מעהר טאָן, וואָס ער וואָלט מעהר פאַר אַלץ
געוואָלט. צו שאַפּען אַריבער זיך אליין. אַט דאָס וויל ער מעהר
פאַר אַלץ, דאָס איז זיין נאַנצע תּשוקה.

אַבער דאָס איז איצטער געוואָרען צו שפּעט פאַר איהם —
איז וויל ער זעלבסט אונטערנעמן, איהר פאַראַכטער פונ'ם לייב.
אונטערנעמן וויל אייער זעלבסט, און דעריבער זייט איהר

געוואָרען פאַראַכטער פון דעם לייב! ווייל איהר קאָנט ניט מעהר
שאַפען אַריבער זיך אַליין.

און דעריבער זייט איהר אין צאָרן אויף דעם לעכען און
אויף דער ערד. אַן אומבאַוואוסטע קנאה ליעגט אין דעם קרומען
בליק פון אייער פאַראַכטונג.
איך געה ניט אין אייער וועג, איהר פאַראַכטער פון דעם
לייב!

איהר זייט מיר ניט די בריקען צו דעם אויבער־מענש! —
אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
*

פריידענשאַפטען און ליידענשאַפטען.

מיין ברודער, האָסטו אַ טוגענד, און דאָס איז די י י
טוגענד, איז יעמאַלט וואָסטו זי מיט קיינעם ניט בשותפות.
געוויס, דו ווילסט זי אַנרופען מיט איהר נאָמען און זי צערט־
לען; דו ווילסט זי ציהען פאַר'ן אויער און זיך מיט איהר פאַר־
וויילען.

און זעה! אַט האָסטו איהר נאָמען בשותפות מיט דעם פאָלק
און דו ביזט געוואָרען פאָלק און הערד מיט דיין טוגענד.
עס וואָלט בעסער געווען, דו וואָלסט געזאָגט: „ניט אויסצור־
שפרעכען און אָהן אַ נאָמען איז, וואָס איז די פיין און די זיסקייט
פון מיין נשמה און אויך נאָך דער הונגער פון מיינע אינגעווייד.“
זאָל דיין רעכטשאַפענקייט זיין צו הויך פאַר דער פאַמיליאַ־
ריטעט פון נעמען: און אויב דו מוזט ריידען וועגען איהר, איז —
שעם זיך ניט צו שטאַמלען.

איז — רייד און שטאַמעל: „דאָס איז מיין גוטס, אַט דאָס
ליעב איך, אַט אַזוי נעפעלט עס מיר נאַנץ, נאָר אַזוי וויל איך
האַבען דאָס גוט.
ניט ווי אַ געזעץ פון גאָט וויל איך עס, ניט ווי אַ מענשענס

געזעץ און א מענשליכע נויט וויל איך עס : עס דארף מיר ניט זיין קיין וועגווייזער פאר איבערערדען און גן־עדן'ס.

אן ערדישע טוגענד איז דאָס, וואָס איך ליעב : וועניג שכל איז אין איהר און אַם וועניגסטע אלעמענס שכל.

אַבער אַט דער פּוּיגעל האָט געבויט זיין נעסט ביי מיר : דערייַ בער איז ער מיר ליעב און האַרציג, — נו, זיצט ער ביי מיר אויף זיינע גילדענע אייער.

אַזוי זאָלסטו שטאַמלען און לויבען דיין רעכטשאַפּענקייט. אַמאָל האָסטו ליידענשאַפּטען געהאַט און האָסט זיי גערופּען בייזקייטען. אַבער איצטער האָסטו נאָר דינע טוגענדען : זיי זיינען אַרויסגעוואַקסען פון דינע ליידענשאַפּטען.

דו האָסט דיין העכסטען ציעל אַריינגעפלאַנצט אין האַרצען פון דינע ליידענשאַפּטען : זיינען זיי געוואָרען דינע טוגענדען און פריידענשאַפּטען.

און צי דו ביסט פון די היציג־אויפברויזענדע אָדער פון די פאַר'תאוה'טע אָדער פון די פאַנאַטיש־גלויבענדע אָדער פון די נקמה־דאָרשטענדע :

צום סוף זיינען אַלע דינע ליידענשאַפּטען געוואָרען רעכט־שאַפּענקייטען, און אַלע דינע טייוואָלים זיינען געוואָרען מלאכים. פריהער האָסטו געהאַט ווילדע הינט אין דיין קעלער : אַבער צום סוף זיינען זיי מנוגל געוואָרען אין פּוּיגעל און ליעבליכע זינ־גערינס.

פון דינע גיפּטען האָסטו דיר אַ באלזאַם אויסגעברויט ; דיין קוה שווער־מוט האָסטו געמאַלקען, — איצטער טרינקסטו די זיסע מיִלך פון איהרע אייטער.

און קיין בייזקט וואַקסט שוין ניט אַרויס מעהר פון דיר, סייִדען די בייז, וואָס וואַקסט אין דעם קאַמף פון דינע טוגענדען.

מיין ברודער, אויב דיר גליקט אַפּ, איז יעמאָלט האָסטו אין רעכטשאַפּענקייט און ניט מעהר : אַט אַזוי געהסטו גרינגער אַריבער די בריק.

עס איז זעהר חשוב צו האָבען אַ סך טוגענדען, אַבער דאָס

איז א שווערער גורל; און ניט איינער איז אין מדבר אוועק און האָט זיך דעם טויט געגעבען, ווייל ער איז מיעד געוואָרען צו זיין די שלאַכט און דער שלאַכט־פעלד פאַר זיינע טוגענדען.

מיין ברודער, איז קריעג און שלאַכט אַ שלעכטע זאַך? אָבער אַט דאָס שלעכטס איז אַ נויטווענדיגס; נויטווענדיג איז די קנאה און דער חשד און די לשון־הרע צווישען די ינגע טוגענדען.

זעה, ווי יעדוידע רעכטשאַפּענקייט די ינגע דאָרשט נאָך דער העכסטער הויף: זי וויל דיין גאַנצען גייסט, כדי ער זאָל ווערען איהר הערזאָלד, זי וויל דיין גאַנצע קראַפט אין צאָרן, האַס און ליַעבע.

אייערזיכטיג איז איטליכע טוגענד אויף די אַנדערע, און אַ שרעקליכע זאַך איז אייערזוכט. אויף טוגענדען קאָנען מחמת אייערזוכט געהן צו גרונט.

וועמען די פּלאַס פון אייערזוכט נעמט אַרום, יענער דרעהט אום, ווי אַ סקאַרפיאַן, דעם פאַרגיפּטעטען שטעבער אַנטקעגען זיך אַליין.

אך, מיין ברודער, האָסטו נאָך קיינמאַל ניט געזעהן קיין טוגענד וואָס זאָל זיך אַליין פאַרשוואַרצען און דערשמעכען?

דער מענש איז עפעס, וואָס מוז אַריבערגעשטיגען ווערען: און דעריבער זאָלסטו ליַעבען די ינגע טוגענדען, ווייל דורך זיי וועסטו געהן צו גרונט.

אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

וועגען דעם בלייכען פאַרבּרעכער.

איהר ווילט ניט טויטען, איהר שופּטים און קרבנות־ברענגער, ביז די חיה האָט ניט איינגעבויען איהר קאָפּ? זעהט, דער בליי־כער פאַרבּרעכער האָט איינגעבויען זיין קאָפּ: פון זיין אויג רעדט די גרויסע פאַראַכטונג.

מיין „איך“ איז עפעס וואָס מוז אַריבערגעשטיגען ווערען;

מיין „איך“ איז מיר די גרויסע פארזאכטונג פון דעם מענשען : אזוי ריידען צו אונז זיינע אויגען.

דאָס, וואָס ער האָט זיך אַליין פאַר/משפּט, איז געווען זיין העכסטער אויגענדבליק. לאָזט ניט דעם, וואָס האָט זיך דערהויבען, ער זאָל וויעדער אַראַבפאַלען אין זיין נידערונג!

עס איז ניטאָ קיין אַנדער דערלייזונג פאַר יענעם, וואָס ליידט אזוי פון זיך אַליין, סיידען דער שנעלער טויט.

אייער טויטען, איהר שופטים, זאָל זיין אַ רחמנות און ניט קיין נקמה. און בעת איהר שיקט צום טויט, זעהט, אז איהר גופא זאָלט גערעכטפארטיגען דאָס לעבען.

עס איז ניט גענוג, וואָס איהר ווערט שלום מיט דעם, וועמען איהר טויט. אייער טרויער זאָל זיין ליעבע צו דעם אויבער-מענש : אזוי וועט איהר גערעכטפארטיגען אייער בלייבען לעבען!

א „שונא“ זאָלט איהר זאָגען, אָבער ניט א „רשע“. א „חולה“ זאָלט איהר זאָגען, אָבער ניט א „מנובל“ ; א „פתי“ זאָלט איהר זאָגען, אָבער ניט „א פושע“.

און דו, רויטער שופט, ווען דו וואָלסט בקול רם אַרויסגע- זאָגט אַלץ, וואָס דו האָסט געטאָן אין דיינע געדאַנקען : וואָלט יעדער איינער געשריען : „אָוועק מיט אָט דעם מזוהם און אָט דעם גיפטי-וואָרים!“

אָבער איין זאָך איז דער געדאַנק און אַן אַנדער זאָך די טהאַט און ווידער אַן אַנדערעס איז דאָס בילד פון דער טהאַט. די ראָד פון קאָזאָליטעט קייקעלט זיך ניט צווישען זיי.

א בילד האָט בלייך געמאַכט אָט דעם בלייכען מענשען. ער איז געווען גלייך הויף געוואַקסען מיט דער טהאַט, בשעת ער האָט זי געטאָן : אָבער איהר בילד האָט ער ניט געקאָנט פאַרטראָגען, ווען ער האָט זי אָפגעטאָן.

תמיד האָט ער זיך גענומען זעהן, ווי דעם טוער פון נאָר איין טהאַט. משוגעת רופ אַיך דאָס : די אויסנאַם איז פאַר איהם גע- וואָרען דער גאַנצער תּוֹך.

א שטרייך פון קרייד פאַר'כשוּפ'ט די הוהן ; דער טויט-שלאַג

וואָס ער האָט דורכגעפיהרט, האָט פאַר'כשוּפ'ט זיין אַרעמען שכל —
 דאָס רוף איך אָן: די משוגעת נאָך דער טהאַט.
 הערט, איהר שופטים! עס איז נאָך דאָ אַן אַנדער משוגעת —
 און די קומט א י י ד ע ר ד ע ר טהאַט. אַך, איהר זענט נאָך ניט
 טיעף גענוג אריינגעדروנגען אין זיין נשמה.
 זאָגט דער רויטער שופט: „צוליעב וואָס דען האָט דער רוצח
 בלוט פאַרנאָסען? רויבען האָט ער געוואָלט.“ אָבער איך זאָג
 אייך: זיין נשמה האָט געוואָלט בלוט, ניט נזלח: ער האָט געדאַרשט
 נאָך דעם גליק פון דעם מעסער!
 זיין אַרעמער שכל האָט אָבער ניט פאַרשטאַנען יענע משוגעת
 און האָט איהם גענומען איינשמועסען: „וואָס טויג וועמען בלוט!
 האָט ער איהם געזאָגט. ווילסטו ניט לפחות דערביי עפעס צו
 בזל'נ'ן? נקמה נעמען?“
 און ער האָט זיך צוגעהערט צו זיין אַרעמען שכל: ווי בליי
 זיינען געלעגען אויף איהם זיינע רייד, — האָט ער גע'גזל'ט, בעת
 ער האָט גע'רצח'ן'ט. ער האָט זיך ניט געוואָלט שעמען פאַר
 זיין משוגעת.
 און איצטער ליעגט ווידער דאָס בליי פון זיין שולד אויף
 איהם, און ווידער איז זיין אַרעמער שכל אזוי פאַרגליווערט, אזוי
 פאַראַליוירט, אזוי שווער.
 וואָלט ער נאָר געקאָנט דעם קאַפּ אַ שאַקעל מאָן, וואָלט
 זיך זיין לאַסט אַראָפגעקייקעלט. אָבער ווער קאָן אַ שאַקעל מאָן
 זיין קאַפּ?
 וואָס איז אָט דער מענש? אַ הויפּען קראַנקהייטען,
 וואָס רייסען זיך-דורך דורך זיין גייסט אין דער וועלט אַריין:
 דאַרטען ווילען זיי רויבען זייער רויב.
 וואָס איז אָט דער מענש? אַ קנויל ווילדע שלאַנגען,
 וואָס קאָנען זעלמען זיין אין רוה צווישען זיך, — געהען זיי אוועק.
 יעדע פאַר זיך, און זוכען אין דער וועלט זייער רויב.
 טוט אַ קוס אויף אָט דעם אַרעמען לייב! וואָס ער האָט
 געליטען און באַגערט, דאָס האָט אויסגעטייטשט זיין אַרעמע

נשמה, — זי האָט דאָס אויסגעטייטשט ווי רציחה-לוסט און הייס־
הונגער נאָך דעם גליק פון דעם מעסער.

ווער עס ווערט איצטער קראַנק, אויף יענעם פּאַלט אָן דאָס
בייז, וואָס ווערט איצטער גערעכענט פאַר דאָס בייז. ער זוכט
וועה צו טהאַן מיט דעם, וואָס איהם טוט וועה. אָבער אַמאָל זיי-
גען געווען אַנדערע צייטען מיט אַן אַנדער בייז און גוט.
אַמאָל איז דער ספק און דער ווילען צו זיין אַ זעלבסט געווען
דאָס בייז. יעמאָלט איז דער קראַנקער געווען אַ כּופּר בעיקר און
די קראַנקע — אַ מכשפה. ווי אַ כּופּר און אַ מכשפה האָבען זיי
געליטען און האָבען געוואָלט ברענגען ליידען.

אָבער דאָס וויל ניט אַרײַנדרײַנגען אין אייערע אויערען:
איהר זאָגט מיר, דאָס וועט ברענגען שאַדען אייערע גוטע לייט.
אָבער וואָס זאָלען מײַך אַרען אייערע גוטע לייט?
אַ סך זאָכען אין אייערע גוטע לייט שלאָגען מיר צו דער גאַל,
און בנאמנות ניט דאָס בייז אין זיי. איך וואָלט געוואָלט, זיי
זאָלען האָבען אַ משוגעת, דורך וועלכער זיי זאָלען געהן צו גרונט,
אָט ווי דער בלייכער פאַרבּרעכער.

בנאמנות, איך וואָלט געוואָלט, זייער משוגעת זאָל זיך רופּען
אמת אַדער טרייקייט אַדער יושר: אָבער זיי האָבען זייער טור-
גענד צולײַב אריכת ימים אין אַ נעבעכדיגער צופרידענקייט מיט
זיך גופא.

איך בין אַ שטאַכעט ביי דעם ברעג פון אַ שטראָם: כאַפט
זיך אַז מיר, ווער עס קאָן זיך אַנכאַפען! קיין קוליע פאַר אייך
אָבער בין איך ניט.

זווי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

וועגען שרייבען און לייענען.

פון אלץ וואָס איז געשריבען געוואָרען, לייעב איך נאָר דאָס, וואָס איינער שרייבט מיט זיין בלוט. שרייב מיט בלוט: און דו וועסט געפינען, אז בלוט איז גייסט.

עס איז ניט אזוי גרינג צו פארשטעהן פרעמד בלוט: איך האָס די וואָס לעבען פון אומגעהן שלינגדאן-שלאַנג.

ווער עס איז בעקאנט מיט דעם לעזער, דער וועט גאָרנישט ניט טאָן צוליבע דעם לעזער. נאָך אַ יאָהרהונדערט לעזער — און דער גייסט גופא וועט אָנהויבען אַויר'ן.

דאָס וואָס יעדער איינער מעג זיך לערנען לעזען, פארדארבט מיט דער צייט ניט נאָר דאָס שרייבען, נאָר אויך דאָס דענקען.

אַמאָל איז דער גייסט געווען גאָט, דערנאָך איז ער געוואָרען אַ מענש, און איצטער ווערט ער שוין דער המון-עם.

ווער עס שרייבט מיט בלוט און אין שפּרוכען וויל ניט געלעזען ווערען, נאָר אויסגעלערנט ווערען אויף אויסוועניג.

אין די בערג איז דער נאָהענטסטער וועג — פון שפּיידבאָרג צו שפּיידבאָרג: אָבער דערצו מוז מען האָבען לאַנגע פיס. שפּרוכען זאָלען ווי באַרג-שפיצען זיין: און די, צו וועמען מען רעדט, זאָלען זיין גרויס און הויך געוואַקסען.

די לופט — דין און ריין, די געפאָהר נאָהענט און דער גייסט פול פון פרעהליכער בייזקייט: אזוי פאסט זיך דאָס איינס צו דעם אַנדערן.

איך וויל האָבען קונדסי-דרוהות אַרום מיר, ווייל איך בין מוטריג. דער מוט, וואָס פארטרייבט די געשפענסטער, שאפט זיך אַליין באַרג-קונדסיים, — דער מוט וויל לאַכען.

איך פיהל ניט מעהר אין איינעם מיט אייך: אָט דער וואָלקען, וואָס איך זעה אונטער מיר, אָט די שוואַרצקייט און שווערקייט, וואָס איך לאַך פון זיי, — דאָס גראָד איז אייער שטורעם-וואָלקען.

איהר קוקט ארויף אין דער הויך, ווען איהר שמרעכט צו דער הויכונג. און איך קוק אראפ ווייל איך בין אין דער הויך. ווער פון אייך קאן אין איין צייט אי לאכען, אי זיין דער הויבען?

ווער עס שטייגט אויף די העכסטע בערג, יענער לאכט פון אלע טרויער־שפיעלען און טרויער־ערנסטען.

נאָר־אַהן־דאָנות, פול מיט שפאָט, גוואַלד־מעטיג, — אזוי ווייל אונז האָבען די קלוגשאַפענקייט: זי איז אַ ווייבס־פאַרשוין און האָט תמיד ליעב נאָר דעם קריעגס־מאַן.

איהר זאָגט מיר: „שווער צו טראָגען דאָס לעבען“. אָבער אויף וואָס האָט איהר אייער שטאַלץ אין דעם פריה־מאָרגען און אייער הכנעה אין אָווענט?

דאָס לעבען איז שווער צו טראָגען. אָבער מאַכט זיך דאָך ניט אזוי פאַרצערטעלט! מיר זיינען אלע אינאיינעם היבשע לאַסט־טראָגענדע אייזלען און אייזעלינען.

וואָס גלייכען מיר זיך צו דער קנאַספע פון אַ רויז, וואָס ציטערט, ווייל אַ טראָפען טוי ליעגט אויף איהר לייב?

ס'איז אמת, מיר ליעבען דאָס לעבען, ניט ווייל מיר זיינען געוואוינט צו ליעבען. נאָר ווייל מיר זיינען געוואוינט צו ליעבען. עס איז אלע מאָל דאָ אַ ביסעל משוגעת אין דער ליעבע. עס איז אָבער אויך תמיד אַ ביסעל שכל אין דער משוגעת.

און אויך מיר, וואָס איך בין גוט־פריינד מיט'ן לעבען, דוכט זיך, אז די זומער־פונגעלאַך און די זייפען־בלאָזען און די אַנדערע פון זייער מין צווישען מענשען, ווייסען מעהר פאַר אַלעמען, וואָס אזוינס גליק איז.

צוועהן, ווי עס פלאַטערען אָט די לייכטע, בענאַרישטע, באַ־צירמע, לעבעדיגע קליינע נשמה־לעך — דאָס ברענגט זאַראַטוסט־טראַץ צו טרערען און ליעדער.

איך וואָלט געגלויבט נאָר אין אזא נאָט, וואָס וואָלט גוט גע־קאָנט טאַנצען.

און ווען איך האָב דערזעהן מיין טיייוועל, האָב איך איהם

געפונען ע. נאט, גרינטליך, טיעף, שבת-קודש'דיג, דאָס איז דער
גייסט פון שווערקייט, — אַ דאַנק איהם פאַלען אַלע זאַכען צו
דער ערד.

ניט מיט צאָרן, מיט לאַכען דער'הרג'עט מען. שמעהט אויף,
לאַמיר דער'הרג'ענען דעם גייסט פון שווערקייט.

איך האָב מיך אויסגעלערנט געהן—זינט יעמאָלט לאָז איך
מיך לויפֿען. איך האָב מיך אויסגעלערנט פֿליהען — זינט
יעמאָלט, דאַרף מען מיך ניט אַ שטויס טאָן, איך זאָל מיך ריהרען
פון אָרט.

איצטער בין איך לייכט, איצטער פֿליה איך, איצטער זעה איך
מיך אונטער זיך, איצטער טאַנצט אַ גאָט דורך מיר.
אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

וועגען דעם בוים אויפ'ן באַרג.

זאַראַטוסטראַ'ס אויג האָט געזעהען, ווי אַ יונגער בחור ווייכט
איהם אויס. און ווען ער איז אַמאָל אין אַן אָווענט אַרומגעגאַנגען
אַליין אין די בערג, וואָס רינגלען אַרום די שטאָרט, וועלכע מען
רופט „די ראַבע קוה“, האָט ער דערזעהן: ערשט דער יונגער בחור
זיצט אָנגעלעהנט אָן אַ בוים און קוקט אַראָפּ מיט מיעדע בליקען
אין דעם טאָל. זאַראַטוסטראַ האָט אָנגענומען דעם בוים, ביי
וועלכען דער בחור איז געזעסען, און האָט אזוי געזאָגט:

„ווען איך וואָלט געוואָלט טרייסלען אָט דעם בוים מיט
זיינע הענד, איך וואָלט דאָס ניט געקאָנט.
אַבער דער ווינט, וואָס מיר זעהען איהם ניט, ער פייניגט
אין בויגט איהם, וואוהין ער וויל. מיר ווערען נאָך ערגער געבויר-
גען און געפייניגט פון פאַרבאָרגענע הענט.“

האָט זיך דער יונגער בחור פאַר'הרוש'ט אויפגעהויבען און
האָט געזאָגט: „איך הער זאַראַטוסטראַ'ס קול און איך האָב נאָר
וואָס געטראַכט וועגען איהם.“ זאַראַטוסטראַ האָט געענטפערט:

„איז, וואָס האָסטו זיך דערשראָקען ?

עס איז מיט דעם מענשען, ווי מיט דעם בוים.

וואָס מעהר ער קלעמערט אַרויף אין דער הויך און אין דער ליכטיג, אַלץ שטאַרקער שטרעבען זיינע וואָרצלען צו דער ערד-צו, אַראָב-צו, אין דער טונקעל, אין דער טיעף, — אין דאָס בייז.“

„יע, אין דאָס בייז ! האָט אויסגערופען דער בחור. ווי אזוי איז דאָס מעגליך, וואָס דו האָסט אַנטפלעקט מיין נשמה ?“

זאַראַטוסטראַ האָט אַ שמייעל געטאָן און האָט געזאָגט : „פאַראַן נשמות, וואָס מען קאָן קיין מאָל ניט אַנטפלעקען, סײַרען מען זאָל זיי פריהער ערפינדען.“

„יע, אין דאָס בייז ! — האָט דער בחור נאָך אַמאָל אויס-גערופען.

דו האָסט געטראָפּען דעם אמת, זאַראַטוסטראַ. איך גלויב אין זיך אַליין ניט מעהר, זינט איך שטרעב צו דער הויך, און קיינער גלויבט אין מיר ניט מעהר, — ווי אזוי קומט דאָס ?

איך פאַרוואַנדעל מיך צו שנעל. מיין היינט איז סותר מיין נעכטען. איך שפּרינג אַריבער אָפּט די טרעפּלעך, איבער וועלכע איך שטייג, — דאָס וויל מיר קיין טרעפּעל ניט מוחל זיין.

בין איך אויבען, בין איך תמיד אַליין. קיינער רעדט מיט מיר ניט, און דער פּראָסט פון איינזאַמקייט מאַכט מיך ציטערען. וואָס דאַרף איך דאָ אין דער הויך ?

מיין פאַראַכטונג און מיין בענקשאַפט וואַקסען אין איינעם. וואָס העכער איך שטייג, אַלץ מעהר פאַראַכט איך דעם, וואָס שטייגט. וואָס זוכט ער דאָ אין דער הויך ?

ווי שעהם איך מיך פאַר מיין שטייגען און שטרויכלען ! ווי בעשפּאַט איך מיין העפּטיגען שווערען אָטעמען ! ווי האַס איך דעם, וואָס פליהט ! ווי מיער בין איך אין דער הויך !“

דאָ איז דער יונגער בחור אַנטשוויגען געוואָרען, און זאַראַטוסטראַ האָט בעטראַכט דעם בוים, ביי וועלכען זיי זיינען גע-שמאַנען, און האָט אזוי געזאָגט :

„אָט דער בוים שטעהט איינזאם דאָ אין די בערג; ער איז אַרויסגעוואַקסען הויך איבער מענש און חיה. און ווען ער וואָלט ריידען געוואָלט, וואָלט ער קיינעם ניט געהאַט, ווער עס זאָל איהם פאַרשטעהן: אזוי הויך איז ער אויס־געוואַקסען.“

נו — וואָרט ער און וואָרט, — אויף וואָס וואָרט ער דאָך? ער וואוינט צו נאָהענט צו דעם זיץ פון די וואָלקענס: וואָרט ער אַפּשן אויף דעם בליץ?”

ווען זאַראַטוסטראַ האָט דאָס געזאָגט, האָט דער יונגער בחור אויסגערופען מיט העפטיגע זשעסטען: „יע, זאַראַטוסטראַ, ס'איז אמת, וואָס דו זאָגסט. נאָך מיין אונטערגאַנג האָב איך געבענקט, בעת איך האָב געשטרעבט אין דער הויך, און דו ביסט דער בליץ, אויף וועלכען איך האָב געוואָרט! זעה, וואָס בין איך נאָך אזוינס, זינט דו האָסט זיך באַוויזען צווישען אונז. די קנאה צו דיר, — אָט דאָס האָט געמאַכט פון מיר אַ תל.“

אזוי האָט גערעדט דער בחור און האָט ביטער געוויינט. זאָ־ראַטוסטראַ אָבער האָט אַרויפגעלייגט זיין אָרעם אויף איהם און האָט איהם אַוועקגעפיהרט מיט זיך.

און ווען זיי זיינען אַ ווילע געגאַנגען אין איינעם, האָט זאָ־ראַטוסטראַ אָנגעהויבען צו ריידען, אזוי צו זאָגען:

„עס צורייסט מיר מיין האַרץ. בעסער איידער דינע רייד, דערצעהלט מיר דיין אויג וועגען דיין גאַנצער געפאַהר. נאָך ביסטו ניט פריי, דו זוכסט ערשט די פרייהייט.“

צו איבערוואַך האָט דיר געמאַכט דיין זוכען און האָט ביי דיר אַוועקגענומען דעם שלאָף.

דו ווילסט אין די פרייע הויך, נאָך שטערען דאָרשט דיין נשמה. אָבער אויך דינע ערנסטע אימפולסען דאָרשטען נאָך פרייהייט.

דינע ווילדע הינט ווילען אין די פריי; ; זיי בילען אויס לוסט אין זייער קעלער, כשעת דיין גייסט טראַכט ווי צו עפענען אַלע תפיסה'ס.

דו ביסט נאך — מיר דוכט — א געפאנגענער, וואָס טרוימט
נאָר וועגען פּרוּיהייט פאַר זיך: אַך, די נשמה פון אַזעלכע געפאַנ-
גענע ווערט קלוג אָבער אויך שלאַנגניג און שלעכט.

אויך דער בעפרייטער אין גייסט דאַרף זיך רייניגען. אַ סך
געפּענגניס און קוּיט בלייבט נאָך אין איהם; זיין אויג דאַרף
נאָך ערשט ווערען ריין.

יע, איך ווייס דיין געפאַהר. אָבער איך באַשווער דיך ביי
מיין לייעכע און מיין האַפּענונג: וואַרף ניט אַוועק דיין לייעכע און
דיין האַפּענונג.

איידעל פיהלסטו דיך נאָך און איידעל פיהלען דיך נאָך די
אַנדערע, וואָס זיינען ברוגז אויף דיר און וואַרפען דיר נאָך בייזע
בליקען. זיי וויסען, אז אַלעמען אין וועג שטעהט אַן איידעלער
מענש.

אויך פאַר די גוטע מענשען שטעהט אַן איידעלער אין וועג,
און אפילו ווען זיי רופען איהם אַ גוטער מענש, ווילען זיי איהם
דורך דעם אַפּרוקען אָן אַ זייט.

נייע זאַכען וויל דער איידעלער שאַפען און אַ נייע רעכטשאַ-
פענקייט. אַלטע וויל דער גוטער, און אַז דאָס אַלטע זאָל בלייבען
אַפּגעהיט ווי געווען.

אָבער ניט אין דעם איז די געפאַהר פאַר דעם איידעלען, וואָס
ער קאָן ווערען אַ גוטער, נייערט וואָס ער קאָן ווערען אַ חצוף,
אַ חוּזקמאַכער, אַ צושטערער.

אַך, איך האָב געקענט איידעלע, וואָס האָבען פאַרלאָרען זייער
העכסטע האַפּענונג און דערנאָך האָבען זיי גענומען פאַרשוואַרצען
אלע הויכע האַפּענונגען.

האָבען זיי אָנגעהויבען לעבען חוצפה'דיג, אין קורצוויליגע
תענוגים און זייערע ציעלען האָבען קוּים געקלעקט אויף אַ מאָג.

„גייסט איז אויך נאָר תאוה'לוסט“ — אזוי האָבען זיי גע-
זאָגט. יעמאַלט זיינען צובראַכען געוואָרען די פּליגלען ביי זייער
גייסט: נו, קריעכט ער אַרום און באַשמוצט אַלץ וואָס ער נאָגט.

אַמאָל האָבען זיי געטרוימט צו ווערען העלדען. בעלית'תאוו

זיינען זיי איצטער. א צאָרן און אַן אימה איז זיי איצטער דער העלד.

אַבער ביי מיין ליעבע און מיין האָפענונג באַשווער איך דיך :
היט אָפּ אין דיין נשמה דעם העלד ! האַלט הייליג דיין העכסטע
האַפענונג !

אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
*

די, וואָס פריידיגען דעם טויט.

עס זיינען דאָ פריידיגער פון דעם טויט : און די ערד איז
פול מיט אַזעלכע, וועמען מען מוז פריידיגען, זיי זאָלען זיך אָפּ-
קערען פון לעבען.

פול איז די ערד פון איבעריגע, פאַרדאַרבען איז דאָס לעבען
דורך די פיעל-צורפיעלע. הלואי נאָרט מען זיי אַוועק פון דעם
לעבען מיט דעם „איביגען לעבען“ !

„געלע“, אַזוי רופט מען די פריידיגער פון טויט, אָדער
„שוואַרצע“. אַבער איך וועל זיי אַרויספיהרען נאָך אין אַנדערע
פאַרבען.

אַט זיינען די מאַוים'דיגע, וואָס טראָגען אַרום אין זיך די
חיהרעה און האָבען קיין אַנדער ברירה ניט : אָדער תאוה-לוסט
אָדער פייניגען דעם אייגענעם גוף. און זייערע תאוה-לוסטען זיי-
נען אויך אַ צורייסען פון דעם אייגענעם פלייש.

זיי זיינען נאָך גאָר ניט געוואָרען קיין מענשען, אַט די
מאַוים'דיגע : זאָלען זיי פריידיגען דעם אָפקער פון לעבען און
זאָלען זיי זיך אַליין אָפּטראָגען !

אַט זיינען מענשען מיט דעריגע נשמות : קוים זיינען זיי
נעבאַרען, אַזוי הויבען זיי שוין אָן צו שטאַרבען. זיי בענקען נאָך
די לעהרען פון אייגענע מאַטערטקייט און בטול-היש.

זיי ווילען גריילעך טויט זיין, און מיר זיינען מסכים מיט

זייער ווילען! לאַמיר זיך היטען, אויפצואוועקען אַט די מתים
און אויפצוברעכען אַט די לעבעדיגע טרונעם.

באגעגענען זיי נאָר אַ קראַנקען, אָדער אַן אַלמען מאַן, אָדער
אַ לויף; באלד זאָגען זיי: „דאָס לעבען איז אָפגעפרעגט“.

אַבער נאָר זיי זיינען אָפגעפרעגט און זייערע אויגען
וואָס זעהען נאָר אַ י י י אַן אויסבליק אין זייער זיין אויף דער
וועלט. איינגעוויקעלט אין טיעפער מרהשחורה, און להוט נאָך
די קליינע צופאַלען, וואָס בריינגען דעם טויט, אזוי וואַרטען זיי
מיט פאַרקלאַמערטע צייהן.

אָדער נאָר: זיי נעמען זיך פאַר צוקערלעך און דערביי שפּאַך
מען זיי פון זייער קינדעריי: זיי האַלטען זיך אָן אַ שטרויעלע לע-
בען, און שפּאַמען, וואָס זיי האַלטען זיך נאָך אָן אַ שטרויעלע.

זייער קלוגשאַפענקייט רעדט אזוי: אַ שוטה איז דער, וואָס
בלייבט ביים לעבען, אַבער מיר זיינען שוטים! און דאָס איז די
גרעסטע שטות אין דעם לעבען!

„ס'לעבען איז נאָר ליידען“ זאָגען אַנדערע און לייגען ניט:
איז — זעהט דאָך, אז אַ י ה ר זאַלט אויפהערען צו ליידען.
איז — זעהט דאָך, אז עס זאָל אויפהערען אַ לעבען, וואָס איז
נאָר ליידען!

און אזוי זאָל זיין די לעהרע פון אייער רעכטשאַפענקייט:
„דו זאַלסט דיך אַליין ממית'ן! דו זאַלסט דיך אַליין אַוועק
גנב'ענען פון זיך.“

„תאודה-לוסט איז אַ זינה, — זאָגען אייניגע פון די טויט
פריידיגער, — לאַמיר אַוועקגעהן אָן אַ זייט און ניט פרוכפערן קיין
קינדער.“

„געבוירען איז אַ טרהא, — זאָגען די אַנדערע, — צו וואָס
נאָך געבוירען? מען געבוירט נאָר אומגליקליכע!“ — אויך זיי
זיינען פריידיגער פון טויט.

„מען מוז רחמנות האַבען — זאָגען די דריטע. נעמט אַלץ,
וואָס איך האָב! נעמט אַלץ, וואָס איך בין! אויף אזוי פיעל
וועניגער וועל איך זיין געבונדען צום לעבען!“

וואָלטען זיי געווען באַרמ־האַרציג פון גרונט אויס, וואָלטען זיי געדאַרפט דעם אַנדערן'ס לעבען פאַרביטערען: שלעכט זיין, — דאָס וואָלט געווען זייער ריכטיגע גוטסקייט.

אַבער זיי ווילען פטור ווערען פון לעבען: זייער דאַנה, וואָס זיי בינדען די אַנדערע נאָך פעסטער מיט זייערע קייטען און מתנות! —

און אויך איהר, פאַר וועמען דאָס לעבען איז ווילדע אַרבייט און אומרוה, זייט איהר ניט זעהר מאַט פון לעבען? זייט איהר שוין ניט צייטיג פאַר די פריידיגער פון טויט?

איהר אַלע, וועמען עס איז לייעב די ווילדע אַרבייט און דאָס רעש'יגע נייע, פרעמדע, איהר זייט זיך אַליין אַ לאַסט.

אייער התמדה איז וועלען אַנטלויפֿען, וועלען פאַרגעסען זיך אַליין.

וואָלט איהר מעהר געגלויבט אין לעבען, וואָלט איהר זיך ווייניגער אוועקגעגעבען דעם אויגענבליק. אַבער צו וואַרטען האָט איהר ניט גענוג אינהאַלט אין זיך — און אפילו ניט גענוג פוילעך זיך.

אומעטום קלינגט די שטים פון די, וואָס פריידיגען דעם טויט: און די ערד איז פול מיט אַזעלכע, וועמען עס מוז געפרעך דיגט ווערען דער טויט;

אָדער „דאָס אייביגע לעבען“, — דאָס איז פאַר מיר קיין חלוק ניט, — אַבי זיי זאָלען זיך וואָס שנעלער אָפּטראָגען!
אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

קריעג און קריעגס־לייט.

מיר וועלען ניט ווערען געשוניט פון אונזערע בעסטע פיינד, און אויך ניט פון יענע וואָס מיר לייעבען זיי פון גרונט־האַרצען. איז — לאָזט מיך אויך זאָגען דעם אמת.

מינע ברידער אין קריעג! איך לייעב אויך פון גרונט האַר-

צען. איך בין, און בין אלעמאל געווען, אייערס א גלייכען. און
איך בין אייך זייער בעסטער פיינד. איז — לאָזט מיך אייך
זאָגען דעם אמת.

איך ווייס די שנאה און קנאה פון אייער האַרצען. איהר
זייט ניט גענוג גרויס, ניט צו קאָנען קיין שנאה און קנאה. איז —
זייט דאָך גענוג גרויס, ניט צו שעמען זיך מיט זיי!
און אויב איהר קאָנט ניט זיין די קדושים פון דער דערקענטניס,
איז זייט וועניגסטענס איהרע קריענסלייט. דאָס זיינען די מיט-
פאָהרער און די פאָרלויפער פון אזא הייליגקייט.

איך זעה א סך סאָלדאטען: איך וואָלט געוואָלט זעהן א
סך קריענסלייט. „אוינפאָרם“, „אוינפאָרם“, רופט מען דאָס,
וואָס זיי טראָגען: הלאַזי איז דאָס ניט קיין אייןפאָרם דאָס, וואָס
זיי פארדעקען דערמיט.

איהר זאָלט מיר זיין אזוינע, וועמעס אויג עם זוכט תמיד
דעם פיינד — א י ע ר פיינד. און ביי אייניגע פון אייך
וואַכט אויף די שנאה ביי דעם ערשטען בליק.

איינער פיינד זאָלט איהר זוכען, אייער קריעג זאָלט איהר
פיהרען, און צוליעב אייערע געדאַנקען! און ווען אייער געדאַנק
ווערט געשלאָגען, זאָל אייער עהרליכקייט נאָך אויסרופען דעם
טריאומף.

איהר זאָלט ליעב האָבען דעם שלום, ווי א מיטעל צו נייע
מלחמות. און א קורצען שלום מעהר אידער א לאַנגען.

מיין עצה פאַר אייך איז ניט די אַרבייט, נייערט דער קאַמף.
מיין עצה פאַר אייך איז ניט דער שלום, נייערט דער זיעג. אייער
אַרבייט זאָל זיין א קאַמף, אייער שלום זאָל זיין א זיעג!

שווייגען און זיצען שטיל קאָן מען נאָר יעמאַלט, ווען מען
האַלט דעם פּייל-און-בויגען אין די הענט: אז ניט פלאַפעלט מען
און מען קריענט זיך. אייער שלום זאָל זיין א זיעג!

איהר זאָגט, די גוטע זאך הייליגט אפילו דעם קריעג? אייך
זאָג אייך: דער גוטער קריעג הייליגט יעדע זאך.
קריעג און קוראזש האָבען אויפגעמאָן מעהר גרויסע זאַכען

איידער די לעבע צום צווייטען. ניט אייער רחמנות, נייערט איי-
 ער מוטיגקייט האָט ביזאָהער גערעטעט די אומגליקליכע.
 וואָס איז גוט? מוטיג זיין איז גוט. לאָזען זיך די קליינע
 מיידלעך ריידען: „גוט זיין איז, וואָס איז היבש און איז דערזעל-
 ביגער צייט ריהרענד“.

מען רופט אייך האַרצלאָזע. אָבער אייער האַרץ איז עכט און
 איך לעב די פאַרשעמטקייט פון אייער האַרצליכקייט. איהר שעמט
 זיך מיט אייער צופלוס און אַנדערע שעמען מיט זייער אָפּפלוס.
 איהר זייט העסליך? נו — מילא, מיינע ברידער! טוט אָן
 אַרום אייך דאָס דערהויבענע, דעם מאַנטעל פאַר דאָס העסליכע!
 און ווען אייער נשמה ווערט גרויס, ווערט זי איבער-מוטיג
 און אין אייער דערהויבענקייט איז בייזקייט. איך קען דאָך אייך.
 אין דער בייזקייט באַגעגענט זיך דער איבער-מוטיגער מיט
 דעם חלוש. אָבער זיי פאַרשמעהען ניט איינער דעם אַנדערען.
 איך קען דאָך אייך.

איהר זאָלט האָבען נאָך אַזוינע פיינד, וואָס צום האַסען, אָבער
 ניט אַזוינע, וואָס צום פאַראַכטען. איהר מוזט זיין שטאַלץ אויף
 אייערע פיינד: יעמאָלט וועלען די ערפאַלגען פון אייערע פיינד
 זיין אויך אייערע ערפאַלגען.

מורד זיין אין דעם האַר — דאָס איז די גדלות פון דעם
 שקלאָוו. אייער גדלות זאָל זיין — פאַלגען! אייער כאַפּעהלען
 נופא זאָל זיין אַ פאַלגען.

דעם גוטען קריענסמאַן קלינגט דער „דו זאָלסט“ אַנגענעמער
 איידער דער „איך וויל“. און אַלץ, וואָס אייך איז לעב, זאָלט
 איהר זיך פריהער לאָזען באַפּעהלען.

אייער לעבע צום לעבען זאָל זיין די לעבע צו אייער העכס-
 מער האַפּענונג און אייער העכסטע האַפּענונג זאָל זיין דער העכס-
 מער געדאַנק פון דעם לעבען.

אייער העכסטען געדאַנק אָבער זאָלט איהר זיך לאָזען באַפּעהר-
 לען פון מיר — און ער הייסט: מענש איז עפעס אַזוינס, וואָס
 דאַרף אַריבערגעשטיגען ווערען.

אזוי לעבט אייער לעבען פון פאלגען אין פון קריעג! וואָס
פאַר אַ באַטרעף האָט דאָס אַריכטייַמים! וועלכער קריענסמאַן וויל
מען זאָל איהם שווינען!

איך שוין אייך ניט, איך ליעב אייך פון גרונט־האַרצען, מיינע
ברידער אין קריעג!

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

דער נייער אָפּגאַט.

ערגעצווואו זיינען נאָך דאָ פעלקער און העררען, אָבער ניט
ביי אונז, מיינע ברידער: דאָ האָבען מיר שטאַמען.

שטאַט? וואָס איז דאָס אַזוינס? איז גוט עפענט נאָר
אויף אייערע אויערען, וויל איצטער זאָג איך מיין וואָרט ווענען
דעם טויט פון די פעלקער.

אַ שטאַט הייסט די קאַלטעסטע פון אלע קאַלטע פאַרקוקע־
נישען. קאַלט לאַינט זי אייך אָן. און דאָס איז דער שקר, וואָס
קריכט פון איהר מויל: „איך, דער שטאַט, בין דאָס פאַלק“.

כזב ושקר! שאַפּערע זיינען דאָס געווען, וואָס האָבען בע־
שאַפּען די פעלקער און האָבען אַרומגעוואַנגען אַרום זיי אַ גלויבען
און אַ ליעבע: אזוי האָבען זיי געדיענט דעם לעבען. צושטערער
זיינען דאָס, וואָס שמעלען אַוועק פאַנג־פאַלען פאַר די פיעלע און
רופען דאָס שטאַט: זיי הענגען זיי אַרום אַ שווערד און הונדערט
תאוות.

וואו עס איז נאָך דאָ אַ פאַלק, פאַרשטעהט עס ניט דעם
שטאַט און האַסט איהם ווי אַ בייזען בליק און אַ זינד אַנטקעגען די
מנהגים און די רעכטען.

אָט דעם סימן ניב איך אייך: איטליך פאַלק האָט זיין לשון
פאַר גוט און בייז, דער שכן פאַרשטעהט איהם ניט. זיין לשון
האָט ער זיך ערפונדען אין מנהגים און רעכטען.

דער שטאַט אָבער לאַינט אין אלע לשונות פאַר גוט און

בייז; און וואָס ער זאָל ניט ריידען, לאַינט ער, און וואָס ער זאָל
ניט האָבען, גע'גנב'עט האָט ער עס.

פאַלש איז אַלץ אין איהם; מיט גע'גנב'עטע צייהן ביסט
ער, דער בייסיגער. פאַלש אין איהם זיינען אפילו די אינגעווייד
זיינע.

א שפראַך-צומישעניס פון נוט און בייז: אָט דעם סימן גיעב
איך אייך, ווי דעם סימן פון דעם שטאַט. בנאמנות, דער סימן
טויט אָן אויף דעם ווילען צו טויט! בנאמנות, ער ווינקט צו
די פרוידיגער פון טויט!

פיעל-צופיעלע ווערען געבוירען: פאַר אָט די, וואָס זיינען
איבעריג, האָט מען דעם שטאַט ערפונדען.

קוקט נאָר אָן, ווי ער נאָרט זיי אַרײַן צו זיך, די פיעל-צור
פיעלע! ווי ער שלינגט זיי איין און קייט זיי און איז מעלה-גרה.
„אויף דער ערד איז ניטאָ קיין גרעסערע זאך, איידער איך:
איך בין דער רעגולירענדער פינגער פון נאָט“ — אזוי ברילט די
ווילדע בריאה. און ניט נאָר לאַנגגע'אויערטע און קורצגע'אויגטע
פאַלען אויף זייערע קניע!

אך, אויך אין אייך, איהר גרויסע נשמות, סוד'עט ער אַרײַן
זיינע פינסטערע ליגענס! אך, ער געפינט אויס די רייכע הערצער,
וואָס ווילען זיך גערן פאַרשווענדען!

יע, אויך אייך געפינט ער אויס, איהר באַזיעגער פון דעם אַל-
מען נאָט! מיעד זייט איהר געוואָרען אין קאמף, און איצטער
דיענט אייער מאַטקייט דעם נייעם אָפּגאַט!

העלדען און עהרליך-בכבוד'ע לייט וואָלט ער געוואָלט אַרום-
שטעלען אַרום זיך, דער נייער אָפּגאַט. גערן זונט זי זיך אין דעם
זונען-שיין פון גוטע געוויסענס, — די קאַלטע פאַרקוקעניש. אַלץ
וויל ער אַיך געבען, ווען אַיך זיך נאָר בוקען צו
איהם, דער נייער אָפּגאַט: אויף אזוי אַרום קויפט ער זיך דעם
גלאַנץ פון אייער העכטשאַפענקייט אין דעם בליק פון אייערע
שטאַלצע אויגען.

די פיעל-צופיעלע וויל ער אַרײַנפאַנגען מיט אייך. יע, אַ

גיהנום־קונץ־שטיק איז דאָ אויסגעטראַכט געוואָרען, אַ טויטען־
פערד קלימפערט מיט דעם פּוץ פון געטליכע עהרען.

יע, אַ שטאַרבן פאַר פיעלע האָט מען דאָ ערפונדען, וואָס
לויבט זיך אַליין און זאָגט: ער איז דאָס לעבען. כאמת, אַ
האַרצענס־דיענסט פאַר אַלע פריידיגער פון טויט!

שטאַט רוף איך אָן דאָס, וואו אַלע זיינען גיפֿט־טרינקער, די
גוטע און די שלעכטע: שטאַט, וואו אַלע פאַרלירען זיך אַליין,
די גוטע און די שלעכטע: שטאַט, וואו אַלעמענס לאַנגזאַמער
זעלבסט־מאָרד רופט זיך אָן „דאָס לעבען“.

קוקט נאָר אָן אַט די, וואָס זיינען די איבעריגע! זיי
גנב'ענען די ווערק פון די ערפינדער און די אוצרות פון די קלוג־
שאַפענע: „בילדונג“ רופען זיי אָן זייער גניבה — און אַלץ ווערט
ביי זיי אַ הלאַת און אַ פּנע רע!

קוקט מיר נאָר אָן אַט די איבעריגע! קראַנק זיינען זיי
תמיד, זיי ברעכען אויס זייער גאַל און רופען דאָס „צייטונג“. זיי
פאַרשלינגען איינער דעם אַנדערן און קאַנען זיך ניט פאַרדייען.

קוקט נאָר אָן אַט די איבעריגע! זיי זאַמלען אָן רייכטימער
און ווערען דורך דעם אָרימער. מאַכט ווילען זיי, און קודם דעם
הויב־אייזען פון דער מאַכט, אַ סך געלט, — די קראַפטלאָזע!

זעהט, ווי זיי קלעטערען, די געשווינדע אַפען! זיי קלעטער־
רען איינער איבער דעם אַנדערען און אזוי אַרום שלעפען זיי איינער
דעם אַנדערען אין קויט אַריין און אין דער טיעף אַראָפּ.

אהין, צום טהראָן, שטרעבען זיי אַלע: דאָס איז זייער
משוגעת, — אַקוראַט ווי אויפ'ן טהראָן וואָלט געזעסען דאָס גליק!
אַפט זיצט קויט אויפ'ן טהראָן — און אַפט אויך דער טהראָן אויף
דעם קויט.

משוגעים זיינען זיי מיר אַלע און קלעטערענדע אַפען און
איבערגעהיצטע. אַ שלעכטער אויך טראָגט זיך מיר פון דעם
אַפּנאָט, דער קאַלטער בריאַה משונה, שלעכט אויפ'ן זיי מיר אַלע
אין איינעם, אַט די געצענדיגענער.

מינע ברידער, ווילט איהר דען פאַרשטיקט ווערען אין דעם

דונסט פון זייערע מיילער און פון זייערע תאוות! בעסער צו
ברעכט דאָך די פענסטער און שפּרינגט אַרויס אין די פּריי.
מידט דאָך אַוויס דעם שלעכטען גערוד! מידט אַוויס
די געצענדיגענעריי פון די איבעריגע!
געהט דאָך אַוועק פון דעם שלעכטען גערוד! מידט אַוויס
דעם דאַמף פון די מענשליכע קרבנות.
פּריי שטעהט נאָך איצטער די ערד פאַר גרויסע נשמות. פאַר
איינזאַמע און צווייזאַמע זיינען נאָך ליידיג פיעלע פלעצער, אַרום
וועלכע עס וועהט דער גערוד פון שטילע ים'ען.
פּריי שטעהט נאָך פאַר גרויסע נשמות אַ פּריי לעבען. באמת,
ווער עס באַזיצט ווייניג, אַוויס אזוי פיעל ווייניגער ווערט ער דעם
אַנדערן'ס באַזיץ.

געלויבט זאָל זיין די אַרעמקייט!
דאָרטען, וואו דער שטאַט הערט אַוויס, דאָרטען באַנינט
ערשט דער מענש, וואָס איז ניט קיין איבעריגער: דאָרטען באַנינט
דאָס ליעד פון דעם נויטווענדיגען, די איינמאָליגע, ניט צו פאַר-
בייטענרע מעלאָדיע.

דאָרטען, וואו דער שטאַט הערט אַוויס, איך בעט
איך, מיינע ברידער, אַהין טוט אַ קוק! זעהט איהר דאָרטען ניט
דעם רעגענבויען און די בריקען פאַר דעם אויבער-מענש?
אַזוי האָט גערעדט אַראַטוסטראַ.

* * *

די פליעגען אויף דעם מאַרק-פלאַץ.

פליה, מיין פריינד, אין דוין איינזאַמקייט! איך זעה היך
באַטויבט דורך דעם ליאַרם פון די גרויסע מענשען און דערשטאַ-
קען מיט די שטעכערס פון די קליינע.
וואַלד און פעלן ווייסען אין השיבות ווי צו שווייגען אין
איינעם מיט דיר. ווער וויעדער גלייך צו דעם בוים, וואָס דו

ליעבסט, דעם ברייט-צווייגיגען. שטיל און זיך צוהערענר הענגט
ער איבער דעם ים.

וואו די איינזאמקייט הערט אויף, דאָרטען הויבט זיך אָן דער
מאַרק, און וואו דער מאַרק הויבט זיך אָן, דאָרטען הויבט זיך אָן
אויך דער ליאַרעם פון די גרויסע אַקטיאַרען און דאָס אַרומשוויבלען
פון די גיפטיגע פליעגען.

אין דער וועלט טויגען אפילו די בעסטע זאַכען ניט אָהן דעם
מאַן, וואָס פיהרט זיי אויף: גרויסע מענער רופט דאָס פאָלק יענע
אויפפיהרער.

דאָס פאָלק פאַרשטעהט וועניג דאָס גרויסע, דאָס הייסט, דאָס
שאפענדע. אָבער עס האָט אַ חוש פאַר אַלע אַקטיאַרען און אויפ-
פיהרער פון גרויסע זאַכען.

אַרום די ערפינדער פון נייע ווערטעהען דרעהט זיך די וועלט:
אומגעזעהען דרעהט זיך די וועלט. אָבער אַרום די אַקטיאַרען
דרעהט זיך דאָס פאָלק און דער רוהם: אזוי איז דאָס „דער לויף פון
דער וועלט“.

גייסט האָט דער אַקטיאַר, אָבער וועניג געוויסען פונ'ם גייסט.
תמיד גלויבט ער אין דעם, מיט וואָס ער מאַכט אַם שטאַרקסטען צו
גלויבען, — צו גלויבען אין א י ה ם.

מאַרנען האָט ער אַ נייעם גלויבען און איבערמאַרנען אַ נייערען.
געשווינדע חושים האָט ער, ווי דאָס פאָלק, און פאַרענדערליכע שטי-
מונגען.

אַנידערוואַרפען, דאָס הייסט ביי איהם: באַוויזען. פאַרדרעך
הען דעם קאַפּ — דאָס הייסט ביי איהם: איבערצייגען. און בלוט
איז פאַר איהם דער בעסטער פון אַלע טעמים.

אַן אמת, וואָס קאָן דורכגען נאָר אין איידעלע אויערען, רופט
ער אָן שקר און הבל־הבלים. באמת, ער גלויבט נאָר אין יענע
געטער, וואָס מאַכען אַ גרויסען ליאַרעם אין דער וועלט!

פול מיט גדולות־דיגע צאים איז דער מאַרק — און דאָס פאָלק
האַלט זיך גרויס מיט זיינע גדולים! דאָס זיינען פאַר איהם די
האַרען פון דער שעה.

אָבער די שעה שטופט זיי: איז — שטופען זיי דייך. און אויך פון דיר פאָדערען זיי יע אָדער ניין. וועה, דו ווילסט אוועק שטעלען דיין שטול צווישען פאר און געגען?

זיי ניט אייפערזיכטיג אויף די אומבאדינגטע און שטופענדע, דו, ליעבהאָבער פון דעם אמת! נאָך קיין מאָל האָט דער אמת זיך זיך ניט אָנגעהאנגען אָן דעם אָרעם פון אַן אומבאדינגטען. איבער אָט די פלוצלונג־מענשען געה צוריק אין דיין זיכער־קייט: נאָר אויפ'ן מאַרק בעפאלט מען איינעם מיט יע? אָדער ניין?

לאָנג געוועהרט די ערפאָהרונג ביי אַלע טיעפע ברונענס. לאָנג מוזען זיי וואַרטען, ביז זיי ווייסען, וואָס עס איז געבאלען אין זייער טיעף.

ווייט פונ'ם מאַרק און די קלינגענדע נעמען קומט פאָר אַל דאָס גרויס: ווייט פון מאַרק און דעם קלינגענדען נאָמען האָבען מעולם געוואוינט די ערפינדער פון נייע ווערטען.

פליה, מיין פריינד, אין דיין איינזאַמקייט: איך זעה דייך צושטאַכען פון גיפטיגע פליעגען. פליה אהין, וואו עס וועהט די רויהע שטאַרקע לופט!

פליה אין דיין איינזאַמקייט! דו האָסט געלעבט צו נאָהענט צו די קליינע און די יאָמערליכע באַשעפענישען. פליה פון זייער אומ־זיכטבאַרער נקמה! בנוגע צו דיר האָבען זיי גאָרנישט, אַזחוי נקמה.

הויב ניט אויף מעהר דיין אָרעם אַנטקעגען זיי! אָהן אַ צאָהל זיינען זיי, און ניט דיין גורל איז עס, צו זיין אַ טרייב־כעזים פאָר פליעגען.

אָהן אַ צאָהל זיינען אָט די קליינע און צרה'דיגע; און ניט איין שטאַלצען בנין האָבען רעגענטראָפענס און ווילד־גראָזען חרוב געמאַכט.

דו ביסט ניט קיין שטיין, און שוין ביסטו אויסגעלעכערט פון פיעלע טראָפענס. דו קאָנסט נאָך מיר צובראָכען און צופלאַצט ווערען פון פיעלע טראָפענס.

איך זעה דייך איינגעמאַטערט פון די גיפטיגע פליעגען, איך

זעה דײך בלומיג, צוביסען אין הונדערט ערטער; און דיין שטאַלץ
ווייל אפילו ניט ווערען אין כעס.

בלוט וואָלטען זיי וועלען פון דיר אין זייער גאַנצער אומשולד,
בלוט באַגעהרען זייערע בלוט־ליידיגע נשמות — און זיי שטעכען
דערביער אין זייער גאַנצער אומשולד.

אַבער דו, טיעפער, דו ליידיסט צו טיעף, אויך פון קליינע וואונד
דען; און איידער דו ביסט געהיילט געוואָרען, קריעכט שוין דער
זעלבנער גיפֿט־וואָרים איבער דיין האַנד.

צו שטאַלץ ביסטו מיר, אָט די נאַשער צו טויטען. היט דײך
אַבער, עס זאָל ניט ווערען דיין פאַרהענגעניס, צו טראָגען דעם
גאַנצען גיפֿטיגען אומרעכט זייערען!

זיי זשומען אַרום דיר אויך מיט זייער לויב: אן אַנטשעפעניס
איז זייער לויבען. זיי ווילען זיין גאַהענט צו דיין הויט און דיין
בלוט.

זיי הנפה'נען דיר, ווי אַ גאַט אָדער אַ טייוועל; זיי ווינלען
פאַר דיר, ווי פאַר אַ גאַט אָדער אַ טייוועל. וואָס באַטרעפט דאָס!
חניפות־מרייבער זיינען דאָס און ווינלעך, און מעהר גאַרנישט.
אָט באַווויזען זיי זיך פאַר דיר, ווי ליעבענסווירדיגע. אָבער
דאָס איז תמיד געווען די חכמה פון די פחדנים — יע, די פחדנים
זיינען קלוג.

זיי טראַכטען אַ סך וועגען דיר אין זייער ענגער נשמה, —
ביסט אַלע מאָל אין חשד ביי זיי. אַלץ, וואָס ווערט פיעל באַטראַכט,
רופט אַרויס אַ פאַרדאַכט.

זיי באַשטראַפען דײך פאַר אַלע דייע טונגענדען. זיי זיינען
דיר פון גרונט־אויס מוחל — דייע טעות'ען.

ווייל דו ביסט מילד און פון אַ גערעכטען זין, זאָגסטו: „אומד
שולדיג זיינען זיי אין זייער קליינער עקזיסטענץ“. אָבער זייער
ענגע נשמה דענקט: „פול מיט שולד איז יעדע גרויסע עקזיסטענץ“.
אפילו ווען דו ביסט מילד מיט זיי, פיהלען זיי, אז זיי זיינען
פון דיר פאַרדאַכטעט; און זיי באַזעצן דיר פאַר דיין וואויל־טאָן
זיי מיט אַ פאַרשטעקטען וועה־טאָן.

דיין שטומער שטאָלץ געהט אלע מאָל להיפך צו זייער געד-
שמאָס; זיי קוועלען אָן, ווען דו ביסט אמאָל גענוג עניו, צו זיין
אייטעל.

וואָס מיר דערקענען אין אַ מענשען, דאָס צינדען מיר אין
איהם אָן. ממילא, היט זיך פאַר די קליינע!
זיי פיהלען זיך קליין פאַר דיר, און זייער נידעריגקייט גלייב
צערט און גליהט אנטקעגען דיר אין אַ פאַרדעקטער נקמה.
האַסטו ניט באַמערקט, ווי אָפט זיי ווערען שטום, ווען דו
טרעטסט נעהענטער צו זיי, און ווי זייער קראַפט איז אוועק
פון זיי, ווי רויך פון אַ פאַרלאָשענעם פייער?
יע, מיין פריינד, דו ביסט דער בייזער געוויסען פאַר דינע
שכנים: ווייל זיי זיינען דיך ניט ווערט. דערפאַר האַסען זיי
דיך און וואָלטען גערן וועלען זיינען דיין בלוט.

דינע שכנים וועלען תמיד זיין גיפטיגע פליגען. דאָס, וואָס
איז גרויס אין דיר, — דאָס גופא מוז זיי מאַכען גיפטיגער און
אַלץ מעהר פליגענהאַפט.

פליה, מיין פריינד, אין דיין איינזאַמקייט, אַהין, וואו עס
וועהט אַ רויהע שטאַרקע לופט. עס איז ניט דיין גורל צו זיין
אַ טרייבבעזים פאַר פליעגען.

אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

פ ר י ש ו ת.

איך ליעב דעם וואָרד. אין די שטערט איז ניט נוט צו לעבען.
דאָרטען זיינען דאָ צו פיעל תאוה-לוסטגע.

איז דען ניט בעסער אַריינצופאַלען אין די הענט פון אַ מער-
דער איידער אין די חלומות פון אַ תאוה-לוסטיגער ווייבס-פאַרשוין?
און קוקט מיר נאָר אָן אַט די מאַנסביל: זייער אויג זאָגט
עס. קיין בעסערע זאָך אויף דער ערד ווייסען זיי ניט, ווי ליעגען
מיט אַ ווייבס-פאַרשוין.

שלאם איז אויף דעם גרונט פון זייער נשמה, און וועה גע-
 שריען, ווען זייער שלאם האָט נאָך גייסט אין זיך!
 וואָלט איהר כאַטשי געווען אזוי פולקום ווי די חיה. אָבער
 צו זיין א' חיה דארף מען האָבען אומשולד.

איז דען מיין עצה פאר אייך, איהר זאָלט אָפטווען אייערע
 חושים? מיין עצה פאר אייך איז — די אומשולד פון די חושים.
 איז דען מיין עצה פאר אייך די פרישות? די פרישות איז
 א טונענד פאר עטליכע, אָבער פאר פיעלע איז זי כמעט אַ מדה
 מנונה.

אמת, זיי זיינען אָפגעהיט פון ווייבער, אָבער די צויג תאוה
 קוקט ארויס מיט קנאה פון אלץ וואָס זיי טוען.
 ביז צו די הויכען פון זייער גערעכטשאַפּענקייט און ביז אין
 דעם קאלטען גייסט אַריין לויפט נאָך זיי נאָך יענע חיה מיט איהר
 אומרוה.

און מיט וויפיעל חן ווייס די תאוה-צויג אויסצובעטלען אַ
 שטיקעל גייסט, ווען מען פאַרוועהרט איהר אַ שטיק פלייש!
 איהר האָט ליעב טרויער-שפיעלען און אלץ וואָס צוברעכט
 דאָס האַרץ? אָבער איך האָב אַ חשד אויף אייער צויג.
 אייערע אויגען זיינען מיר צו אכזריות'דיג און איהר בליקט
 יצר'הרע'דיג אויף די ליידענדע. האָט זיך ניט אייער תאוה-לוסט
 איבערגעטאָן און רופט זיך רחמנות?

און אויך דעם משל וויל איך אייך געבען: ניט וועניגע פון
 די, וואָס האָבען געוואָלט אַרויסטרייבען דעם שד פון זיך, זיינען
 דערביי אַליין אַריין אין חזירים.

ווער עס קאָן שווער פאַרטראַגען די פרישות, יענעם זאָל
 מען זי ניט ראַטען: כדי זי זאָל ניט ווערען דער וועג וואָס פיהרט
 אין גיהנום — ד. ה. אין קויט און תאוה-ברען פון דער נשמה.
 רייד איך דאָ וועגען שמוציגע זאָמען? דאָס איז פאר מיר
 ניט די ערגסטע זאָך.

ניט ווען דער אמת איז שמוציג, נאָר ווען דער אמת איז
 פלאַך, וויל דער דערקענער גייסט ניט אַריין אין זיינע וואַסערען.

באמת, עם זיינען דאָ פּרוּשים פון גרונט־אויס: זייער האַרץ
איז מילדער און זיי לאַכען גערנער און עפּטער איידער איהר.
זיי לאַכען אויף פון דער פּרישות און פּרענען: „וואָס איז
פּרישות?׃

„איז ניט פּרישות אַ טפּשות? אָבער אָט די טפּשות איז
עקומען צו אונז, און ניט מיר צו איהר.
מיר האָבען דעם גאַסט געגעבען אַן אכסניה אין אונזער האַרץ,
איז וואוינט ער ביי אונז. זאָל ער זיך בלייבען אזוי לאַנג, ווי
ער וויל!“

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
*

דער פּריינד.

„איינער אליין איז תמיד צו פיעל פאר מיר“ — אזוי טראכט
דער מתבודד. „תמיד איינמאל איינס — דאָס ווערט מיט דער
צייט צוויי.“

איך און מיר, — מיר זיינען תמיד צו פיעל פארטאָן אין
געשפרעך: ווי וואָלט מען דאָס געקאָנט אויסהאַלטען, ווען עס
וואָלט ניט געווען קיין פּריינד?

פאר דעם מתבודד איז דער פּריינד תמיד דער דריטער. דער
דריטער איז דער קאָרק, וואָס לאָזט ניט, דער געשפרעך פון די
צוויי זאָל אַראָפּזינקען אין דער טיעף.

אך, עם זיינען דאָ צו פיעלע טיעפען פאר אַלע מתבודדים.
דעריבער בענקען זיי אזוי שטאַרק נאָך אַ פּריינד און נאָך זיין הויך.
אונזער גלויבען אין אַנדערע זאָגט אויס דעם סוד, אין וואָס
מיר וואָלטען גערן געוואָלט גלויבען בנוגע זיך אליין. אונזער
בענקשאַפט נאָך אַ פּריינד איז אונזער פאַררעטער.

און אָפט וויל מען מיט דער לייעבע נאָר אַריבערשפּרינגען
די קנאה. און אָפט פאַלען מיר אָן און מאַכען זיך פּיינד, כדי
צו פאַרבאָרגען, אז מען קאָן אויף אונז אָנפאַלען.

„זיי וועניגסטענס מין פיינד!“ — אזוי רעדט דער אמת'ער יראת-הכבוד, וואָס דערוועגט זיך ניט צו בעטען פריינדשאפט. וויל מען האָבען אַ פריינד, דאַרף מען אויך וועלען האַלטען מלחמה פאַר איהם: און כרי מלחמה צו האַלטען דאַרף מען קאַנען זיין אַ פיינד.

מען זאָל אין דעם פריינד אויך נאָך דעם פיינד עהרליך האַלטען. קאַנסט נאָהענט צוגעהן צו דיין פריינד, און ניט אַריבער געהן אויף זיין צד?

אין זיין פריינד זאָל מען דעם בעסטען פיינד האָבען. דו זאָלסט צו איהם אַם נאָהענטסטען זיין מיט דיין האַרצען, ווען דו שטרעבסט להיפך צו איהם.

פאַר דיין פריינד ווילסט דו ניט טראָגען קיין מלכוש אויף זיך? עס זאָל אַ כבוד זיין פאַר דיין פריינד, וואָס דו גיסט זיך איהם, ווי דו גיסט? אָבער ער שיקט דיך יעמאָלט אין האַרצען צו אַל' די רוחות!

דער וואָס באַהאַלט גאַרנישט, רופט אַרויס צאָרן: אזוי פיעל טעמים האָט איהר, מורא צו האָבען פאַר דער נאָקעט! יע, וואָלט איהר געטער געווען, דעמאָלט וואָלט איהר זיך געמאָנט שעמען, צו געהן אין קליידער!

דו קאַנסט זיך פאַר דיין פריינד ניט שעהן גענוג פּוצען: ווייל דו זאָלסט איהם זיין אַ פּייל און אַ בענקשאפט נאָך דעם אויבער מענש.

האַסטו שוין געזעהן דיין פריינד בשעת ער שלאָפט, כדי אויסצוגעפינען, ווי ער זעהט אויס? און ווי זעהט געוועהנליך אויס דער פנים פון דיין פריינד? דאָס איז דיין אייגענער פנים אויף אַ רויהען, אומפולקומען שפיעגעל.

האַסטו שוין געזעהן דיין פריינד בשעת'ן שלאָף? האָסטו זיך ניט דערשראָקען, וואָס דיין פריינד זעהט אזוי אויס? אַה, מין פריינד, מענש איז עפעס אַזוינס, וואָס דאַרף אַריבערגעשטייגט ווערען.

אין ריכטיג משער זיין און שוויגען דאַרף דער פריינד זיין

א מייסטער: ניט אלץ מיזט דו וועלען זעהן. דיין חלום זאל דיר אויסזאָגען, וואָס דיין פריינד טוט אויפ'ן וואָהר.

זאל דיין רחמנות זיין א ריכטיגע השערה: דו מוזט קודם וויסען, צי וויל דיין פריינד רחמנות. אפשר ליעבט ער אין דיר אן אומגעבראָכען אויג און דעם בליק פון אייביגקייט.

דיין רחמנות אויפ'ן פריינד זאל פארבראָרען זיין אין אַזאַ האַרטער שאַלעכץ, אז דו זאָלסט זיך א צאָהן אָן איהר אויסבייסען. נאָר אזוי וועט זי האָבען אין זיך דינקייט און זיסקייט.

ביסטו ריינע לופט און איינזאַמקייט און ברויט און א רפואה פאַר דיין פריינד? אן אַנדערער קאָן זיך אַליין ניט פריי מאַכען פון זיינע קייטען, און פון דעסטוועגען איז ער דעם פריינדס באַ-פרייער.

ביסטו א שקלאַוו? קאָנסטו קיין פריינד ניט זיין. ביסטו א טיראַן? קאָנסטו ניט האָבען קיין פריינד.

צופיעל צייט איז אין דעם ווייב געווען פאַרשטעקט א שקלאַוו און א טיראַן. דעריבער איז א ווייבס־פאַרשויין ניט מסוגל צו פריינדשאַפט. זי ווייס נאָר ליעבע.

אין דער ליעבע פון דער אישה ליעגט אומגערעכטיגקייט און בלינדקייט צו אַלץ, וואָס זי ליעבט ניט. און אפילו אין דער באַ-וואוסטזיניגער ליעבע פון דער ווייבס־פאַרשויין איז נאָך תמיד דאָ איבערפאַל און בליץ און נאַכט לעבען דער ליכטיגקייט.

א ווייבס־פאַרשויין איז נאָך ניט מסוגל צו פריינדשאַפט. קעץ זיינען אַלץ נאָך די ווייבער, און פויגעל. אָדער, אויפ'ן בעסטען פאַל, קיה.

נאָך ניט מסוגל צו פריינדשאַפט איז די אישה. אָבער זאָגט מיר, איהר מאַנסביל, ווער פון אייך איז מסוגל צו פריינדשאַפט? וועה צו אייער אַרעמקייט, איהר מאַנסביל, און צו דער קמצנות פון אייער נשמה! וויפיעל איהר גיט דעם פריינד, דאָס קאָן איך דעם פריינד אוועקגעבען און וועל דערפון ניט אַרעמער ווערען.

עס איז דאָ נאָר חבר'שאַפט: זאָל שוין אַמאָל זיין פריינד-שאַפט.

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
*

טויזענד און איין ציעל.

א סך לענדער האָט זאַראַטוסטראַ געזעהען און א סך פעלקער: אזוי האָט ער אַנטדעקט דאָס גוטס און שלעכטס פון פיעלע פעלקער. קיין גרעסערע מאַכט האָט זאַראַטוסטראַ נישט געפונען אויף דער ערד, ווי גוטס און שלעכטס.

א פאָלק וואָלט נישט געקאָנט לעבען, אויב ער וואָלט נישט קורם געשאַצט; וויל ער זיך אָבער דערהאַלטען, מאָר ער נישט שאַצען, ווי דער שכן שאַצט.

א סך זאכען, וואָס האָבען ביי איין פאָלק געהייסען גוט, האָב בען ביי דעם אנדערען געהייסען אַ חוזק און אַ שמאָך: אזוי האָב איד דאָס געפונען. א סך זאכען האָב איד געפונען, דאָ גערופען בייז און דאָרטען באַפוצט מיט פּורפּעלנעם כבוד.

קיינמאָל האָט איין שכן נישט פאַרשטאַנען דעם אנדערען: אַלע מאָל האָט זיך זיין נשמה גע'חדוש'ט אויף דעם שכן'ס טירוף און רשעות.

די לוחות פון די העכסטע גיטער הענגען איבער אימליכען פאָלק. זעה, דאָס איז די שטים פון זיין ווילען צו מאַכט.

לויב־פאַרדיענליך איז דאָס, וואָס איהם דוכט זיך שווער; וואָס איז אומפאַרמיידליך און שווער, רופט ער גוט; און וואָס באַפרייט פון דער העכסטער נויט, דאָס זעלמענע, שווערסטע, דאָס שאַצט ער הייליג.

וואָס עס העלפט איהם הערשען און זיענען און גלענצען, זיינע שכנים אויף צוציטערנים און קנאה: דאָס איז פאַר איהם דאָס הויכע, דאָס ערסטע, די מאָס און דער זין פון אַלע זאכען. באַמת, מיין ברודער, האָסטו אַמאָל דערקענט ביי אַ פאָלק

זיין נויט און לאַנד און הימעל און שכן, קאָנסטו דיר אויף ריכטיג
משער זיין דעם געזעץ פון זיינע נצחונות איבער זיך, און פאַר
וואָס ער שטייגט דוקא אָט אויף דער לייטער צו זיין האָפּענונג.

„תמיד זאָלסטו דער ערשטער זיין און די אַנדערע אַריבער-
וואַקסען: קיינעם זאָל דיין אייפערזיכטיגע נשמה ניט ליעבען אַ-
חוץ דעם פריינד“ — אָט דאָס האָט געמאַכט אויפציטערען די
נשמה פון אַ גריף: דורכדעם איז ער געגאַנגען זיין וועג צו גרויס.
„דעם אמת זאָגען און זיך גוט מיט פּייל-און-בויגען באַנעהן“ —
אָט דאָס האָט זיך געדוכט צו זיין ליעב און שווער יענעם פּאָלק,
פון וועלכען מײן נאָמען שטאַמט, — דער נאָמען, וואָס איז מיר
אין דערזעלבנער צייט אי ליעב, אי שווער.

„פאָטער און מוטער עהרליך האַלטען און ביז דעם וואַרצעל
פון דער נשמה אַריין זייער ווילען צו טאָן“: אָט דעם לוח-הנצחון
האָט איבער זיך אויפגעהאַנגען אַן אַנדער פּאָלק און איז דורכדעם
מעכטיג געוואָרען און אייביג.

„טריי זיין און צוליעב דער טרייקייט כבוד און בלוט אין קאָן
זיטעלען אפילו אויף בייזע און געפעהרליכע זאַכען“: אזוי האָט
מיט זיך געלערנט און זיך באַצוואונגען אַן אַנדער פּאָלק און ווען
ער האָט זיך באַצוואונגען, איז ער געוואָרען שוואַנגער און שווער
מיט גרויסע האָפּענונגען.

באמת, די מענשען האָבען זיך אַליין געגעבען אַל' זייער גוטס
און זייער שלעכטס. באמת, זיי האָבען עס ניט גענומען, זיי האָ-
בען עס ניט געפונען, און אויף איז עס זיי ניט אַראָפּגעפאלען ווי
אַ בת-קול פון הימעל.

ווערטען האָט ערשט דער מענש אַריינגעלייגט אין די זאַכען,
כדי זיך צו דערהאַלטען, — ערשט ער האָט בעשאַפּען דעם זין
פאַר די זאַכען, אַ מענשען-זין! דעריבער רופט ער זיך „מענש“,
דאָס הייסט, דער שאַצענדער.

שאַצען איז שאַפען: הערט דאָס, איהר שאַפענדע!
דאָס שאַצען גופא איז פון אַלע געשעצטע זאַכען דער שאַץ

און דער אכניטוב.

דער ווערט קומט ערשט פון דעם שאצען: און אָהן דעם
שאצען וואָלט די נוס פון דעם גאַנצען זיין געווען אַ ליידיגע.
הערט דאָס, איהר שאַפענדע!

דער איבערבייט אין ווערטען, — דאָס איז דער איבערבייט
אין די, וואָס שאַפען. תמיד צושטערט דער, וואָס מוז זיין אַ
שאַפענדער.

די שאַפענדע זיינען פריהער געווען די פעלקער, און ערשט
שפעטער די יחידים. באמת, דער יחיד גופא איז דער אינגסטער
בעשאַף.

פעלקער האָבען אַמאָל אויפגעהאנגען לוחות פון טוב ורע איר
בער זיך. די ליעבע, וואָס וויל הערשען, און די ליעבע, וואָס וויל
פאָלגען, האָבען אין איינעם געשאַפען פאַר זיך יענע לוחות.

די לוסט צו דער הערד איז עלטער איידער די לוסט צו דעם
איך: און אזוי לאַנג ווי דער נאָמען פון דעם גוטען געוויסען איז
די הערד, זאָגט נאָר דאָס שלעכטע געוויסען: איך.

באמת, דאָס פוקסיגע איך, וואָס האָט ניט קיין ליעבע, וואָס
זוכט זיין נוצען אין דעם נוצען פון די פיעלע, דאָס איז ניט דער
אָנהויב פון דער הערד, דאָס איז איהר אונטערנאָנג.

ליעבענדע זיינען דאָס תמיד געווען און שאַפענדע, וואָס האָר
בען בעשאַפען גוט און שלעכט. דער פייער פון דער ליעבע גליהט
אין די נעמען פון אלע מדות טובות און דער פייער פון דעם צאָרן.

אַ סך לענדער האָט זאַראַטוסטראַ געזעהען און אַ סך פעלקער:
קיין גרעסערע מאַכט האָט זאַראַטוסטראַ ניט געפונען אויף דער ערד
ווי די ווערק פון די ליעבענדע: „גוט“ און „שלעכט“ איז איהר
נאָמען.

באמת, אַ משונה'דיגע בריאה איז די מאַכט פון לויבען און
פון טאַדלען. זאָגט, איהר ברידער, ווער וועט זי מיר באַצווינגען?
זאָגט, ווער וועט אַרויפואַרפען דער חיה די קייט איבער די טווי-
זענט נאָקענס?

טויזענט ציעלען זיינען געווען ביז אַהער, ווייל עס זיינען
געווען טויזענט פעלקער. נאָר עס פעהלט נאָך די קייט איבער די

טויוזענט נאָקענס, עס פּעהלט נאָך דער איין ציעל. די מענשהייט
האָט נאָך ניט קיין ציעל.

אָבער זאָגט מיר דאָך, מיינע ברודער: אויב דער מענשהייט
פּעהלט נאָך דער ציעל, — פּעהלט דאָ נאָך ניט דערביי — זי
גופא ?

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
*

די ליעבע צו דעם אַנדערען

איהר דריקט זיך צונויף אַרום דעם אַנדערען און איהר האָט
שעהנע מליצות וועגען דעם. אָבער איך זאָג אייך: אייער ליעבע
צו דעם אַנדערען איז אייער שלעכטע ליעבע צו זיך אַליין.

איהר אַנטלויפט צו דעם אַנדערען פון אייך אַליין און איהר
וואָלט געוואָלט דערפון מאַכען אַ מדה טובה פאַר אייך: אָבער איך
זעה דורך-און-דורך אייער „בטול היש“.

דער דו איז עלטער איידער דער איך; דער דו איז פאַרהייר-
ליגט געוואָרען, אָבער נאָך ניט דער איך: דעריבער דריקט זיך דער
מענש צו דעם נאָהענטסטען.

ראָט איך אייך דען די ליעבע צו דעם נאָהענטסטען? בעסער
וועל איך אייך ראָטען די פליטה פון דעם נאָהענטסטען און די
ליעבע צו דעם ווייטעסטען.

העכער פאַר דער ליעבע צו דעם נאָהענטסטען שמעהט די
ליעבע צו דעם ווייטעסטען און דעם קומענדיגען. העכער נאָך פאַר
דער ליעבע צו דעם מענשען שמעהט פאַר מיר די ליעבע צו זאָכען
און צו געשפּענסטערן.

אָט דער געשפּענסט, וואָס לויפט דיר פאַראַויס, מיין ברודער,
איז שעהנער פאַר דיר; פאַרוואָס גיסט דו איהם ניט אַוועק דיין
פלייש און דיינע ביינער? אָבער דו האָסט מורא און דו לויפסט
צו דיין שכן.

איהר קאָנט ניט אַריבערטראַגען זיך אַליין און ניט נענגן

ליעבט איהר זיך אליין. איז ווילט איהר אייער שכן פארפיהרען
אין ליעבע און זיך באגילדען מיט זיין טעות.

הלואי, וואָלט איהר ניט געקאָנט אַריבערטראָגען די אַלערליי
נאָהענטסטע און זייערע שכנים; דעמאָלט וואָלט איהר געמוזט
פון זיך אליין בעשאַפען אַ פּריינד מיט זיין אַריבערפּליסענדער
האַרץ.

איהר לאָזט בעטען אַן ערות צו זיך, ווען איהר ווילט רעדען
גוטס וועגען זיך, און ווען איהר האָט איהם פאַרפיהרט, ער זאָל
טראַכטען גוטס וועגען אייך, טראַכט איהר אליין גוט וועגען זיך.

ניט נאָר יענער לאַיגט, וואָס רעדט להיפּוך צו זיין וויסען,
נייערט נאָך מעהר יענער, וואָס רעדט להיפּוך צו זיין ניט־וויסען.

און אזוי רעדט איהר וועגען זיך אין אייער געשמועס און
איהר נאַרט אָפּ מיט אייך דעם שכן.

אזוי זאָגט דער שוטה: „דער אַרומגעהן מיט מענשען פאַר-
דאַרבט דעם כאַראַקטער, בפרט ווען איינער האָט ניט קיין כאַ-
ראַקטער.“

איינער געהט צו דעם שכן, ווייל ער טוט זיך אליין זוכען,
און אַן אנדערער, ווייל ער וואָלט וועלען זיך אליין פאַרלירען. איי-
ער שלעכטע ליעבע צו זיך אליין מאַכט פון אייער איינזאַמקייט אַ
תּפּיסה.

די ווייטעסטע בעצאָהלען אייער ליעבע צו דעם נאָהענטסטען;
און שוין ווען איהר זייט אין איינעם זאַלבעפינפט, מוז תּמיד אַ
זעקסטער שטאַרבּען.

איך ליעב אויך ניט אייערע יום־טובים. צופיעל אַקטיאָרען
האָבן איך דערביי געפונען און אויך די צושויער האָבען זיך באַנומען
ווי אַקטיאָרען.

ניט דעם נאָהענטסטען לערן איך אייך, נייערט דעם פּריינד.
דער פּריינד זאָל פאַר אייך זיין דער יום־טוב פון דער ערד און אַ
פאַרגעפּיהל פון דעם אויבער־מענש.

איך לערן אייך דעם פּריינד און זיין איבער־פּולען האַרצען.

אָבער מען מוז פארשטעהן, ווי צו זיין א שוואַם, ווען מען וויל גע-
ליעבט זיין פון אן איבער-פולען האַרצען.

איך לערן אייך יענעם פריינד, וואָס אין איהם שמעהט די
וועלט א פארטיגע, א שאַל פאר דאָס גוטס, — דעם שאַפערען
פריינד, וואָס האָט תמיד צו פארשענקען א פארטיגע וועלט.

און ווי די וועלט האָט זיך פאר איהם פאנאנדערגעוויקעלט
און פאנאנדער געפאלען, אזוי וויקעלט זי זיך איהם ווידער צונויף,
א רינג נאָך א רינג, ווי דאָס ווערען פון גוטס דורך שלעכטס, ווי
דאָס ווערען פון ציעלען דורך דעם צופאַל.

די צוקונפט און דאָס ווייטעסטע זאָל דיר זיין די אורזאָך פון
דיין היינט: אין דיין פריינד זאָלסטו לייעבען דעם אויבער-מענש,
ווי דיין אורזאָך.

מיינע ברודער, ניט די לייעבע צו דעם נאָהענטסטען איז מיינ
עצה פאר אייך: איך ראָט אייך די לייעבע צו דעם ווייטעסטען.
אזוי האָט גערעדט זאראטוסטראַ.

* *
*

דער וועג פון דעם שאַפערען.

וויילסטו, מיינ ברודער, אין התבודדות געהן? וויילסטו זוכען
דעם וועג צו זיך גופא? ציעה אויף נאָך א וויילע און הער מיך
אויס.

„ווער עס זוכט, יענער ווערט גרינג אליין פארלאָרען. יעדע
התבודדות איז א חטא“: אזוי רעדט די הער. און דו האָסט צו
לאנג בעלאנגט צו דער הערד.

די שטים פון דער הערד וועט אויך אין דיר נאָך קלינגען, און
ווען דו וועסט זאָגען „איך האָב ניט מעהר איין געוויסען מיט
אייך“, וועט דאָס זיין א בעקלאָג און א שמאַרץ.

זעה, אָט דעם שמאַרץ גובא האָט געבוירען דער איין געוויסען:
און דער לעצטער גלימצער פון אָט דעם איין געוויסען גליהט נאָך
אויף דיין שווער געמיט.

אָבער דו ווילסט געהן אין דעם וועג פון דיין שווער געמיט,
וואָס איז דער וועג צו דיר גופא? איז — בעווייז מיר דיין רעכט
און דיין קראפט דערצו!

ביסטו אַ נייע קראַפט און אַ ניי רעכט? אַן ערסטע באַווע-
גונג? אַ ראָד, וואָס קייקעלט זיך פון זיך אליין? קאָנסטו אויך
די שטערען צווינגען זיי זאָלען זיך דרעהען אַרום דיר?

אָך, עס איז דאָ אזוי פיעל יצר-הרע צו דער הויך! עס איז
דאָ אזוי פיעל ספּאַזמען פון די כבוד-גייציגע. בעווייז מיר, אז
דו ביסט ניט פון די תאוה'דיגע און ניט פון די כבוד-זיכטיגע.

אָך, עס זיינען דאָ אזוי פיעל געדאַנקען, וואָס טוען אויף ניט
מעהר ווי אַ בלאָזזאָק: זיי בלאָזען אויף און מאַכען נאָך ליידיגער.
דו רופסט דיך פריי? דיין הערשענדרען געדאַנק וויל איך הע-
רען און ניט, אז דו ביסט אַנטלאָפּען פון אַ יאָך.

ביסט דו אַזאַ, וואָס האָט געטאָרט אַנטריגען פון אַ
יאָך? עס זיינען דאָ אויך אזוינע, וואָס האָבען זייער לעצטען
ווערט אוועקגעוואָרפען, ווען זיי האָבען זייער דיענסטבאַרקייט אוועק
געוואָרפען.

פריי פון וואָס? וואָס אַרט דאָס זאַראַטוסטראַ'ן! קלאָך
אָבער זאָל מיר דיין אויג דערצעהלען: פריי — צו וואָס?

קאָנסטו דיר אליין געבען דיין רע און דיין טוב און דיין וויר-
לען אויפהענגען איבער דיך, ווי אַ געזעץ? קאָנסטו פאַר זיך
אליין זיין דער שופט און דער גואל-הרם פון דיין געזעץ?

עס איז אַן אימה, אָט דער אליין-זיין מיט דעם שופט און דעם
גואל-הרם פון דעם אייגענעם געזעץ. אזוי ווערט אַ שטערן אַרויס-
געוואָרפען אין דעם וויסמען חלל און דעם אייזיגען אָטעם פון דעם
אליין-זיין.

היינט ליידסטו נאָך פון די פיעלע, דו איינער: היינט האָסטו
נאָך אין גאַנצען דיין מוטה און דייע האָפענונגען.

אָבער אַמאָל וועט דיך די איינזאַמקייט מיער מאַכען; אַמאָל
וועט דיין שטאַלץ ווערען איינגעקרימט און דיין מוט וועט זיך אָנ-
הויבען ברעכען. שרייען וועסטו אַמאָל: „איך בין איינער אליין!“

אמאל וועסטו דיין הויכס שוין ניט מעהר זעהן און דיין ני-
דערינגס שוין צו נאָהענט. דיין דערהויבענעס גופא וועט דיך מצ-
כען שרעקען, ווי א געשפענסט. שרייען וועסטו אמאל: „עס איז
אלץ פאלש!“

עס זיינען דאָ געפיהלען, וואָס ווילען טויטען דעם איינזא-
מען; גיט זיך זיי עס ניט איין, איז — מוזען זיי אליין שטארבען!
אָבער האָסטו בכח א מערדער צו זיין?

ווייסטו שוין, מיין ברודער, דאָס וואָרט „פאַראַכטונג“? און
די יסורים פון דיין יושר, גערעכט צו זיין צו אזוינע, וואָס פאַר-
אכטען דיך?

דו צווינגסט פיעלע, זיי זאָלען איבער'ס ניי לערנען וואָס
זיי האָבען געלערענט וועגען דיר. דאָס שרייבען זיי האַרט אַרויף
אויף דיין חשבון. דו ביסט נאָהענט צוגעקומען צו זיי און ביסט
דאָך אַריבערגעגאַנגען זיי. דאָס וועלען זיי דיר קיינמאל ניט מוחל
זיין.

דו געהסט זיי אַריבער פאַראַויס: אָבער וואָס העכער דו
שטייגסט, אלץ קלענער זעהען דיך די אויגען פון קנאה. נאָר מעהר
פאַר אַלעמען ווערט געהאַסט, דער וואָס פליהט.

„ווי קאָנט איהר גערעכט זיין צו מיר! — מוזטו זאָגען —
איך קלייב מיר אויס אייער אומגערעכט ווי דעם טייל, וואָס איי-
מיר צוגעמאַסטען.“

אומגערעכט און שמוץ וואַרפען זיי נאָך נאָך דעם איינזאַמען.
אָבער, מיין ברודער, אויב דו ווילסט זיין א שטערן, מוזטו זיי לייכ-
טען סאי ווי סאי!

און היט דיך פאַר דעם גוטען און דעם גערעכטען! זיי שלאָך-
נען גערן צו צום צלם יענע, וואָס געפינען זיך אויס זייער אייגענע
רעכטשאַפנקייט, — זיי האָבען פיינד דעם איינזאַמען.

און היט דיך אויס פאַר דער הייליגער תמימות! אלץ איז
פאַר איהר אומווערדיג, וואָס איז ניט פשוט. זי האָט אויך לייעב

צו שפיעלען מיט דעם פיער פון דעם שיימעהויפען. *)
און היט דיק אויך פון די אַנפאלען פון דיין ליעבע! צו שנעל
שטרעקט דער איינזאמער אויס די האנט צו דעם וואָס באַגעגענט
איהם.

אַן אַנדער מענשען דאַרפסטו געבען ניט די האַנד, נאָר די
לאַפע, און איך וויל, אַז דיין לאַפע זאָל אויך האָבען קרעלען.
אַבער דער שלימסטער פיינד, וואָס דו קאָנסט באַגעגענען,
וועט תמיד דיר זיין דו גופא; דו גופא לויערסט אויף דיר אין די
הויהלען און אין די וועלדער.

איינזאמער, דו געהסט אין דעם וועג צו זיך אַליין!
און דיין וועג געהט פאַרביי דיר גופא און פאַרביי דינע זיעבען
טייוואָלים!

דו וועסט ביי דיר גופא זיין דער אפיקורס און דער מבשר
און דער וואָהרזאָגער און דער שוטח און דער צווייפלער און דער
טמא און דער רשע.

דו וועסט דיק מוזען וועלען פאַרברענען אין דיין אייגענער
פלאַם: ווי וואָלסטו דען געקאָנט ווערען אַ בעניימער, אויב דו
וואָלסט פריהער ניט פאַרברענט געוואָרען צו אַש?

איינזאמער, דו געהסט דעם וועג פון דעם שאַפענדען: אַ גאָט
וויילסטו דיר שאַפען פון דינע זיעבען טיייוואָלים!

איינזאמער, דו געהסט דעם וועג פון דעם ליעבענדען: זיך
אַליין ליעבסטו און דעריבער פאַראַכסטו דיק, ווי נאָר ליעבענדע
פאַראַכטען.

שאַפען וויל דער ליעבענדער, וויל ער פאַראַכט. וואָס ווייס
דער פון ליעבע, וואָס האָט ניט געמוזט פאַראַכטען דאָס, וואָס ער
האָט געליעבט.

געה אין דיין פאַראיינזאמונג מיט דיין ליעבע און מיט דיין

*) ווען הוס'ן האָט די אינקוויזיציע אַרויפגעבראַכט אַויף דעם
פלאַקער, האָט אַ פשוט'ע פויערטע צוגעטראַגען אַ בינמעל האַלץ. הוס האָט
אויסגעשריען: „א, הייליגע פשטות!“ — דער איבערזעצער.

שאפען, מיין ברודער; און ערשט שפעט וועט די גערעכטיגקייט
דיר נאָכהינקען.

מיט מייע טרערען געה אין דיין פאראיינזאמונג, מיין ברודער.
איך ליעב יענעם, וואָס וויל שאפען אַריבער זיך גופא און
געהט אויף אַזאָ'ן אופן צו גרונד. —
אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

אַלמע און יונגע ווייבערלעך.

„וואָס שאַרסטו זיך אזוי שטיל אין בין השמשות, זאַראַטוסטראַ?
און וואָס בעהאַלסטו אזוי פאַרזיכטיג אונטער דיין
מאַנטעל?“

איז דאָס אַן אוצר, וואָס מען האָט דיר געשענקט? אָדער אַ
קינד, וואָס איז דיר געבאָרען געוואָרען? אָדער געהסטו איצטער
אַליין אין די וועגען פון די גנבים, דו פריינד פון די רשעים?“
באמת, מיין ברודער, האָט זאַראַטוסטראַ געזאָגט, עס איז אַן
אוצר, וואָס מען האָט מיר געשענקט: איך טראָג דאָ אַ קליינעם אמת.
אָבער ער איז אומאַרטיג, ווי אַ יונג קינד; און ווען איך פאַר-
מאָך איהם ניט דאָס מויל, שרייט ער מיט קול־קולות.

ווען איך בין היינט געגאַנגען אַליין אין מיין וועג, איז דער
שעה, ווען די זון פאַרנעהט, האָט מיך אַן אַלט ווייבעלעך באַגעגענט
און האָט אזוי גערעדט צו מיין נשמה:

„אַ סך זאַכען האָט זאַראַטוסטראַ אויך צו אונז, ווייבער, גער-
עדט, אָבער ניט וועגען דעם ווייב.“

האָב איך איהר געענטפערט: „וועגען דעם ווייב זאָל מען רעד-
דען נאָר צו די מאַנסכיל.“

„רייד אויך צו מיר וועגען דעם ווייב, האָט זי געזאָגט; איך
בין גענוג אַלט און וועל דאָס באַלד ווידער פאַרנעמען.“

און איך האָב איינגעווייליגט צו דער אַלטער אשה און האָב
אזוי גערעדט צו איהר:

אלץ אין דער אישה איז א רעטעניס און אלץ אין דער אישה
האָט איין פתרון: ער רופט זיך שוואַנגערשאפט.

דער מאן איז פאר דער אישה נאָר א מיטעל: דער צוועק
איז תמיד דאָס קינד. אָבער וואָס איז די אישה פאר דעם מאן?
צווייערליי זאכען וויל אן עכטער מאן: געפאָהר און שפיעל.
דעריבער גלויבט ער א ווייב, ווי דאָס געפעהרליכסטע שפיעל-צייג.
דער מאן זאָל אויפגעצויגען ווערען צום קריעג און דאָס ווייב
צו פארווילונג פון דעם קריעגס-מאן: אלע אנדערע זאכען זיינען
שמות.

צרויסע פירות ליעבט ניט דער קריעגסמאן. דעריבער ליעבט
ער דאָס ווייב, ווייל ביטער איז נאָך דאָס זיסעסטע ווייבס-פאָר-
שויין.

בעסער ווי דער מאן פארשטעהט א ווייבס-פארשוין די קינדער,
אָבער דער מאן איז נאָך קינדליכער איידער דאָס ווייב.

אין דעם עכטען מאן ליעגט א קינד פארשטעקט: דאָס וויל
שפיעלען. נעהמט זיך, איהר פרויען, אנטפלעקט מיר דאָך דאָס
קינד אין דעם מאן!

א שפיעלכעל זאָל זיין דאָס ווייב, ריין און פיין, גלייך דעם
איידל-שטיין, בעשטראַהלט פון די טוגענדען פון א וועלט, וואָס
איז נאָך ניטאָ.

דער שטראַהל פון א שמערן זאָל גלענצען אין אייער ליעבע!
אייער האַפענונג זאָל זיין: „הלואי געבויר איך דעם אויבער-מענש!“
אין אייער ליעבע זאָל זיין העלדישקייט! מיט אייער ליעבע
זאָלט איהר אויף דעם אַנפאלען, וואָס טוט אין אייך מורא אריינ-
פליסען.

אין אייער ליעבע זאָל זיין אייער עהרע! אויף אן אנדער אופן
פארשטעהט א ווייב וועניג מכוח עהרע. אָבער דאָס זאָל זיין אייער
עהרע, תמיד מעהר צו ליעבען, איידער איהר ווערט געליעבט און
קינמאָל ניט זיין די צווייטע.

דער מאן זאָל מורא האָבען פאר דער פרוי ווען זי ליעבט: דע-

מאָלט ברענגט זי יעדען קרבן און אלע אנדערע זאכען האָבען ביי איהר ניט קיין ווערט.

דער מאן זאָל מורא האָבען פאר דער פרוי, ווען זי האסט: ווייל דער מאן איז אויף דעם גרונט פון זיין נשמה נאָר בייז, אָבער די פרוי איז דאָרטען געמיין.

וועמען האסט די פרוי אס מעהרסטען? — דאָס אייזען האָט אזוי געזאָגט צו דעם מאַנגעט: איך האס דיך אס מעהרסטען, ווייל דו ציהסט מיך, אָבער ביסט ניט גענוג שטארק מיך צורצור ציהען.

דאָס גליק פון דעם מאן איז: איך וויל. דאָס גליק פון דער פרוי איז: ער וויל.

„זעה, אָט ערשט איז די וועלט געוואָרען פאָלקאָמען!“ — אזוי טראַכט יעדע פרוי, ווען זי טוט פאָלגען אויס גאַנצער ליבע. און פאָלגען מוז א פרוי און געפינען א טיעף פאר איהר אויבער-פלאַך. אויבערפלאַך איז דער פרוי'ס געמיט, א באוועגליכע שטור-מישע הויט אויף א ניט-טייעפען וואסער.

דעם מאן'ס געמיט אָבער איז טיעף, זיין שטראַם רוישט אין אונטער-ערדישע הויהלען: די פרוי אַהנט זיין קראַפט אָבער בע-גרייפט זי ניט. —

האָט מיר דאָס אַלטע ווייבעלע געענטפערט: „א סך שעהנע זאכען זאָגט זאראַטוסטראַ, בפרט פאר די וואָס זיינען נאָך גענוג יונג פאר זיי.

א משונה'דיגע זאך: זאראַטוסטראַ קען וועניג די ווייבער און פון דעסטוועגען האָט ער רעכט וועגען זיי. קומט דאָס אַרויס דער-פון, וואָס ביי דער פרוי איז קיין זאך ניט אוממיגלעך? און איצט נעם פאר אַ דאַנק אַ קליינעם אמת! איך בין דאָך אַלט גענוג פאר איהם!

וויקעל איהם איין און האַלט איהם צו דאָס מויל: אַז ניט שרייט ער אויפ'ן קול, אָט דער קליינער אמת.“ „גיב מיר, אישה, דעם קליינעם אמת!“ האָב איך געזאָגט. און דאָס אַלטע ווייבעלע האָט געזאָגט, אזוי צו זאָגען:

„דו געהסט צו פרויען? פארגעס ניט דיין בייטש!“
 אזוי האָט גערעדט זאראטוסטראַ.

* * *

דער ביס פון דער נאָטער.

זאראטוסטראַ איז אַמאָל איינגעשלאָפּען ביי טאָג אונטער אַ פייגענבוים, ווייל עס איז געווען הייס, און האָט זיינע אָרעמס אַרויפגעלייגט אויף זיין פנים. איז געקומען אַ נאָטער־שלאַנג און האָט איהם אַ ביס געטאָן אין האַלז אזוי, אז זאראטוסטראַ האָט אויפגעשריען פאַר וועהטיג. אז ער האָט דעם אָרעם אַראָפּגענומען פון פנים, האָט ער זיך איינגעקוקט אין דער שלאַנג: האָט זי דער־קענט זאראטוסטראַ'ס אויגען, און האָט זיך גענומען אומגעלומד פערט ווינרען און האָט געוואָלט אוועק. „נישע! האָט געזאָגט זא־ראטוסטראַ; דו האָסט נאָך ניט באַקומען מיין דאַנק! דו האָסט מיך אויפגעוועקט אין צייט, מיין וועג איז נאָך לאַנג.“ „דיין וועג איז נאָך קורץ, האָט טרויעריג געזאָגט די נאָטער; מיין גיפט איז טויטליך.“ זאראטוסטראַ האָט געשמייכעלט. „איז ווען געשמאָרד בען אַ דראַקען פון אַ שלאַנגען־גיפט?“ האָט ער געזאָגט. „אַבער נעם צוריק דיין גיפט! דו ביסט ניט רייך גענוג, מיר צו שענקען איהם.“ איז די נאָטער אויפ'ס ניי געפאלען אַרום זיין האַלז און האָט איהם אויסגעלעקט די וואונד. אז זאראטוסטראַ האָט דאָס אַמאָל דערצעהלט זיינע תלמידים, האָבען זיי געפרעגט: „און וואָס, אַ זאראטוסטראַ, איז די מאַראַל פון דיין געשיכטע?“ זאראטוסטראַ האָט דערויף געענטפערט, אזוי צו זאָגען:

די גוטע און גערעכטע רופען מיך אַ צושטערער פון מאַראַל: מיין געשיכטע איז אוממאָראַליש.

ווען איהר האָט אַבער אַ פיינד, באַצעהלט איהם ניט פאַר שלעכטס מיט גוטס: ווייל דאָס וועט איהם פאַרשעמען. ניי־ערט בעווייזט, אז ער האָט אייך געטאָן עפעס גוטס. און בעסער איז, איהר ווערט אין כעס, איידער איהר זאָלט

פארשעמען! און ווען מען שילט אייך, איז געפעלט מיר ניט,
איהר זאלט יעמאלט בענשען. בעסער אַ ביסעל מיט-שילטען!

און האָט אייך פאַסירט אַ גרויס אומרעכט, איז טוט מיר גע-
שווינד פינף קליינע דערצו! מאַום אָנצוקוקען איז דער, וואָס
איהם אַליין דריקט דאָס אומרעכט.

האַט איהר שוין דאָס געוואוסט? אַ געטיילט אומרעכט איז
אַ האַלב רעכט. און יענער זאָל נעהמען אויף זיך ס'אומרעכט, ווער
עס קאָן דאָס טראָגען!

אַ קליינע נקמה איז מענשליכער אידער נאָר ניט קיין נקמה.
און ווען די שטראַף איז ניט אויך אַ רעכט און אַן עהרע פאַר דעם
פּורץ-גדר, איז מיר דערווידער אייער שטראַף.

עס איז נאָבעלער, צו געבען זיך אומרעכט, אידער צו בלייבען
גערעכט, בפרט ווען מען האָט רעכט. נאָר מען מוז זיין גענוג רייך
דערצו.

דערווידער איז מיר אייער קאַלטע גערעכטיגקייט; און אויס
די אויגען פון אייערע שופטים קוקט מיר אַרויס דער תּליון מיט
זיין קאַלטען אייזען.

זאָגט, וואו געפינט זיך יענע גערעכטיגקייט, וואָס איז אַ ליע-
בע מיט זעהעוודיגע אויגען?

איז געפינט מיר דאָך אויס יענע ליעבע, וואָס געמט אויף
זיך ניט נאָר יעדע שטראַף, נאָר אויך יעדע שולד?
איז געפינט מיר דאָך אויס יענע גערעכטיגקייט, וואָס לאָזט
אַרויס פריי יעדען איינעם, אַ-חוז דעם ריכטער!

וויילט איהר נאָך אויך דאָס הערען? ביי דעם, וואָס וויל זיין
גערעכט פון-גרונט-אויס, ווערט אפילו דער ליגען אַ מענשען-פריינד-
ליכקייט.

אַבער וואָלט איך געקאָנט גערעכט זיין פון-גרונט-אויס! ווי
קאָן איך יעדען איינעם געבען דאָס זייניגע! פאַר מיר איז גענוג
דאָס: איך גיב יעדען איינעם דאָס זייניגע.
לסוף, מיינע ברידער, היט אייך צו טאָן אומרעכט די

מתבודדים! ווי וואָלט אַ מתבודד געקאָנט פאַרנעמען! ווי וואָלט
 ער געקאָנט זיך אָפּרעכענען!
 ווי אַ טיעפער ברונען איז אַ מתבודד. עס איז גרינג, אַריין-
 צוואַרפען אַ שטיין אַהין; איז ער אָבער אַראָפּגעזונקען ביז'ן
 גרונט, זאָגט, ווער וועט איהם ווידער אַרויסציהען?
 היט אייך, אַ מתבודד צו באַליידיגען! האָט איהר דאָס אָבעה
 געטאָן, נו — איז נעמט שוין ביי איהם אויך דאָס לעבען!
 אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
 *

דאָס קינד און דער זיווג'בונד.

איך האָב אַ פּראַגע פאַר דיר אַליין, מיין ברודער: ווי אַ זינק-
 בליי וואַרף איך אַריין די פּראַגע אין דיין נשמה, כדי צו וויסען,
 ווי טיעף זי איז.

דו ביסט יונג און ווינשסט זיך אַ קינד. אָבער איך פרעג ביי
 דיר: ביסטו אַ מענש וואָס מעג זיך ווינשען אַ קינד?
 ביסטו דער זיעגרייכער, דער זעלבסט-באַצוווינגער, דער מושל
 אויף דינע זינען, דער האַרר איבער דינע טוגענדען? אזוי אָט
 פרעג איך ביי דיר.

אָדער אויס דיין וואונש רעדט די חיה און די נויט-באַדרעפּ-
 נים? אָדער פאַראיינזאַמונג? אָדער אומפּרידען מיט זיך אַליין?
 איך וויל, אז דיין זיעג און דיין פּרייהייט זאָלען בענקען נאָך
 אַ קינד. לעבעדיגע מאַנומענטען זאָלסטו בויען פאַר דיין זיעג און
 דיין בעפּרייאונג.

דו זאָלסט אַרויסבויען אַריבער דיך אַליין. אָבער פּריהער
 מוסטו אַליין זיין געבויט, רעכטווינקעליג אין לייב און זעעל.
 ניט נאָר פאַראויס זאָלסטו זיך פּלאַנצען, נייערט אַרויף! דער-
 צו זאָל דיר העלפען דער גאָרטען פון דעם פאַר-פּאָלק-לעבען. אַ
 העכערען לייב זאָלסטו שאַפען, אַן ערנסטע באַוועגונג, אַ ראָך, וואָס
 קייקעלט זיך פון זיך אַליין, אַ שאַפענדען זאָלסטו שאַפען.

פאָר־פּאָל־לעבען: אזוי רוף איך דעם ווילען זאלבע־צווייט צו
 בעשאַפּען אַן איינס, וואָס איז מעהר, איידער די וואָס האָבען עס
 בעשאַפּען. פאָר־פּאָל־לעבען רוף איך די יראת־הכבוד איינס פאָר'ן
 אַנדערן, ווי פאָר די וועלענדע פון אזא ווילען.

דאָס זאָל זיין דער זין און דער אמת פון דיין זיווג־בונד. אָבער
 דאָס, וואָס די פיעל־צופיעלע רופען אָן אַ זיווג־בונד, אָט די איי־
 בעריגע, — ווי זאָל איך דאָס אָנרופען?

אָך, אָט די נשמה־אַרעמקייט זאלבע־צווייט! אָך, אָט די
 נשמה־שמוץ זאלבע־צווייט! אָך, אָט די צרה־דיגע צופרידענקייט
 זאלבע־צווייט!

דאָס אַלץ רופען זיי זיווג־בונד; און זאָגען, אז זייערע זיווגים
 ווערען געשלאָסען אין דעם הימעל!

דערווידער איז ער מיר, אָט דער הימעל פון די איבעריגע. ניין,
 איך האָב זיי ניט גערן, אָט די אין הימלישע נעצען־פאָרפלאַנטערטע
 חיות!

ווייט פון מיר מעג אויך בלייבען יענער גאָט, וועלכער הינטט
 אַריין צו בענשען, וואָס ער האָט ניט צונויפגעפאָרט.

לאַכט מיר ניט פון אזעלכע זיווגים! וואָסער קינד האָט
 ניט קיין גרונט צו וויינען אויף זיינע עלטערן?

אָט דער מאַן האָט מיר אויסגעזעהן חשוב און צייטיג פאָר דעם
 זין פון דער ערד. אָבער אז איך האָב דערזעהן זיין ווייב, האָט
 מיר די ערד אויסגעזעהן ווי אַ הויז פאָר אומזיניגע.

יע, איך וואָלט געוואָלט, די ערד זאָל אין קרעמפּפּען טאָן ציי־
 טערען, ווען אַ הייליגער און אַ גאַנז פאָרען זיך צונויף.

אָט דער איז אַרויס ווי אַ העלד צו זוכען אמת'ען און צום
 סוף האָט ער זיך ערקעמפּט אַ קליינעם געפּוצטען ליגען. זיין זיווג־
 בונד רופט ער דאָס.

יענער איז געווען אָפּגעהיט אין אַרומגאַנג און האָט געקליבען
 קלייבעריש. אָבער מיט איין מאָל האָט ער פאָר אַלע מאָל פאָר־
 דאַרבען זיין געזעלשאַפּט: זיין זיווג־בונד רופט ער דאָס.

יענער האָט געזוכט אַ מיידעל מיט די מדות טובות פון אַ קדוש.

אָבער מיט איין מאָל איז ער געוואָרען די מאַד פון זיין ווייב ; איצ-
טער דאַרף מען נאָך, ער זאָל איבער דעם ווערען אַ קדוש.
אָפּגעהיט זיינען איצטער אַלע קונים און אַלע האָבען רמאי'שע
אויגען. אָבער זיין ווייב וועט נאָך דער רמאי שברמאי קויפען אין
אַ זאַק.

אַ סך קורצע תּרח'קייטען — דאָס הייסט ביי אייך ליעבע. און
אייער זיווג-בונד מאַכט אַ סוף צו די פּיעלע קורצע תּרח'קייטען דורך
איין לאַנגער נאַרישקייט.

אייער ליעבע צו דער פּרוי און דער פּרוי'ס ליעבע צו דעם
מאַן, אַך ווען זי וואָלט געווען אַ מיטלייד מיט ליידענדע פּאַרבאָר-
נענע געטער ! אָבער דאָס רוב דערשפּיהרען זיך איין חיה די אַנ-
דערע.

אפילו אייער בעסטע ליעבע איז אויך נאָר אַ בעגייסטערטער
משל און אַ שמאַרצהאָפּטע גלומ. אַ פּאַקעל איז זי, וואָס זאָל אייך
לייכטען צו העכערע וועגען.

אריבער אייך אַרויס זאָלט איהר אַמאָל ליעבען ! איז לערנט
זיך ערשט ליעבען ! און דעריבער מוזט איהר טרינקען דעם
ביטערען כּוס פון אייער ליעבע.

ביטערנים איז אין דעם כּוס פון דער בעסטער ליעבע : אויף
אַזא'ן אופן בעשאַפט זי בענקשאַפט נאָך דעם אויבער-מענש, בע-
שאַפט זי דאָרשט אין דיר, דעם שאַפענדען !

דאָרשט דעם שאַפענדען, אַ פּייל און אַ בענקשאַפט נאָך דעם
אויבער-מענש : זאָג, מיין ברודער, איז דאָס דיין ווילען צו דעם זיווג-
בונד ?

הייליג איז מיר אַזאַ ווילען און אַזאַ פּאַר-פּאַלק-ליעבען.

אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *

*

דער פרייער טויט.

א סך שטארבען צו שפעט און עטליכע שטארבען צו פריה.
עס קלינגט נאך פרעמד די לעהרע: „שטארב צו דער רעכטער צייט!“
שטארב צו דער רעכטער צייט, אזוי לערנט אייך זאראטוסטרא.
אודאי, ווער עס לעבט קיין מאָל ניט צו דער רעכטער צייט,
ווי זאָל דער אמאָל צו דער רעכטער צייט שטארבען? הלואי וואָלט
ער גאָר קיין מאָל ניט געבאָרען זיין! — אָט דאָס איז מײן עצה פאַר
דעם איבעריגען.

אָבער אויף די איבעריגע מאַכען אַזאַ וועזען מיט זייער
שטארבען און אויף די ליידיגסטע נום דאַרף נאָך צוקנאַקט ווערען.
וויכטיג נעמען אַלע אויף דאָס שטארבען; אָבער נאָך ניט קיין
יום־טוב איז דער טויט. די מענשען האָבען זיך נאָך ניט אויסגע־
לערענט, ווי עהרליך צו האַלטען די שעהנסטע יום־טובים.

יענעם טויט בעווייז אויף אייך, וואָס ברענגט צום פולען ענד,
וואָס איז פאַר די לעבעדיגע אַן אויפֿרעגער און אַ נדר.

זיין אייגענעם טויט שטארבט דער צום־פולען־ענד־ברענגענ־
דער; זיעגרייך, אַרומגערינגעלט מיט האַפענדע און אויף־זיך־א־
נדר־נעהמענדע.

אזוי זאָל מען זיך אויסלערנען צו שטארבען; און עס זאָל
ניט זיין קיין יום־טוב, אין וועלכען אַזאַ שטארבענדער זאָל ניט
הייליגען די שבועות פון די לעבענדע.

אויף אַזאַ אופן צו שטארבען איז די בעסטע זאך. די צווייט־
בעסטע זאך אָבער איז צו שטארבען אין קאַמף און צו פאַרשווענדען
אַ גרויסע נשמה.

אָבער גלייך פאַרהאַסט סיי דעם קעמפענדען, סיי דעם זיעגער
איז אייער שצירענדער טויט, וואָס שאַרט זיך אַריין ווי אַ גנב — און
קומט דאָך ווי אַ האַר.

מיין טויט לויב איך אייך, דעם פרייען טויט, וואָס קומט צו מיר, ווייל א י ד וויל איהם.

און ווען וועל איך וועלען? — ווער עס האָט אַ ציעל און אַ יורש, יענער וויל דעם טויט צו דער רעכטער צייט צוליעב דעם ציעל און דעם יורש.

און אויס יראת הכבוד פאר דעם ציעל און יורש וועט ער ניט אויפהענגען מעהר קיין טרוקענע קראַנצען אין דעם בית-המקדש פון דעם לעבען.

באמת, איך וויל ניט גענליכען זיין צו אַ שטריק-דרעהער: זיי ציהען זייער פאָדים אין דער לענג און דערביי געהען זיי הינטערוויילעכס.

איינער ווערט אויך פאר זיינע אמת'ען און נצחונות צו אלט; אַ מויל אָהן צייהן האָט ניט מעהר קיין רעכט אויף יעדען אמת. און איטליכער, וואָס וויל האָבען אַ קלינגענדען שם, מוז זיך בעצייטענס פאַנאָדערזענענען מיט דעם כבוד און איינגעוועהנען-זיך אין דער שווערער קונסט, צו דער רעכטער צייט — צו געהן. בשעת איינער האָט נאָך אין זיך דעם בעסטען טעם, דארף ער אויפהערען, זיך צו לאָזען עסען: דאָס ווייסען די, וואָס ווילען לאַנג געליעבט ווערען.

אוראי זיינען דאָ זויערע עפעל, וואָס זייער גורל וויל, זיי זאָ-לען וואַרטען ביז דעם לעצטען טאָג אין בלעטער-פאַל: אין איין-און-דעמזעלביגען טאָג ווערען זיי צייטיג, געל און קנייטשיג. ביי איינע עלטערט זיך פריהער דאָס האַרץ, ביי אַנדערע דער גייסט. און אייניגע זיינען זקנים אין דער יוגענד: אָבער שפעט יונג האַלט אויף יונג אויף לאַנג.

איינעם גיט זיך ניט איין דאָס לעבען: אַ גיפט-וואַרם פרעסט זיך אַריין אין זיין האַרצען. איז זאָל ער זעהן, אז דאָס שטאַרבען זאָל זיך איהם בעסער איינגעבען.

איינער קאָן קיין מאָל ניט ווערען זיס, ער פוילט שוין אין זומער. עס איז פּחדנות, וואָס וואַלט איהם נאָך פעסט אויף זיין צווייג.

פיעל-צורפיעלע לעבען און פיעל צו לאנג הענגען זיי אויף זייערע צווייגען. וואָלט דאָך אַ שטורעם געקומען, וואָס זאָל אל'דאָס צוגעפּוילטע און ווערעמדיגע פון בוים אַראָפּטרייסלען!

וואָלטען דאָך פּרעדיגער געקומען פון דעם גיכען טויט! דאָס וואָלטען מיר געווען די רעכטע שטורעם און טרייסלער פון דעם לעבענס-בוים! אָבער איך הער נאָר, ווי מען פּרעדיגט דעם לאַנגזאַמען טויט און די געדולד מיט די „ערדישע זאַכען“.

אַך, איהר פּרעדיגט געדולד מיט די ערדישע זאַכען? די ערדישע זאַכען זיינען דאָס, וואָס האָבען צו פיעל געדולד מיט אייך, איהר לעסטער-מיילער!

באמת, צו פריה איז געשטאַרבן יענער העברעער, וועמען עס פאַרעהרען די פּרעדיגער פון דעם לאַנגזאַמען טויט: און פאַר פיעלע איז דאָס געוואָרען זייער שלים-מזל וואָס ער איז געשטאַרבן צו פריה.

ער האָט נאָך ניט געקענט מעהר ווי די טרערען און דאָס שווער-געמיט פון דעם העברעער אין איינעם מיט דער שנאה מצד די גוטע און גערעכטע, דער העברעער ישו: איז פּלוצלונג אויף איהם אָנגע-פאַלען די בענקשאַפט נאָך דעם טויט.

וואָלט ער דאָך געבליבען אין מדבר, ווייט פון די גוטע און גערעכטע! אפשר וואָלט ער געלערענט לעבען און ליעבען די ערד— און נאָך ס'לאַבען דערצו.

גלויבט דאָס מיר, מיינע ברודער! פאַר דער צייט איז ער גע-שטאַרבן, ער אליין וואָלט אָפּגעפּרעגט זיין לעהרע, ווען ער וואָלט דערלעבט מיינע יאָהרען! ער איז געווען נאָבעל גענוג אָפּצופּרענען. אָבער אומצייטיג איז ער נאָך געווען. אומצייטיג ליעבט דער אינגלינג און אומצייטיג האַסט ער דעם מענשען און די ערד! גע-בונדען און שווער זיינען איהם געמיט און די פּליגלען פון דעם גייסט.

אָבער אין דעם מאָן איז מעהר קינד, איידער אין דעם אינגלינג און וועניגער שווערגעמיט. בעסער פאַרשטעהט ער דעם ענין פון לעבען און טויט.

בריי צום טויט און פריי אין דעם טויט, א הייליגער ניין-זאָך
 גער, ווען עס איז שוין ניטאָ מעהר קיין צייט פאר דעם יע: אזוי
 פארשטעהט ער דעם ענין פון לעבען און טויט.

זאָל אייער שטארבען ניט זיין קיין לעסטערונג אויף מענש און
 ערד, מיינע פריינד: אָט דאָס בעט איך ביי דעם האָניג פון אייער
 נשמה.

אין אייער שטארבען זאָל נאָך אייער גייסט און אייער טוגענד
 גליהען, ווי די אַווענטורויט אַרום דער ערד: אַז ניט האָט זיך אייער
 שטארבען איך ניט איינגעגעבען.

און אזוי וויל איך אַליין שטארבען, אַז איהר, פריינד מיינע,
 זאָלט די ערד נאָך מעהר ליבען צוליעב מיר. און איך וויל וויעדער
 ווערען ערד, כדי איך זאָל האָבען רוה אין יענער, וואָס האָט מיך
 געבוירען.

באמת, אַ ציעל האָט זאַראַטוסטראַ, ער האָט זיין באַל געוואָר-
 פען. נו — זייט איהר, פריינד מיינע, די יורשים פון מיין ציעל,
 איך וואַרף איך צו דעם גילדערנעם באַל.

ליעבער פאר אַלין וויל איך זעהען, ווי איהר, מיינע פריינד,
 וואַרפט דעם גילדערנעם באַל! און דעריבער ציה איך נאָך אויף
 אַ קליין ביסעל אויף דער ערד: זייט מיר מוחל!
 אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *

✽

די טוגענד, וואָס שענקט.

1.

אז זאראטוסטראַ האָט גענומען אָפּשייד פון דער שטאַדט, וואָס זיין האַרץ איז געווען איהר צוגעטאָן און וואָס איהר נאָמען איז געווען די „ראַבע קוה“ — זיינען נאָכגעגאַנגען נאָך איהם אַ סך מענשען, וועלכע האָבען זיך גערופען זיינע תלמידים, און האָבען איהם באַגלייט. אזוי זיינען זיי געקומען צו אַ שוידר־וועג: האָט זאראטוסטראַ זיי געזאָגט, אז ער וויל איצטער געהן אַליין; ווייל ער איז געווען אַ פריינד פון אַליין־געהן. זיינע תלמידים אָבער האָבען איהם דערלאָנגט צום אָפּשייד אַ שטעקען, וואָס אויף זיין גילדערנעם הענטעל האָט זיך אַ שלאַנג גערינגעלט אַרום אַ זון. זאראטוסטראַ האָט זיך געפרעהט מיט דעם שטעקען און האָט זיך געשטיצט אויף איהם. דערנאָך האָט ער אזוי גערעדט צו זיינע תלמידים:

זאָגט מיר דאָך: ווי אזוי איז גאָלד געקומען צו דעם העכסטען ווערט? דורך דעם, וואָס עס איז זעלמען און אָהן נוצען און לייכט־מענד און מילד אין זיין גלאַנץ; ריק עס שענקט זיך אַוועק.

גאָר ווי אַן אָפּבילד פון דער העכסטער טוגענד איז גאָלד גע־קומען צו דעם העכסטען ווערט. גאָלד־גלייך לייכט דער בליק ביי דעם שענקענדען. גאָלד־גלאַנץ שליסט פרידען צווישען זון און לבנה.

זעלמען איז די העכסטע טוגענד און אָהן נוצען, לייכטענד איז זי און מילד אין גלאַנץ: אַ שענקענדע טוגענד איז די העכסטע טוגענד.

באמת, איך שאַץ אייך ריכטיג, מינע תלמידים: איהר שטרעבט אויך, ווי איך, נאָך דער שענקענדער טוגענד. וואָס האָט איהר בשותפות מיט קעץ און מיט וועלף?

עם איז אייער דאָרשט אליין צו ווערען קרבנות און מתנות :
און דעריבער האָט איהר דעם דאָרשט, צונויפזאַמלען אלע רייכ-
טימער אין אייער נשמה.

ניט געזעטיגט שטרעבט אייער נשמה צו אוצרות און איידעל-
שטיינער, ווייל אייער טונגענד איז ניט צו זעטיגען אין איהר וועלען
פארשענקען.

איהר צווינגט אלע זאכען, זיי זאָלען אַרײַנפליסען צו אייך
און אין אייך, כדי זיי זאָלען צוריק אַרויסשטראָמען פון אייער ברור
נען, ווי די מתנות פון אייער ליעבע.

כאמת, אזא שענקענדע ליעבע מוז ווערען אַ רויבער פון אלע
ווערטען; אָבער געזונט און געהייליגט רופ אײך אזא זעלבסטזוכט.
עס איז דאָ אַן אנדער זעלבסטזוכט, אַ צו זעהר אַרעמע, אַ
הונגערענדע, וואָס ווײל תמיד ננב'ענען, יענע זעלבסטזוכט פון די
קראַנקע, די קראַנקע זעלבסטזוכט.

מיט ננב'ישע אויגען קוקט זי אויף אלץ, וואָס גלאַנצט. מיט
הונגער-באָגעהר מעסט זי אָפּ דעם וואָס האָט בשפע צו עסען און
תמיד ננב'עט זי זיך אַרום דעם טיש פון די, וואָס שענקען.

קראַנקהייט רעדט פון אזא פאַרלאַנג און פאַרבעהאַלטענע ענט-
אַרטונג; וועגען אַ פאַרשמאַכטען לייב רעדט דער גניבה'שער באַ-
געהר פון אָט דער זעלבסטזוכט.

זאָגט מיר, מיינע ברידער: וואָס האַלטען מיר פאַר שלעכט און
דאָס שלעכטסטע? איז דאָס ניט ע נ ט א ר ט ו נ ג? — און
אויף ענטאַרטונג שטויסען מיר זיך תמיד אָן, וואו עס פעהלט די
שענקענדע נשמה.

אַרויף-צו געהט אונזער וועג, פון דער אַרט אַריבער צו דער
אויבער-אַרט. אָבער אַ שוידער איז אונז דער ענטאַרטעטער זין,
וואָס זאָגט: „אַלץ איז פאַר מיר“.

אַרויף-צו פליהט אונזער זין: אזוי איז ער אַ משל צו אונזער
לייב, אַ משל פון אַ דערהויכונג. אזעלכע משלים פון דערהויכונגען
זיינען די נעמען פון די מדות טובות.

אזוי געהט דער לייב דורך דער געשיכטע, אַ ווערענדער און

א קעמפענדער. און דער גייסט — וואָס איז ער איהם? א העראַלד פון זיינע קעמפען און נצחונות, א חבר און ווידער-קול.

משלים זיינען אַלע נעמען פון גוט און שלעכט: זיי ריידען ניט אַרויס, זיי זיינען נאָר פּרמז. א נאָר איז דער וואָס פּאַרלאַנגט פון זיי אויך וויסען.

גיט אַכטונג, מיינע ברודער, אויף יעדער שעה, ווען אייער גייסט וויל ריידען אין משלים: דאָ איז דער מקור פון אייער טונגענד. דערהויבט איז דאָ אייער לייב און אויפגעשטאַנען; מיט זיין הענוג ענטציקט ער דעם גייסט, ער זאָל ווערען א בעשאַפער און א שאַצער און אַ ליעבענדער און אַ גוטס-טוער פאַר אַלץ און אַלעמען. ווען אייער האַרץ געהט אין וואַלען, ברייט און פול, ווי אַ שטראָם, אַ ברכה און אַ סכנה פאַר די וואָס וואוינען לעבען איהם: אַט דאָ איז דער מקור פון אייער טונגענד.

ווען איהר שמעהט העכער פאַר לייב און טאַדעל און אייער ווילען וויל באַפעהלען אַלץ און אַלעמען, ווי דער ווילען פון אַ ליע-בענדען: אַט דאָ איז דער מקור פון אייער טונגענד.

ווען איהר פאַראַכט דאָס אָנגענעמענע און דאָס ווייכע בעט און איהר קאָנט ניט אויסבעמען אייער געלעגער ווייט גענוג פון די ווייכליכע: אַט דאָ איז דער מקור פון אייער טונגענד.

ווען איהר ווילט נאָר איין ווילען און אַט דער קעהר-אין-ווענד פון אַלע נוימען הייסט ביי אייך נויטווענדיגקייט: אַט דאָ איז דער מקור פון אייער טונגענד.

באמת, אַ נייער גוטס און שלעכטס איז זי! באמת, אַ ניי טיעף רוישען און די שמים פון אַ נייעם קוואַל. מאַכט איז זי, אַט די נייע טונגענד; אַ הערשענדער געדאַנק איז זי און אַרום איהם אַ קלוגע נשמה: אַ גילדערנע זון און אַרום איהר די שלאַנג פון דער דערקענטנים.

2.

דאָ האָט זאָראַטוסטראַ געשוויגען אַ ווילע און האָט מיט ליער
 בע געקוקט אויף זיינע תלמידים. דערנאָך האָט ער ווייטער גע-
 רעדט, אזוי צו זאָגען: — און זיין שטים האָט זיך פאַרוואַנדעלט.
 בלייבט מיר טריי דער ערד, מיינע ברידער, מיט דער מאַכט
 פון אייער טונענד! אייער שענקענדע ליעבע און אייער דערקענט-
 ניס זאָלען דיענען דעם זין פון דער ערד! אזוי בעט איך און באַ-
 שוור איך איך.

לאָזט זי ניט אַוועקפליהען פון די ערדישע זאַכען און זיך שלאָג
 גען מיט די פליגלען אָן די אייביגע ווענט! אַך, עס זיינען תמיד
 געווען אזוי פיעל טונענדען, וואָס האָבען זיך פאַרפלויען!
 פיהרט צוריק די פאַרפלויענע טונענד, אזוי ווי איך, צוריק צו
 דער ערד, יע, צוריק צו לייב און לעבען: כדי זי זאָל געבען דער
 ערד אהר זין, אַ מענשעןזין!

הונדערטער מאָל האָט זיך ביז אַהער דער גייסט ווי די טונענד
 פאַרפלויען און פאַרבלאַנדזשעט. אַך, אין אונזער לייב וואוינט
 נאָך איצטער יענער נאַצער שנען און טעות: ער איז דאָ געוואָרען
 לייב און ווילען.

הונדערטער מאָל האָט זיך ביז אַהער אויסגעפרוואוט און איז
 פאַראירט געוואָרען סיי דער גייסט, סיי די טונענד. יע, אַן אויס-
 פרוואו איז געווען דער מענש. אַך, פיעל אומוויסען און טעות איז
 געוואָרען לייב אין אונז.

ניט נאָר דער שכל פון יאהרטווענדען — אויך די משוגעת
 זייערע שלאָנט אַרויס אויף אונז. עס איז געפעהרליך, צו זיין אַ
 יורש.

מיר קעמפען נאָך אויף שריט און טריט מיט דעם ריעז —
 צופאַל, און איבער דער גאַנצער מענשהייט האָט נאָך ביז אַהער גע-
 וועלטניגט דער אונזין, דער אַהרזאָרין.

אייער גייסט און אייער טוגענד זאָלען דייענען דעם זין פון דער ערד, מיינע ברידער: און דער ווערט פון אלע זאכען זאָל פון אייך אויפ'ס ניי געזעצט ווערען! דעריבער זאָלט איהר זיין קעמ-פענרע! דעריבער זאָלט איהר זיין שאַפענדע!

וויסענדיג, רייניגט זיך דער לייב; אויספראווענדיג מיט וויי-טען, דערהויבט ער זיך; ביי דעם דערקענענדיגן ווערען אלע אָנטרייע-בען געהייליגט; ביי דעם דערהויכמען ווערט פּרעהליך די נשמה. רופא, העלף זיך גופא; אזוי וועסטו אויך דעם הולה העלפען. דאָס זאָל זיין זיין בעסטע הילף, וואָס ער זעהט יענעם מיט זיינע אייגען, וועלכער מאַכט זיך אַליין געוונט.

טויזענד שטענען זיינען דאָ, וואָס זיינען קיינמאָל ניט גע-נאנגען געוואָרען, טויזענד געזונדקייטען און פאַרבאָרגענע לעבענס-אינזלען. ניט אויסגעשעפט און ניט ענטדעקט איז נאָך עד היום מענש און מענשען-ערד.

וואָרט און הערט זיך איין, איהר איינזאמע! פון דער ציי-טונפמ'זייט קומען ווינטען אָן מיט סודות'דיגען פליגעל-שלאָג און צו דינע אויערען דערגרייכט אַ גוטע בשורה.

איהר איינזאמע פון היינט, איהר אָפגעטיילטע, איהר זאָלט אַמאָל ווערען אַ פאָלק: פון אייך, וואָס איהר האָט זיך אַליין אויס-דערוועהלט, זאָל אַן אויסדערוועהלט פאָלק אויסוואַקסען: און פון איהם — דער אויבער-מענש.

באמת, אַ מקושרפואה זאָל נאָך ווערען די ערד! און שוין פארשפרייט זיך אַרום איהר אַ נייער גערוד, אַ ישועה-ברענגענדער, און אַ נייע האַפענונג!

* * *

3.

אַ זאַראַטוסטראַ האָט געזאָגט אַט די ווערטער, האָט ער גע-שוויינען, ווי איינער, וואָס האָט נאָך זיין לעצט וואָרט ניט אַרויס-דערעדט; אַ לאַנגע צייט האָט ער אין ספיקות געוואויגען דעם שטע-

קען אין זיין האנט. לסוף האָט ער אזוי גערעדט: — און זיין שטימ
האָט זיך פארוואַנדעלט.

איצטער געה איך אליין, מיינע תלמידים, און אויך איהר זאָלט
איצטער אוועקגעהן פון דאָנען און אליין. אזוי וויל איך.

באמת, איך גיב אייך מיין עצה: געהט אוועק פון מיר און
וועהרט אייך אנטקעגען זאראטוסטרא! און נאָך בעסער: שעמט
זיך מיט איהם! אפשר האָט ער איך אָפגענאָרט.

דער מענש פון דער דערקענטנים מוז ניט נאָר ליבען זיינע
פיינד, נייערט אויך קאָנען האַסען זיינע פריינד.

מען באַלוינט שלעכט אַ לעהרער, ווען מען בלייבט תמיד נאָר אַ
תלמיד. און פאַר וואָס זאָלט איהר ניט צופען מיין קראַנץ?

איהר פאַרעהרט מיך; אָבער וואָס וועט זיין אין יענעם טאָג,
ווען אייער פאַרעהרונג וועט אנדערפאַלען? היט אייך, אז אַ בילד-
זייל זאָל אייך ניט דערשלאָגען.

איהר זאָגט, איהר גלויבט אין זאראטוסטרא? אָבער וואָס
פאַר אַ באַטרעף האָט זאראטוסטרא? איהר זייט מיינע גלויביגע;
אָבער וואָס פאַר אַ באַטרעף האָבען אַלע גלויביגע?

איהר האָט זיך אליין נאָך ניט געזוכט: האָט איהר מיך געפּו-
נען. אזוי טוען אַלע גלויביגע; דעריבער האָט יעדער גלויבען אזוי
וועניג ווערט.

איצטער הייס איך אייך, איהר זאָלט מיך פאַרלירען און זיך
געפינען; און ערשט ווען איהר האָט מיך אַלע פאַרליקענט, וועל
איך מיך ווידער אומקעהרען צו אייך.

באמת, מיט אַנדערע אויגען, מיינע ברידער, וועל איך מיר
יעמאָלט זוכען מיינע פאַרלאָרענע; מיט אַן אַנדער ליבע וועל איך
יעמאָלט ליבען.

און ווען עס איז זאָלט איהר ווערען מיינע פריינד, די קינדער
פון איין האַפּענונג: יעמאָלט וועל איך צום דריטען מאָל זיין ביי
אייך, כרי אין איינעם מיט אייך צו יום-טוב'ען דעם גרויסען מיטען-
טאָג.

און דאָס איז דער גרויסער מיטען-טאָג, ווען דער מענש שטעהט

אין זיין מיטען וועג צווישען דער חיה און דעם אויבער-מענש און
 יום-טוב'ט זיין וועג צום אָווענט, ווי זיין העכסטע האָפענונג: ווייל
 דאָס איז דער וועג צו אַ נייעם פריהרמאָרגען.

אין יענער צייט וועט דער אונטערנגעהענדער זיך אליין בענ-
 שען, ער זאָל זיין אַן אַריבערגעהענדער; און די זון פון זיין דער-
 קענטנים וועט איהם שטעהן אין מיטען טאָג.

„ט ו י ט ז י י נ ע ן א ל ע נ ע ט ע ר : א י ז ו ו י
 ל ע ן מ י ר , ע ס ז אָ ל ל ע ב ע ן ד ע ר א ו י ב ע ר
 מ ע נ ש״ — דאָס זאָל אַמאָל זיין אונזער לעצטער ווילען אין דעם
 נרויסען מיטען-טאָג.

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

צווי האט גערעדט זאראטוסטרא

צווייטער טייל

„און ערשמ, ווען איהר האט מיך אלע פאר-
ליוקענט, וועל איך מיך ווידער אומקערען צו איך.
באמת, מיט אנדערע אויגען, מיינע ברידער, וועל
איך מיר יעמאלט זוכען מיינע פארלארענע; מיט
אן אנדער ליבע וועל איך יעמאלט ליבען“.

זאראטוסטרא :

„די טוגענד, וואס שענקט“,

(I, ז. 102)

דאָס קינד מיט דעם שפיגעל.

דערנאָכדעם איז זאָראַטוסטראַ ווידער אַוועק צוריק אין די בערג און אין דער איינזאַמקייט פון זיין הויהל און האָט זיך דער-ווייטערט פון אַלע מענשען: ווי אַ זעיער-מאַן, וואָס האָט זיין זריעה צושפּרייט, און ער וואַרט. זיין נשמה אָבער איז פול געוואָרען פון אומגעדולד און באַגעהר צו יענע, וועלכע ער האָט געליעבט: ווייל ער האָט געהאַט נאָך אַ סך וואָס צו געבען זיי. מחמת דאָס איז די שווערסטע זאַך: אויס לייעבע צו פאַרמאכען די אָפּענע האַנט און ניט צו פאַרלירען די בושא, ווי אַ שענקענדער.

אַזוי זיינען דעם איינזאַמען פאַרגאַנגען חרשים און יאָהרען; זיין קלוגשאַפט אָבער איז געוואַקסען און האָט איהם וועה געטאָן מהמת איהר פולקייט.

אין איין פרייהימאָרגען אָבער האָט ער זיך אויפגעכאַפט נאָך פאַר באַגינען, האָט לאַנג געטראַכט אויף זיין געלעגער און האָט לסוף אַזוי גערעדט צו זיין האַרצען:

„וואָס האָב איך מיך דאָך אַזוי דערשראָקען אין מיין חלום, וואָס איך האָב מיך אויפגעכאַפט? איז ניט אַ קינד צוגעגאַנגען צו מיר, מיט אַ שפיגעל אין דער האַנט?״

׳אַה, זאָראַטוסטראַ — האָט דאָס קינד געזאָגט צו מיר — קוק דיך איין אין דעם שפיגעל!׳

אָבער אז איך האָב אַ קוק געטאָן אין דעם שפיגעל, האָב איך אַ געשריי געטאָן און מיין האַרץ איז אויפגעציטערט געוואָרען, ווייל ניט מיך האָב איך דערזעהן דאָרטען, נייערט דעם פּרצוף-פנים פון אַ טייוועל און אַ חוקל-לאַכען.

באמת, זעהר גוט פארשמעה איך דעם הלום'ס באדייט און זיין וואָרענען: מײן לערע איז אין געפאהר, ווילד־גראָז וויל זיך רופען ווייז.

מיינע פיינד זיינען געוואָרען מעכטיג און האָבען פאַרקרימט דעם תואר־פנים פון מײן לעהרע אזוי, אז מיינע ליעבסטע מוזען זיך שעמען מיט די מתנות, וואָס איך האָב זיי געגעבען.

מיינע פריינד זיינען פאַרלאָרען געגאַנגען; עס איז געקומען פאַר מיר די שעה, איך זאָל זוכען מיינע פאַרלאָרענע!" —

מיט אָט די ווערטער איז זאַראַטוסטראַ אויפגעשפרונגען, אָבער ניט ווי אַ מאַן אין אַנגסט, וואָס זוכט לופט, נײערט מעהר ווי אַ זעהער און זינגער, וועמען דער נײסט האָט באַפאַלען.

פאַרוואונדערט האָבען זיין שלאַנג און זיין אָדלער אויף איהם געקוקט: ווייל אזוי ווי די מאָרגענרויט איז געלעגען אַ קומענדרעך גליק אויף זיין פנים.

וואָס האָט פאַסירט מיט מיר, מיינע בעל־חיים? — האָט זאַראַטוסטראַ געזאָגט. האָב איך מיך ניט געביטען? איז ניט דער העכסטער נחת געקומען צו מיר, ווי אַ שטורעם־ווינט?

בענאַריש איז מײן גליק און בענאַרישטעם וועט עס ריידען: צו יונג איז ער נאָך — איז, האָט גערולד מיט איהם!

פאַרוואונדעט בין איך פון מײן גליק: אַלע ליידענדע זאָלען מיינע רופאים זיין!

צו מיינע פריינד מעג איך ווידער אַראַפשמיינען און אויך צו מיינע פיינד! זאַראַטוסטראַ מעג ווידער ריידען און שענקען און טאָן דאָס ליעבסטע צו מיינע ליעבע!

מײן אומגעדולדיגע ליעבע פליעסט אַריבער אין שטראָמען, אַראַפֿצו, צו זון־אויפגאַנג און אונטערגאַנג. אויס די שווייגזאַמע בערג און די געוויטערען פון דעם שמאַרץ רוישט מײן נשמה אין די טאָלען.

צו לאַנג האָב איך געבענקט און געקוקט אין די ווייט. צו לאַנג

האָב אײַך געהערט צו דער איינזאַמקײט : אזוי האָב אײַך דאָס שוויי-
גען פאַרנעמען.

מויל בין אײַך געוואָרען דורך און דורך און ברױזען פון אַ וואַ-
סער, וואָס פאַלט פון הויכע פעלזען : אַראָפֿצו וויל אײַך מײנע רײד
שליידערען אין די טאָלען.

און ווען אפילו מיין שטראָם פון לעבע זאָל זיך שליידערען אין
ערטער אָהן וועגען ! ווי זאָל אַ שטראָם ניט געפינען לסוף זײן וועג
צו דעם ים !

אמת, אַ זעע איז אין מיר, אַ פאַראיינזאַמטער און זיך-זעלבסט
נענוגזאַמער ; אָבער מיין לעבע-שטראָם רײסט איהם מיט זיך
אַראָפֿצו — אין דעם ים !

אין נײע וועגען געה אײַך, נײע רײד קומען צו מיר ; אײַך בין,
ווי אלע שאַפֿענדע, מיעד געוואָרען פון אלטע צײגן. מיין גײסט
וויל ניט מעהר אומגעהן אויף אַראָפֿגעטראָגענע שויד־טראָטען.

צו לאַנגזאַם איז מיר איטליך רײדען : — אין דיין וואָגען, אַ
שטורעם, שפּריג אײַך אַרײן. און אויך דיך וויל אײַך נאָך שמויסען
מיט דער בײטש פון מיין רשעות !

ווי אַ געשרײ און אַ יויכצען וויל אײַך מיך איבער ווייטע ים'ען
אַ לאַז טאָן, ביז אײַך וועל די גליקזעליגע אינזלען געפינען, וואו
מײנע פֿרײנד רוהען : —

אין מײנע שונאים צווישען זײ ! ווי לעב אײַך איצט איטליך-
כעז, צו וועמען אײַך קאָן רײדען ! און מײנע שונאים געהערען צו
מיין העכסטען נחת.

און ווען אײַך וויל אַרויף אויף מיין ווילדעסטען פּערד, העלפט
מיר תמיד אַם בעסטען מיין לאַנג-שפּיעז אַרויפֿשטייגען : ער איז
דער שטענדיג אָנגעגרייטער דיענער פון מיין פּוס :

דער לאַנג-שפּיעז וואָס אײַך שליידער אין מײנע פֿינד ! ווי
דאַנקבאַר בין אײַך מײנע שונאים, וואָס אײַך קאָן איהם ענדליך
שליידערען !

צו גרויס איז געווען די אָנגעשפּאַנטקײט פון מיין וואָלקען :

צווישען בליטץ-געלעכטערן וויל איך א נוס-האָגעל וואַרפען אין דער טיעף.

געוואַלטיג וועט זיך דאָ מיין ברוסט הויבען, געוואַלטיג וועט זי מיין שטורעם איבער די בערג אַרויסבלאָזען: אזוי וועט איהר גרינגער ווערען.

באמת, גלייך ווי אַ שטורעם קומט מיין גליק און מיין פריי-הייט! אָבער מיינע פיינד זאָלען מיינען, דער נייט-גוטער ווילדערט איבער זייערע קעפּ.

יע, אויך איהר וועט דערשראָקען ווערען, מיינע פריינד, פון מיין ווילדער קלוגשאַפענקייט; און אפשר אַנטלויפט איהר אין איי-נעם מיט מיינע פיינד.

אך, הלואי ווייס איך, ווי אייך צוריקצוהיען מיט פיטערערס-פלוטען! אך, הלואי לערנט זיך אויס מיין לייבען-קלוגשאַפענקייט, ווי אזוי צארטליך צו ברומען! און אַ סך זאָכען האָבען מיר שוין געלערנט איינער מיט דעם אנדערן!

מיין ווילדע קלוגשאַפענקייט איז שוואַנגער געוואָרען אין די איינזאַמע בערג; אויף האַרטע שטיינער האָט זי מיר איהר יונגס געבאָרען, איהר אינגסטעס.

איצטער וואָגעלט זי אום, ווי משוגע, איבער'ן טרוקענעם מדבר און זוכט און זוכט אַ ווייכען גראַז-פלאַץ — מיין אַלטע ווילדע קלוגשאַפענקייט!

אויף דעם ווייכען גראַז-פלאַץ פון אייערע הערצער, מיינע פריינד! — אויף אייער ליעבע וואָלט זי וועלען איהר ליעבסטעם אויסבעטען!

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *

אויף די גליקזעליגע אינזלען.

די פיינען פאלען פון די בוימער: זיי זיינען גוט און זיס; און בשעת זיי פאלען ווערט זייער רויטע הויט צוריסען. איך בין א צפון־ווינט פאר די צייטיגע פייגען.

אזוי ווי פייגען, פאלען פאר אייך אויך אָט די לעהרען, מיינע פריינד: איז — טרינקט זייער זאפט און זייער זיסען פלייש! בלע טער־פאל איז ארום און ריינער הימעל אין נאָכמיטאג־צייט.

זעהט, וואָס פאר אַ שפע ארום אונז איז! און פון דעם איבער־פול אַרויס איז אזוי שעהן צו קוקען אויף די ווייטע ים'ען.

אמאָל פלעגט מען זאָגען גאָט, ווען מען האָט געקוקט אויף די ווייטע ים'ען. נאָר איצטער האָב איך אייך געלערנט צו זאָגען: אויבער־מענש.

גאָט איז אַ השערה. אָבער איך וויל אַז אייער השערה זאָל ניט גרייכען ווייטער, איידער אייער שאַפענדער ווילען.

קאָנט איהר אַ גאָט ש א פ ע ן ? איז, שווייגט מיר דאָך מכוח אַלע געטער! אָבער איהר קאָנט דאָך שאַפען דעם אויבער־מענש.

אפשר ניט איהר גופא, מיינע ברידער! אָבער איהר קאָנט זיך אַליין איבערשאַפען צו פאָטערס און אורעלטערן פון דעם אוי־בער־מענש: און זאָל דאָס זיין אייער בעסטער שאַפען!

גאָט איז אַ השערה: אָבער איך וויל, אַז אייער משע־זיין זאָל זיין באַגרעניצט דורך דער דענקבאַרקייט.

קאָנט איהר אַ גאָט ד ע נ ק ע ן ? — אָבער דער ווילען צום אמת דאַרף באַדייטען פאר אייך, אַז אַלץ זאָל פאַרוואַנדעלט ווערען אין מענשען־דענקבאַרעס, מענשען־זעהבאַרעס, מענשען־פיהלכבאָרעס! אייערע אייגענע חושים זאָל איהר דערדענקען ביז צום סוף! און דאָס, וואָס איהר רופט וועלט, דאָס דאַרף נאָך ערשט פון אייך געשאַפען ווערען: אייער שכל, אייער בילד, אייער ווילען, איי־

ער ליעבע, זאל דאָס ווערען! און כאמת, צו אייער גרעסטען נחת,
איהר דערקענענדע!

און ווי ווילט איהר אויסשמעהן דאָס לעבען אָהן אָט דער האָר-
פענונג, איהר דערקענענדע? איהר טאָרט ניט אַרײַנגעבאַרען זײַן
ניט אין דעם אומבעגרייפליכען און ניט אין דעם אומ'שכל'דיגען.
נאָר לאָזט מיך אַנטפּלעקען פאַר אײך מײן גאַנצע האַרץ: —
איהר פּרײַנד מײנע: א ו י ב עס וואָלטען געווען געטער, ווי וואָלט
אײך דאָס אויסגעהאַלטען, ניט צו זײַן קײן גאָט! מ מ י ל א זײנען
קײן געטער ניטאָ.

אמת, אָט דעם שלום האָב אײך געצױגען, איצטער אָבער ציעהט
ער מיך. —

גאָט איז אַ השערה, אָבער ווער קאָן טרײַנקען די גאַנצע פײַן
פון אַזאַ השערה און בלײַבען לעבען? זאל דען דעם שאַפענדען
אוועקגענומען ווערען זײַן גלױבען און בײ דעם אַדלער זײַן שוועבען
אײן אַדלער-רױיטען?

גאָט איז אַ געדאַנק, וואָס מאַכט קרום אַלץ וואָס איז גלײַך און
זײך דרעהענד אַלץ וואָס שטעהט פעסט. ווי? איז ניטאָ מעהר
די צײַט? און איז אַלץ, וואָס פאַרגעהט—ניט מעהר ווי אַ שקר?
אַזױנס צו דענקען איז אַ ווירבעל און אַ שווינדלען פאַר מענש-
ליכע בײַנער און אפילו פאַר'ן מאָגען אַ הלשות: כאמת, אײך רוף
דאָס די דרעהענדע קראַנקהײַט, אַזױנס זײך משער צו זײַן.

בײַן רוף אײך דאָס און מענשענפּײַנדליך: אָט די אַלע לעהרען
ווענען דעם אײנעם און דעם פולען און דעם אומבאוועגטען און דעם
זאַטען און דעם אומפאַרגאַנגליכען!

אַל' דאָס אומפאַרגאַנגליכע — דאָס איז נאָר אַ משל! — און
די דיכטער לאַיגען צרפיעל.*

אָבער די בעסטע משלים דאַרפען רײדען וועגען צײַט און

* אַ פּאַלעמישער רמז אויף געטהע'ן, וואָס האָט געזאָגט: „אַל' דאָס
פ א ר ג א כ ג ל ו כ ע איז נאָר אַ משל“ — דער איבערזעצער.

ווערן: א לױב זאָלען זיי זיין און א גערעכטיגונג פאר די פארנאנגני
ליכקייט!

שאַפען — דאָס איז די גרויסע גאולה פון ליידען און דאָס
נרינגווערען פון דעם לעבען. אָבער כדי עס זאָל זיין דער שאַפענדער,
דערצו גופא איז נויטיג ליידען און א סך פארוואַנדלונגען.
יע, א סך פון בימערען שטאַרבען מוז זיין אין אייער לעבען,
איהר שאַפענדע! אזוי ארום זייט איהר סניגור'ס און גערעכטיגערט
פון אַל' דער פארגאַנגליכקייט.

כדי דער שאַפענדער זאָל אַליין זיין דאָס קינד, וואָס זאָל געד
באַרען ווערען, דערצו מוז ער וועלען זיין די געווינערין און די געד
בורט־שמערצען.

באמת, דורך הונדערט נשמות בין איך דורכגעגאַנגען אין מיין
וועג און דורך הונדערט וועגען און געבורטס־וועהען. ניט אין מאָל
האַב איך אָפשייד גענומען, איך קען די האַרצברעכענדע לעצטע
שטונדען.

אָבער אזוי וויל דאָס מיין שאַפענדער ווילען, מיין שיקזאַל.
אָדער, כדי צו זאָגען אייך נאָך עהרליכער: גראַד אזא שיקזאַל וויל
מיין ווילען.

אַל' דאָס פיהלענדע ליידט אין מיר און איז אין תפיסה: אָבער
מיין וועלען קומט אַלע צו מיר ווי מיין בעפרייער און פרייד־
ברענגער.

וועלען מאכט פריי: דאָס איז די אמת'ע לעהרע וועגען ווילען
און פרייהייט — אזוי לערנט זי אייך זאַראַטוסטראַ.

ניט־מעהר־וועלען און ניט־מעהר־שאַצען און ניט־מעהר־שאַפען!
אך, הלאַי זאָל אָט די גרויסע איינגעמאַטערטקייט בלייבען ווייט פון
מיר!

אויף אין דעם דערקענען פיהל איך נאָר די לוסט צום ווערן,
און אויב עס איז דאָ אומשולד אין מיין דערקענטניס, קומט דאָס
דערפון, וואָס אין איהר איז דאָ ווילען צו באַפֿרוכפערונג.
פון גאָט און אַלע געמער האָט מיך אוועקגעצויגען אָט דער

ווילען; וואָלט דען געווען וואָס צו שאַפּען, ווען געטער וואָלטען
 עקזיסטירט!
 אָבער צו דעם מענשען טרייבט מיך שמענדיג אויף דאָס ניי
 מיין ברענענדיגער שאַפענסווילען; אזוי טרייבט עס דעם האַמער
 צו דעם שטיין.
 אַך, איהר מענשען, אין דעם שטיין שלאָפט מיר אַ בילד, דאָס
 בילד פון מיינע בילדער! אַך, פאַר וואָס מוז ער שלאָפּען אי
 דעם האַרטעסטען, דעם מיאוס'מען שטיין!
 איז — ווילדצאָרענט מיין האַמער אכוריות'דיג אויף זיין
 תפיסה. פון דעם שטיין פליהען שטיקער: וואָס זאָל מיך דאָס
 אַהרען?
 איך וויל דאָס צירעם-פולען-ענד-פיהרען: וויל אַ שאָטען איז
 געקומען צו מיר — דאָס שטילסטע און לייכטעסטע פון אלע זאכען
 איז אַמאָל געקומען צו מיר!
 דעם אויבערמענשענס שעהנקייט איז געקומען צו מיר ווי אַ
 שאָטען. אַך, מיינע ברידער, וואָס זאָלען מיך נאָך אַהרען — די
 געטער!

אזוי האָט גערעדט זאראטוסטראַ.

* * *

די בעל־רחמים.

מיינע פריינד, אַ שפּאַט־רייד האָט דערנרייכט אייער פריינד:
 קוקט נאָך אָן זאראטוסטראַ'ן! געהט ער ניט אום צווישען אונז
 גלייך ווי צווישען חיות?"
 נאָך אזוי איז דאָס בעסער געזאָגט: „דער דערקענענדער געהט
 אַרום צווישען מענשען, גר אָד ווי צווישען חיות.“
 דער מענש גופא אָבער הייסט פאַר דעם דערקענענדען: די
 חיה, וואָס האָט רויטע באַקען.
 ווי אזוי האָט דאָס מיט איהם פאַסירט? איז דאָס ניט מחמת
 ער האָט זיך אָפּט געמוזט שעמען?

אָה, מיינע פריינד! אזוי זאָגט דער דערקענענדער: בושא, בושא, בושא — דאָס איז די געשיכטע פון דעם מענשען!
 און דעריבער מאַכט זיך דער איידעלער אַ געבאָט, ניט צו באַשעמען: שעמען זיך פאַר אַלע ליידענדע איז זיין באַפעהל צו זיך.

באמת, איך לייך זיי ניט, די באַרעמהאַרציגע, וואָס האָבען נחת רוח פון זייער מיטלייד: עס פעהלט זיי צורפיעל אין שעמעוודיג-קייט.

אויב איך מוז זיין אַ בעל־רחמים, וויל איך דאָך ניט טראָגען דעם נאָמען; און ווען איך בין עס, איז בעסער פון דערווייטענס.
 בעסער פאַרדעק איך מיין קאָפּ און פליה אוועק, נאָך איידער מען האָט מיך דערקענט: און אזוי הייס איך טאָן אויך אייך, מיינע פריינד!

הלואי זאָל מיין שיקזאַל מיר תמיד ברענגען איבער'ן וועג אַזוינע, וואָס זיינען פריי פון ליידען ווי איהר און אַזוינע, מיט ווע-מען איך מעג האָבען בשותפות האָפענונג, מאַלצייט און האָניג!
 באמת, איך האָב געטאָן דאָס און יענס פאַר די ליידענדע: אָבער אַ בעסערע זאָך, דוכט מיר, האָב איך שטענדיג געטאָן, ווען איך האָב געלערנט, ווי זיך בעסער צו פרעהען.

זינט עס זיינען דאָ מענשען, האָט דער מענש זיך צו וועניג געפרעהט: דאָס אַליין, מיינע ברידער, איז אונזער פאַר'ירשן'טע זינד!

און לערנען מיר זיך אויס, ווי זיך בעסער צו פרעהען, יעמאָלט פאַרגעסען מיר אַם בעסטען, ווי אַנדערע וועה צו טאָן און אויסצור-טראַכטען אַזוינס, וואָס טוט וועה.

דעריבער וואָש איך מיר די האַנט, וואָס האָט געהאַלפּען דעם ליידענדען, דעריבער וויש איך מיר אויך אָפּ די נשמה.

ווילל זעהענדיג דעם ליידענדען אין זיין ליידען האָב איך מיך געשעמט צוליעב זיין בושא, און אז איך האָב איהם געהאַלפּען, האָב איך מיך האַרט פאַרזינדיגט אַנטקעגען זיין שטאַלץ.

גרויסע התחייבות'ען מאַכען ניט דאַנקבאַר, נייערט נקמהדיג-

מיג און ווען זי קליינע טובה ווערט ניט פארגעסען, ווערט דאָס אַ נאָגענדער וואָרים.

זייט איינגעהאַלטען אין אָננעמען! צייכענט איינעם אויס דורך דעם, וואָס איז נעמט ביי איהם אָן! — אזוי איז מײן עצה פאַר די, וואָס האָבען ניט גאָרנישט צו פאַרשענקען.

איך בין אָבער אַ שענקענדער: פריידיג שענק איך, ווי אַ פריינד דעם פריינד. פרעמדע אָבער און אַרעמע־לייט זאָלען אליין אָפּפליקען זיך די פירות פון מײן בוים: אזוי באַשעמט דאָס וועניגער.

בעטלער אָבער זאָל מען אין גאַנצען אָפּשאַפען! כאַמת, מען ערגערט זיך, צו געבען זיי, און מען ערגערט זיך ניט צו געבען זיי. און דאָס אייגענע אויך די זינדער און די שלעכטע געוויסענע! גלויבט מיר, מײנע פריינד: דער ביס פון געוויסען לערנט איינעם צו בייסען.

דאָס ערגסטע אָבער איז — די קליינע געדאַנקען. כאַמת, עס איז נאָך בעסער בײן געמאָן אידער קליין געמאַכט. הגם איז נאָך זאָגט: „די לוסט צו קליינע בייזקייטען פאַרשפּאַרט אונז אַן אַנדער גרויסע בײזע טהאַט“. אָבער דאָ זאָל מען ניט ווער־לען זיין שפּאַרעוודיג.

ווי אַ געשוויר איז די בײזע טהאַט: זי בייסט און קראַצט און שלאָגט אויס, — זי רעדט עהרליכע רייד. „זעה, איך בין אַ קרענק“ — אזוי רעדט די בײזע טהאַט; דאָס איז איהר עהרליכקייט.

אָבער צו דעם פילץ איז געגליכען דער קליינער געדאַנק: ער קריכט און בויגט זיך אין דרייען און וויל ניט זײן ערגעץ־ניט — ביז דער גאַנצער גוף ווערט צופוילט און פאַרוועלט פון קליינע פילצען.

צו דעם אָבער, וואָס איז באַזעסען פון אַ שר, זאָג איך אַט דאָס וואָרט אין אויער אַרײן: ס'איז בעסער דו העלפסט איהם אויסוואַקסען גרויס! אויך פאַר זיך איז נאָך דאָ אַ וועג צו גרויס!“ אַך, מײנע ברידער! פון יעדען מענשען ווייס מען אַ ביסעל

צו פיעל! אן זונדערער ווערט אונז דורכזיכטיג, אָבער פון דעסמ-
וועגען קאָגען מיר נאָך לאַנג ניט דורכדרינגען דורך איהם.
עס איז שווער צו לעבען מיט מענשען, ווייל שווייגען איז אזוי
שווער.

און ניט אַנטקעגען דעם זיינען מיר אַם אומגערעכטסטען, ווער
עס איז אונז צוואוידער, ניערט אַנטקעגען דעם, וואָס ליעגט אונז
לגמרי ניט אין זיינען.

האַסטו אָבער אַ ליידענדען פריינד, איז זיי אַ מקום-מנוחה
פאר זיינע ליידען, אָבער אזוי ווי אַ האַרטע בעט, אַ פעלד-בעט:
אזוי וועסטו איהם אַם בעסטען נוצען.

און מוט דיר אַ פריינד אַן עולה, איז זאָג: „איך פאַרגיב דיר,
וואָס דו האָסט מיר געטאָן; אָבער וואָס דו האָסט דערביי דיר אַליין
געטאָן, ווי קאָן איך דיר דאָס מוחל זיין!“

אזוי רעדט יעדע גרויסע ליעבע: זי איז גובר אפילו די פאַר-
געבונג און דעם רחמנות.

מען זאָל דאָס האַרץ האַלטען פעסט: ווייל טאָמער לאָזט מען
עס אָפּגעהן, אַנטלויפט מיט איהם באַלד אויך דער קאָפּ.

אָך, וואו אין דער וועלט האָבען פאַסירט אזעלכע נאַרישקיי-
טען ווי ביי די בעלי-רחמים? און וואָס אין דער וועלט האָט אָנגע-
טאָן מעהר יסורים איידער די טפשות פון די בעלי-רחמים?

וועה צו אַלע ליעבענדע, וואָס האָבען נאָך ניט דערגרייכט צו
א הויף, וואָס שטעהט איבער זייער רחמנות.

אזוי האָט צו מיר אַמאָל געזאָגט דער טייוועל: „אויך גאָט
האַט זיין גיהנום: דאָס איז זיין ליעבע צו די מענשען.“

און אַנומעלט האָב איך געהערט איהם זאָגען אָט די ווערטער:
„גאָט איז טויט; פון זיין מיטלייד מיט די מענשען איז גאָט גע-
שטאַרבען.“ —

דעריבער זייט מיר געוואָרענט פון דעם מיטלייד. פון דאַנען
קומט נאָך אויף דעם מענשען אַ שווערער וואָלקען! באַמת, איך
בין אַ מבין אויף וועטער-סימנים!

מערקט אויך אָבער אָט דאָס וואָרט: יעדע גרויסע ליעבע

שמעהט איבער איהר גאנצען רחמנות : ווייל זי וויל דאָס געליעבטע
נאָך — שאַפען !

„מײַך אַליין ברענג איך אַ קרבן פאַר מיין לייעבע און מײַן
שכּן גלייך מיט מיר“ — אזוי איז דער נוסח פון אלע
שאַפענדע.

אלע שאַפענדע אָבער זיינען האַרט.
אזוי האָט גערעדט זאָראַטוסטראַ.

* *
*

די פּריעסטער.

און איינמאָל האָט זאָראַטוסטראַ געגעבען זיינע תּלמידים אַ
צייכען און האָט גערעדט צו זיי, אזוי צו זאָגען :

„דאָ זיינען פּריעסטער : און ווען אפילו זיי זיינען מיינע
פיינד, געהט מיר שטיל אַריבער פאַרביי זיי און מיט אַ שלאָפּענדען
שווערד !

אויך צווישען זיי זיינען דאָ העלדען ; אַ סך פון זיי האָבען
צופיעל געליטען — איז ווילען זיי אַנדערע מאַכען ליידען.

ביזנע פיינד זיינען זיי : קיין זאָך איז ניט אזוי נקמה-דאָרשטיג
ווי זייער עניוות. און לייכט באַשמירט זיך דער, וואָס ריהרט זיי
אָן.

אָבער מיין בלוט איז אַ קרוב צו זייערן. און איך וויל אַז מיין
בלוט זאָל נאָך אפילו אין זייער בלוט עהרליך געהאַלטען ווערען.“ —

און אַז זיי זיינען פאַראיבער געגאַנגען, איז אַ וועהטיג בער
פאַלען זאָראַטוסטראַ'ן ; און ניט לאַנג האָט ער זיך געראַנגעלט מיט
זיין שמאַרץ, ערשט ער האָט אָנגעהויבען צו ריידען, אזוי צו זאָגען :

עס יאָמערט מיין האַרץ אין מיר אויף דעם פּריעסטער. זיי
זיינען מיר אויך צרווידער מיין געשמאַק ; אָבער דאָס איז פאַר
מיר די קלענסטע זאָך, זינט איך בין צווישען מענשען.

אָבער איך לייד און האָב געליטען מיט זיי : זיי זיינען מיר

געפאנגענע און אָפגעצייכענטע. דער, וועמען זיי רופען גואל, האָט זיי אין שטריק געפענטעט.

אין שטריק פון פאלשע ווערטען און כשוף-ווערטער! אָף, ווען איינער וואָלט זיי אויסגעלייזט פון זייער אויסלייזער!
אויף אַן אינזעל, האָבען זיי אַמאָל געמיינט, זיינען זיי צו לאַנד געקומען, בעת דער ים האָט זיי אַרומגעריסען; אָבער זעה, דאָס איז געווען נאָר אַ שלאָפענדע שרעקליכע בריאה!

פאלשע ווערטען און כשוף-ווערטער: דאָס זיינען די ערנסטע שרעקליכע בראַים פאַר די שטערבליכע, — אַ לאַנגע צייט שלאָפט און וואַרט אין זיי די פאַרהענגעניס.

לסוף אָבער קומט זי און וואַכט און פרעסט און שלינגט אַליץ, וואָס האָט אויפגעבויט זיינע ביידלעך אויף איהר.
אָה, קוקט מיר נאָר אָן די ביידלעך, וואָס אָט די פריעסטער האָבען אויפגעבויט! קירכען רופען זיי זייערע זיס-שמעקענדע הויהלען.

וועה צו דעם פאַרפעלשמען שיין, צו דער פאַררומפענער לופט!
דאָ, וואו די נשמה צו איהר הויף אַרויף — טאָר ניט פליהען!
גייערט אזוי באַפעהלט זיי זייער גלויבען: „אויף די קני טרעפּעל-זווייז, איהר זינדיגע!“

באמת, בעסער זעה איך נאָך אַ מענשען אָהן חרפה, איידער די פאַררעהטע אויגען פון זייער בושה און זייער דביק'ען זיך.
ווער האָט פאַר זיך בעשאַפען אַזעלכע הויהלען און תשובה-טרעפּ? זיינען דאָס ניט געווען אזוינע, וואָס האָבען זיך געוואָלט פאַרבאָרגען און זיך פאַר דעם קלאָרען הימעל געשעמט?
און ערשט ווען דער קלאָרער הימעל וועט ווידער דורך צו-בראַכענע דעכער דורכבליקען, און אַראָפּבליקען אויף גראַז און רוי-טען מאָהן ביי די חרוב'ע מויער-ווענט, — וויל איך די פלעצער פון יענעם גאָט ווידער מיין האַרץ צוקעהרען.

גאָט האָבען זיי גערופען דאָס, וואָס איז געגאַנגען להיפך צו זיי און האָט זיי וועה געטאָן: און באמת עס איז געווען פיעל העל-דישעס אין זייער אָנבעטונג!

און אנדערס האָבען זיי ניט געוואוסט ווי צו לעבען זייער
 גוט, סיידען ווי — צושלאָגען דעם מענשען צו אַ צעל!
 ווי פגרים האָבען זיי געטראַכט צו לעבען, אין שוואַרצען האָר-
 בען זיי איינגעדעקט זייער פג; אויך פון זייערע רייד שמעק איך
 נאָך די הלשות־געווירץ פון אַ קברות־שטיבעל.
 און ווער עס לעבט נאָהענט צו זיי, דער לעבט נאָהענט צו
 שוואַרצע וואַסער־גראָבענס, פון וואַנען די זשאַבע זינגט איהר ליעד
 מיט אַ זיסען טיעפ־זין.

בעסערע ליעדער האָבען זיי געדאַרפט זינגען פאַר מיר, איך
 זאָל קאָנען גלויבען אין זייער אויסלייזער: זיינע קאָהענגער האָבען
 אויסגעלייזטער געדאַרפט אויסזעהן!
 איך וואָלט זיי געוואָלט זעהן נאָקעמע: ווייל נאָר די שעהנקייט
 זאָל רופֿן תשובה טאָן. אָבער וועמען וועט איבערריידען אָט די
 מצורקלידמע מרה־שחורה!

באזמת, זייערע אויסלייזער אַליין זיינען ניט געקומען פון דער
 ברייהייט און פון דער פרייהייטס זיבעמען הימעל!
 באזמת, זיי אַליין זיינען קיין מאָל ניט אַרומגעגאַנגען אויף די
 קאוויאָרען פון דער דערקענטנים!

פון לעכער איז בעשטאַנען דער גייסט פון יענע אויסלייזער;
 אָבער אין יעדער לאָך האָבען זיי אַ שגעון אַריינגעשמעלט, זייער
 לאָך־פאַרשמעלטער, וואָס זיי רופֿען איהם גאָט.
 אין זייער מיטליד איז דערטרונקען געוואָרען זייער גייסט,
 און ווען זיי פלעגען ווערען אָנגעפליצט און אַריבערגעפליצט פון
 מיטליד פלעגט תמיד שווימען פון אויבען אַ גרויסע מַפְשׁוּת.

מיט אַ ברען און מיט אַ געשריי האָבען זיי געטריבען זייער
 הערד איבער זייער שמעג: אַקוראַט ווי צו דער צוקונפט וואָלט גע-
 ווען נאָר אַ י י י שמעג! באזמת, אויך אָט די שאַף־פּימערער
 געהערען נאָך צו דעם שאַף.

קליינע גייסטער און בריימע נשמות האָבען אָט די שאַף־פּי-
 מערער, אָבער, מיינע ברידער, וואָס פאַר אַ קליינע לענדער זיינען
 ביזאָהער געווען אפילו די בריימעכמע נשמות!

בלוטצייכענס האָבען זיי געשריבען אויף דעם וועג, וואָס זיי זיינען געגאָנגען, און זייער טפּשות האָט זיי געלערנט, אז מיט בלוט בעווייזט מען דעם אמת.

אַבער בלוט איז דער ערגסטער עדות פאַר דעם אמת; בלוט פאַר'ס'ט די ריינסטע לעהרע צו שגעון און שנאה אין די הערצער. און אפילו ווען איינער געהט אין פייער פאַר זיין לעהרע, — וואָס בעווייזט דאָס? אַ סך מעהר איז עס, באמת, ווען פון דעם אייגענעם בראַנד קומט אַרויס די אייגענע לעהרע. אַ שטיקענדיהיציג האַרץ און אַ קאַלטער קאַפּ: וואו די טרעפּען זיך צונויף, ראָרט שפּריצט אַרויס דער ווירבעל-ווינט, דער „אויס-לייזער“.

עס זיינען, באמת, געווען גרעסערע און העכער-געבאַרענע, איידער די, וועמען דאָס פּאַלק רופּט אויסלייזער, אָט די מיט זיך רייסענדיע ווירבעל-ווינטען!

און נאָך פון גרעסערע, איידער אַלע אויסלייזער, מוזט איהר, מיינע ברידער, אויסגעלייזט ווערען, אויב איהר ווילט דעם וועג גע-פינען צו פרייהייט!

עס איז נאָך קיינמאָל ניט געווען קיין אויבערמענש. נאָקעט האָב איך ביידע געזעהען, דעם גרעסטען און דעם קלענסטען מענ-שען: —

זיי זיינען נאָך צופיעל עהנליך איינער דעם אנדערן. באמת, אויך דעם גרעסטען האָב איך געפונען — צופיעל מענשליך! — אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

די רעכטשאַפּענע.

מיט דונערען און הימעלשטען טויערזעקס דאַרף מען ריידען צו שלאַפע און פאַרשלאַפּענע זינען.

אַבער די שטים פון שעהקייט רעדט שטייל: זי שאַרט זיך צורײן נאָר אין די אויפגעוועקטע נשמות.

שטיף האָט מיר היינט אַ ציטער און אַ לאַך געטאָן מיין שילד ;
דאָס איז דער שענהנקייט'ס הייליג לאַכען און ציטערען.

פון אייך, די רעכטשאַפענע, האָט היינט מיין שענהנקייט גע-
לאַכט. און אזוי איז געקומען איהר שטים צו מיר : „זיי ווילען
נאָך, מען זאָל זיי אויסצאָהלען!“

איהר ווילט נאָך, מען זאָל אייך אויסצאָהלען, איהר רעכטשאַ-
פענע, איהר ווילט האַבען לוינ פאַר טוגענד און הימעל פאַר ערד
און אייביגס פאַר אייער היינט ?

און מילא זייט איהר אין גרימצאָרן אויף מיר, ווייל איך לערן,
אַז ס'איז ניטאָ קיין לוינ און צאָהל־מייסטער ? און, אין דער
אמת'ען, איך לערן אפילו ניט, אַז די רעכטשאַפענקייט איז איהר
אייגענער לוינ.

אַך, אָט דאָס איז מיין צער : אין דעם גרונט פון די זאַכען
האָט מען שכר ועונש אַריינגע'שקר'ט און אויך נאָך אין דעם גרונט
פון אייערע נשמות, איהר רעכטשאַפענע !

אַבער ווי דער שנוק פון אַ וויעפער זאָל מיין וואָרט אויפרייסען
דעם גרונט פון אייער נשמה. אַן אַקער־פלוג וועל איך הייסען ביי
אייך.

אַלע פאַרבאָרגענקייטען פון אייער גרונט זאָלען אַרויס אין דער
ליכטיג. און ווען איהר וועט ליגען אויף דער זון אויפגעריסענע,
צובראַכענע, וועט זיך דער שקר אַרויסשיידען פון אייער אמת.

ווייל דאָס איז אייער אמת : איהר זייט צו ר י נ ל י ך
פאַר דעם שמוץ פון די ווערטער : נקמה, שטראַף, שכר, באַלוינונג.
איהר ליבעט אייער רעכטשאַפענקייט, ווי אַ מוטער איהר קינד.
אַבער וואו איז דאָס געהערט געוואָרען, אַז אַ מוטער זאָל וועלען
באַצאָהלט זיין פאַר איהר ליבע ?

די טוגענד, דאָס איז אייער ליבעסטע ליבע. די דאָרשט פון
דעם רינג איז אין אייך : זיך גופא ווידער צו דערנרייכען, דערצו
רינגט און דרעהט זיך יעדער רינג.

און צו דעם שמערן געגליכען, וואָס ווערט פאַרלאָשען, איז איט-
ײַך ווערק פון אייער רעכטשאַפענקייט : תמיד איז זיין שוין נאָך

אונטערזעננס און וואַנדערט, און ווען וועט עס ניט זיין אונטער-
ווענס?

אזוי איז דער ליכטי־שיין פון אייער רעכטשאַפֿענקייט נאָך אונט-
טערזעננס, ווען דאָס ווערק איז שוין אָפֿגעטאָן: עס מעג שוין פֿאַר-
געסען זיין און טויט: זיין ליכטי־שטראַל לעבט נאָך און וואַנדערט.
אַז אייער טוגענד זאָל זיין אייער זעלבסט און ניט אַ פֿרעמדס,
אַ הויט, אַ מלבוש: דאָס איז דער אמת פון אייער נשמה־גרונט,
איהר רעכטשאַפֿענע! —

נאָר אַ ודאי זיינען פֿאַראַן אזוינע, פֿאַר וועמען טוגענד הייסט
אַ קראַמפֿף אונטער אַ ביימש, און איהר האָט מיר צופיעל זיך איינ-
געהערט אין זייער געשריי!

און עס זיינען דאָ אַנדערע, וואָס רופֿען טוגענד די פּוילקייט
פון זייערע לאַסטער; און ווען זייער האַס און זייער אייפֿערזוכט
הויבען אָן אַמאָל אויסצוציהען זייערע גלידער, ווערט זייער „גערעכ-
טיגקייט“ מונטער און רייכט זיך די פֿאַרשלאָפֿענע אויגען.

און עס זיינען דאָ אַנדערע, וואָס ווערען געצויגען אַראָפֿצו:
זייערע טיוואָללים ציהען זיי. אָבער וואָס מעהר זיי זינקען, אַלץ
גליהענדער ווערט זייער אויג און די תּשוקה נאָך זייער גאָט.

אַך, אויך זייער געשריי איז אַריינגעדֿרונגען אין אייערע אויע-
רען, איהר רעכטשאַפֿענע: „וואָס איך בין נ י ט, דאָס, דאָס איז
מיר גאָט און רעכטשאַפֿענקייט!“

און אַנדערע זיינען פֿאַראַן, וואָס קומען אָן שווער און סקריפענע
דינ ווי וועגענער, וואָס פיהרען שטיינער אַראָפֿ אַ באַרג. זיי ריידען
אַ סך מכוח חשיבות און טוגענד, זייער ברעמזע רופֿען זיי טוגענד!
און עס זיינען דאָ אַנדערע, וואָס זיינען געגליכען צו טאָג
טעגליכע זייגערס, וואָס ווערען אָנגעדֿרעהט; זיי מאַכען זייער טיט-
טאָק און ווילען, מען זאָל טיט־טאָק רופֿען טוגענד.

באמת, פון זיי האָב איך נחת: וואו איך געפין אַזעלכע זיי-
גערס, טו איך זיי מיט מיין שפּאַט אָנדֿרעהען; און זאָלען זיי מיר
נאָך דערביי כּריפען.

און אַנדערע זיינען שטאַלץ אויף זייער הייפֿעלע גערעכטיג-

קייט און באגעהען פון איהרט-וועגען עולות אויף אלע זייטען : אזוי,
אז די וועלט ווערט דערטרונקען אין זייער אומרעכט.

אך, ווי הלשות'דיג עם לויפט דאָס וואָרט „רעכטשאַפּענקייט“
פון זייער מויל. און בעת זיי זאָגען „איך בין גערעכט“, קלינגט
דאָס פונקט ווי : „איך האָב זיך אָפּגערעכענט!“*

מיט זייער טוגענד ווילען זיי זייערע שונאים די אויגען אויס-
קראַצען ; און זיי דערהויכען זיך, נאָר כדי אַנדערע צו דערנידעריגען.
און ווידער זיינען דאָ אזוינע, וואָס זיצען אין זייער זומפ און
אזוי ריידען זיי אַרויס פון זייער געמייזעכץ. „טוגענד — דאָס איז
זיצען שטיל אין דעם זומפּ.

מיר בייסען קיינעם ניט און טרעטען אָפּ דעם וועג פאַר דעם
וואָס וויל בייסען ; און אין אלע זאַכען האָבען מיר די מיינונג, וועל-
כע מען גיט אונז ?“

און ווידער זיינען דאָ אזוינע, וואָס האָבען ליעב העוויות און
זיי מיינען : טוגענד איז אַ מין העויה.

זייערע קני טוען תמיד תפילה, זייערע הענד ברענגען שבחים
פאַר דער רעכטשאַפּענקייט, אָבער זייער האַרץ ווייס נאָרנישט דער-
פון.

און ווידער זיינען דאָ אזוינע, — וואָס רעכענען דאָס פאַר טור-
גענד, ווען זיי זאָגען : „טוגענד איז נויטווענדיג“ ; אָבער אין גרונט
גלויבען זיי נאָר, אַז די פּאָליציי איז נויטווענדיג.

און אַן אַנדערער, וואָס קאָן ניט זעהן דאָס הויכע וואָס אין
די מענשען, רופט דאָס טוגענד, ווען ער זעהט צו נאָהענט זייער
נידעריגס : אזוי רופט ער טוגענד זיין ביז אויג.

און אייניגע ווילען פריידיג-אויפגעלויכטען און אויפגעהויבען
זייערע און רופען דאָס טוגענד, און אַנדערע ווילען אַנידערגעוואָר-
פען ווערען — און רופען דאָס אויך טוגענד.

אויף אזאָן אַופן גלויבען כמעט אלע, אַז זיי האָבען אַ חלק

* אַ וואָרטשפּיעל פון „איך בין גערעכט“ און „איך בין גער-
רעכט“ פון דעם וואָרט ראַכע — נאָמח. — דער איבערזעצער.

אין דער רעכטשאַפענקייט; און לפחות וויל יעדער זיין אַ מבין אין „גוט“ און „בייז“.

אַבער ניט צוליב דעם איז געקומען זאַראַטוסטראַ, צו זאָגען אלע אָט די ליגנער און נאַראַנים: „וואָס ווייסט א י ה ר פון טר-נענד? וואָס קאָנט איהר וויסען פון טוגענד!“ —

נייערט צוליב דעם, מיינע פריינד, כדי איהר זאָלט מיעד ווערען פון די אַלטע ווערטער, וואָס איהר האָט געלערנט פון די נאַרען און שקרנים:

מיעד ווערען פון די ווערטער „שכר“, „באַלוינונג“, „שטראַף“, „נקמה אין דער גערעכטיגקייט“ —

מיעד ווערען צו זאָגען: „ווען אַ האַנדלונג איז גוט, קומט דאָס דערפון, וואָס זי איז ניט-זעלבסטיש“.

אַד, מיינע פריינד! אַז א י י ע ר זעלבסט זאָל אין דער זאַנדלונג זיין, ווי די מוטער אין דעם קינד: אָט דאָס זאָל מיר א י י ע ר וואָרט זיין וועגען דער טוגענד!

באמת, איך האָב ביי איך צוגענומען אַ הונדערט ווערטער און די ליעבסטע שפיעל-זאכען פון אייער טוגענד; און איצטער זייט איהר ברוגז אויף מיר, ווי קינדער ברוגז'ען זיך.

זיי האָבען ביים ים געשפיעלט, — איז אַ אינד געקומען און האָט איהרע שפיעלכעלעך אין דער טיעף געריסען: איז וויינען זיי. אָבער דיזעלביגע אינד זאָל זיי נייע שפיעלכעלעך ברענגען און נייע פיעל-פאַרביגע מויער-קעפלעך פאַר זיי אויסשיטען!

אַזוי וועלען זיי געטרויסט זיין; און צו זיי געגליכען, זאָלט אויך איהר, מיינע פריינד אייער נחמה געפינען — און נייע פיעל-פאַרביגע מויער-קעפלעך.

אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

דער ערבֿרבֿ.

דאָס לעבען איז אַ קוואַל פֿון לוסט; אָבער וואו דער ערבֿרבֿ טרינקט מיט, דאָרטען זיינען אלע ברונענס פאַר'ס'ט. אויך בין צוגעלאָזט צו אַלע, וואָס איז ריינליך; אָבער איך קאָן די שצירענדע מיילער ניט אָנזעהן און דעם דאָרשט פֿון די אומריינע. זיי האָבען זייערע בליקען אַראָפּ אין דעם ברונען געוואָרפען: גלאַנצט מיר איצטער פֿון דעם ברונען אַרויס זייער דערווידעריג שמיכעל.

דאָס הייליגע וואַסער האָבען זיי פאַר'ס'ט מיט זייער ניאַוה־לוסט; און ווען זיי האָבען זייערע שמוציגע חלומות אָנגערופֿען לוסט, האָבען זיי פאַר'ס'ט אויך די ווערטער. די פֿלאַם ווערט פאַר'ברוגז'ט, ווען זיי לייגען זייערע פייכטע הערצער פאַר'ן פייער; דער ניוסט גופא זידט אויף און רויכערט זיך, וואו דער ערבֿרבֿ טרעט צום פייער צו. זיסליך און איבער־צייטיג ווערט אין זייער האַנט די פרוכט: ווינטפּאָליג און דאָר ביז צום שפיץ מאַכט זייער בליק דעם פרוכט־בוים.

און אַן אַנדערער, וואָס האָט זיך אָפּגעקערט פֿון דעם לעבען, האָט זיך נאָר אָפּגעקערט פֿון דעם ערבֿערבֿ: ער האָט ניט געוואָלט זיך איינטיילען מיט'ן געזינדעל אין ברונען, פֿלאַם און פרוכט. און אַן אַנדערער, וואָס איז אין מדבר אַוועק און האָט מיט רויב־חיות דאָרשט געליטען, האָט נאָר ניט געוואָלט מיט שמוציגע קעמעל־טרייבער זיצען אַרום דער ציסטערנע. און אַן אַנדערער, וואָס איז ווי אַ צושטערער אָנגעקומען און ווי אַ האָנעל־שלאַג פאַר אַלע פרוכטפֿעלדער, האָט נאָר געוואָלט זיין פֿום דעם געזינדעל אין פּיסק אַריינשטעקען און אזוי אַרום זיין האַלז פאַרשטאַפֿען.

און ניט דאָס איז דער ביסען, אויף וועלכען איך האָב מיך

אם מעהרסטען געווערנט, דער וויסען, אז דאָס לעבען גופא נויטיגט זיך אין פיינדרשאפט, שטארבען און מאַרטער־געצייג : — גייערט איך האָב אַמאָל געפרעגט און בין כמעט דערשטיקט געוואָרען פון מיין שאלה : ווי? האָט דאָס לעבען נויטיג אויך דעם ערב־רב ?

זיינען נויטיג פאַרגיפטעטע ברונענס און שטינקענדע פייער און באַשמוצטע הלומות און ווערים אין דעם ברויט פון לעבען ? ניט מיין האָס, נאָר מיין עקעל האָט הונגעריג געפרעסען מיין לעבען. אַך, דער גייסט האָט מיר אָפטמאָל דערעסען, ווען איך האָב געפונען, אז אויך דער ערב־רב איז גייסטרייך ! און צו די הערשער האָב איך אומגעקערט מיין רוקען, אז איך האָב דערזעהן, וואָס זיי רופען איצטער הערשען : שאַכערן און מקה וממכר'ן צוליעב מאַכט — מיט דעם ערב־רב.

צווישען פעלקער פון אַ פרעמדען לשון האָב איך געוואוינט מיט פאַרשלאָסענע אויערען : כדי דער לשון פון זייער שאַכערען זאָל מיר בלייבען פרעמד און זייער מקה־וממכר מיט מאַכט. און די נאָז מיר צוגעהאַלטען, בין איך געגאַנגען ביטער־מוטיג דורך דעם גאַנצען נעכטען און דעם היינט : באַמת, דער גאַנצער נעכטען און דער היינט שמעקט הלשות פון דעם שרייבענדען ערב־רב.

צו אַ קריפעל גלייך, וואָס איז טויב און בלינד און שטום גע־וואָרען, אזוי אַט האָב איך לאַנג געלעבט, כדי איך זאָל ניט לעבען מיט דעם מאַכט־געזינדעל, שרייב־געזינדעל און לוס־געזינדעל.

מיט מיה און פאַרזיכט איז מיין גייסט אויף טרעפ געגאַנגען ; נדבות פון לוסט זיינען געווען זיין דערקוויקונג ; אויף אַ שטעקען האָט זיך שטייל גערוקט דעם בלינדענס לעבען.

וואָס האָט מיר דאָך פאַסירט ? ווי האָב איך מיך אויסגעלייזט פון עקעל ? ווער האָט מיין אויג פאַראַינגערט ? ווי בין איך צו דער הויף דערפֿלויגען, וואו קיין געזינדעל זיצט ניט מעהר ביים ברונען ?

האָט גופא מיין עקעל מיר פליגלען געשאַפען און קרעפטען,

וואָס שפּיהרען די קוואַלען? באַמת, אין די העכסטע הויך האָב
 איך געמוזט פּליהען, כדי ווידער צו געפינען דעם ברונען פון לוסט!
 אָה, מיינע ברידער, איך האָב איהם געפונען! אָט דאָ אין
 דער העכסט קוואַלט מיר דער שליסעל פון לוסט!
 און עס איז אַ לעבען פאַראַן, אין וועלכען קיין ערבֿרבֿ טרינקט
 ניט מיט.

כמעט צו האַסטיג שטראָמסט דו מיר, דו קוואַל פון דער לוסט!
 און אָפט לידיגסט דו אויס ווידער דעם בעכער, דורכדעם וואָס דו
 ווילסט איהם אָנפילען!

און איך מוז מיך נאָך אויסלערנען עניוּות'דיג גענעהען צו דיר:
 צרפיעל האַסטיג נאָך שטראָמט דיר אַנטקעגען מיין האַרץ:
 מיין האַרץ, וואָס אויף איהר ברענט מיין זומער, דער קורצער,
 דער הייסער, דער שווערמוטיגער, דער גן־עדן'דיגער: ווי פאַרלאַנגט
 מיין זומער־האַרץ דיין קיהל!

אַריבער איז דער ציטעריגער אומעט פון מיין פרייהלינג! אַרײַ
 בער די בייזקייט פון מיין שנעע־פאַל אין יוני! איך בין געוואָרען
 זומער אין גאַנצען און מיטען־טאָג־זומער!
 אַ זומער אין דער הויך מיט קאַלטע קוואַלען און געבענש־
 טער שטיף: אָה, קומט, מיינע פריינד, כדי די שטיף זאָל נאָך ווע־
 רען געבענשטער!

ווייל דאָס איז אַ ז ע ר הויך און אונזער הייס־געבורט:
 צו הויך און שאַרף־משופע'דיג וואוינען מיר דאָ פאַר אַלע אומריינע
 און זייער דאָרשט.

וואַרפט נאָר אייערע ריינע בליקען אין דעם קוואַל פון מיין
 לוסט, מיינע פריינד! ווי קאָן ער דערפון ווערען טריב! ער זאָל
 אייך אַנטקעגען־לאַכען מיט זיין ריינקייט.

אויף דעם בוים צוקונפט בויען מיר אונזער נעסט; אַדלער
 זאָלען אונז, איינזאַמע, ברענגען שפייז אין זייערע שנאָבלען.

באַמת, ניט קיין שפייז, וואָס טמאים וועלען מעגען מיט־עסען!
 עס וואַלט זיך זיי דוכטען, זיי פּרעגלען פייער און זיי וועלען זיך די
 מילער פאַרברענען!

באמת, ניט קיין היים-הייזער האלטען מיר דאָ אָנגעגרייט פאר די טמאים! אייז-הויהלען פאר זייערע לייבער וואָלט זיי אונזער גליק געהייסען און פאר זייערע גייסטער!

און ווי שטארקע ווינטען וועלען מיר לעבען איבער זיי, שכנים די אַדלערען, שכנים דעם שנעע, שכנים דער זון: אזויאָט לעבען שטארקע ווינטען.

און גלייך ווי אַ ווינט וועל איך אַמאָל נאָך אַריינבלאָזען צוויי-שען זיי און מיט מיין גייסט פאַרכאַפּען דעם אָטעם פון זייער גייסט: אזוי וויל דאָס מיין צוקונפט.

באמת, אַ שטאַרקער ווינט איז זאַראַטוסטראַ פאַר אַלע נידער-רונגען: און אזאַ'ן עצה גיט ער פאַר זיינע שונאים און פאַר אַלץ, וואָס שפייט און מייקענט: „היט אייך צו שפייען אַנטקעגען דעם ווינט!“

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

די טאַראַנטעלען

זעה, אָט דאָס איז דער טאַראַנטעל'ס הויהל. ווילסטו זעהן זי גופא? אָט דאָ הענגט איהר נעץ: ריהר דאָס אָן, עס זאָל אַ צימער טאָן.

אָט קומט זי ברצון: ברוד, האב, טאַראַנטעל! שוואַרץ זיצט אויף דיין רוקען דיין דרייעק און סימבאָל; און איך ווייס אויך וואָס עס זיצט אין דיין נשמה.

נקמה זיצט אין דיין נשמה: וואוהין דו גיסט אַ ביס, דאָרמען וואַקסט שוואַרצע קרעץ. מיט נקמה מאַכט דיין גיפט שווינדלען און זיך דרעהען די נשמה.

אזוי רייד איך אין אַ משל צו אייך, וואָס איהר מאַכט שווינדל-לען די נשמות, איהר פרעדיגער פון ג ל י כ ה י ט!

טאַראַנטעלען זייט איהר מיר און פאַרבאָרגענע נקמה-זיכטיגע! אָבער איך וועל אייערע פאַרבאָרגעניסען שוין אַרויפברענגען!

אין דער ליכטיג: דעריבער לאך איך אייך אין פנים אריין מין געלעכטער פון דער הויך.

דעריבער צופ איך אייך ביי אייער נעץ, כדי אייער גריס-צאָרן זאָל אייך אַרויסנאַרען פון אייער ליגען-הויהל אין אייער נקמה זאָל אַרויסשפּרינגען הינטער אייער וואָרט „גערעכטיגקייט“.

ווייל אַז דער מענש זאָל אַויסגעלייזט ווערען פון דער נקמה: דאָס איז מיר די בריק צו דער העכסטער האָפענונג און אַ רעגענבויען נאָך לאַנגע שטורעמס. אָבער די טאַראַנטעלען, בלי ספק, ווילען דאָס האָבען אַנדערס. „דאָס גראָד הייסט ביי אונז גערעכטיגקייט, די וועלט זאָל פול ווערען מיט שטורעמס פון אונזער נקמה“ — אזויאָ ריידען זיי איינער מיט דעם אַנדערן.

„נקמה ווילען מיר נעהמען און פאַרשוואַרצען אַלעמען, וואָס זיינען ניט אונזער גלייכען“ — אזוי נעהמען אויף זיך אַ נדר די טאַראַנטעלען אין זייער האַרצען.

און „דער ווילען צו גלייכהייט“ — דאָס אַליין זאָל מהיום והלאה ווערען דער נאָמען פאַר טוגענד. און אַנטקעגען אַלץ, וואָס האָט מאַכט, וועלען מיר אונזער געשריי אויפהויבען!

איהר פּרעדיגער פון גלייכהייט, די טיראַנען-משוגעת פון אָהנ-מאַכט שרייט אזוי פון אייך נאָך „גלייכהייט“: אייערע פאַרבעהאַל-טענסטע טיראַנען-געלוסטען פאַרקליידען זיך אזויאָ אין טוגענד ווערטער!

פאַר'ברוגז'טע גאָה, פאַרבעהאַלטענע קנאה, אפשר אויך די גאָה און די קנאה פון אייערע אבות: פון אייך רייסט זיך דאָס אַרויס ווי אַ פלאַם און אַ משוגעת פון נקמה.

וואָס דער פאָטער האָט פאַרשוויגען, דאָס קומט ביים זוהן צו לשון; און אָפט האָב איך געפונען אין דעם זוהן דעם פאָטערס אָפּ-געדעקטען סוד.

זיי זעהען אויס ווי בענייסטערטע: אָבער ניט דאָס האַרץ בע-נייסטערט זיי, נייערט די נקמה. און ווען זיי ווערען פיין און

קאלט, איז דאָס ניט דער גייסט, נאָר די קנאה מאַכט זיי פיין און קאלט.

זייער אייפערזוכט פיהרט זיי אויך אויף די וועגען פון די דענקער; און דאָס איז דער סימן פון זייער אייפערזוכט — תמיד געהען זיי צו ווייט: אזוי אז איהר מאַטקייט מוז לסוף זיך לייגען שלאַפען אויפ'ן שנעע.

פון יעדען אָנקלאַג זייערען קלינגט אַרויס נקמה. אין יעדען לויב זייערען רוהט אַ וועה־טהאָן, און זיין אַ ריכטער איז זיי אַ בענשונג.

אַבער איך, מינע פריינד, ראַטה אייך אזוי: טרויט ניט קיינעם, אין וועמען עס איז מעכטיג דער אָנטריעב צו שטראַפען.

דאָס איז אַ פאַלק פון שלעכטען מין און יחוס. פון זייערע פנים'ער בליקט דער תליון און דער שפיהר-הונט. טרויט ניט קיינעם פון די, וואָס ריידען פיעל וועגען זייער גערעכטיגקייט! באַמת, אין זייערע נשמות פעהלט ניט נאָר דער האַניג.

און ווען זיי רופען זיך גופא „די גוטע און גערעכטע“, איז פאַרגעסט ניט, אז צו דעם פאַריסעער פעהלט זיי גאָרנישט אַחוץ — מאַכט!

מינע פריינד, איך וויל ניט פאַרמישט און פאַרביטען ווערען. פאַראַן אזעלכע, וואָס פּרעדיגען מיין לעהרע פון לעבען און צו דערזעלביגער צייט זיינען זיי פּרעדיגער פון גלייכהייט און טאַראַנטעלען.

וואָס זיי ריידען לטובת דעם לעבען, הגם זיי זיצען אין זייערע הויהלען, אַט די גיפטי־שפיגען, און אָפּגעקערט פון דעם לעבען, דאָס קומט דערפון: זיי ווילען דערמיט וועה טאָן.

זיי ווילען דערמיט יענעם וועה טאָן, וואָס האַבען איצטער די מאַכט: וויל ביי יענע ווערט נאָך די פּרעדיג פון טויט געהאַלטען בכבוד גדול.

וואָלט דאָס אַנדערש געווען, וואָלטען די טאַראַנטעלען אַן אַנ-

דער זאך געלערנט: גראָד זיי זיינען דאָך אַמאָל געווען די ערגסטע
וועלט־פאַרשוואַרצער און אפיקורסים־ברענגער.

מיט אָט די פּרעדיגער פון גלייכהייט וויל איך ניט פאַרמישט
און פאַרכיטען ווערען. ווייל אזוי רערט צו מיר די גערעכט
טינקייט: „די מענשען זיינען ניט גלייך“.

און זיי זאָלען דאָס אויך ניט ווערען! וואָס וואָלט דען געד
ווען מיין ליעבע צו דעם אויבער־מענש, ווען איך וואָלט אַנדערש
גערערט?

אויף טויזענד בריקען און שטענגען זאָלען זיי זיך שטופען צו
דער צוקונפט, און תמיד זאָל אַלץ מעהר קריעג און אומגלייכקייט
זענען צווישען זיי: אזוי הייסט מיר ריידען מיין גרויסע ליעבע!
אויסטראַכטער פון בילדער און געשפענסטער זאָלען זיי ווער
דען אין זייערע פיינדשאפטען, און מיט זייערע בילדער און געד
שפענסטער זאָלען זיי נאָך קעמפען זייער העכסטען קאַמף איינער
אַנטקענען דעם אַנדערן!

גוט און ביי, און רייך און אַרעם, און הויך און שפל און
אַלע נעמען פון די ווערטען: כל־זין זאָלען דאָס זיין און קלייב
גענדע סימנים, אז דאָס לעבען מוז זיך אַלע וויילע גובר זיין!
אין דער הויך אַרין וויל עס זיך בויען מיט זיילען און טרעד
פען, דאָס לעבען גופא: אין ווייטע ווייטען וויל עס בליקען און
אַרויסקוקען צו געבענשטע שעהנקייטען: דעריבער דאַרף עס די
הויך!

און ווייל דאָס לעבען דאַרף די הויך, דאַרף עס טרעפען און
דעם ווידעראַנאָד צווישען טרעפען און שטייגענדע. שטייגען וויל
דאָס לעבען און שטייגענדיג זיך אַליין גובר זיין!
און זעהט מיר דאָך, מיינע פריינד! דאָ, וואו ס'איז די
הויחל פון דער טאַראַנטעל, הויבען זיך אין דער הויך די חורבות
פון אַן אַלטען טעמפעל, — קוקט זיי נאָר אַן מיט ליכטיגע אויגען!
כאַמת, דער וואָס האָט דאָ אַמאָל זיינע געדאַנקען געשמורעמט
אין שטיין, ער האָט דעם סוד פון אַלץ דאָס לעבען געוואוסט, ווי
דער קלוגשאַפענסטער!

אז קאמף און אומגלייך זאָל נאָך אויך אין שעהנקייט ליענען,
און קריעג צוליעב מאַכט און אויבערמאַכט: דאָס לערנט ער אונז
דאָ אין דעם דייטליכסטען משל.

ווי געטליך עס ברעכען זיך דאָ אין ראַנגעל־קאמף דער געוועלכ
און בויען: ווי מיט ליכט און שאַטען שטרעבען זיי איינס להיפך
צום אנדערען, די געטליך־שטרעבענדע —

אזוי זיכער און שעהן לאָמיר אויך שונאים זיין, מיינע פריינד!
געטליך לאָמיר שטרעבען ווי דער אַנאַנד! —

וועה! אָט האָט זי מיך אַ ביס געטאָן, די טאַראַנטעל, מיין
אַלטע פיינדין! געטליך זיכער און שעהן האָט זי מיר אַ ביס
געגעבען אין פינגער!

„שטראַף מוז זיין און גערעכטיגקייט — אזוי טראַכט זי: ניט
אומזיסט זאָל ער דאָ ליעדער זינגען לכבוד דער פיינדשאַפט!“

יע, זי האָט נקמה גענומען! און וועה! איצטער וועט
זי אויך מיין נשמה זיך מאַכען דרעהען מיט נקמה!

כדי איך זאָל מיך אָבער ניט דרעהען, מיינע פריינד, בינדט
מיך דאָ פעסט צו אַט דעם זייל! בעסער וועל איך זיין אַ זיילען־
הייליגער, איידער אַ ווירבעל פון נקמה־זוכט.

באמת, קיין דרעה־ און ווירבעל־זוינט איז זאַראַטוסטראַ; און
אויב ער איז אַ מענצער, טאַנצט ער דאָך קיינמאָל ניט דעם טאַראַנט־
טעלאַ־טאַנץ.

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

די באַריהמטע תלמידי־חכמים.

דעם פּאָלק האָט איהר געדיענט און דעם פּאָלק'ס אַבערזוויי־
בען, איהר באַריהמטע תלמידי חכמים! — און נישט דעם אמת.

און נאָר דערפאַר האָט מען אייך אָפּגעגעבען יראת הכבוד.
און דערפאַר האָט מען אויך געדולד געהאַט מיט אייער ניט־
גלויבען, ווייל ער איז געווען אַ ווייז און אַן אומוועג צו דעם פּאָלק.

אזוי לאָזט דער האַר די שקלאָווען אַ פרייען שפיעל און האָט נאָך
הנאה פון זייער איבערמוט.

אָבער ווער עס איז פאַרהאַסט ביי דעם פּאָלק ווי אַ וואָלף ביי
די הינט, דאָס איז דער פרייער גייסט, דער קייטען־פייגל, דער
ניט־אַנבעטער, דער אין וועלדער־וואוינענדער.

איהם אַרויסצויאָגען פון זיין רוה־אַרט — דאָס האָט אַלע
מאָל געהייסען ביי דעם פּאָלק „זין פאַר דאָס רעכטע“: אויף איהם
רייצט ער נאָך ער היום אָן זיינע שאַרפֿצייהניגסטע הינט.

„ווייל דער אמת איז דאָ: איז דאָך דאָס פּאָלק דאָ! וועה,
וועה צו די זוכענדע!“ — אזוי־אָ קלינגט עס פון אייביג אָן.

איהר האָט געוואָלט גערעכט געבען דעם פּאָלק אין זיין פאַר־
עהרונג: דאָס רופט איהר „וויילען צום אמת“, איהר באַריהמטע
חכמים!

און אייער האַרץ האָט תמיד גערעדט צו זיך אליין: „פון פּאָלק
בין איך געקומען; פון דאָרטען איז צו מיר אויף געקומען די
שטים פון גאָט“.

האַרטנעקיג און קלוג, צו אַן אייזעל געגליכען, זיינט איהר
תמיד געווען די סניגור'ס פון'ם פּאָלק.

און אַן אַנדער מעכטיגער מאַן, וואָס האָט געוואָלט גוט
פאַהרען מיט דעם פּאָלק, האָט איינגעשפּאַנט פאַר זיינע פערד נאָך
— אַן אייזעל, אַ באַריהמטען תלמיד־חכם.

און איצט וואָלט איך געוואָלט, איהר באַריהמטע חכמים,
איהר זאָלט אַמאָל אין גאַנצען אַראָפּוואַרפען פון זיך דאָס פעל
פון דעם לייב!

דאָס פעל פון דער רויב־היה מיט כונטע פלעקען, און די
לאַקען־קאָלטענס פון דעם פאַרשער, דעם זוכער, דעם איינגעהמער.
אָך, כדי איך זאָל אָנהויבען גלויבען אין אייער „וואָהרהאָפֿ־
טיגקייט“, דערצו מוזט איהר מיר ערשט אייער פאַרעהרענדען ווילען
צוברעכען.

אַ וואָהרהאַפטיגער — אזוי רוף איך יענעם, וועלכער געהט

אין מדבריות וואס אהן געמער און האָט צובראָכען זיין פאָר-
עהרענד האַרץ.

אין געלען זאָמד און פאַרברענט פון דער זון, קוקט ער דאָרש-
טיג באלכסון אויף די אינזלען, רייך אין קוואַלען, וואו ס'לעבען
רוהט אונטער טונקעלע בוימער.

אַבער זיין דאָרשט רעדט איהם ניט איין, צו ווערען גלייך ווי
יענע צופרידענע: ווייל וואו אַזען זיינען דאָ, זיינען אויך דאָ
געמצען-בילדער.

הונגעריג, געוואַלטעטיג, איינזאָם, אַהן אַ גאָט, אזוי ווייל
זיך גופא דער לייבען-וויילען.

פריי פון אַ קנעכטישען גליק, אויסגעלייזט פון געמער און
אַנבעטונגען, אַהן מורא און מורא'דיג, גרויס און איינזאָם: אזוי
איז דער וויילען פון דעם וואָהרהאַפטיגען.

אין דעם מדבר האָבען מעולם געוואוינט די וואָהרהאַפטיגע,
די פרייע גייסטער, ווי די האַרען פון דעם מדבר; אַבער אין די
שטערט וואוינען די גומדגעפיטערטע באַריהמטע תלמיד-יחכמים —
די ציהיבהמות.

ווייל תמיד ציהען זיי ווי די אייזלען דעם פ א ל ק ס וואָ-
גען!

איך בין חליצה אויף זיי ניט ברוגז דערפאַר. זיי בלייבען
פאַר מיר אַבער דיענער און איינגעשפאַנטע, אפילו ווען זייער
געשפאַן גלענצט פון גאָלד.

און אָפט זיינען זיי געווען גוטע דיענער און ווערט דעם
מקח. ווייל אזוי זאָגט די רעכטשאַפענקייט: „אויב דו מוזט אַ
דיענער זיין, איז זוך אויס דעם, וועמען דיין דיענסט וועט אַם
בעסטען ניצען ברענגען!

„דער גייסט און די טונגענד פון דיין האַר זאָלען וואַקסען אַ
דאַנק דעם, וואָס דו ביזט זיין דיענער: אזוי אַרום וועסטו אַליין
וואַקסען מיט זיין גייסט און זיין טונגענד!“

און באַמת, איהר באַריהמטע תלמיד-יחכמים, איהר דיענער
פון דעם פאָלק! איהר גופא זייט געוואַקסען מיט דעם פאָלק'ס

גייסט און טוגענדר פון דאָס פּאָלק — אַ דאַנק אייך! צוליבע
אייער כבוד זאָג איך דאָס!

אַבער פּאָלק בלייבט איהר נאָך אין אייערע טוגענדען, פּאָלק
מיט זיין שוואַכער ראיה, — פּאָלק, וואָס ווייס ניט, וואָס אזוינס
איז גייסט!

גייסט איז דאָס לעבען וואָס שניידט אַליין זיך אַריין אין דעם
לעבען: אין דעם אייגענעם פיין פאַרמעהרט ער זיך דעם אייגענעם
וויסען, — האָט איהר דאָס שוין געוואוסט?

און דער גליק פון דעם גייסט איז אָט דאָס: געזאַלכט צו
זיין און דורך טרעהרען געהייליגט צו זיין פאַר אַ קרבן, — האָט
איהר דאָס שוין געוואוסט?

און די בלינדקייט פון דעם בלינדען און זיין זוכען און טאַפען
זאָל נאָך ערות זאָגען אויף דער מאַכט פון דער זון, אין וועלכער
ער האָט געבליקט, — האָט איהר דאָס שוין געוואוסט?

און מיט בערג זאָל דער דערקענער זיך אויסלערנען ב ו י ע ן!
ס'איז וועניג וואָס דער גייסט טוט אַריבערשלעפען בערג, — האָט
איהר דאָס שוין געוואוסט?

איהר קענט נאָר די פונקען פון דעם גייסט. אַבער איהר
זעהט ניט דעם שמיעד־קלאַץ, וואָס ער איז, און די גרויזאַמקייט
פון זיין האַמער!

באמת, איהר קענט נאָך ניט דעם שטאַלץ פון דעם גייסט!
אַבער נאָך וועניגער וואָלט איהר געקאָנט פאַרטראַגען די עניוות
פון דעם גייסט, ווען זי וואָלט אַמאָל ריידען געוואָלט!

און קיינמאָל נאָך האָט איהר ניט געטאָרט וואַרפען אייער
גייסט אין אַ גרוב פון שנעע: איהר זייט ניט הייס גענוג דערצו.
אזוי אַרום קענט איהר אויך ניט דעם עונג־רוח פון זיין קעלט.

אין אַלע פּרטים אַבער זייט איהר מיר צו ברודער־ברודער
מיט דעם גייסט; און פון דער קלוגשאַפענקייט האָט איהר אָפּט
אַ הקדש געמאַכט אָדער אַ שפּיטאַל פאַר שלעכטע דיכטער.

איהר זייט ניט קיין אָדלערס: האָט איהר אויך ניט דורכגע־

לעבט דאָס גליק אין דעם שרעק פון דעם גייסט. און ווער עס איז
 ניט קיין פויגעל, זאָל ניט הויערען איבער די אָפּגרונטען.
 איהר זייט לעבליך: אָבער קאַלט שטראַמט יעדע טיעפע
 דערקענטנים. איידקאַלט זיינען די אינוועניגסטע ברונענס פון
 דעם גייסט. אַ דערקוויקונג פאַר הייסע הענד און האַנדלענדע.
 בכבוד'ע שטעהט איהר מיר דאָ און שטייף און מיט גלייכע
 דוקענס, איהר באַריהמטע תלמידי חכמים! — אייך טרייבט ניט
 קיין שטאַרקער ווינט און ווילען.
 האָט איהר קיין מאָל ניט געזעהען קיין שיף-לייווענט איבער
 דעם ים, געקייילעכט און אויפגעבלאָזען און געציטערט פאַר דער
 שטורעם-מאַכט פון דעם ווינט?
 צו דעם שיף-לייווענט גלייך, וואָס ציטערט פאַר דער שטורעם-
 מאַכט פון דעם גייסט, געהט מיין קלוגשאַפט איבער דעם ים —
 מיין ווילדע קלוגשאַפּענקייט!
 אָבער איהר דיענער פון דעם פאַלק, איהר באַריהמטע תלמידי-
 חכמים, ווי האָט איהר געקאָנט געהן מיט מיר! —
 אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

דאָס נאַכט-ליעד.

ס'איז נאַכט. איצט ריידען העכער אַלע שפּרינגענדע ברודר
 נענס. און אויך מיין נשמה איז אַ שפּרינגענדער ברונען.
 ס'איז נאַכט. איצט ערשט וואַכען אויף אַלע ליעדער פון די
 ליעבענדע. און אויך מיין נשמה איז אַ ליעד פון אַ ליעבענדען.
 אַן אומגעשטימטס, אַן אומשטיבלבאַרס איז אין מיר; עס וויל
 זיך אַרויסריידען. אַ באַגעהר נאָך ליעבע איז אין מיר, וואָס רעדט
 אַליין די שפּראַך פון ליעבע.
 ליכט-שיין בין איך: אַך, ווען איך וואַלט נאַכט געווען. אָבער
 דאָס איז מיין איינזאַמקייט, וואָס איך בין אַרומגעגורט מיט
 ליכט-שיין.

אך, ווען איך וואָלט טונקעל געווען און נאַכטיג, ווי וואָלט
איך געזויגען פון די בריסט פון דעם ליכט־שיין!
און אפילו איך גופא וואָלט איך געבענשט, איהר קליינע פונד-
קעל־שטערען און לויכט־ווערים דאָרטען אויבען! און גליקליך זיין
מיט אייערע לויכט־מתנות.

אָבער איך לעב אין מיין אייגענעם ליכט־שיין, איך טרינק
אין מיר צוריק אַריין די פלאַמען, וואָס רייסען זיך אַרויס פון מיר.
איך קען ניט דאָס גליק פון די נעהמענדע. און אָפט האָב
איך געטרוימט, אז ננב'ענען דאָרף נאָך אַ גרעסערער תענוג זיין
איידער נעהמען.

אָט דערין איז מיין דלות, וואָס מיין האַנט טוט קיינמאָל ניט
אויסרוהען פון שענקען; אָט דערין איז מיין קנאה, וואָס איך
זעה וואַרטענדע אויגען און די אויפגעלויכטענע נעכט פון דער בענק-
שאַפט.

אָה, די קללה אויף אַלע שענקענדע! אָ, פאַרפינסטערונג פון
מיין זון! אָ, די תשוקה צו באַגעהרען! אָ, הייס־הונגער אין דער
זעטיגונג!

זיי נעהמען פון מיר: אָבער טו איך אָנריהרען זייער נשמה?
אַ תהום איז צווישען געבען און נעהמען, און איבער דעם קלענסטען
תהום מוז מען נאָך אַ בריק בויען לְסוף.

אַ הונגער וואַקסט אַרויס פון מיין שעהנקייט: וועהטאָן
ווילט זיך מיר יענע, וועמען איך לויכט, באַרויבען ווילט זיך מיר
מיינע באַשענקטע: — אזוי־אָ הונגער איך נאָך בייזקייט.

די האַנט צוריקציהען, בשעת אַ האַנט האָט זיך שוין איהר
אַנטקעגען אויסגעשטרעקט; זיך איינהאַלטען ווי אַ וואַסער־פאַל,
בשעת ער וויל זיך גופא איינהאַלטען אין זיין שטורץ: — אזוי
הונגער איך נאָך רשעות.

אַזא נקמה טראַכט מיין שפע אויס; אַזאַ מוטווילען קוואַלט
אַרויס פון מיין איינזאַמקייט.

מיין גליק אין שענקען איז געשטאַרבען אין שענקען, מיין
טונגענד גופא איז מיעד געוואָרען פון איהר איבערפלוס!

ווער עס שענקט תמיד, יענעם'ס געפאהר איז, וואָס ער פאַר-
לירט די בוש; ווער עס טוט רק אויסטיילען, יענעם'ס האַנד און
האַרץ באַקומען האָרן-הויט פון לויטער אויסטיילען.

מיין אויג ווערט ניט מעהר אַריבערגעקוואַלט מחמת דער בוש
פון די, וואָס בעטען; מיין האַנט איז געוואָרען צו האַרט פאַר דאָס
ציטערען פון די אָנגעפילטע הענט.

וואוהין איז אַוועק די טרער פון מיין אויג און די ווייך פון
מיין האַרצען? אָ, איינזאַמקייט פון אַלע שענקענדע! אָ, שווייג-
זאַמקייט פון אַלע לייכטענדע!

אַ סך זונען קרייזען אין דעם וויסמען חלל: צו אַלץ, וואָס
איז טונקעל, ריידען זיי מיט זייער שוין, — צו מיר שווייגען זיי.
אָ, דאָס איז די שנאה פון דעם ליכט-שוין צו דעם לייכטענדען.

אַהן רחמנות געהט ער זיינע וועגען.

אומגערעכט אין טיעפסטען האַרצען צו אַלץ, וואָס לויכט,
קאַלט צו די זונען, — אַזוי-אַ געהט איהר וועג יעדע זון.

ווי אַ שטורעם פליהען די זונען זייערע וועגען, — דאָס איז
זייער וואַנדלען. זיי געהן נאָך נאָך זייער ניט-איין-צורבעמענעם
ווילען, דאָס איז זייער קעלט.

אָ, דאָס זייט איהר ערשט, איהר טונקעלע, איהר נאַכטיגע,
וואָס שאַפען וואַרעמקייט פון די לייכטענדע! אָ, איהר ערשט
טרינקט מיַלך און דערקוויקונג אויס די אייטערס פון דעם ליכט-
שוין!

אַך, אייז איז אַרום מיר, מיין האַנט פאַרברענט זיך אָן דעם
אייזיגען! אַך, דאָרשט איז אין מיר, וואָס שמאַכט נאָך אייער
דאָרשט!

נאַכט איז עס: אַך, פאַר וואָס מוז איך זיין ליכט-שוין! און
דאָרשט נאָך נאַכטיגס! און איינזאַמקייט!

נאַכט איז עס: איצט רייסט זיך אַרויס פון מיר, ווי אַ פּאָנ-
טאַן, מיין פאַרלאַנג, — עס פאַרלאַנגט זיך מיר צו ריידען.

נאַכט איז עס: איצט ריידען העכער אַלע שפּרינגענדע ברוי-
נענס. און אויך מיין נשמה איז אַ שפּרינגענדער ברונען.

נאכט איז עס: איצט וואכען אויף אלע ליעדער פון די ליע-
בענדע. און אויך מיין נשמה איז א ליעד פון א ליעבענדען. —
אזוי האָט געזונגען זאראטוסטראַ.

* *
* *

דאָס טאַנץ-ליעד.

אַמאָל אין אַן אָווענט איז זאראטוסטראַ געגאַנגען מיט זיינע
תלמידים דורכ'ן וואַלד, און ווען ער האָט געזוכט אַ ברונען, ערשט,
ער איז אַרויפגעקומען אויף אַ גרינער לאַנע, וואָס איז געווען שטיל
אַרום-געשטאַנען פון בויען און געבוש: אויף איהר האָבען מייד-
לעך אײנס מיט'ן אַנדערן געטאַנצט. ווי נאָר די מיידלעך האָבען
דערקענט זאראטוסטראַ'ן, האָבען זיי פאַרלאָזען דעם טאַנץ. זא-
ראטוסטראַ אָבער איז צוגעגאַנגען צו זיי מיט אַ פריינדליכער מינע
און האָט צו זיי אָט די ווערטער געזאָגט:

„פאַרלאָזט ניט דעם טאַנץ, איהר ליעבליכע מיידלעך! ניט
קײן שפּיעל-פאַרדאַרבער איז געקומען צו אייך מיט'ן בייזען בליק,
ניט קײן מיידל-פיינד.

גאָט'ס סניגר בין איך פאַר דעם טייוועל: דער אָבער איז
פירסט פון דער שווער.

ווי זאָל איך, איהר גרינגע, זײן אַ שונא די געטליכע טענץ?
אָדער די מיידל-פּײַס מיט שעהנע קנעכעל?

אודאי בין איך אַ וואַלד און אַ נאכט פון טונקעלע בויער.
אָבער ווער עס האָט קײן מורא ניט פאַר מיין טונקעל דער געפינט
אויך רויזען-בושען צווישען מיינע קיפרעסען.

און אויך דעם קליינעם גאָט געפינט ער אויס, וואָס איז פאַר
די מיידלעך דער ליעבסטער: לעבען ברונען ליענט ער שטיל, מיט
געשלאָסענע אויגען.

באמת, אין העלען טאַג איז ער מיר איינגעשלאָפּען, דער גנב!
זיך אודאי נאָך שמעטערלינגען צופיעל געיאָגט?

זײט מיר ניט ברונז, איהר שעהנע מענצערײַנס, ווען איך וועל

דעם קליינעם גאָט אַ ביסעל באַשטראַפּען. שרייען וועט ער געוויס און וויינען, — אָבער לאַכען קאָן ער נאָך אין מיטען וויינען!
און מיט טרערען אין די אויגען זאָל ער ביי אײַך אַ טאַנץ בעטען, און אײַך אַליין וועל אַ ליעד זינגען צו זיין טאַנץ.

אַ טאַנץ און שפּאַט־ליעד אויף דעם גייסט פון דער שווער, אויף מיין אַלערהעכסטען גרויסמעכטיגסטען טייוועל, וואָס זיי זאָגן אויף איהם, ער איז „דער האַר פון דער וועלט“.

און דאָס איז דאָס ליעד, וואָס זאַראַטוסטראַ האָט געזונגען, בשעת קופּיראָן האָט מיט די מיידלעך געטאַנצט:

אין דיין אויג האָב אײַך אַנומעלט אַריינגעבליקט, אַ לעבען!
און עס האָט מיר געדוכט, אײַך זינק איין אין אַזוינס, וואָס ניט צו דערגרייכען דעם גרונט.

אָבער דו האָסט מיט אַ גילדערנעם פּאַנגדראַט מיך אַרויס־געצויגען; שפּאַטיש האָסטו געלאַכט ווען אײַך האָב דיך אומדער־גרינטליך גערופּען.

„אַזוי געהט דער נוסח ביי אַלע פּישען, האָסטו געזאָגט; וואָס זײַ קאָנען ניט דערגרינדען, איז אומדערגרינטליך.

אָבער אײַך בין נאָר פאַרענדערליך און ווילד און אין אַלע פּרטים אַ ווייב־פאַרשוין און ניט קיין צדקנית:

הגם אײַך ווער ביי אײַך, מאַנסבילען, גערופּען „די טיעפע“ אָדער „די טרייע“, „די אייביגע“, „די סודות־פּולע“.

טוט איהר פאָרט, איהר מאַנסביל, שמענדיג באַזינגען אונז מיט אייערע אייגענע טונגענדען — אַך, איהר וצדקת־ס“.

אַזוי האָט זי געלאַכט, די אומגלויבליכע; אָבער אײַך גלויב איהר קיינמאָל ניט און אײַך ניט איהר לאַכען, ווען זי רעדט לשון הרע אויף זיך גופּא.

און אַז אונטער פיער אויגען האָב אײַך מיט מיין ווילדער קלאַגשאַפּענקייט גערעדט, האָט זי מיר אין צאָרן געזאָגט: „דו ווילסט, דו נאַרסט, דו ליעבסט, דערפאַר אַליין לױבסטו דאָס לעבען!“

שיער האָב אײַך געענטפּערט איהר ביז, און דער פאַרצאָרענ־

טער שיער ניט דעם אמת געזאגט; און בייזער קאן מען ניט
ענטפערען, ווי ווען מען „דעם אמת זאגט“ דער אייגענער קלוג-
שאפט.

ווייל אזוי שטעהען די זאכען צווישען אונז דריי. פון נרונט
אויס האָב איך נאָר ליעב דאָס לעבען — און כאמת, אַם מעהרסטען
יעמאָלט, ווען איך האָב עס פיינט!

וואָס איך בין אָבער מיט דער קלוגשאפט גוטפריינד און אָפט
צו גוט, דאָס קומט דערפון: זי דערמאָנט מיך נאָר שטארק אָן
דאָס לעבען.

זי האָט איהר אויג, איהר לאַכען און אפילו איהר גילדערן פאַנג-
ריטעל: איז דאָס מיין שולד, וואָס זיי ביידע זיינען אזוי עהנליך?
און אז אַמאָל האָט מיך דאָס לעבען געפרעגט: ווער איז דאָס
דען די קלוגשאפט? — האָב איך מיט אַ ברען געענטפערט: „אך
יע! די קלוגשאפט!“

מען דאָרשט נאָך איהר און מען ווערט ניט זאט, מען בליקט
דורך אַ שליער, מען יאָגט זיך נאָך איהר דורך געצען.

איז זי שעהן? וואָס ווייס איך! אָבער די עלטסטע קארפּען
נאָרט מען מיט איהר אַרײַן.

פאַרענדערליך איז זי און איינגעשפּאַרט; איך האָב זי אָפט
געזעהען בייסען די ליפּען און דעם קאם פיהרען אַנטקעגען דעם
שטריך פון איהרע האָר.

אפשר איז זי אַ שלעכטע און פאַלשע און אין אַלע פרטים אַ
ווייבס-פאַרשוין; אָבער ווען זי רעדט שלעכט וועגען זיך, דאָ גראד
פאַרטיהרט זי אַם שטאַרקסטען.

אַז איך האָב דאָס געזאָגט צו דעם לעבען, האָט עס בייזשאפט
געלאַכט און האָט צוגעמאַכט די אויגען: „וועגען וועמען רעדסטו
דאָס? האָט עס געזאָגט. ניט שוין וועגען מיר?“

און אפילו ווען דו וואָלסט געוועזען גערעכט, — ווי זאָגט
מען דאָס מיר אין דעם פנים! אָבער נו — רייד דאָך אויף וועגען
דיין קלוגשאפט!“

אך, און דאָ האַסטו וויעדער דיין אייג אויפגעמאַכט, אַ, גע-

ליעבט לעבען! און ס'האָט מיר וויעדער געדוכט, אז איך זינט
אין דעם ניט־צורדערגרייכענדען אָפּגרונט.
אזוי האָט געזונגען זאראטוסטראַ. אָבער, אז ס'האָט זיך
געענדיגט דער טאַנץ און די מיידלעך זיינען אַוועק, איז ער געוואָר־
רען טרויעריג.

„די זון איז פאַרגאַנגען שוין לאַנג, האָט ער ענדליך געזאָגט.
די לאַנע איז פייכט, פון די וועלדער קומט קיהלקייט.
אַן אומבאַקאַנטעס איז אַרום מיר און בליקט פאַרזונקען אין
טראַכטען. וואָס! דו לעבסט נאָך, זאראטוסטראַ?
פאַרוואָס? צו וואָס? דורך וואָס? וואוהין? וואו? — ווי
אזוי? — איז דאָס ניט טפשות, נאָך צו לעבען? —
אך, מיינע פריינד, דאָס איז דער אָווענט, וואָס פרעגט אזוי
פון מיר. איך בעט אייך איבער פאַר מיין טרויעריגקייט!
עס איז אָווענט געוואָרען: איך בעט אייך איבער, וואָס ס'איז
געוואָרען אָווענט!“

אזוי האָט גערעדט זאראטוסטראַ.

* * *

דאָס קברים־ליעד.

„דאָרטען איז די קברים־אינזעל, די שווייגזאַמע; דאָרטען זיי־
נען אויך די קברים פון מיין יוגענד. אַהינצו וויל איך אויך אַן
אייביג־גרינעם קראַנץ פון לעבען טראָגען.“

אזוי האָב איך דאָס באַשלאָסען אין האַרצען, און איך בין
געפאָהרען איבער דעם ים. —

אַ, איהר מיינע יוגענד־זעהונגען און ערשיינונגען! אַ, איהר
ליעבע בליקען אַלע, איהר געטליכע אויגענבליקען! ווי שנעל זייט
איהר מיר געשטאָרבן! איך דערמאָהן אייך היינט ווי צו הזכרת
נשמות.

פון אייך, מיינע ליעבסטע פאַרשטאָרבענע, קומט צו מיר אַ

זיסער גערוד, וואָס עפענט האַרץ און טרערען. באמת, ער טריי-
 טעלט אויף און עפענט אויף דאָס האַרץ דעם איינזאַם שיפענרען.
 אַלץ נאָך בין איך דער רייכסטער, וועמען מען קאָן העכסט
 מסנא זיין — איך, דער איינזאַמסטער! ווייל איך האָב דאָך
 אייך געהאַט, און איהר האָט נאָך מיך: זאָגט, וועמען זיינען גער-
 פאלען פון בוים אזעלכע רויזען-עפעל, ווי מיר?
 אַלץ נאָך בין איך נאָך דער יורש און די פלאַנץ-ערד פון
 אייער ליבע, וואָס בליהט צו אייער געדעכעניש מיט פיעל-פאַר-
 ביגע ווילד-וואַסערע טונגענדען, אָ, איהר געליעבטעסטע!
 אָך, מיר זיינען כעשאַפען געוואָרען, צו בלייבען נאָהענט איינס
 צום אַנדערען, איהר ליעבליכע פרעמדע וואונדער; און ניט ווי צי-
 טעריגע פויגעל זייט איהר געקומען צו מיר און מיין באַגעהר —
 גיין, ווי טרויענדע צו אַ טרויענדען!
 יע, צו טרייקייט געשאַפען, ווי איך, און צו צערטליכע איי-
 ביגקייטען, און מוז איך אייך איצטער געבען אַ נאָמען נאָך אייער
 אומטרייקייט, איהר געטליכע בליקען און אויגענבליקען: איז קיין
 אַנדערען נאָמען האָב איך נאָך ניט געלערנט.
 באמת, צו שנעל זייט איהר מיר געשטאַרבען, איהר אַנט-
 פלויענע. דאָך איהר זייט ניט אַנטפלויענען פון מיר און ניט
 איך בין אַנטפלויענען פון אייך: אומשולדיג זיינען מיר איינס דעם
 אַנדערען אין אונזער אומטרייקייט.
 כדו מיר צו טויטען, האָט מען אייך דערוואָרגען, איהר
 זיננפויגעל פון מיינע האַפענונגען. יע, אין אייך, איהר ליעבסטע,
 האָט תמיד די רשעות געשאַסען — כדו אין מיין האַרץ צו טרעפען!
 און זי האָט געטראָפען! זייט איהר דאָך שטענדיג געווען מיין
 האַרציגסטעס, מיין באַזיג און מיין באַזעסען-זיין: דערפאַר האָט
 איהר געמוזט שטאַרבען יונג און אזוי פריה!
 אַין דאָס פאַרוואַנדבאַרסטע, וואָס איך האָב געהאַט, האָט מען
 דעם פּייל געשאַסען: דאָס זייט איהר געווען, וואָס אייער הויט
 איז געווען געליכען צו ווייכע יונגענדערען און נאָך מעהר צו אַ
 שמיכעל, וואָס שטאַרבת פון אַ בליק.

אָבער אַט דאָס וואָרט וויל אײך זאָגען צו מײנע פײַנד : וואָס זײַנען אַל' די מענשען-מאָרדען לִגבי דעם, וואָס אײַהר האָט מיר געטאָן !

אַן ערגערע זאָך האָט אײַהר מיר געטאָן, אײַדער אַל' די מענ-שען-מאָרדען. וואָס קאָן אײַביג ניט צוריקגעבראַכט ווערען האָט אײַהר צוגענומען בײַ מיר : אַזוי רײד אײך צו אײך, מײנע פײַנד ! האָט אײַהר דאָך געטויט פֿון מײַן יוגענד די זעהונגען און לײעבסטע וואונדער ! מײנע שפּײַעל-הברים האָט אײַהר אוועקגע-נומען פֿון מיר, די געבענשטע גײסטער. צו זײער געדעכעניס לײג אײך אַנדער אַט דעם קראַנץ און אַט די קללה.

אַט די קללה אויף אײך, מײנע פײַנד ! דאָס האָט אײַהר דאָך קורץ געמאַכט מײַן אײַביגס ווי אַ טאָן, וואָס ווערט צובראַכען אין אַ קאַלטער נאַכט. עס איז געקומען צו מיר קוים ווי אַן אויפבלינד צעלן פֿון געטליכע אויגען, — ווי אַן אויגענבליק !

אַזוי האָט אַמאָל אין אַ גוטער שעה מײַן רײנהײט געזאָגט : „יעדער ישׁ זאָל מיר געטליך זײן.“

זײט אײַהר אָנגעפאלען אויף מיר מיט שמוציגע געשפענסטער ; אַך, וואוהײן איז אַנטפלויען יענע גוטע שעה ?

„אַלע טעג זאָלען מיר הײליג זײן“ — אַזוי האָט אַמאָל גע-רעדט די קלוגשאַפט פֿון מײַן יוגענד ; באַמת, רײד פֿון אַ פּרעהל-בער קלוגשאַפט !

אָבער דאָ האָט אײַהר, שונאים, מײנע נעכט גע'גנב'עט און פאַרקויפט זײ צו דער שלאָפלאָזער פײַן : אַך, וואוהײן איז אַנטפלויר גען יענע פּרעהליכע קלוגשאַפט ?

אַמאָל האָב אײך גענאַרט נאָך גלײַכע פּוּיגעל-צײכענס : האָט אײַהר מיר געפּיהרט אײבער'ן וועג אַ פאַרזעהעניס פֿון אַ נאַכט-שפאַרבער, אַ חלשות'דיגס. אַך, וואוהײן איז אַנטפלויען מײַן צאַרטליכער באַגעהר ?

אַמאָל האָב אײך אַ נדר גענומען אויף זיך, זיך אָפּזאָגען פֿון יעדען עקעל. האָט אײַהר פאַרוואַנדעלט מײנע נאָהענטע און נאָ-

הענטסטע אין אייטער-ביילען. אָך, וואוהין איז פארפלויען מיין איידעלסטער נדר?

א בלינדער בין איך אַמאָל גענאַנגען אין געבענשטע וועגען. האָט איהר שמוץ געוואָרפען אויף דעם בלינדענ'ס וועג: און איצ-טער עקעלט איהם דעם אַלטען בלינדענס פוס-שטעג.

און אז איך האָב מיין שווערסטע זאָך געטאָן און האָב גע-יוס-טוב'ט דעם נצחון פון מיינע גבורות איבער זיך אַליין; האָט איהר די, וואָס האָבען מיך געליעבט, געמאַכט שרייען, אז איך טו זיי אָן דעם שטאַרקסטען וועהטאָג.

באמת, דאָס זיינען תמיד געווען אייערע מעשים: איהר האָט מיט גאָל פאַרמישט מיר מיין בעסטען האָניג און די התמדה פון מיינע בעסטע ביהנען.

צו מיינע גענאָדען האָט איהר תמיד געשיקט די הצופ'סטע בעטלער, צו מיין רחמנות האָט איהר תמיד געשטופט די אומהייל-באַרע בלייבשוה'ס. אזוי האָט איהר וואונדען געשלאָגען אין דעם גלויבען פון מיינע טוגענדען.

און איך האָב אפילו מיין הייליגסטעם פאַר אַ קרבן געבראַכט: שוין האָט אייער „פרומקייט“ איהרע פעטערע מתנות צוגעשטעלט: אזוי אז אין דעם דאַמף פון אייער פעט איז מיין הייליגסטעם דערשטיקט געוואָרען.

און אַמאָל האָב איך געוואָלט טאַנצען, ווי איך האָב נאָך קיין מאָל ניט געטאַנצט: איבער אַלע הימלען האָב איך געוואָלט טאַנצ-צען. האָט איהר מיין לעבסטען זינגער איבערגערעדט.

און נו — האָט ער אָנגעשטימט אַ שוידעריג-דומפען ניגון; אָך, ער האָט ווי אַ פינסטערער האָרן געטרוטעט מיר אין די אויערען. דו רוצה, דו זינגער, געצייג דו פון בייזקייט, דו אומשולדיגס-טער! איך בין דאָך שוין געשמאַנען אָנגעגרייט צו דעם בעסטען טאַנץ: דו האָסט מיט דינע טענער טויטגעשלאָגען מיין ברענענ-דיגען תענוג. נאָר אין דעם טאַנץ ווייס איך, ווי צו ברענגען משלים פאַר די העכסטע זאַכען: און נו — איז מיין העכסטער משל געבליבען אַ ניט-אַרויסגעוואָנטער אין מיינע גליעדער.

ניט ארויסגערעדט און ניט אויסגעלייזט איז שוין מיר גע-
בליבען די העכסטע האָפענונג! און אלע זעהונגען זיינען מיר
געשטאַרבען און די טרויסטונגען פון מיין יונגער!

ווי האָב איך דאָס נאָר אויסגעהאַלטען? ווי האָב איך אַריבער-
געלעבט און אַריבערגעטראָגען אזעלכע וואונדערן? ווי איז מיין
נשמה וויעדער אויפגעשטאַנען פון אָט די קברים?

יע, עפעס אַן אומפאַרוואונדבאַרס, אַן אומבאַגראַכבאַרס איז
דאָ אין מיר, אַן עפעס, וואָס מאַכט פעלזען פאַנאַרערשפּרינגען:
דאָס איז מ י י ז ו ו י ל ע ן. אומפאַרענדערט און שווינגזאַם
געהט ער פאַראויס דורך די יאָהרען.

זיין נאַנג וויל ער געהן אויף מיינע פיס, מיין אַלטער ווילען;
האַרצענדשטאַרט איז זיין זין און אומפאַרוואונדבאַר.

איך בין ניט פאַרוואונדבאַר אפילו אין דעם טראַטפּעל פון
מיין פוס. שטענדיג נאָך לעבסטו דאָ און ביסט גלייך צו זיך
אַלעין, דו געדולדיגסטער! שטענדיג האָסטו זיך דורכגעבראַכען
דורך אלע קברים!

אין דיר לעבט נאָך אויך דאָס אומאויסדערלייזטע פון מיין
יונגער; און ווי לעבען און יונגער זיצסטו האָפענדיג דאָ אויף די
געלע חורבות פון די קברים.

יע, דו ביסט נאָך מיר דער חרוב מאַכער פון אלע קברים:
וואויל צו דיר, מיין ווילען! און נאָר דאָרטען, וואו קברים
זיינען פאַראן, איז אויך דאָ אַ תּחית המתים. —
אזוי האָט געזונגען זאַראַטוסטראַ.

* *
* *

די גבורה איבער זיך גופא.

„דער ווילען צום אמת“ רופט איהר דאָס, איהר קלוגשאַפענסטע,
וואָס איך טרייבט און מאַכט איך היציג?
דער ווילען צו קאָנען דורכטראַכטען יעדען ישׁ: אזוי רוף איך
איער ווילען!

יערען יש, ווילט איהר דענקבאר מ א כ ע ן, ווייל איהר
צווייפעלט מיט א גומען חשד, צי ער איז שוין דענקבאר.

אָבער ער זאָל פאַר אייך טויגען און זיך בויגען! אזוי וויל
דאָס אייער ווילען. גלאַט זאָל ער ווערען און אונטערטעניג צו
דעם גייסט, ווי זיין שפיגעל און ווידער־בילד.

דאָס איז אייער גאַנצער ווילען, איהר קלוגשאַפענסטע, ווי א
ווילען צו מאַכט; און אויך יעמאָלט, ווען איהר רעדט וועגען גוט
און בייז און וועגען ווערט־שאַצונגען.

בעשאַפען ווילט איהר פריהער די וועלט, פאַר וועלכער איהר
זאָלט קאַנען קניען: אזוי איז דאָס אייער לעצטע האַפענונג און
שכרות.

די עס־הארצים, בלי ספק, דאָס פאָלק, — זיי זיינען, ווי א
שטראָם, וואָס אויף איהם שווימט אַ שיף און אין שיף זיצען
גדלות־דיג און פאַרקליידט די ווערט־שאַצונגען.

אייער ווילען און אייערע ווערטען האָט איהר אַרויפגעזעצט
אויף דעם שטראָם פון ווערן; וואָס דאָס פאָלק גלויבט וועגען גוט
און בייז, זאָגט מיר אויס דעם סוד פון אַן אַלטען ווילען צו
מאַכט.

דאָס זייט איהר געווען, איהר קלוגשאַפענסטע, וואָס האָט
אזעלכע געסט אין שיף געזעצט און האָט זיי פאַמפע און שטאַלצע
נעמען געגעבען. — איהר און אייער הערשענדער ווילען!

נו — טראָגט ווייטער דער שטראָם אייער שיף: ער מוז איהם
טראָגען. ווער קוקט דאַרויף, וואָס די געבראָכענע כוואַליע שווימט
און ווידערשפעניגט אין צאָרן דעם קעהר־רודער!

ניט דער שטראָם איז אייער געפאָהר און דער סוף צו אייער
גוט און בייז, איהר קלוגשאַפענסטע: נייערט יענער ווילען גופא,
דער ווילען צו מאַכט, — דער ניט אויסצושעפענדער באַפּרוכפּע־
רענדער לעבענס־ווילען.

אָבער כדי איהר זאָלט מיין וואָרט פאַרשטעהן וועגען גוט און

בייז: וויל איך אייך מיין וואָרט זאָגען וועגען לעבען און וועגען דעם שטייגער פון אלץ וואָס לעבט.

דעם בעל־חי בין איך נאָכגעזאָגען, איך בין אין די גרעסטע און קלענסטע וועגען געזאָגען, כדי איך זאָל זיין שטייגער דער־קענען.

מיט אַ הונדערטפאָכען שפיגעל האָב איך זיין בליק אויפגעפאָר גען, ווען זיין מויל איז פאַרמאַכט געווען: כדי זיין אויג זאָל מיר ריידען. און זיין אויג האָט מיר גערעדט.

אָבער וואו איך האָב נאָר געפונען אַ בעל־חי, דאָרטען האָב איך אויך געהערט די רייד פון טאָן — פאָלגען. אלץ וואָס לעבט איז עפעס וואָס טוט פאָלגען.

און דאָס איז השנית: באַפויהלען ווערט דעם, וואָס קאָן זיך אַליין ניט טאָן פאָלגען. אזוי איז דער שטייגער ביי דעם בעל־חי.

און דאָס אָבער איז דאָס דריטע, וואָס איך האָב געהערט: אז באַפויהלען איז שווערער איידער טאָן פאָלגען. און ניט נאָר מחמת דער באַפויהלענדער טראַגט די לאַסט פון אלע וואָס טוען פאָלגען, און די לאַסט קאָן איהם גרינג דעררדיקען:

אַ נסיון און אַ ריסק האָט זיך מיר באַוווּזען אין יעדען באַפעהר לען און שטענדיג, ווען ער באַפעהלט, ריזיקירט דער בעל־חי מיט זיך גופא.

יע, אפילו ווען ער באַפעהלט זיך אַליין: אויך דאָ מוז ער מכפר זיין אויף זיין באַפעהלען. פאַר זיין אייגענעם געזעץ מוז ער ווערען דער בית־דין, דער נוקם און דער קרבן.

ווי קומט דאָס דאָך פאָר! האָב איך מיך געפרעגט. וואָס שמועסט איין דעם בעל־חי, ער זאָל טאָן־פאָלגען און באַפעהלען און אין דעם באַפעהלען גופא נאָך טאָן פאָלגען?

הערט מיר נאָר מיין וואָרט, איהר קלוגשאַפענסטע! קלייבט זיך פאַנאָנדער ערנסטליך, צי איך בין דעם לעבען גופא אין ס'האַרץ געקראַכען און ביז צו די וואָרעלען פון זיין האַרצען!

וואו איך האָב געפונען אַ בעל־חי, האָב איך געפונען אַ ווילען

צו מאכט ; און אפילו אין דעם ווילען פון א דיענענדען האָב איך געפונען דעם ווילען צו זיין א האר.

אז דעם שטארקערען זאָל דיענען דער שוואַכערער, דערצו שמועסט איהם זיין ווילען, וואָס וויל זיין א האר איבער א נאָך שוואַכערען : פון דעם תענוג אליין ווילט זיך איהם ניט אָפזאָגען.

און ווי דער קלענערער ניט זיך אוועק דעם גרעסערען, כדי ער זאָל האָבען לוסט און מאַכט איבער דעם קלענסטען, אזוי ניט זיך אוועק דער גרעסטער און שטעלט איין צוליעב מאַכט — זיין לעבען אין קאָן.

דאָס איז דער אונטערגעבען זיך פון דעם גרעסטען, וואָס עס איז פאר איהם א ריסק און א געפאָהר און א ווערפעל־שפיעל אויף טויט.

און וואו עס זיינען דאָ קרבנות־ברענגען און דיענען און ליעבע בליקען, אויך דאָ איז ווילען, צו זיין א האר. אויף פארבאָרגענע וועגען שאַרט זיך דאָ דער שוואַכערער אריין אין די פעסטונג און ביז אין האַרצען פון דעם מעכטיגערען — או גנב'עט דאָ מאַכט.

און אַט דעם סוד האָט דאָס לעבען מיר דערצעהלט : „זעה, האָט עס געזאָגט, איך בין דאָס, וואָס מוזו תמיד זיך אליין גובר זיין.

„אוראי, איהר רופט דאָס ווילען צו באַפרוכפערונג אָדער א טרייב־קראַפט צו דעם ציעל, צו א העכערען, ווייטערען, פיעלפאַכער־רען : אָבער דאָס אלץ איז איינס און איין איינציגער סוד.

„בעסער פאַרנעה איך, איידער זיך אָפזאָגען אַט פון דעם אייר־נעם. און באַמת, וואו עס איז אַן אונטערגאַנג און אַ בלעטער־פאַל, ביז אין האַרצען פון דעם מעכטיגערען — און גנב'עט דאָ מאַכט.

„וואָס איך מוז זיין אַ קאַמף און אַ ווערן און אַ צוועק און דער ווידעראַנאַנד פון צוועקען : אַך, ווער עס האָט מיין ווילען אויס־גע'חרש'ט, דער האָט אויך אויסגע'חרש'ט, אויף וואָס פאַר אַ קר־מע וועגען ער מוז געהן !

„וואָס איך זאָל ניט שאַפען און ווי איך זאָל עס ניט ליעבען —

באלד מוז איך זיין געננער ווערען און דער געננער פון מיין ליבע: אזוי וויל דאָס מיין ווילען.

„און אויך דו, דערקענענדר, ביסט נאָר אַ שטעג און אַ פּוס־טראַט פון מיין ווילען: אמת, מיין ווילען צו מאַכט געהט אויך אום אויף די פיס פון דיין ווילען צום אמת!

דער האָט בודאי ניט געטראַפען דעם אמת, וועלכער האָט אין איהם געשאָסען מיט דעם וואָרט: „ווילען צו זיין“: אזא ווילען איז — פשוט ניטאָ.

„וויל: וואָס עס איז ניטאָ, דאָס קאָן ניט וועלען; וואָס איז שוין אָבער דאָ אין דער מציאות, ווי קאָן עס נאָך וועלען אַ מציאות! „נאָר, וואו עס איז לעבען, דאָרטען איז אויך ווילען: אָבער ניט ווילען צום לעבען, נייערט — אזוי לערן איך דיך — ווילען צו מאַכט!

„אַ סך זאָכען שאַצט דער בעל־חי העכער פאַר דאָס לעבען גופא; אָבער שוין פון דעם שאַצען אַליין רעדט אַרויס — דער ווילען צו מאַכט!“ —

אזוי־האָט מיך אַמאָל געלערנט דאָס לעבען; און דערפון וועל איך אייך פּוּתֵר זיין, איהר קלוגשאַפענסטע, די רעטענים פון אייער האַרצען.

באמת, איך זאָג אייך: אזא גוט און בייז, וואָס זאָל ניט זיין פאַרגענגליך, — דאָס איז פשוט ניטאָ! פון זיך גופא מוז עס תמיד און אויפ'ס ניי איבער זיך גופא מתגבר זיין!

מיט אייערע ווערטען און ווערטער מכה טוב ורע ברענגט איהר אַרויס געוואַלט, איהר ווערטשאַצענדע: און דאָס איז אייער פאַר־באָרגענע ליבע און דאָס גלאַנצען, ציטערען און איבער־כוואַליען פון אייער נשמה.

אָבער נאָך אַ שטאַרקערע געוואַלט וואַקסט אַרויס פון אייערע ווערטען און אַ נייע התגברות: אָן איהר צוברעכט זיך די איי און די שאַלעכע.

און ווער עס מוז זיין אַ בעשאַפער אין גוט און בייז, מוז צו־ערשט זיין אַ צושטערער און צוברעכען ווערטען.

אזוי ארום געהערט דאָס העכסטע בייז צו דער העכסטער גוטס־
 קייט: זי איז אָבער די באַשעפּערישע. —
 לאַמיר ריי דען מכוח דעם, איהר קלוגשאַפּענסטע, ווען
 אפילו דאָס איז ניט גוט. אָבער שווייגען איז ערגער; אלע פאַר-
 שוויגענע אמת'ען ווערען גיפטיג.
 און לאָז דאָך אלץ צובראָכען ווערען, וואָס אין אונזערע אמת'ען
 צובראָכען ווערען — קאָן! מיר האָבען נאָך צו בויען אַ היבש ביי-
 סעל הייזער! —
 אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

די דערהויכענע.

שטיף איז דער גרונט פון מיין ים: ווער וואָלט אַ טראַכט גע-
 מאַן, אַז ער פאַרבאָרגט אין זיך שפּאַסאַהאַפטע פאַרקוקענישען!
 אונזערשיטערליך איז מיין טיעף: אָבער זי גלענצט פון שוויי-
 גענדע רעמענישען און געלעכטערס.
 אַ דערהויכענעם האָב איך היינט געזעהן, אַ גרויסארטיג שטיי-
 פען, אַ בעל־תשובה פון גייסט, אַ ווי מיין נשמה האָט געלאַכט
 פון זיין מאוסקייט!
 מיט אַ דערהויבענער ברוסט, גלייך ווי די, וואָס ציהען איין
 דעם אָטעם אין זיך, אזוי איז ער געשטאַנען, דער דערהויכענער,
 און שווייגזאַם:
 אַרומגעהאַנגען מיט מאוס'ע אמת'ען, די רויב פון זיין געיענ
 און רייך אין צוריסענע קליידער; אויך דערנער אַ סך זיינען געהאַנ-
 גען אויף איהם — אָבער קיין רויז צווישען זיי האָב איך ניט גע-
 זעהען.
 ער האָט נאָך ניט געלערנט דעם ענין פון לאַכען און שעחנקייט.
 פאַרפינסטערט איז אַט דער יעגליך געקומען צוריק אויס דעם וואַלד
 פון דער דערקענטניס.
 אַהיים איז ער געקומען פון אַ קאַמף מיט ווילדע חיות: אָבער

פון זיין ערנסט האָט נאָך אַרויסגעבליקט די ווילדע חיה — אַ נאָך
ניט איינגענומענע.

ווי אַ טיגער שמעהט ער נאָך דאָ, וואָס קלייבט זיך צום
שפרונג. אָבער איך האָב ניט האַלד אָט די אָנגעשפּאַנטע נשמות;
מיין געשמאַק האָט ניט האַלד אָט די אַלע צוריקגעצויגענע.

און איהר זאָגט מיר, פריינד, אז מען זאָל ניט שמררייטען ווער-
גען געשמאַק און בא'מעס'ט זיין? אָבער אַל' דאָס לעבען איז אַ
שמררייט וועגען טעם און בא'מעס'ט-וויין.

געשמאַק: דאָס איז אין איינעם אי געוויכט אי וואָגשאַל אי
דער וואָס וועגט. און וועה צו יעדען בעל-חי, וואָס וואָלט געוואָלט
לעבען אַהן שמררייט וועגען געוויכט און וואָגשאַל און דעם וואָס
וועגט.

אַז אַט דער דערהויכענער וועט מיעד ווערען פון זיין דער-
הויכעניס: ערשט יעמאָלט וועט זיך אָנהויבען זיין שענהקייט, —
און ערשט יעמאָלט וועל איך איהם טועם זיין און אין איהם אַ
טעם געפינען.

און ערשט ווען ער וועט זיך אַבקעהרען פון זיך גופא, וועט
ער אַריבערשפּרינגען איבער זיין אייגענעם שאַטען און, באמת,
אין זיין גוף אַריינשפּרינגען.

צופיעל צייט איז ער אין שאַטען געזעסען, די באַקען זיינען
איהם בלייב געוואָרען, דעם בעל-תשובה פונ'ם גייסט; ער איז
כמעט פאַרהונגערט געוואָרען אין זיינע ערוואַרטונגען.

פאַראַכטונג איז נאָך אין זיין אויג און עקעל פאַרבאָרגט זיך
אַרום זיין מויל. ס'איז אמת, ער רוהט איצטער, אָבער זיין רוה
האָט זיך נאָך ניט געלייגט אין דער זון.

ווי אַן אָקס האָט ער באַדאַרפט טאָן, און זיין גליק זאָל מיט
ערד שמעקען און ניט מיט פאַראַכטען די ערד.

איך וואָלט איהם געוואָלט זעהן, ווי אַ ווייסען אָקס, ווי ער
טאַפּעט און ברילט און געהט פּייראָוים פאַר זיין אַקער-פּלוג: און
זיין געבריל זאָל לויב-שאַצען אַל' דאָס ערדישע.

זיין פנים איז נאָך טונקעל; דער שאַטען פון דער האַנט

שפיעלט אויף איהם. פארשאַטענט איז נאָך דער זין פון זיין אויג.

זיין טואונג גופא און נאָך דער שאַטען אויף איהם: די האַנט פארטונקעלט דעם האַנדלענדען. ער האָט נאָך זיין טואונג ניט גובר געווען.

הנם איך ליעב אין איהם דעם נאָקען פון אַן אָקס: אָבער איך וויל דאָך אויך זעהן די אויגען פון אַ מלאך.

אויך זיין העלדען-ווילען דארף ער נאָך פּערגעסען: אַ דער-הויבענער זאָל ער מיר זיין און ניט נאָר אַ דערהויבענער: — דער עפיר גופא האָט איהם הויבען געדארפט, דעם מאַן אָהן ווילען.

ער האָט פאַרזעהענישען באַצוואונגען, ער האָט פּוּתֵר געווען רעטענישען; אָבער אויסלייזען האָט ער נאָך געדארפט זיינע פאַר-זעהענישען און רעטענישען; פאַרוואַנדלען האָט ער זיי געדארפט אין הימעלשע קינדער.

זיין דערקענטנים האָט נאָך ניט געלערנט ווי צו שמייכלען און ווי צו זיין אָהן קנאה. נאָך איז ניט שטיל געוואָרען אין דער שעהנקייט זיין שטרוימענדע ליידענשאַפט.

באמת, ניט אין דער זעט זאָל זיין פאַרלאַנג זיך טוקען און אַנטשטומען, נייערט אין דער שעהנקייט. דער חן געהערט צום גרויס-דמוט פון דעם גרויס-געזינטען.

דעם אָרעם אַריבער'ן קאַפּ: אזוי האָט באַדארפט אויסרוהען דער העלד, אזוי האָט ער זיין אויסרוה גובר זיין באַדארפט.

אָבער גראָד פאַר דעם העלד איז דאָס ש ע ה נ ע די שווער-סטע פון אַלע זאַכען. ניט צו דערגרייכען איז דאָס שעהנע פאַר יעדען העפטיגען ווילען.

אַ ביסעל מעהר, אַ ביסעל וועניגער: דאָ גראָד איז דאָס פיעל, דאָ איז דאָס דאָס מעהרסטע.

שטעהן מיט אָפגעלאָזטע מוסקלען און מיט אָפגעשפּאַנטען ווילען: דאָס שווערסטע איז דאָס פאַר אייך אַלעמען, איהר דער-הויבענע.

ווען די מאַכט ווערט גנעדיג און קומט אַראָפּ אין די געזעהענע
וועלט: שעהנקייט רופּ אײַך אָן אַזאַ אַראָפּקום.
און פון קיינעם וויל אײַך ניט שעהנקייט, ווי גראַד פון דיר,
דו געוואַלטיגער: דיין גרויסקייט זאָל זיין דיין לעצטע התגברות
איבער זיך.
אַל'ראָס בייז מעג אײַך ערוואַרטען פון דיר, דערפאַר וויל אײַך
פון דיר דאָס גוטע.
באמת, אײַך האָב אָפּט געלאַכט פון די שוועכלינגען, וואָס
גלויבען, זיי זיינען גוטהאַרציג, ווייל זיי האָבען לאָהמע לאַפעס!
נאָך דער טונגענד פון אַ זייל זאָלסטו שטרעבען: שענער
ווערט ער תמיד און צאַרטער, אָבער אינוועניג האַרטער און אויפֿ-
האַלמענדער, וואָס מעהר ער שטייגט אין דער הויך.
יע, דו דערהויכענער, דו זאָלסט נאָך אַמאָל ווערען שעהן און
האַלטען דעם שפיגעל דער אייגענער שעהנקייט.
יעמאָלט וועט דיין נשמה דורכציערן פון געטליכע תאוות
און אין דיין גאווה וועט נאָך זיין אַ תפילה.
מחמת דאָס איז דער סוד פון דער נשמה: ערשט ווען דער
העלד פאַרלאָזט זי, גענעהנט איהר אין גלום — דער אויבער־העלד.
אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
*

דאָס לאַנד פון בילדונג.

צו ווייט אין דער צוקונפט אַריין בין אײַך געפּלויגען: אַ גרויל
האַט מיך אַרומגענומען.
און אז אײַך האָב מיך אַרומגעקוקט, ערשט די צייט איז גע-
ווען מיין איינציגער צייטגענאָס.
בין אײַך געפּלויגען צוריק, אַהיים צו און רק זיך געאײַלט:
אַזוי בין אײַך געקומען צו אײַך, איהר מענשען פון היינט, און אין
דאָס לאַנד פון בילדונג.
צום ערשטען מאָל האָב אײַך געבראַכט אַ גוט אויג פאַר אײַך

און א גוטען פארלאנג: באמת, מיט בענקשאפט אין הארצען בין איך געקומען.

אָבער וואָס איז מיר געשעהען? ווי גרויס איז ניט געווען מיין אַנגסט, — איך האָב לאַכען געמוזט! נאָך קיינמאָל האָט מיין אויג ניט געזעהען אזא מיין פיעל־פאַרביג־געשפּריינקעלטם.

איך האָב געלאַכט און געלאַכט, בעת מיין פּוס האָט נאָך גע־ציטערט און דאָס האַרץ דערצו: „דאָס איז דאָך די געבירט־היים פון אַלע פאַרב־טעפּ!“ — האָב איך געזאָגט.

מיט פּופּציג פּליאַמעס באַמאָלט דער פנים און די איברים, אזוי זייט איהר צו מיין וואונדער, געזעסען, איהר מענשען פון היינט. און מיט פּופּציג שפּינגלען אַרום אייך, וואָס האָבען גע'חנפ'עט אייער פאַרב־שפּיעל און האָבען זיי נאָכגערעדט.

באמת, איהר קאָנט נאָר קיין בעסערע מאַסקע ניט טראָגען, איהר מענשען פון היינט, איידער דעם אייגענעם פנים! ווער קאָן אייך דערקענען!

פּולגעשריבען מיט די צייכענס פון דעם עבר, און אויך אַט די אותיות אַריבערגעפינזעלט מיט נייע צייכענס: אזוי האָט איהר אייך גוט פאַרשטעקט פון אַלע צייכען־זעהערס!

און זאָל מען זיין אפילו א בוחן־כליות: ווער וועט דען גלויבען, אז איהר האָט נאָך ניערען! איהר זעהט אויס, ווי געבאַקען צו זיין פון פאַרבען און פון געקלעפטע צעטעלעך.

אַלע צייטען און פעלקער בליקען פיעל־פאַרביג אַרויס פון אייערע שליערס, אַלע אמונות און מנהגים ריידען פיעל־פאַרביג אַרויס פון אייערע תנועות.

ווער עס וואָלט אַראַפּשלעפען פון אייך שליער און אויבער־בנד און פאַרבען און תנועות: עס וואָלט איהם געבליבען גענוג גראַד די פּויגעל דערמיט צו דערשרעקען.

באמת, איך אליין בין דער דערשראָקענער פּויגעל, וואָס האָט אייך אַמאָל נאַקעט דערזעהען און גאָהן פאַרבען, און איך בין אַנט־פּלויגען פון דאָרט, ווי נאָר יענער סקעלעט האָט ליבעע גענומען מיר ווינקען.

בעסער וואָלט איך נאָך געווען אַ טאָג־לויף־אַרבייטער אין דער שאול־תּחיה און ביי די שאַטענס פון אַמאָל! — פעטער און בעלייבטער איידער איהר זיינען די מתים אין דער אונטערוועלט. דאָס, יע, דאָס איז די ביטערניס פאַר מיינע אינגעווייד, וואָס איך קאָן אייך ניט אויסשטעהן ניט נאַקעט, ניט געקליידט, איהר מענשען פון היינט!

אַל! דאָס אונגלייכע פון דער צוקונפט, און אַלץ וואָס האָט ווען עס איז געטראָט שוידערן אַ פאַרפּלויגענעם פּויגעל, איז באַמת נאָך היימליכער און צוגעלאָזטער איידער אייער „ווירקליכקייט“.

ווייל אזוי טוט איהר ריידען: „ראיעלע זיינען מיר גאַנץ, און ניטאָ ביי אונז קיין גלויבען און קיין אַבערגלויבען“: אזוי רעדט איהר מיט אויסגעבויענער ברוסט, — אַך, און נאָך אַהן בריסטען! יע, ווי זאָלט איהר דען ק א נ ע ן גלויבען, איהר פּיעל־פאַרביגבאַשפּריינקעלטע! — וואָס איהר זייט אַ געמעלעכץ פון אַלץ, וואָס איז ווען געגלויבט געוואָרען!

איהר זייט אַרומגעהענדע אָפּפּרעגען אויף דעם גלויבען גופא, און אַ גלידער־צוברעכעניס פאַר אַלע געדאַנקען. א ו מ ג ל ו י ב ו ו י ר ד י נ ע : אזוי רופּ איך אייך, איהר ראיעלע!

אַלע צייטען פּלאַפּלען אין אַ ווידעראַנאַנד אין אייערע גייס־טער. און די חלומות און דער געפּלאַפּעל פון אַלע צייטען זיינען ראיעלער געווען איידער אייער אויפ'ן וואָהר!

אומפרוכפּער זייט איהר: דעריבער פּעהלט ביי אייך דער גלויבען. אָבער ווער עס האָט שאַפען געמוזט, דער האָט תּמיד געהאַט זיינע וואָהר־טרוימען און שטערן־צייכען — און האָט אין דעם גלויבען געגלויבט! —

האַלב־אַפּענע טויערען זייט איהר, וואָס ביי זיי וואַרטען די קברנים. און דאָס איז א י י ע ר ווירקליכקייט: „אַלץ איז יוערט, עס זאָל געהן צו גרונט!“

אַך, ווי איהר שטעהט דאָ מיר, איהר אומפרוכפּערע, ווי מאָנער אין די ריפּען! און אַן אַנדערער פון אייך האָט דאָס אַליין איינגעזעהען.

און ער האָט געזאָגט: „האַט דאָ אַ גאָט, משמעות, ביי מיר

בשתיקא עפעס צונגע'לקחן'ט, בעת איך האָב געשלאָפּען? באמת, גענוג, אויף צו מאַכען זיך דערפון אַ ווייבעל!
אַ חרוש נפלאַ איז מיר די אָרעמקייט פון מיינע ריפּען!" —
אַזוי האָט שוין איינער גערעדט פון די היינטיגע.
יע, צום לאַכען זייט איהר מיר, איהר היינטיגע! און כפרט נאָך, ווען איהר חרוש'ט זיך איבער זיך אליין!
און וועה צו מיר, ווען איך וואָלט ניט געקאָנט לאַכען פון אייער פאַרוואַנדערונג און וואָלט געמוזט אַרונטערשלינגען אַלע חלשות פון אייערע שיסלען!
אַזוי אָבער וועל איך אייך גרינגער נעהמען, ווייל איך האָב שווערס צו טראַגען, און וואָס באַטרעפט דאָס מיר, ווען אויף מיין בינטעל זעצען זיך נאָך האַנט־פליגען און פליגעל־ווערים!
באמת, עס זאָל מיר דערפון ניט ווערען שווערער. און ניט פון אייך, איהר היינטיגע, זאָל אויף מיר קומען די גרויסע מאַט־קייט. —
אָך, וואוהין זאָל איך נאָך אַרויפ־שטייגען מיט מיין בענק־שאַפט! פון אַלע בערג קוק איך אַרויס נאָך פּאָטער־און מוטער־לענדער.
אָבער אַ היים־געבירט האָב איך ערגעץ־ניט געפונען. אַ נע־גד־בין איך אין אַלע שטעט און אַן אַנטרונגענער ביי אַלע טויערען. פרעמד זיינען מיר און אַ שפּאַט די מענשען פון היינט, צו וועמען מיין האַרץ האָט מיך אַנומעלט געטריבען. און פאַרטריבען בין איך פון פּאָטער־און מוטער־לענדער.
איז — ליעב איך נאָר מיין קינדער־לאַנד, דאָס ניט ענטדעקטע, אין דעם ווייטעסטען ים: זי זוכען און זוכען הייס איך מיינע שיה־לייווענטס.
אויף מיינע קינדער וויל איך פאַרריכמען דעם פעהלער וואָס איך בין אַ קינד פון מיינע פּאָטערס און אויף דער גאַנצער צו־קונפט — אָט דעם היינט! —
אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

*

* *

די אומבאפלקמע דערקענטנים.

אז די לבנה איז נעכטען ארויס, האָט זיך מיר געדוכט, זי וויל געבערען א זון: אזוי ברייט און טראָגעדיג איז זי געלעגען אויף דעם האָריוואָנט.

אַבער אַ שקרן'טע איז זי געווען מיט איהר שוואַנגערשאפט; און גיכער וועל איך נאָך גלויבען אין דעם מאן, וואָס אויף דער לבנה, איידער אין דער פרוי.

כלי ספק, ער איז אויך נאָך גאָר וועניג אַ מאן, אָט דער ציטער דיגער נאכט-בעל-חלום. באמת, מיט אַ שלעכטען געוויסען וואָס דעלט ער אַרום איבער די דעכער.

ווייל ער איז פול מיט תאוה און מיט אייפערזוכט, דער מאָ-נאָך אין דער לבנה, פול מיט תאוה צו דער ערד און צו אַלע פריידען פון די ליעבענדע.

ניין, ער איז מיר דערווידער, אָט דער קאָטער אויף די דעכער. דערווידערליך זיינען מיר אַלע, וואָס שאַרען זיך אַרום די האַלבי-פארשלאָסענע פענסטער.

פרום און שוויינזאם וואַנדעלט ער אַרום אויף די שמערך-טעפּיכער: אַבער איך האָב ניט האַלד אַלע שטיל-טרעטענדע מאַנס-בילשע פּיס, וואָס אויף זיי קלינגט ניט קיין איין שפּאַר.

דער שריט פון יעדען אָרענטליכען מענשען רעדט; די קאָץ אַבער גנב'עט זיך איבער דעם דיל. זעה, די לבנה קומט אַרויף קעצער'יש און ניט אָרענטליך. —

אָט דעם משל גיב איך אויף אייך, סענטימענטאַלע צבוע'קעס, אויף אייך, איהר „ריין-דערקענענדע“! אייך רוף איך — די תאוה'דיגע!

אויף איהר ליעבט די ערד און דאָס ערדישע — איך האָב געטראָפען אייער סוד! אַבער בושה איז אין אייער ליעבע און שלעכטער געוויסען, — צו דער לבנה זייט איהר געגליכען!

צו פאראכטען דאָס ערדישע האָט מען איינגעשמועסט אייער
 גייסט, אָבער ניט אייערע אינגעווייד: אָבער זיי זיינען די שטאַר-
 קערע אין אייך.

איז — שעמט זיך אייער גייסט, וואָס ער טוט דעם ווילען
 פון אייערע אינגעווייד, און געהט מחמת זיין אייגענער בושא אויף
 גניבה'שע און ליגנערישע וועגען.

„דאָס וואָלט פאַר מיר געווען דאָס העכסטע, — אזוי רערט צו
 זיך אייער פאַר'כובן'טער גייסט, — צו קוקען אויף דאָס לעבען אָהן
 באַגעהר און ניט, ווי אַ הונד, מיט אַן אַרויסגעהאַנגענער צונג.

„גליקליך צו זיין אין דעם קוקען, מיט אַן אָבגעשטאַרבנעם
 ווילען, אָהן דער שליטה און דער תּאוה פון זעלבסטזוכט — קאלט
 און אַשגראָה איבער'ן גאַנצען לייב, אָבער מיט פאַר'שכור'טע
 לבנה'אויגען!

„דאָס וואָלט פאַר מיר געווען דאָס ליעבסטע. — אזוי רערט
 זיך איין דער איינגעשמועסטער, — די ערר ליעבען, ווי די לבנה
 ליעבט זי, און נאָר מיט דעם אויג אַליין צו בעטאַפען איהר שענה-
 קייט.

„און דאָס רוף איך די אומבאַפֿלעקטע דערקענטניס פון אַלע
 זאַכען, וואָס איך וויל נאָרנישט ניט פון די זאַכען: אַהויז צו
 מעגען ליעגען פאַר זיי, ווי אַ שפּיעגעל מיט הונדערט אויגען.“

אַ, איהר סענטימענטאַלע צבוע'קעס, איהר תּאוה'דיגע! —
 אייך פעהלט די אומשולד אין דעם באַגעהר און דעריבער רערט
 איהר לשון-הרע אויף דאָס באַגעהרען.

באמת, ניט ווי שאַפענדע, באַפרוכפּערענדע, ווערען-לוסטמיגע
 — ליעבט אימר די ערד!

וואו איז אומשולד? וואו עס איז דאָ דער ווילען צום
 אַרויסברענגען. און ווער עס וויל שאַפען איבער זיך אַרויס, דער
 האָט אין מיינע אויגען דעם ריינסטען ווילען.

וואו איז שענהקייט? וואו איך מוז וועלען מיט'ן גאַנצען
 ווילען; וואו איך וויל ליעבען זיין פאַרגעהן, כדי אַ בילד זאָל ניט
 נאָר בלייבען בילד.

ליעבען און פארגעהן: דאָס גראַמט זיך זינט אייביגקייטען.
דער ווילען צו ליעבע: דאָס איז אויך מרוצה זיין צום טויט.

אזוי טו איך צו אייך ריידען, איהר פחדנים!
איז — וויל אָבער אייער קאסטרירטער קרום-בליק זיך ריר
פען „באזעהעוודיגקייט“. און וואָס עס קאָן באַטאַפּט ווערען מיט
פחד'ישע אויגען זאָל אַ נאָמען באַקומען „שעהן“! אַי איהר באַ-
שמוצער פון איידעלע געמען.

אָבער דאָס זאָל זיין אייער קללה, איהר אומבאַפּלעקטע, איהר
ריין דערקענענדע, וואָס איהר זאָלט קיין מאָל ניט געבערען:
אפילו ווען איהר ליעגט ברייט און טראַגעדיג אויף דעם האַרזיאָנט.
באמת, איהר נעמט אָן אַ פולען מויל איידעלע ווערטער:
און מיר זאָלען גלויבען אז אייער האַרץ ווערט איבער-פול, איהר
שקרנים?

אָבער מיינע ווערטער זיינען פשוט'ע, פאַראַכטעמע, קרומע
ווערטער: איך הויב גערן אויף, וואָס עס פאַלט אַראָב אונטערן
טיש פון אייער מאָלצייט.

מיט זיי קאָן איך נאָך אַלעמאָל זאָגען דעם אמת די צבוע'קעס!
יע, מיינע פיש-ביינדלעך. מויער-קעפלעך און שטעך-בלעטער זאָלען
ביי די צבוע'קעס די נאָזלעכער קיצלען.

אַ שלעכטע לופט איז תמיד אַרום אייך און אייערע מאָלציי-
טען: אייערע תאוה'דיגע געדאַנקען, אייערע שקרים, און אייערע
סודות זיינען דאָך אין יענער לופט!

האָט ערשט דעם מוט, זיך אַליין צו גלויבען, זיך אַליין און
אייערע אינגעווייד! ווער עס גלויבט זיך ניט, לאַיגט תמיד.

גאָט'ס אַ מאַסקע האָט איהר, אויפגעהאַנגען אַרום אייער
אייגענעם פנים, איהר „טהורים“; אין גאָט'ס אַ מאַסקע* איז
פאַרקראַכען אייער מאַויסדיגער רינגעל-וואָרים.

באמת, איהר נאָרט אָפּ, איהר „באזעהעוודיגע“! אויך זא-

* אַ שפּעל מיט דעם וואָרט „לאַרווע“, וואָס באַדייט אַ מאַסקע
און אַ שמעטערלינג-וואָרים. — דער איבערזעצער.

ראטוסטרא האָט זיך אַמאָל געלאָזט באַנאַרישען דורך אייער געט-
ליכער הויט ; ער האָט ניט דערשפּירט דעם שלאַנגע־דינגעל.
מיט וועלכען זי איז געווען אָנגעשטאַפט.

אין אייערע שפּיעלען, איהר, „ריין דערקענענ , האָט זיך
מיר אַמאָל געדוכט, אַז איך זעה שפּיעלען אַ גאָט'ס נשמה! ניטאָ
קיין בעסערע קונסט, האָב איך אַמאָל געטראַכט, איידער אייערע
קונסטען!

דעם שלאַנגע־תינוף און שלעכטען אויר האָט פאַר מיר די ווייט
פאַרשטעלט: און אויך וואָס די רמאות פון אַן עקדעש האָט זיך
דאָ לוסטיג אַרומגעשאַרט.

אָבער איך בין געקומען נ אָ ה ע נ ט צו אייך: איז צו
מיר דער טאָג געקומען, — און איצטער קומט ער צו אייך, —
און אַ סוף צו דער לבנה'ס ליעבשאַפט!

טוט נאָר אַ קוק! אַ געכאַפטע און בלייכע שטעהט זי דאָ —
פאַר דער מאָרגענרויט!

ווייל די מאָרגענרויט קומט שוין, די גליהענדע, — עס קומט
איהר ליעבע צו דער ערד! אומשולד און שאַפונגס־לוסט איז יעדע
זונען־ליעבע!

טוט נאָר אַ קוק, ווי אומגעדולדיג זי קומט איבער דעם ים!
פיהלט איהר דען ניט דעם דאָרשט און דעם הייסען אַטעם פון
איהר ליעבע?

זי וויל זויגען דעם ים און זיין טיעף אַרויפּטרינקען צו זיך
אין דער הויך: איז הויבט זיך די תשוקה פון דעם ים אין זיינע
טויזענטער ברוסטען.

ער וויל געקוישט זיין און געזויגט זיין פון דער זון'ס דאָרש-
טיגקייט. ער וויל ווערען לופט און הויכקייט און אַ שטעג פאַר
דעם ליכט־שוין און אַליין ווערען ליכט־שיין.

באַמת, צו דער זון געגליכען, אזוי ליעב איך דאָס לעבען און
אַלע טיעפע ים'ען.

און אָט דאָס רוף א י ד דערקענטניס: אל' דאָס טיעפע זאָל
 אַרויף — צו מיין הויך. —
 אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *
 *

די געלערנטע.

בעת איך בין געלעגען אין שלאָף, האָט אַ שעפּס געפרעסען
 פון דעם עפע־קראַנץ אויף מיין קאָפּ. זי האָט געפרעסען און
 האָט דערביי געזאָגט: „זאַראַטוסטראַ איז שוין אויס געלערנט
 טער!“

אַ זאָג געטאָן און איז אַוועק, אומגעלומפערט און שטאַלץ.
 אַ קינד האָט דאָס מיר דערצעהלט.

איך האָב האַלד צו ליעגען דאָ, וואו די קינדער שפיעלען
 זיך, ביי דער צעבראָכענער מויער־וואַנט, צווישען דיסטלען און
 רויטע מאָהן־בלומען.

פאַר די קינדער בין איך נאָך אַ געלערנטער; אויך פאַר די
 דיסטלען און רויטע מאָהן־בלומען. אונשולדיג זיינען זיי, אפילו
 אין זייער בייזקייט.

אַבער פאַר די שעפּסען בין איך דאָס שוין ניט מעהר. אזוי
 וויל דאָס מיין גורל, געבענשט זאָל ער זיין!

וויל דאָס איז דער אמת: איך האָב מיך אַרויסגעצויגען פון
 דאָס הויז פון די געלערנטע און האָב נאָך הינטער מיר די טיר
 צוגעקלאַפט.

צו לאַנג איז מיין נשמה געזעסען אַ הונגעריגע ביי זייער טיש;
 איך בין ניט, ווי זיי, איינגעדרעסירט אויף דאָס דערקענען, ווי
 אויף קנאַקען ניס.

[פרייהייט ליעב איך און די לופט איבער דער פרישער ערד;
 בעסער וועל איך שלאָפען אויף אַקסעסען פעלען, איידער אויף זייערע
 עליות און כבודים.]

איך בין צו הייס און פאַרברענט פון מיינע אייגענע גע-

יאנקען: אָפּט פאַרכאַפּט דאָס מיר דעם אָטעם. יעמאַלט מוז
 אײַך אַרויס אין די פּריי און אוועק פון אַלע פאַרשטויבטע שטובען.
 אָבער זיי זיצען קיהל אין אַ קיהלען שאַטען: זיי ווילען אין
 אַלצדינג נאָר צושויער זיין און היטען זיך, צו זיצען דאָרטען, וואו
 די זון ברענט אויף די טרעפּ.
 געגליכען צו יענע, וואָס שמעהען אויף דער גאס און גלאַטצען
 אויף די פאַרבייגעהער: אזוי וואַרטען זיי אויך און גלאַטצען אויף
 די געדאַנקען, וואָס אַנדערע האָבען געטראַכט.
 וויל מען זיי אַ געהם טאָן מיט דער האַנד, געהט פון זיי אַ
 שטויב, ווי פון אַ מעהל־זאַק, און אַנטקעגען זייער אייגענעם ווילען:
 אָבער וועמען וואָלט אַרויף אויפ'ן זין, אַז זייער שטויב שטאַמט
 פון דעם קאָרן און פון דעם געלען תענוג פון די זומער־פּעלדער?
 הויבען זיי אָן אַרויסווייזען זייער קלוגשאַפענקייט, אזוי פּרעס־
 טעלט מיך פון זייערע קליינע שפּרוכען און אמת'ען: אַ גערוך
 איז אָפּט אין זייער קלוגשאַפענקייט, אַקוראַט, זי וואָלט פון אַ
 זומפּ געשטאַמט. און בנאַמנות, אײַך האָב שוין אויך געהערט,
 ווי דער פּראָש האָט פון איהר געקוואַקעט!
 פלינק זיינען זיי, זיי האָבען קלוגע פינגער: ווי קומט מיין
 איינפאַכקייט צו זייער פיעלפאַכקייט! זייערע פינגער פאַרשמעהען
 די גאַנצע חכמה פון פּעדימען, צענויפּקניפּלען און וועבען; אזוי
 ארום מאַכען זיי די זאַקען פון דעם גייסט!
 זיי זיינען גוטע זייגערס: מען מוז נאָר אַכטונג געבען, זיי
 זאָלען ריכטיג אָנגערדעהט ווערען! יעמאַלט ווייזען זיי אָן די
 פינקטליכע שעה און מאַכען אַז עניוּת־דיגען גערויש.
 ווי מיהלען אַרבייטען זיי און ווי שטויסלען: מען דאַרף נאָר
 אַריינשיטען פיינע תבואה! — זיי ווייסען שוין, ווי צו צעמאַלען
 אויף קליין די קאַרען און ווי צו מאַכען דערפון שטויב.
 זיי קוקען גוט איינער אויף דעם אַנדערן'ס פינגער און גלוי־
 בען ניט איינער דעם אַנדערן אַ האָר. מאַרד'ס אויף שפיצלעך,
 וואַרטען זיי אויף יענע, וועמעס ווייסען עס געהט אויף לאָהמע
 פּיס, — אַקוראַט ווי שפינען וואַרטען זיי.

איך האָב געזעהען, ווי פּאַרזיכטיג זיי ברייען כסדר גיפט ;
און תמיד פלעגען זיי אָנמאַן גלעזערנע הענטשקעס אויף זייערע
פינגער.

אויך מיט פּאַלשע ביינדרלעך ווייסען זיי, ווי צו שפּיעלען ; און
איך האָב זיי געפונען שפּיעלענדיג מיט אזא התמדה, אז זיי האָבען
געשוויצט דערביי.

מיר זיינען פרעמד איינער דעם אנדערן, און זייערע טונגענדען
זיינען נאָך מעהר צעווידער מיין געשמאַק, איידער זייערע פּאַלש-
קייטען און זייערע פּאַלשע ביינדרלעך.

און בעת איך האָב געוואוינט ביי זיי, האָב איך געוואוינט
א י ב ע ר ז י י . דערפאַר זיינען זיי ברוגו געוואָרען אויף מיר.
זיי ווילען ניט הערען דערפון, אז איינער זאָל אַרומגעהן אי-
בער זייערע קעפּ ; האָבען זיי צווישען מיר און זייערע קעפּ צונויפ-
געשלעפט האַלץ און ערד און אַבפּאַל.

אזוי אַרום האָבען זיי דומף געמאַכט דעם קול פון מיינע
שריט : און ערגער פאַר אַלעמען בין איך ביז איצטער געהערט
געוואָרען פון די געלערנטעסטע.

די פעהלערען און די שוואַכקייטען פון אַלע מענשען האָבען
זיי אוועקגעלייגט צווישען זיך און מיר : — זיי רופען דאָס אַ
„פעהל-בוידעם“ אין זייערע הייזער.

אָבער למרות דעם, געה איך אום מיט מיינע געדאַנקען איבער
זייערע קעפּ ; און אַפילו ווען איך וואָלט אַרומגעגאַנגען אויף מיינע
אייגענע פעהלערען וואָלט איך נאָך אויך געווען איבער זיי און
זייערע קעפּ.

מחמת די מענשען זיינען נ י ט גלייך : אזוי זאָגט די גע-
רעכטיגקייט. און וואָס איך וויל, טאַרען ז י י ניט וועלען.

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

*

די פאעמען.

„זינט איך קען בעסער דעם גוף, — האָט זאראטוסטראַ גע-
זאָגט צו איינעם פון זיינע תלמידים, — איז די רוחניות פאר
מיר געוואָרען אזוי ווי אַ מין רוח; און דאָס גאַנצע „אומפאַר-
גאַנגליכע“ — איז אויך ניט מעהר ווי אַ משל.“

„איך האָב דאָס שוין אַמאָל געהערט פון דיר, האָט געענטפערט
דער תלמיד, און יעמאָלט האָסטו נאָך צוגעגעבען: „אַבער די
פאָעמען לאַיגען צופיעל.“ פאַרוואָס האָסטו געזאָגט, אַז די פאָע-
טען לאַיגען צופיעל?“

„פאַרוואָס? האָט זאראטוסטראַ געזאָגט. „דו פרענסט פאַר-
וואָס? איך געהער ניט צו די, ביי וועמען מען מעג פרעגען זייער
פאַרוואָס.“

איז דען מיין דורכלעבען פון נעכטען? עס איז שוין לאַנג
צוריק, ווען איך האָב דורכגעלעבט די טעמים פון מינע מיינונגען.
וואָלט איך ניט געדאַרפט זיין אַ זכרון־פאַס, ווען איך
וואָלט אויך מינע טעמים געוואָלט האָבען ביי זיך?

עס איז שוין צופיעל פאַר מיר, איך זאָל ביי זיך האַלטען
נאָר די מיינונגען; און אַן אַנדער פויגעל פליהט אוועק.

און צייטענווייז געפין איך אין מיין טויבענשלאַנג אַ צוגעפלויר-
גענעם עוף, וואָס איז מיר פרעמד און וואָס ציטערט, ווען איך
לייג אַרויף די האַנט אויף איהם.

נאָר — וואָס האָט דיר אַמאָל זאראטוסטראַ געזאָגט? אַז
די פאָעמען לאַיגען צו פיעל? — אַבער אויך זאראטוסטראַ איז אַ
פאָעט.

גלויבסטו איצטער, אַז ער האָט דאָ אַן אמת געזאָגט? פאַר-
וואָס גלויבסטו דאָס?“

דער תלמיד האָט געענטפערט: „איך גלויב אין זאראטוסטראַ.“

אָבער זאָראַטוסטראַ האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און האָט
געשמייכעלט.

דער גלויבען מאַכט מיך ניט גליקליך, האָט ער געזאָגט, כּפּרמ
דער גלויבען אין מיר.

אָבער אָנגענומען, אַז עמיצער האָט אין פּולען ערנסט גער
זאָגט, די פּאָעטען לאַינען צופיעל: איז ער גערעכט, — מ י ר
לאַינען צופיעל.

מיר ווייסען אויך צו וועניג און זיינען שלעכטע לומדים.
איז — מוזען מיר טאָקי לאַינען.

און ווער פון אונז פּאָעטען האָט ניט פּאַרפּעלשט זיין וויין?
ניט איין גיפטיגע מישעכץ איז פּאַרגעקומען אין אונזערע קעלערן,
ניט איינמאָל איז דאָרטען עפעס אומבאַשרייבליכעס אָפּגעטאָן גער
וואָרען.

און מחמת מיר ווייסען וועניג, דעריבער געפּעלען אונז פון
נאַנצען האַרצען די גייסטיג אַרעמע, דערהויפּט, ווען דאָס זיינען
יונגע ווייבס-פּאַרשויןען!

און מיר האָבען אויך לֹסט צו יענע זאַכען, וואָס די אַלטע
ווייבער דערצעהלען אין אַווענט איינע דער אַנדערער. דאָס רופּען
מיר אַליין דאָס אייביג-ווייבליכע אין אונז.

און אַקוראַט ווי עס וואָלט געווען אַן אויסטערלישער בעהאַל-
מענער צוגאַנג צו דעם וויסען, וואָס ווערט פּאַר ש אַ ט ע ז
פאַר אַלעמען, וועלכע לערנען עפעס: גלויבען מיר אין דאָס פּאָלק
און אין זיין קלוגשאַפּענקייט.

דאָס אָבער גלויבען אַלע פּאָעטען: אַז ווער עס לייענט אין
גראַז אַדער אויף אַן איינזאַמען באַרג-שפּוּע און שפּיצט צו זיינע
אויערען, דערגעהט עפעס וועגען די זאַכען, וואָס זיינען צווישען
הימעל און ערד.

און קומען צו זיי צאַרטליכע אויפּרעגונגען, מיינען תמיד די
פּאָעטען, אַז די נאַטור אַליין איז זיין פּאַרליעבט:

און זי שאַרט זיך צו זייערע אויערען, סודות'דיגס אַריינצור

זאָגען און פארליעכטע חניפה־רייד: זיי האַלטען זיך גרויס מיט דעם און באַריהמען זיך פאַר אַלע שטערבליכע!

אַך, עס זיינען דאָ אזויפיעל זאָכען צווישען הימעל און ערד, וועגען וועלכע נאָך די פּאָעטען האָבען געקאָנט עפעס אויס'חלומ'ען. און בפרט נאָך א י ב ע ר דעם הימעל: ווייל אַלע געטער

זיינען פּאָעטען־משלים, פּאָעטען־אויסטראַכטעכץ!

באמת, תמיד ציעהט עס אונז אַרויף — דאָס הייסט צו דער ממשלה פון די וואַלקענס. מיר זעצען אַרויף אויף זיי אונזערע פיעלפאַרביגע ליאַלקעס און רופען זיי געטער און אויבער־מענשען: זיי זיינען גראַד גענוג גרינג פאַר יענע שטוהלען — אָט די אַלע געטער און אויבער־מענשען.

אַך, ווי מיר איז נמאס געוואָרען אַל' דאָס ניט צו דערגרייך כענדע, וואָס זאָל דורכאויס זיין אַ ווירקליכע פּאַסירונג! אַך, ווי נמאס זיינען מיר די פּאָעטען!

בעת זאַראַטוסטראַ האָט אזוי גערעדט, איז זיין תלמיד געווען ברוגז אויף איהם, אָבער ער האָט געשוויגען. און אויך זאַראַטוסט־טראַ האָט געשוויגען; און זיין אויג האָט זיך אַ קעהר געטאָן צום אינוועניג, פונקט, ווי ער וואַלט געקוקט אין די ווייטע ווייטען. לטוף האָט ער אַ זיפץ געטאָן און אָפּגעטעמט.

איך בין פון היינט און פון פריהער־אַמאָל, האָט ער נאָכדעם געזאָגט; אָבער עפעס איז אין מיר, וואָס איז פון מאָרגען און איבערמאָרגען און שפעטער־אַמאָל.

מיר זיינען נמאס געוואָרען די פּאָעטען, די אַלטע און די נייע: זיי זיינען מיר אַלע אויבערפלאַכיג און ניט טיעפע ים'ען.

זיי האָבען ניט גענוג געטראַכט אין דער טיעף: דעריבער איז זייער געפיהל ניט אַראָפּגעזונקען ביז צום גרונט.

אַ ביסעל תאוה־לוסט, אַביסעל אומעט: אָט דאָס איז געווען זייער בעסטער נאָכקלעהר.

געשפענסטער־אַטהעס און געשפענסטער־פליהען איז פאַר מיר דער גאַנצער קלינג־קלאַנג פון זייערע האַרפען: וואָס האָבען

זיי ביז אהער געוואוסט פון דעם אינווענינסמען ברען אין די
מענער! —

זיי זיינען פאר מיר אויך ניט גענוג ציכטיג: זיי מאכען ברור
דינ זייערע וואסערען, כדי עס זאל אויסזעהן טיעף.

און גערן טרעטען זיי דורך דעם ארויס ווי שלום-מאכערס:
אָבער זיין בלייבען פאר מיר מיטלערס און מישערס און האלב-אויף-
האלבע און אומציכטיגע! —

אך, איך האָב מיין נעץ שוין אמאָל אין זייער ים פאָרוואַרפען
און האָב געוואַלט גוטע פיש פאָנגען; אָבער תמיד האָב איך אַרויס-
געצויגען אַ קאָפּ פון אַן אַלטען גאָט.

אזויגאָט האָט דער ים דעם הונגעריגען אַ שטיין געגעבען.
און משמעות, זיי אַליין שטאַמען אָפּ פון דעם ים.

געוויס, מען געפינט פערעל ביי זיי: דאָס מעהר זיינען זיי
אַליין עהנליך צו די ים-שרצים מיט האַרטער שאַלעכץ. און אַנשטאָט
אַ נשמה האָב איך אָפט געפונען ביי זיי געזאַלצענע ליחות.

פון דעם ים האָבען זיי אָפּגעלערנט אויך זיין וויסטע גאווה:
איז דען ניט דער ים אַ פּאָווע שב'פּאָוועס?

אפילו פאר דעם מיאוס'טען פון אַלע בופלאַקסען שפרייט ער
פּאַנאַנדער זיין עק, קיינמאָל ווערט איהם ניט נמאס זיין שפיצען-
פּאָכער פון זילבער און זייד.

אין כעס קוקט דערויף דער בופלאַקס, וואָס איז אין זיין נשמה
נאָהענט צו דעם זאָמד, נאָך געהענטער צו דעם געדיכטען וואַלד
און גאָר אַם נאָהענטסטען צו דעם זומף.

וואָס איז איהם שעהנקייט און ים און פּאָווע-ציערונג! אָט
דעם משל זאָג איך פאר די פּאָעמען.

באמת, זייער גייסט גופא איז די פּאָווע שב'פּאָוועס און אַ ים
פון אייטעלקייט!

דער גייסט פון דעם פּאָעט וויל האָבען צושויערס: און זאָלען
דאָס זיין אפילו בופלאַקסען! —

אָבער אָט דער גייסט איז מיר נמאס געוואָרען: און איך זעה
די צייט קומען, ווען ער וועט זיך אַליין נמאס ווערען.

איך האָב שוין געזעהען, ווי די פּאָעמען האָבען זיך שוין
געביטען און ווי זייער בליק האָט זיך געווענדט אויף זיך גופא.
איך האָב געזעהען קומען בעלי־תשובה'ס פון דעם גייסט;
זיי זיינען אַרויסגעוואַקסען פון זיי. —
אַזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* * *

גרויסע פּאַסירונגען.

אין ים איז דאָ אַן אינזעל — ניט ווייט פון זאַראַטוסטראַ'ס
גליקליכע אינזלען —, וואָס אויף איהר טוט תמיד זיך רויכערען
אַ פייער־באַרג; וועגען אָט דער אינזעל זאָגט דאָס פּאָלק — און
דער עיקר זאָגען דאָס די אַלטע ווייבער פון פּאָלק, — אז זי איז
ווי אַ פעלז, אַוועקגעשטעלט פאַר דעם טויער פון דער שאַל־תּחתיה:
אַבער דורך דעם פייער־באַרג גופא ציעהט זיך אַ שמאַלער וועג
אין דער טיעף, וואָס פיהרט צו יענעם טויער פון דער שאַל.
האָט פּאַסירט, אז כּשעת זאַראַטוסטראַ האָט פאַרבראַכט אויף
די גליקליכע אינזלען, האָט אַ שיף זיך פאַראַנקערט ביי דער
אינזעל מיט דעם זיך רויכערענדען באַרג און די מאַטראָסען זיינען
אַראָפּ אויפן ברעג, קראַליקעס צו שיסען. אָבער אַרום דער צייט
פון האַלבען־טאָג, ווען דער קאַפיטאַן און זיינע לייט זיינען וויער
דער געווען אין איינעם, האָבען זיי פּלוצלונג דערזעהן, ווי אַ מאַן
קומט צו זיי דורך דער לופט, און אַ שטים האָט קלאָר אַרויסגע-
רעדט: „עס איז צייט! עס איז די העכסטע צייט!“ נאָר אז די
געשמאַלט איז געווען אַם נאָהענטסטען צו זיי — זי איז אָבער
שנעל פאַרבייגעפּלויגען ווי אַ שאַטען אין דער ריכטונג פון דעם
פייער־באַרג — האָבען זיי מיט דער גרעסטער פאַרוואַונדערונג דער-
קענט אין איהר זאַראַטוסטראַ'ן; ווייל זיי אלע, אַחויז דעם קאַ-
פיטאַן, האָבען איהם שוין אַמאָל געזעהען, און זיי האָבען איהם
געליעבט, ווי דאָס פּאָלק טוט לייעבען: אַזוי אז אין דעם געפיהל
זיינען געווען אין איינעם אין גלייכע טיילען לייעבע און מורא.

„קוקט נאָר אָן ! האָט געזאָגט דער אלטער רודערמאַן, אָט
 געהט זאַראַטוסטראַ אין גיהנום אַרײַן !“ —

אין דערזעלביגער צײַט, ווען די שיפער זײַנען צוגעשטאַנען
 צו דער פּײַער-אַינזעל, האָט זיך אַרומגעטראָגען אַ קלאַנג, אַז זאַראַ-
 טוסטראַ איז פאַרשוואַנדען ; און ווען מען האָט געפּרענט זײַנע
 פּרײַנד, האָבען זײ דערצעהלט, אַז ער איז בײַ דער נאַכט אַוועק אויף
 אַ שיף, האָט אָבער נײַט געזאָגט, וואוהין ער וויל פּאָהרען.

איז מען געוואָרען אומרוהיג ; אין דריי טעג אַרום איז צו
 דער אומרוה צוגעקומען די געשיכטע מיט די שיפּס-לײַט — האָט
 דאָס גאַנצע פּאָלק געזאָגט, אַז דער טײַוועל האָט געכאַפט זאַראַ-
 טוסטראַ'ן. זײַנע תּלמידים האָבען אפילו געלאַכט פּון אָט דער
 שמועסעריי, און אײַנער פּון זײ האָט געזאָגט : „איך וועל גיכער
 גלױבען, אַז זאַראַטוסטראַ האָט געעכאַפט דעם טײַוועל.“ אָבער
 טיעף אין דער נשמה זײַנען זײ אַלע געווען פּול מיט זאָרג און
 בענקשאַפט : איז דעריבער גרויס געווען זײַער פּרײַד, ווען זאַראַ-
 טוסטראַ איז אויף דעם פּינפטען טאָג געקומען צו זײ.

און אָט דאָס איז, וואָס זאַראַטוסטראַ האָט דערצעהלט וועגען
 זײַן שמועס מיט דעם פּײַער-הונט :

די ערד, האָט ער געזאָגט, האָט אַ הויט. און אָט די הויט
 האָט איהרע חולאת'ען. אײַנע פּון אָט די חולאת'ען, צום בײַ-
 שפּיעל, רופּט זיך : „מענש“.

און אַן אַנדער חולאת רופּט זיך „פּײַער-הונט“ : וועגען איהם
 האָבען די מענשען זיך אַ סך שקרים אָנדערצעהלט און זיך געלאָזט
 אָנלאַגען פּון אַנדערע.

אָט דעם סוד אויסצוגעפּינען בין איך איבער'ן ים געפּאָהרען :
 און איך האָב דעם אמת געזעהען אַ נאַקעמען, בנאמנות, אַ באָר-
 וועסען ביז צום האַלז.

איצטער ווייס איך שוין, וואָס עס איז די מעשה מיט דעם
 פּײַער-הונט ; גם כּן מיט אַלע אַנדערע אויסוואורף און אומשטורץ-
 טײַוואָלים, פאַר וועמען נײַט נאָר אַלטע ווייבעלעך האָבען מורא.
 „אַרויס, דו פּײַער-הונט, פּון דײַן טיעף ! האָב איך אַ רוף

געטאָן, און בעווייז, ווי טיעף דיין טיעף איז! פון וואָנען נעמט זיך ביי דיר דאָס, וואָס דו שפּריצסט אַרויס אין צאָרן?

טרינקסט בהרחבה פון דעם ים: דאָס זאָגט אויס פון חדר דיין פאַרוואַלצטע מליצה. בנאמנות, פאַר אַ הונט פון דער טיעף נעמסט דו דיין שפייז צו פיעל פון דער אויבערפלאַך!

העכסטענס האַלט איך דיך פאַר דעם בויכרעדנער פון דער ערד: און תמיד ווען איך האָב געהערט די רעדען פון די אומשטורץ־און אויסוואַרף־טייוואָלים, האָב איך געפונען, זיי זיינען, אזוי ווי דו: געזאָלצען, ליגנעריש און פלאַך.

איהר פאַרשטעהט, ווי צו ברומען און צו פאַרטונקלען מיט אַש. איהר זייט די בעסטע פּיסק־העלדען און האָט צו דער זעט זיך אויסגעלערנט די קונסט, ווי אויפצוזידען הייס דעם שלאָס.

וואו איהר זייט, דאָרטען מוז תמיד זיין שלאָס אין דער נאָר־הענט און אַ סך, וואָס איז שוואַמיג, אויסגעלעכערט און צוגנויפגע־פרעסט: דאָס וויל אין די פריי.

„פרייהייט“ ברומט איהר אַלע מיט דעם גרעסטען חשק: אַבער איך האָב פאַרלאָרען דעם גלויבען אין „גרויסע פּאַסירונגען“, וויבאַלד אַרום זיי איז אַ סך געברום און רויך.

און גלויב מיר נאָר, פריינד גיהנום־ליאַרעם! די גרעסטע פּאַסירונגען, — דאָס זיינען ניט די שרייענדסטע, נאָר די שטילסטע שעה'ן אונזערע.

ניט אַרויס די ערפינדער פון אַ נייעם ליאַרעם: אַרום די ער־פינדער פון נייע ווערטען דרעהט זיך די וועלט; אַומגעהערט דרעהט זי זיך.

און זיי זיך נאָר מודה! עס האָט תמיד פּאַסירט זעהר ווע־ניג, ווען דיין ליאַרעם און רויך האָבען זיך פאַרפּלויגען. און וואָס איז דאָרטען ווען אַ שטאַרט איז געוואָרען אַ מומיע און אַ בילד־זייל ליעגט אין קויט!

און אָט דאָס וואָרט זאָג איך צו די אומשטירצלעך פון בילד־זיילען. עס איז זיכער די גרעסטע אַרישקייט צו וואַרפען זאָלץ אין ים און בילד־זיילען אין דעם קויט.

אין דעם שלאם פון אייער פאראכטונג איז די בילד־זייל גע-
לעגען: אָבער דאָס איז גראָד איהר געזעץ, אז פון דער פאראכט-
טונג זאָל פאר איהר וויעדער אַרויסוואַקסען לעבען און לעבעדיגע
שעהנקייט!

מיט נעטליכע שטריכען שטעהט זי וויעדער אויף, ליידענר
פארפיהרעריש; און באמת! זי וועט אייך נאָך זאָגען אַ דאַנק פאר
דעם אומשטורץ, איהר אומשטירצלער!

אָבער אָט די עצה גיעב איך די מלכים און די קירכען און
אַלעמען, וואָס זיינען געוואָרען שוואַך פון עלטער און שוואַך אין
טוגענד — לאָזט אייך נאָר אומשטירצען! כדי איהר זאָלט ווידער
קומען צום לעבען און די טוגענד — צו אייך! —

אַזויאָ האָב איך גערעדט פאר דעם פייערהונט: איז ער מיט
אַ בייזער אַריינגעפאלען אין די רייד און האָט געפרעגט: „קירכע?
וואָס איז עס דען אַזוינס?“

„קירכע, האָב איך געענטפערט, דאָס איז אַ מין שטאַט, און
דערצו נאָך דער פאר'שקרן'טסטער. נאָר שווייג שטיל, דו צבוע-
קישער הונט! דו קענסט געוויס בעסער פאר אַלעמען דעם איי-
גענעם מין!

פונקט ווי דו גופא איז דער שטאַט אַ צבוע'קישער הונט;
פונקט ווי דו רעדט ער גערן מיט רויך און געברום, — כדי ער
זאָל מאַכען גלויבען, ווי דו, אז ער רעדט אויס דעם בויך פון די
זאַכען.

ווייל ער וויל דורכאויס זיין די וויכטיגסטע באַשעפעניס אויף
דער ערד, דער שטאַט; און מען גלויבט איהם דאָס. —
ווען איך האָב דאָס געזאָגט, האָט דער פייערהונט זיך גענו-
מען וואַרפען, ווי משוגע פון קנאה. „וואָס? האָט ער געשריען,
די וויכטיגסטע באַשעפעניש אויף דער ערד? און דאָס גלויבט מען
איהם?“

און אזוי פיעל דאַמף און שרעקליכע שטימען זיינען אַרויס פון
זיין האַלז, אז איך האָב געמיינט, ער וועט דערשטיקט ווערען פון
ערגערניס און קנאה.

לסוף איז ער שטילער געוואָרען און זיין קייכען איז געוואָרען
שוואַכער. אָבער ווי נאָר ער איז געוואָרען שטיל, האָב איך צו
איהם געזאָגט מיט אַ געלעכטער:

„דו ערגערסט זיך, פייער־הונט: הייסט עס, אז בנוגע דיר
בין איך גערעכט!“

און כדי איך זאָל נאָך בלייבען גערעכט, איז — הער וועגען אַן
אַנדער פייער־הונט: יענער רערט ווירקליך אויס דעם האַרצען פון
דער ערד.

נאָלד עמעמט זיין אָמעס און נאָלדיגען רעגען: אזוי איז דער
באַגעהר פון זיין האַרצען. וואָס זיינען פאַר איהם אַש און רויך
און הייסע שפּייעכע!

לאַכען פלאַטערט אַרויס פון איהם, ווי אַ פיעל־פאַרביגער וואָל־
סען; אומווערדיג איז איהם דיין נאָרגלען און שפּייען און דער
גרימען פון דייע אינגעווייד!

נאָלד און לאַכען — דאָס נעמט ער אָבער אויס דעם האַרצען
פון דער ערד: ווייל — וויסען דאַרפסטו: ד אָ ס ה א ר ז
פון דער ערד איז פון גאָלד.“

אז דער פייער־הונט האָט דאָס דערהערט, האָט ער מעהר ניט
געקאָנט אויסהאַלטען, ניט געקאָנט מעהר מיך אויסהערען. פאַר־
שעמט האָט ער אונטערגעבויען זיין עק, האָט געזאָגט מיט אַ פאַר־
שטיקטער שטים: האו! האו! און איז אַוועקגעקראַכען אין זיין
הויהל. —

אזוי האָט זאַראַטוסטראַ דערצעהלט. זיינע תלמידים אָבער
האָבען קוים איהם צוגעהערט: אזוי גרויס איז געווען זייער תשוקה,
ער זאָל זיי דערצעהלען וועגען די שיפס־לייט, די קראַליקעס און
דעם פליהענדען מאַן.

„וואָס זאָל איך האַלטען דערפון! האָט זאַראַטוסטראַ געזאָגט.
בין איך דען אַ געשפענסט?“

נאָר — דאָס איז הפנים געווען מיין שאַמען. איהר האָט דאָך
מסתמא שוין עפעס געהערט וועגען דעם וואַנדערער און זיין שאַר
מען?

זיכער אָבער איז איינס : איך מוז איהם שטרענגער האלטען
 אין צוים, — אז ניט פארדארבט ער מיר מיין גוטען נאָמען.
 און נאָך אַ מאָל האָט זאראטוסטראַ אַ שאַקעל געמאָן מיט'ן
 קאָפּ און האָט זיך געוואונדערט. „וואָס זאָל איך האַלטען דערפון!“
 האָט ער נאָך אַ מאָל געזאָגט.
 „פארוואָס האָט דער געשפענסט געשריען : 'עס איז צייט ! עס
 איז די העכסטע צייט !'
 די העכסטע צייט — צו וואָס דען ? —“
 אזוי האָט גערעדט זאראטוסטראַ.

* *
 *

דער וואַהרוואַגער

„—און איך האָב געזעהען, ווי אַ גרויסע טרויעריגקייט קומט
 איבער די מענשען. פאַר די בעסטע מענשען איז נמאס געוואָרען
 זייער ווערק.
 אַ תורה האָט זיך געלאָזט הערען, אַ גלויבען איז געלאָפען לע-
 בען איהר : „אַלץ איז ליידויג, אַלץ איז אַלץ-איינס, אַלץ איז גע-
 ווען !“
 און פון אַלע בערגלעך האָט זיך געטראָגען דער ווידער-קלאַנג :
 „אַלץ איז ליידויג, אַלץ איז אַלץ-איינס, אַלץ איז געווען !“
 יע, מיר האָבען אַרײַנגעבראַכט אונזערע פירות. אָבער פאַר-
 וואָס זיינען זיי אַלע געוואָרען צופוילט און ברוין ? וואָס איז אין
 דער לעצטער נאַכט אַראָפּגעפאַלען פון דער בייזער לבנה ?
 אומזיסט איז געווען די גאַנצע אַרבייט, גיפט איז אונזער
 וויין געוואָרען, אַ בייזער בליק האָט געל פאַר'שרפּה'ט אונזערע פעל-
 דער און הערצער.
 טרוקען זיינען מיר אַלע געוואָרען, און פאַלט פייער אויף אונז,
 ווערען מיר צושטויבט ווי אַש : אפילו דאָס פייער גופא האָבען
 מיר מיעד געמאַכט.
 אַלע ברונענס זיינען אונז אויסגעטריקענט, אויך דער ים האָט

זיך אָפּגערוקט צוריק. יעדער גרונט וויל אויפרייסען, אָבער די טיעף וויל ניט שלינגען!

„אָך, וואו נעמט מען נאָך אַ ים, אין וועלכען מען זאָל זיך קאָנען דערטרונקען“: אזוי טוט אַרומקלינגען אונזער קלאָג איבער די פּלאַכע זומפען.

„באמת, מיר זיינען שוין צו מאַט צום שטאַרבען; איז —

זיינען מיר נאָך וואָך און לעבען ווייטער — אין קברים!“ —

אזוי האָט זאַראַטוסטראַ געהערט, ווי אַ וואָהרזאָגער האָט גערעדט. און זיין נבואה האָט געריהרט זיין האַרץ און האָט איהם פאַרענדערט. טרויעריג איז ער אומגעגאַנגען און מיער; און ער איז געוואָרען פונקט ווי יענע, וואָס וועגען זיי האָט גערעדט דער וואָהרזאָגער.

באמת, האָט ער געזאָגט צו זיינע תלמידים, נאָך אַ קליינע וויילע — און עס קומט דער לאַנגער בין־השמשות. אָך, ווי זאָל איך אַריבעררעטען מיין ליכט־שיין!

אַז ער זאָל מיר ניט דערשטיקט ווערען אין אַט דער טרויעריג קייט! ער דאַרף דאָך זיין אַ ליכט־שיין פאַר די ווייטערע וועלטען און די נאָך ווייטערע נעכט!

אויף אזאָן אופן איז זאַראַטוסטראַ אַרומגעגאַנגען, פאַר דאַנח'ט אין זיין האַרצען; און דריי טעג נאָכאַנאַנד האָט ער זיך ניט צוגעריהרט צו שפייז און געטראַנק, האָט קיין רוה ניט געהאַט און האָט דעם לשון פאַרלאָרען. צום סוף האָט פּאַסירט, אַז ער איז אַריינגעפאלען אין אַ טיעפען שלאָף. זיינע תלמידים אָבער זיינען געזעסען אַרום איהם, געוואַכט לאַנגע נעכט, און געוואַכט אין זאָרני, ווען וועט ער וואָך ווערען און וויעדער רעדען און זיך אויסהיילען פון זיין שווער געמיט.

און דאָס זיינען די רייד, וועלכע זאַראַטוסטראַ האָט גערעדט, ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפט פון שלאָף: זיין שטים אָבער איז דערגאַנגען צו זיינע תלמידים ווי פון אַ ווייטער ווייט:

„הערט דאָך דעם חלום, וואָס מיר האָט גע'חלום'ט, איהר פריינד, און העלפט מיר טרעפען זיין זין!“

א רעמענים איז ער פאר מיר נאך, דער חלום; זיין זין ליענט פארבארגען אין איהם און איז געפאנגען אין איהם, און פליהט נאך ניט אום ארום איהם מיט פרייע פליגלען.

איך האב מיר אָפגעזאָגט פון דעם גאַנצען לעבען, אזוי האָט מיר גע'חלום'ט. א נאַכט־שומר און אַ קבר־היטער בין איך געוואָרען, דאָרטען אויף דער באַרג־פעסטונג פון טויט.

דאָרטען אויבען האָב איך געהיט זיינע טרונעס. די דומפע געוועלכען זיינען געשטאַנען פול מיט אַזעלכע צייכענס פון טריאומף. אויס די גלעזערנע טרונעס האָט געקוקט אויף מיר אַ פאַרגוואַל־טיגער לעבען.

דעם גערוד פון פאַרשטויבטע אייביגקייטען האָב איך גע־עמעמט: שטיקענד הייס און פאַרשטויבט איז געלעגען מיין נשמה. און ווער וואָלט דאָרטען געקאָנט לופטערן זיין נשמה!

די העלקייט פון האַלבער נאַכט איז תמיד געווען אַרום מיר, איינזאַמקייט איז געזעסען אין דרייען גערעהט לעבען איהר; און די דריטע, די כאַרכלענדיגע טויט־שטילקייט, די ערגסטע פון מיינע פריינדיגען.

שליסלען האָב איך געהאַט ביי זיך, די פאַרזשאַווערטסטע פון אַלע שליסלען; און איך האָב געוואוסט, ווי צו עפענען מיט זיי די סקריפענדסטע פון אַלע טויערען.

ווי אַ ביטער־בייזער קרעכץ איז דער טאָן געלאָפּען דורך די לאַנגע נאַנגען, ווען די פליגלען פון די טויערען פלעגען זיך עפענען: מיט בייזער האָט געשריען יענער פויגעל, ניט געוואָלט האָט ער, מען זאָל איהם וועקען.

אַבער נאָך מאַוימ'דיגער און האַרץ־באַקלעהמענדער איז עס געווען ווען עס האָט וויעדער געשוויגען און אַרום איז געוואָרען שטיל, און איך בין געזעסען אַליין אין אַט דעם בייז־טראַכטענדען שווייגען.

אזוי איז זיך גענאַנגען און האָט זיך גערוקט די צייט, אויב עס איז נאָך געוועזען אזא זאך, ווי צייט: וואָס ווייס איך דער־פון! לסוף אָבער האָט פאַסירט דאָס, וואָס האָט מיר אויפגע־וועקט.

דריי מאָל האָבען קלעפ געקלאַפּט אין דער טיר, ווי דונערען.
דריי מאָל האָבען די געוועלבען געענטפערט מיט אַ קלאָנגענדען ווי-
דערקול: בין איך צו דער טיר געגאנגען.

אַלפּא! האָב איך אויסגערופען, ווער טראָגט זיין אַש אויפ'ן
באַרג? אַלפּא! אַלפּא! ווער טראָגט זיין אַש אויפ'ן באַרג?
און איך האָב געדריקט דעם שליסעל און געשלעפט די טיר
און האָב מיך געמאַמערט, אָבער זי האָט זיך ניט געעפענט אַ פינ-
גער די ברייט.

דאָ האָט אַ ברויזענדער ווינט פּאנאַנדערגעריסען איהרע פליג-
לען: פייפענדיג, גרילצענדיג, שניידענדיג האָט ער מיר צוגעוואָר-
פען אַ שוואַרצע טרונע:

און אין ברויזען און פייפען און גרילצען האָט די טרונע גע-
פלאצט און האָט אַרויסגעשפיגען אַ טויזענטפאַלטיגען געלעכטער!
און טויזענטער פרצופים פון קינדער, מלאכים, נאַכט־אוילען,
לצנים און שמעטערלינגען די גרויס, ווי אַ קינד, האָבען געלאכט
און גע'חוק'ט און געברויזט אַרום מיר.

מורא'דיג האָב איך מיך דערשראַקען דערפאַר: עס האָט מיך
אַנדערגעוואָרפען. און איך האָב געשריען פון אימה, ווי איך האָב
נאָך קיינמאָל ניט געשריען.

אָבער מיין אייגענער געשריי האָט מיך אויפגעוועקט: — און
איך בין געקומען צו זיך —

אַזוי האָט זאַראַטוסטראַ זיין חלום דערצעהלט און האָט דער-
נאָך געשוויגען: מחמת ער האָט נאָך ניט געוואוסט דעם באַשייד
פון דעם חלום. אָבער דער תלמיד, וועמען ער האָט מעהר פאַר
אַלעמען געליעבט, האָט זיך שנעל אויפגעהויבען, האָט גענומען זא-
ראַטוסטראַ'ס האַנט און האָט געזאָגט:

דיין לעבען גופא באַשיידט אונז דעם חלום, אַ זאַראַטוסטראַ!
ביסטו ניט אַלזיין דער ווינט מיט דעם גרילצענדען פייפען, וואָס
דייסט אויף די טויערען אין די פעסטונגען פון דעם טויט?
ביסטו דען ניט גופא די טרונע פול מיט דעם לעבענס פיעל-
פאַרביגע בייזקייטען און מלאכים'שע קאַריקאַטורען?

באמת, ווי א טויזענט-פאלטיגער קינד-געלעכטער קומט זארא'ס
 מוסטרא אין אלע קברים-הייזלעך, לאכענדיג פון אָט די נאכט-
 שומרים און קברים-היטער און פון אלע אנדערע, וואָס גראַנערן מיט
 פינסטערע שליסלען.

דערשרעקען און אנידערוואַרפען וועסטו זיי מיט דיין געלעכ-
 טער; זייער הלש'ען און וואַך-ווערען וועט דיין מאַכט איבער זיי
 באַוווּיזען. און אויך יעמאַלט, ווען עס וועט קומען דער לאַנגער
 בין-השמשות און די טויט-מיעדקייט, וועסטו ניט פאַרנעהן פון אונ-
 זער הימעל, דו מליך-יושר פון דעם לעבען!

נייע שטערען האָסטו אונז געלאָזען זעהען און נייע פרעכטיג-
 קייטען פון דער נאכט; באמת, דעם לאַכען גופא האָסטו אויפגע-
 שפּאַנט ווי א פיל-פאַרביגען געצעלט איבער אונז.

איצטער וועט תמיד א קינדער-לאַכען אַרויסקוואַלען פון די
 טרונגען; איצטער וועט תמיד קומען א טריאומפירענד שטאַרקער
 ווינט אויף דער גאַנצער טויט-מיעדקייט: אויף דערויף ביסטו
 גופא אונז די ערבות און דער וואַהרוואַגער!

באמת, זיי גופא האָסטו גע'חלום'ט, דיניע
 פיינד: דאָס איז דיין שווערסטער חלום געווען!

אַבער — אַקוראַט ווי דו ביסט אויפגעוואַכט געוואָרען פון זיי
 און ביסט געקומען צו זיך, אַזוי זאָלען זיי אויפּוואַכען פון זיך
 גופא — און קומען צו דיר! —

אַזוי האָט גערעדט דער תלמיד; און אלע אנדערע האָבען זיך
 געשטופט אַרום זאַטמוסטראַ און האָבען איהם גענומען פאַר די
 הענט און האָבען איהם געוואַלט איינריידען, ער זאָל אַרויס פון
 בעט און פון זיין טרויעריגקייט און זיך אומקעהרען צו זיי. זא-
 ראַטמוסטראַ אָבער איז געזעסען אויף זיין געלעגער אויפגעשטרעקט
 און מיט אַ פרעמדען בליק. פונקט ווי איינער וואָס האָט זיך אומגע-
 קעהרט פון אַ לאַנגער פרעמד, האָט ער געקוקט אויף זיינע תלמידים,
 געפאַרשט זייערע פנים'ער און האָט זיי נאָך ניט דערקענט. אָבער
 ווען זיי האָבען איהם אויפגעוויבען און אויף די פיס אַוועקגע-
 שטעלט, ערשט, מיט איין מאָל האָט זיך אומגעביטען זיין אויג;

ער האָט פאַרשטאַנען אַלץ, וואָס עס האָט פאַסירט, האָט זיך אַ
גלעט געטאָן די באָרד און האָט געזאָגט מיט אַ שטאַרקער שטימ: „זאָל זיין! נאָר — דאָס וועט נאָך קומען מיט דער צייט;
זעהט אָבער, מיינע תלמידים, מיר זאָלען האָבען אַ גוטע מאָהלצייט,
און שוין באַלד! אזויאָ וויל איך נעמען אַ תשובה אויף זיך פאַר
די שלעכטע חלומות!

דער וואָהרוואָגער אָבער זאָל ביי מיין זייט עסען און טרינקען:
און בנאמנות, איך וועל איהם נאָך באווייזען אַ ים, אין וועלכען
ער קאָן זיך דערטרינקען!“

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ. דערנאָך האָט ער לאַנג
אַריינגעבליקט אין דעם פנים פון דעם תלמיד, וואָס האָט דעם חלום
פּוּת געווען, און האָט דערביי געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

* * *

די גאולה

אַז זאַראַטוסטראַ איז אַמאָל גענאַנגען איבער דער גרויסער
בריק, האָבען איהם אַרומגערינגעלט קריפעלס און בעטלערס און
איינער אַ הויקער האָט צו איהם אזוי געזאָגט:
„זעה נאָר, זאַראַטוסטראַ! אויך דאָס פאָלק לערנט פון דיר
און געווינט גלויבען אין דיין לערנונג: אָבער כּדי ער זאָל דיר גלויבען
גאַנץ, דאַרף מען האָבען נאָך איין זאַך — דו מוזט נאָך ערשט
אונז, קריפעלס, איבערריידען! דאָ האָסטו איצטער אַ שענהעם
אויסקלייב און באמת אַ געלעגענהייט מיט מעהר איידער איין
צאָפּ! בלינדע קאַנסטו היילען און לאָהמע מאַכען לויפענדיג;
און ביי דעם וואָס האָט צופיעל אַהינטער זיך, וואָלסטו געקאַנט אַ
ביסעל אַוועקנעמען: — דאָס, מיין איך, וואָלט געווען דער ריכטיגער
אופן, ווי אזוי צו מאַכען, אַז קריפעלס זאָלען גלויבען אין זאַראַ-
טוסטראַ!“

זאַראַטוסטראַ אָבער האָט דעם, וואָס האָט דאָס גערעדט, גע-
ענטפערט אזוי צו זאָגען: ווען מען נעמט אַוועק ביי דעם הויקער

זיין הויקער, נעמט מען ביי איהם אוועק זיין גייסט — אזוי לערנט דאָס פּאָלק. און ווען מען גיט צוריק דעם בלינדען זיינע אויגען, זעהט ער צופיעל שלעכטע זאכען אויף דער ערד: אזוי, אז ער פארשילט דעם, וואָס האָט איהם געהיילט. און דער, וואָס מאַכט דעם לאָהמען לויפענדיג, דער טוט איהם אָן דעם גרעסטען שאָדען: ווייל ווי נאָר ער קען לויפען, אזוי צויאָגען זיך מיט איהם זיינע לאַסטערס — אזוי לערנט דאָס פּאָלק וועגען די פארהויקערטע. און פאר וואָס זאָל זאראַטוסטראַ ניט לערנען אויך פונ'ם פּאָלק, וויבאלד דאָס פּאָלק לערנט פון זאראַטוסטראַ'ן?

דאָס איז אַבער נאָך אַ קלייניגקייט, ווען איך זעה, זינט איך בין צווישען מענשען: „אַט דעם פעהלט אַן אויג און יענעם אַן אויער און אַ דריטען אַ פום און עס זיינען דאָ אנדערע, וואָס האָבען פארלאָרען די צונג אָדער די נאָז אָדער דעם קאָפּ.“

איך זעה און האָב געזעהען נאָך ערגערע זאכען און אַפּטמאָל אַזעלכע הלשות'דיגע, אז ניט וועגען איטליכער זאך וואָלט איך געוואָלט ריידען און וועגען אייניגע וואָלט איך אפילו ניט געוואָלט שווייגען: איך האָב דאָ אין זיין מענשען, וועמען עס פעהלט אַל'דאָס-דינג, אַ-הויז וואָס איין זאך האָבען זיי צופיעל—מענשען, וואָס זיי-נען ניט קיין אַנדער זאך, ווי אַ גרויסע אויג אָדער אַ גרויסער מויל אָדער אַ גרויסער בויך אָדער עפעס אַן אַנדער זאך, אַ גרויסע, — איבערגעקערטע קריפעלס רוף איך אָן אַזעלכע מענשען.

און אז איך בין געקומען פון מיין איינזאמקייט און בין צום ערשטען מאָל איבער אַט דער בריק געגאנגען, האָב איך מיינע אויגען ניט געגלויבט. איך האָב געקוקט און געקוקט און לסוף האָב איך געזאָגט: „דאָס איז אַן אויער! אַן אויער, די גרויס ווי אַ מענש!“ איך האָב מיך בעסער צוגעקוקט, און כף הוה: אונטער דעם אויער האָט זיך באַוועגט נאָך עפעס, וואָס איז געווען נעבעך-דיג קליין און אָרעם און פארשמאַכט. און בנאמנות, דער אומגע-הויערער אויער איז געזעסען אויף אַ קליינעם דינעם ריטעלע און דאָס ריטעלע איז געווען אַ מענש! דער וואָס וואָלט אַ גרויס-גלאַז ענומען צום אויג, וואָלט אפילו געקאָנט דערקענען אַ קליין פנים'ל

פול קנאה און אויך אן אויפגעבלאזענע נשמה'לע האָט זיך גע-
 באַמבעלט אויף דעם ריטעל. דאָס פּאָלק האָט מיר אָבער געזאָגט,
 אז דער גרויסער אויער איז ניט נאָר אַ מענש, נייערט אַ גרויסער
 מענש, אַ זשעני. אָבער איך האָב קיינמאָל ניט געגלויבט דעם
 פּאָלק, ווען עס האָט גערעדט וועגען גרויסע מענשען און בין ביי
 מיין גלויבען געבליבען, אז דאָס איז אַן איבערגעקערטער קריפעל.
 וואָס האָט פון אַלע זאַכען צו וועניג און פון איין זאָך צו פיעל."

ווען זאַראַטוסטראַ האָט אזוי גערעדט צו דעם הויקער און צו
 אַלע יענע, פאַר וועלכע יענער איז געווען דער מויל און דער
 מלידיושר, האָט ער זיך געווענדט צו ווינע תלמידים אין טיעפען
 אומעט און האָט געזאָגט:

„באמת, מיינע פריינד, איך געה אום צווישען די מענשען, ווי
 צווישען שערבלעך און איברים פון מענשען!

דאָס איז פאַר מיין אויג דאָס שרעקליכע, וואָס איך געפין, ווי
 דער מענש איז צעבראַכען אויף שטיקער און צושטרויט ווי איבער
 אַ שלאַכט־פעלד אָדער אַ קיילער־פעלד.

און ווען מיין אויג פליהט פון דעם „איצטער“ צו דעם „אַמאָל“:
 געפינט עס תמיד די אייגענע זאָך: שערבלעך און איברים און שרעק-
 ליכע סבות — אָבער ניט קיין מענשען!

דער „איצטער“ און דער „אַמאָל“ אויף דער ערד — אַך!
 מיינע פריינד — דאָס איז מיין ניט אויסצוהאַלטענדער צער; און
 איך וואָלט ניט געקאָנט בלייבען לעבען, ווען איך וואָלט דערצו
 ניט געווען קיין נביא, קיין געווער פון דעם, וואָס עס מוז קומען.

אַ זעהער, אַ וועלענדער, אַ שאַפענדער, אַליין אַ צוקונפט און
 אַ בריק צו דער צוקונפט און, אַך, דערצו נאָך כמעט ווי אַ הויקער
 אויף יענער בריק: דאָס אַלץ אין איינעם איז זאַראַטוסטראַ.

און אויך איהר האָט אָפט געפרעגט: „ווער איז פאַר אונז
 זאַראַטוסטראַ? ווי זאָלען מיר איהם רופען?“ איז פונקט אזוי
 ווי איך האָט איהר זיך געענטפערט מיט פראַגען.

איז ער אַ צוואַגענדער? אָדער דער וואָס איז מקיים זיין צו-

זאג? אן איינגעהמענדער? אָדער אַ יורש? אַ שניט־צייט?
 אָדער אן אַקער־פלוג? אַ רופא? אָדער אן אויסגעהיילטער?
 איז ער אַ דיכטער? אָדער אַ וואָהרהאַפטיגער? אַ באַפרייער?
 אָדער אַ באַצווינגער? אַ גוטער? אָדער אַ שלעכטער?

איך געה אַרום צווישען מענשען ווי צווישען שערבליעך פון
 דער צוקונפט: פון יענער צוקונפט, וואָס איך באַטראַכט.

און עס איז מיין גאַנצער דיכטען און טראַכטען, איך זאָל
 דאָס אין איינעם צונויפדיכטען און צונויפטראַגען, וואָס עס איז
 שערבליעך און רעמעניש און שרעקליכע סבה.

און ווי וואָלט איך געקאָנט אויסהאַלטען, אַ מענש צו זיין, ווען
 דער מענש וואָלט ניט געווען אויף אַ דיכטער און רעמעניש־טרע־
 פּער און דער אויסלייזער פון דעם צופאַל!

דאָס פאַרגאַנגענע אויסצולייזען און איטליך „עס איז געווען“
 אומצושאַפען אין אַן „אזוי האָב איך עס געוואָלט!“ — אַט דאָס
 ערשט קאָן איך אָנרופען די גאולה!

וויילען — אזוי איז דער נאָמען פון דעם באַפרייער און פריי־
 ברענגער: דאָס האָב איך געלערנט, מייע פריינד! אָבער איצטער
 לערנט נאָך דאָס דערצו: דער וויילען גופא איז נאָך אַ געפאַנגענער.
 וועלען בעפרייט: אָבער ווי רופט מען דאָס, וואָס שמירט אין
 קייטען אפילו דעם בעפרייער גופא?

„עס איז געווען“ אזוי רופט זיך דעם וויילען'ס צייהן־קריצענים
 און איינזאַמער צער. אָהנמעכטיג בנוגע אַלץ, וואָס עס איז געטאָן
 געוואָרען — איז ער אַ בייזער צוקוקער צו אַלץ, וואָס איז פאַר־
 גאַנגען.

דער וויילען קאָן ניט וועלען אויף צוריק; וואָס ער קאָן ניט
 ברעכען די צייט און דעם באַגעהר פון דער צייט. — אַט דאָס איז
 דעם וויילענס איינזאַמער צער.

וועלען באַפרייט. וואָס טראַכט אויס דאָס וועלען גופא, כדי

ער זאָל פטור ווערען פון זיין צער און זאָל לאַכען פון זיין תפיסה?

אָך, אַ נאַר ווערט יעדער געפאַנגענער! נאַריש לייזט זיך
 אויס אויף דער געפאַנגענער וויילען.

וואָס די צייט לויפט ניט צוריק, — דאָס איז זיין גריס־צאָרן ;
 „דאָס, וואָס עס איז געווען“ — אזוי רופט זיך דער שטיין, וועלכען
 ער קאָן ניט אזעק קייקלען.

איז — קייקעלט ער שטיינער פון גריס־צאָרן און שווער־געמיט,
 און נעמט נקמה פון דעם, וואָס פיהלט ניט אזוי ווי ער דעם צאָרן
 און דעם שווער־געמיט.

אזוי־אָ איז דער ווילען, דער בעפרייער, געוואָרען אַ וועהר
 טוער : און פון אַלץ, וואָס קאָן ליידען, נעמט ער נקמה דערפאַר
 וואָס ער קאָן ניט אויף צוריק.

אָט דאָס, יע, אָט דאָס אַליין איז די נקמה אין זיך גופא :
 דעם ווילענס ווידערווילען צו דער צייט און איהר „עס איז געווען“.
 באמת, אַ גרויסע נאַרישקייט וואוינט אין אונזער ווילען ; און
 עס איז געוואָרען אַ קללה אויף אַלץ, וואָס איז מענשליך, וואָס אָט
 די נאַרישקייט האָט זיך אויסגעלערנט צו זיין גייסט !

ד ע ר ג י י ס ט פ ו ן נ ק מ ה : מיינע פריינד, דאָס
 איז ביז אַהער געווען דעם מענשענס בעסטער איבערטראַכט ; און
 וואו עס איז ליידען געווען, דאָרטען האָט תמיד געזאָלט זיין שטראַף.
 „שטראַף“, אזוי האָט די נקמה זיך אַליין אַ נאָמען געגעבען :
 מיט אַ שקרוואָרט שווינדעלט זי זיך צבוע'קיש אויס אַ ריינעם
 געוויסען.

און ווייל אין דעם וועלענדען גופא איז ליידען, מחמת דעם,
 וואָס ער קאָן ניט וועלען אויף צוריק, דעריבער האָט דאָס וועלען
 גופא און דאָס גאַנצע לעבען געזאָלט זיין — אַ שטראַף !

און אזוי אַרום האָט זיך גענומען ארויפקייקלען אַ וואַלקען
 אויף אַ וואַלקען איבער דעם גייסט : ביז די משוגעת האָט לסוף
 געפריידיגט : „אַלץ פאַרגעהט, דעריבער איז אַלץ ווערט, עס זאָל
 פאַרגעהן“ !

„און דאָס איז דער יושר אַליין, יענעם געזעץ פון דער צייט,
 זי זאָל מוזען פרעסען איהרע אייגענע קינדער“ : אזוי־אָ האָט גע-
 פריידיגט די משוגעת.

„מאָראַליש זיינען די זאַכען איינגעאָרדנעט לויט רעכט און

שטראָף. אָ, וואו איז די אויסלייזונג פון דעם שטראָם פון די זאכען און פון דער שטראָף, דער „זיין“? אזוי האָט געפרעדיגט די משוגעת.

„קאָן דען זיין אויסלייזונג, ווען עס איז דאָ איין אייביג רעכט? אָ, ניט אוועק צו קייקלען איז דער שטיין „עס איז געווען“: אייביג מוזען אויך זיין אלע שטראָפּען!“ אזוי האָט געפרעדיגט די משוגעת. „קין טהאט קאָן ניט ווערען צרנישט-געמאכט. ווי קאָן זי ווערען ניט-געטאָן דורך דער שטראָף! דאָס, אָט דאָס איז דאָס אייביגע אין דעם „זיין“ פון דער שטראָף, וואָס דאָס „זיין“ מוז אייביג ווידער-אַ-מאָל זיין — טהאט און שולד!

„סידען דער ווילען זאָל סוף-כל-סוף זיך אַליין אויסלייזען און דאָס וועלען זאָל ווערען אַ ניט-וועלען — “
נאָר — איהר, מיינע ברידער, קענט דאָך אָט דאָס פאַבעל-ליעד פון דער משוגעת.

איך האָב אייך אוועקגעפיהרט פון אָט די אויסגעטראַכטע ליידער, ווען איך האָב אייך געלערנט: „דער ווילען איז אַ שאַ-פענדער“.

איטליך „עס איז געווען“ איז אַ שערבעל, אַ רעטעניש, אַ שרעקליכע סבה — ביז דער שאַפענדער ווילען זאָגט דערויף: „אָבער אזוי האָב איך עס געוואָלט.“

ביז דער שאַפענדער ווילען זאָגט דערויף: „אָבער אזוי וויל איך דאָס! אזוי וועל איך דאָס וועלען!“

אָבער — האָט ער שוין גערעדט אזוי? און ווען פאַסירט אזוינס? האָט דער ווילען זיך שוין אויסגעשפּאַנט פון זיין איי-גענער נאַרישקייט?

איז דער ווילען שוין געוואָרען זיין אייגענער גואל און פרייד-ברענגער? האָט ער פאַרגעסען דעם גייסט פון נקמה און אַל' די צייהן-קריצעניס?

און ווער האָט איהם געלערנט די אויס-איינונג מיט דער צייט און נאָך אַ העכערע זאָך איידער יעדע אויס-איינונג?

נאָך אַ העכערע זאָך איידער יעדע אויס-איינונג מוז דער ווי-

לען וועלען, וואָס איז אַ ווילען צו מאַכט — אָבער ווי קומט דאָס
 ביי איהם פאָר? ווער האָט איהם געלערנט אויף דאָס וועלען אויף
 צוריק?

אָבער, ביי אַט דער שטעל פון זיין רעדע האָט פאַסירט, אַז
 זאַראַטוסטראַ האָט זיך פּלוצלונג אָפּגעשטעלט און האָט אין גאַנצען
 אויסגעזעהן, ווי איינער, וואָס איז בעפאַלען פון דער שרעקליכס-
 טער אימה. מיט דערשראָקענע אויגען האָט ער געקוקט אויף זיינע
 תלמידים; זיין אויג האָט ווי מיט פּוילען דורכגעלעכערט זייערע
 געדאַנקען און הינטער-געדאַנקען. אָבער אין אַ קליינער ווילע
 אַרום האָט ער שוין ווידער געלאַכט און האָט געזאָגט אַ באַרוהיג
 טער:

„עס איז שווער מיט מענשען צו לעבען, ווייל שווייגען איז
 אזוי שווער, בפרט פאַר אַ פּלאַפּלער.“ —

אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ. דער הויקער אָבער האָט
 צוגעהערט צו דעם געשפרעך און האָט דערביי פאַרדעקט זיין
 פנים; אַז ער האָט אָבער דערהערט, ווי זאַראַטוסטראַ לאַכט, האָט
 ער אַרויפגעקוקט נייגערדיג און האָט אַ זאָג געמאַן פאַמעליך:
 „אָבער פאַרוואָס רעדט זאַראַטוסטראַ אַנדערס צו אונז, איידער
 צו זיינע תלמידים?“

זאַראַטוסטראַ האָט געענטפערט: „וואָס איז דאָ דער חדוש!
 מיט הויקערס מעג מען דאָך ריידען הויקעריש!“
 „גוט, האָט דער הויקער געזאָגט; און פאַר דער-אינגלעך מעג
 מען אויסזאָגען פון דער.“

אָבער פאַרוואָס רעדט זאַראַטוסטראַ אַנדערס צו זיינע דער-
 אינגלעך — איידער צו זיך אליין? —

* * *

מענשען-קלוגשאפט

ניט די הויך: דער בארגריים איז שרעקליך!
דער בארגריים, וואו דער בליק שטירצט אראפצו און די האנט
גרייפט ארויף-צו. דעם הארצען הויבט אן צו שווינדלען פון זיין
טאָפעלען ווילען.
אך, פריינד מיינע, טרעפט איהר ריכטיג אויך פון מיין האר-
צען דעם טאָפעלען ווילען?
דאָס, אָט דאָס איז מיין בארגריים און מיין געפאהר, וואָס
מיין בליק שטירצט אין דער הויך און מיין האנט וויל זיך שטיצען
און אָנהאלטען אָן — דער טיעף!
אָן דעם מענשען קלאַמערט זיך אָן מיין ווילען, מיט קייטען בינד
איך מיך צו צו דעם מענשען, ווייל עס רייסט מיך ארויף צו דעם
אויבער-מענשען: ווייל אַהינצו וויל מיין אַנדער ווילען.
אין צו ע ב ד ע ם לַעב איך בלינד צווישען די מענ-
שען; פונקט ווי איך וואָלט זיי ניט געקענט: כדי מיין האנט זאָל
ניט פאַרלירען אין גאַנצען איהר גלויבען אין אַ פעסטקייט.
איך קען אייך ניט, מענשען: אָט דער הושף און אָט די
טרויסט איז אויסגעשפּרייט אַרום מיר.
איך זיין אויף דעם טויער-וועג פאַר יערען רמאי און פרעג:
ווער וויל מיך אָבנאַרען?
דאָס איז מיין ערסטע קלוגשאפט, וואָס איך לאָז מיך אָב-
נאַרען, כדי ניט צו דאַרפען זיך היטען פאַר רמאים.
אך, ווען איך וואָלט געדאַרפט זיך היטען פאַר מענשען: ווי
וואָלט יעמאַלט דער מענש געקאָנט זיין דער אַנקער פון מיין באַ-
לאָן! צו גרינג וואָלט דאָס מיך אַ דיס געטאָן אַרויפצו און אוועק!
אָט דאָס איז די השגחה איבער מיין גורל, וואָס איך מוז זיין
אָהן פאַרויכט.
און ווער עס וויל ניט פאַרשמאַכט ווערען צווישען מענשען, מוז

זיך אויסלערנען צו טרינקען פון אלע גלעזער; און ווער עס וויל בלייבען ריין צווישען מענשען, מוז פארשטעהן, ווי זיך צו וואשען אויך מיט שמוציגע וואסער.

און אזוי האָב איך אָפט גערעדט צו זיך אין טרויסט: „נור מייל! ניט געזאָרגט, דו אלטע האַרץ! אַן אומגליק האָט זיך דיר ניט איינגעגעבען: האָב הנאה דערפון ווי פון דײַן — גליק!“ און אַט דאָס איז מײַן אַנדער מענשען־קלוגשאַפט: איך שאַנעווע די כבוד־זיכטיגע מעהר איידער די שטאַלצע.

איז ניט די פארוואונדעטע קליין־כבוד־זוכט די מוטער פון אלע טרויער־שפיעלען? דאָרטען אָבער, וואו דער שטאַלץ ווערט פאַר־וואונדעט, וואַסט אַרויס נאָך עפעס אַ בעסערע זאַך איידער דער שטאַלץ.

כדי דאָס לעבען זאָל זײַן גוט צום צוקוקען מוז זײַן שפּיעל גוט געשפּיעלט ווערען: דערצו דאַרף מען אָבער האָבען גוטע אַקטײַאַרען. גוטע אַקטײַאַרען זײַנען אָבער די כבוד־זיכטיגע: זײ שפּיעלען און װײלען, מען זאָל מיט חשק אויף זײ קוקען, זײער גאַנצער גײסט איז אַרײַנגעטאָן אין אַט דעם װײלען.

זײ טוען אויפּפּיהרען זיך אַלײן; זײ טראַכטען אויס זיך אַלײן; אין זײער שכנות האָב איך האַלט צוצוקוקען זיך צום לעבען, דאָס הײלט פון שװער־געמיט.

דעריבער שאַנעווע איך די כבוד־זיכטיגע, װײל זײ זײנען מיר די דאָקטוירים פאַר מײַן שװער געמיט, און האַלט מיך פעסט אָן דעם מענשען, װי אָן אַ שװײ־שפּיעל.

און דערצו: װער קאָן בײ דעם כבוד־זיכטיגען אויסמעסטען די גאַנצע טײף פון זײַן אַניוועס! איך בין גוט צו איהם און האָב מיטלייד מיט זײַן אַניוועס.

זײַן גלױבען אין זיך װײל ער לערנען פון אײך: ער װערט געשפּײזט מיט אײערע בליקען, ער פּרעסט די שבחים פון אײערע הענט.

ער גלױבט אײך אײער לאַיגען, אויב איהר לאַינט צו גוטען

וועגען איהם, ווייל אין דער טיעפסטער טיעף זיפצט זיין הארץ:
„וואָס בין איך!“

און אויב דאָס איז די ריכטיגע טוגענד, וואָס ווייס ניט פון
זיך אליין, איז — אָט: דער כבוד־זיכטיגער ווייס ניט פון זיין
אַניוועס! —

דאָס איז אָבער מיין דריטע מענשען־קלוגשאַפט, וואָס איך
לאָז מיר ניט פארדארבען דעם אָנבליק פון די רשעים דורך אייער
פחדנות.

איך בין גליקליך צו זעהן די וואונדער, וואָס די הייסע זון
בריהט אויס: טיגערען און פאלמען און קלאַפער־שלאַנגען.
אויך צווישען מענשען איז פאראן אַ שעהנע אויסגעבורט פון
דער הייסער זון און פיעל איז באַוואונדערונג־ווערט אין דער
רשעות.

ס'איז אפילו אמת, ווי אייערע קלוגשאַפענסטע קומען מיר
אויס ניט נאָר אזוי קלוגשאַפען: אזוי האָב איך אויך די רשעות
פון מענשען געפונען, אז זי שטעהט נידעריגער פאר איהר קליני-
גענדען שם.

און אַפט האָב איך מיט קאָפֿ־שאַקלען געפרעגט: צו וואָס נאָך
קלאַפערן, איהר קלאַפער־שלאַנגען?
באמת, אויך די רשעות האָט נאָך איהר צוקונפט! און דער
הייסעסטער דרום איז נאָך ניט אַנטדעקט געוואָרען פאר דעם
מענשען.

ווי פיעל זאָכען רופט מען שוין איצטער די ערגסטע רשעות
וואָס זיינען נאָר צוועלף שיך ברייט און דריי חדשים לאַנג! אַמאָל
אָבער וועלען קומען אויף דער וועלט גרעסערע דראַכען.
ווייל כדי דעם אויבער־מענש זאָל ניט פעהלען זיין דראַך,
דער אויבער־דראַך, וואָס פאַסט פאר איהם, דערצו מוז אַ סך הייסע
זון גליהען אויף דעם פייכטען אור־וואַלד!

פון אייערע ווילדע קעץ מוזען ערשט ווערען טיגערען און
פון אייערע גיפֿט־פראַשען קראַקאָדילען: ווייל דער גוטער יעגער
זאָל אַ גוט געיעג האָבען!

אין באמת, איהר גומע און גערעכטע! ס'איז אין אייך
 דאָ אַ סך, פון וואָס צו לאַכען, און דערהויפּט אייער מורא פאַר
 דעם, וואָס מען האָט ביו אהער גערופען „טייוועל“!
 אזוי פרעמד זייט איהר אין אייער נשמה צו דעם, וואָס
 איז גרויס, אז דער אויבער-מענש וועט אייך אימה'דיג זיין אין
 זיין גוטסקייט!
 און איהר, קלוגשאַפענע און וויסענדע, איהר וועט אַנטלויפען
 פון דעם זון-בראַנד פון יענער קלוגשאַפענקייט, אין וועלכער דער
 אויבער-מענש וועט זיך מיט השק באַדען, אַ נאקעטער.
 איהר העכסטע מענשען, וואָס מיין אויג באַגעגענט! אַט
 דאָס איז מיין ספק אין אייך און מיין פאַרבאָרגענער לאַכען: איך
 בין מיר משער, איהר וועט מיין אויבער-מענש רופען „טייוועל“.
 אַך, די העכסטע און בעסטע זיינען מיר נמאס געוואָרען;
 פון זייער „הויך“ האָט זיך מיר געוואָלט אַרויף, אַרויס, אַוועק צו
 דעם אויבער-מענש.
 אַ פחד איז אויף מיר געפאַלען, אז איך האָב דערזעהען אַט
 די בעסטע נאקעטערהייט: יעמאָלט זיינען ביי מיר די פליגלען
 אויסגעוואַקסען, אַוועקצושוועבען אין די ווייטע צוקונפטען.
 אין ווייטערע צוקונפטען, אין אַ מעהר דרום'דיגען דרום איי-
 דער אַ קינסטלער האָט ווען געקאָנט טרוימען: אַהין, וואו געטער
 שעמען זיך ניט צו געהן אָנגעטאָן.
 אַכער א י י ד, איהר נאָהענטסטע און מיטמענשען, וויל
 איך זעהן פאַרקליידט, און גוט-געפּוצט און כבאָד-זיכטיג, און
 חשוב'דיג, ווי „די גומע און גערעכטע“, —
 און פאַרקליידט וועל איך אַליין זיצען צווישען אייך, — כּדי
 איך זאָל האַבען אַ טעות אין אייך און אין מיר: מחמת דאָס איז
 מיין לעצטע מענשען-קלוגשאַפט.
 אזוי האָט גערעדט זאַראַטוסטראַ.

* *

*

די שטילסטע שעה

וואָס איז מיט מיר געשעהען, מיינע פריינד? איהר זעהט מיך פאר'דאגה'ט, ארומגעטריבען, אומווייליג-פאָלגענדיג, אָנגעגרייט צו געהן — אָך, אוועקצוגעהן פון אייך!
יע, נאָך אַ מאָל מוז זאראטוסטראַ אוועק אין זיין אייגנזאמ- קייט: אָבער אַהן חשק געהט דאָס מאָל דער בער צוריק אין זיין הויהל.

וואָס איז מיר געשעהען! ווער באַפעהלט דאָס? — אָך, מיינ צאָרענדיגע האַררין וויל דאָס, זי האָט גערעדט צו מיר; האָב איך אייך שוין אַ מאָל אָנגערופען איהר נאָמען?
נעכטען אַרום אָווענט האָט צו מיר גערעדט מ י י ז ש ט י ל- ס ט ע ש ע ה: דאָס איז דער נאָמען פון מיינ שרעקליכער האַר- רין.

און אזוי איז עס געשעהן, — ווייל איך מוז אייך אַלץ דערצעהלען, כדי אייער האַרץ זאָל ניט האַרט ווערען צו דעם, וואָס שוידט זיך פּלוצלונג פּאָנאָנדער מיט אייך.

ווייסט איהר דעם שרעק פון דעם וואָס ווערט אַנטשלאָפען?
ביז אין די פּוסיפּינגער אַרײַן ווערט ער דערשראָקען דערפון, וואָס דער באַדען אַנטלויפט און דער חלום הויבט זיך אָן.
דאָס זאָג איך אייך אין אַ משל. נעכטען אין דער שטילסטער שעה איז מיר דער באַדען אַנטשלאָפען: דער חלום האָט זיך אָנגע- הויבען.

דער וויזער האָט זיך גערוקט, דער זייגער פון מיינ לעבען האָט איבערגעכאַפט דעם אָטעם, — נאָך קיינמאָל האָב איך אַזאַ שטילקייט ניט געהערט אַרום זיך: אזוי אַז מיינ האַרץ האָט זיך דערשראָקען.

דערנאָך האָט ע סגערעדט אַהן אַ שטים צו מיר: „ד ו ו ו י י ס ט ד אָ ס, ז אַ ר אַ ט ו ס ט ר אַ?“

און איך האָב, ביי אַט דעם מורמעל אַ געשריי געמאָן פאַר
שרעק און דאָס כלוט איז פאַרשוואונדען פון מיינ פנים: אָבער
איך האָב געשווינגען.

האַט יעמאָלט עס נאָך אַ מאָל גערעדט צו מיר אָהן אַ שטים:
„דו ווייסט דאָס, זאַראַטוסטראַ, אָבער דו זאָגסט דאָס ניט אַרויס!“
האַב איך דערויף געענטפערט, ווי אַ פאַר'עקשן'טער: „יע,
איך ווייס דאָס, אָבער איך וויל דאָס ניט אַרויסזאָגען!“
האַט עס ווידער גערעדט אָהן אַ שטים צו מיר: „דו
ווייסט ניט, זאַראַטוסטראַ? איז דאָס אמת? פאַרשטעק
דיך ניט אין דיין עקשנות!“

און איך האָב געוויינט און האָב געציטערט, ווי אַ קינד, און
האַב געזאָגט: „אך, איך וואָלט שוין געוואָלט, אָבער ווי קאָן איך
עס! נעם אַראָפּ פון מיר נאָר דאָס! עס איז איבער מיינע כחות!“
האַט עס ווידער צו מיר גערעדט אָהן אַ שטים: „וואָס איז
מיט דיר, זאַראַטוסטראַ! זאָג אַרויס דיין וואָרט און ווער צו
בראַכען!“

און איך האָב געענטפערט: „אך, איז דאָס מיר וואָרט?
ווער בין איך? איך וואָרט אויף דעם חשוב'ערען; איך בין
ניט ווערט אפילו, צובראַכען צו ווערען צוליעב איהם.“

האַט עס ווידער גערעדט אָהן אַ שטים צו מיר: וואָס איז
מיט דיר? דו ביסט מיר נאָך ניט אַניוועסדיג גענוג. די
אַניוועס האָט די האַרטסטע פעל.“ —

און איך האָב געענטפערט: „וואָס האָט שוין ניט אַריבער
געטראָגען די פעל פון מיינ אַניוועס! איך וואוין ביי דעם פום
פון מיינ הויף: ווי הויף זיינען מיינע באַרג'שפיצען? קיינער
האַט דאָס מיר נאָך ניט געזאָגט. אָבער גוט קען איך מיינע
מאָלען.“

האַט עס ווידער גערעדט אָהן אַ שטים צו מיר: אַ, זאַראַטוסט
טראַ, ווער עס דאַרף אַריבערפיהרען בערג, דער פיהרט אויך אַרי
בער מאָלען און נידערונגען.“ —

און איך האָב געענטפערט: „מײן װאָרט האָט נאָך נײַט אַרײַ-
בערגעפיהרט קײן בערג, און װאָס איך האָב גערעדט, האָט נאָך
נײַט דערגרײכט צו די מענשען. יע, איך בין גענאָנגען צו די
מענשען, אָבער איך בין נאָך נײַט געקומען צו זײ.“

האָט עס װידער גערעדט אָהן אַ שטײם צו מײַר: „װאָס װײסטו
ד ע ר פ ו ן ? דער טױ פּאַלט אױף די גראָז, װען די נאַכט האַלט
אײַן דעם טײעפּסטען שװײגען.“ —

און איך האָב געענטפערט: „זײ האָבען מײַך פּאַרשפּאַט, װען
איך האָב מײַן אײגענעם װעג געפונען און בין אײהם גענאָנגען; און
אײַן דער אמת'ן האָבען מײַר יעמאַלט געציטערט מײַנע פּײם.

און אזױ האָבען זײ גערעדט צו מײַר: דו האָסט פּאַרגעסען
דעם װעג, אײצטער האָסטו אױך פּאַרגעסען, װײ צו געהן!

האָט עס װידער גערעדט צו מײַר אָהן אַ שטײם: „װאָס אײַן
דען זײער שפּאַט! בײסטו אַזאַ, װאָס האָט פּאַרגעסען, װײ צו
פּאַלגען — אײז דאַרפסטו הײסען!

װײסטו דען נײַט, װער אײז אַלעמען דער נױטיגסטער? דער
װאָס באַפעהלט גרױסעס.

גרױסע זאַכען דורכצופיהרען אײז שװער: אָבער נאָך שװערער
אײז גרױסע זאַכען צו באַפעהלען.

דאָס אײז, װאָס מען טאָר דײר נײַט מוחל זײן: דו האָסט די
מאַכט און דו װילסט נײַט הערשען.“ —

און איך האָב געענטפערט: „צו באַפעהלען פעהלט מײַר די
שטײם פון אַ לײב.“

האָט עס װידער גערעדט, װײ בלחש צו מײַר: „די שטײלסטע
װערטער זײנען דאָס, װאָס ברענגען דעם שטורעם. געדאַנקען,
װאָס קומען אױף טױבען-פּײם, פיהרען די װעלט.

אַ זאַראַטוסטראַ, דו זאָלסט געהן װײ אַ שאַטען פון דעם װאָס
מוז קומען: אזױ װעסטו באַפעהלען, און באַפעהלענדיג געהן פּאַר-
אױס.“ —

און איך האָב געענטפערט: „אײך שעם זײך.“

האָט עס ווידער גערעדט אָהן אַ שטים צו מיר: „דו מוזט נאָך ווערען אַ קינד און אָהן בושה.

דער שטאַלץ פון דער יוגענד איז נאָך אויף דיר, שפעט ביסטו יונג געוואָרען: אָבער ווער עס וויל ווערען אַ קינד, מוז נאָך אויך זיין יוגענד גובר־זיין.“ —

און איך האָב אַ לאַנגע צייט געטראַכט און געציטערט. לסוף אָבער האָב איך געזאָגט, וואָס איך האָב געזאָגט אין אָנהויב: „איך וויל ניט.“

דאָ האָט פאַסירט אַ לאַכען אַרום מיר. וועה, ווי אָט דער לאַכען האָט מיר די אינגעווייד צוריסען און דאָס האַרץ אויפגע־שניטען.

און עס האָט צום לעצטען מאָל גערעדט צו מיר: „אַ, זאַראַ־מוסטראַ, דייע פירות זיינען צייטיג, אָבער דו ביסט ניט צייטיג פאַר דייע פירות!“

איז — מוזטו ווידער אוועק אין די איינזאַמקייט: ווייל דו דאַרפסט נאָך ווערען צייטיג און ווייך.“

און עס האָט ווידער געלאַכט און איז אַנטרונען. יעמאַלט איז שטיל געוואָרען אַרום מיר מיט אַ צווייפאַכער שטילקייט. איך אָבער בין געלעגען אויף דעם באַדען, און דער שווייס איז געפלאַסען פון מיינע גליעדער.

— אָט האָט איהר אַלץ אויסגעהערט, און פאַרוואָס איך מוז צוריק אוועקגעהן אין מיינ איינזאַמקייט. קיין זאַך האָב איך ניט פאַרשוויגען פון אייך, מיינע פריינד.

אָבער אויך דאָס האָט איהר געהערט פון מיר, ווער עס איז תמיד דער פאַרשוויגענדסטער פון אַלע מענשען—און וויל דאָס זיין! אַך, מיינע פריינד! איך וואָלט געהאַט נאָך עפעס צו זאָגען אייך, איך וואָלט געהאַט נאָך עפעס צו געבען אייך! פאַר וואָס גיב איך ניט? בין איך דען אַ קמצן? —

ווען אָבער זאַראַטוסטראַ האָט אַרויסגערעדט אָט די ווערטער, האָט איהם די מאַכט פון דעם שמאַרץ און דער נאָהענטער צושיידען־

זיך מיט זיינע פריינד בעפאלען אזוי, אז ער האָט געוויינט אויס'ן
קול; און קיינער האָט איהם ניט געקאָנט טרויסטען. ביי נאכט
אָבער איז ער אוועקגעגאנגען אליין און האָט פארלאָזען זיינע
פריינד.

* * *

